

SAPERE AUDE

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΔΡΗΣ.

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΟΡΟΙ ΠΡΟΣ ΑΜΜΟΝΑ ΒΑΣΙΛΕΑ.

MERCVRII TRISMEGISTI Pœmander, ſeu de poteſtate ac ſapientia diuina.

AESCVLAPII DEFINITIONES ad Ammonem regem.

TYPIS REGIIS.

Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ.

PARISIIS, M.D.LIIII.
Apud Adr. Turnebum typographum Regium.

EX PRIVILEGIO REGIS.

ΤΩ ΣΟΦΩΤΑΤΩ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΩ, Λασκιλώτῳ Κάρλῳ, καὶ αἰδεσιμωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ῥηγιέων, Ἄγγελος ὁ Βεργίκιος, εὖ πράττειν.

ΕΡΜΗΣ ὁ Τρισμέγιστος αἰδεσιμώτατε δέσποτα, αἰγύπτιος μὲν ἦν τὸ γένος· πατρὸς δὲ ἢ μητρὸς οὐδεὶς ἂν ἔχοι τῷ ὄντι τίνος εἰπεῖν. ἤκμασε δὲ περὶ τοῦ Φαραώ, ὡς πολλοῖς τῶν χρονογράφων δοκεῖ. ὑπολαμβάνουσι δέ τινες αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αἰγυπτίοις καλούμενον Θώθ· ὧν καὶ ὁ Κικέρων εἷς ὢν τυγχάνει. ἀλλὰ καὶ ἰσόχρονον τοῦτόν τινες συγκαταριθμοῦσι τῷ Φαραῷ, οἷς περ ἐγὼ οὐ συγκατατίθεμαι, δι' αἰτίαν τοιαύτην· φασὶ τὸν Θὼθ βασιλέα αἰγυπτίων εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Φαραώ· ὥστε ὁ Θώθ, εἰ ἦν ἰσόχρονος τούτῳ, ἦσαν ἂν τὸν αὐτὸν χρόνον βασιλεύοντες αἰγυπτίων καὶ ἄμφω. τοῦτο δ' οὐδείς, μήτε τῶν χρονογράφων, μήτε τῶν τὰ αἰγυπτιακὰ ἱστορούντων ὁμολογεῖ· ὥσθ' ἕπεται τοῦτον εἶναι ἢ περὶ αὐτοῦ, ἢ μετ' αὐτόν. μετ' αὐτὸν δὲ παρ' οὐδενὶ τούτων εἴρηται. τοιγαροῦν περὶ αὐτοῦ. εἰ δὲ περὶ τούτου, ἄρα καὶ περὶ Μωσέως. τοῦτον δή φασὶν ἀποδημοῦντα τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, περιϊέναι πᾶσαν τὴν ὑφ' ἥλιον, ἀρετῆς καὶ σοφίας ἀντιποιούμενον· παιδεύειν δὲ πειρᾶσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἕνα θεὸν μόνον δημιουργὸν καὶ γενέτορα πάντων, σέβεσθαι καὶ τιμᾶν, ἐπιδεικνύμενον ἅμα, ᾧτινι τρόπῳ δεῖ προσκυνεῖν αὐτόν. τοι-

εἶναι τὸν βίον φιλόσοφον καὶ θεοσεβῆ, ταῖς τοῦ νοῦ θεωρίαις σχολάζοντα, τῶν τε κατωφερῶν τῆς ὕλης οὐ φροντίζοντα· ἐπανελθόντα δὴ εἰς τὴν πατρίδα, συγγράμματα γράψαι τὸ κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ μυστικῆς φιλοσοφίας τε καὶ θεολογίας πολλά· ὧν τὰ κατ᾽ ἐξοχὴν, δύο ἐστί· τὸ μὲν Ἀσκληπιὸς κέκληται, τὸ δὲ Ποιμάνδρης, ὃ ἔστι τὸ παρόν· ὃ πάλαι μὲν εἰς τὴν τῶν Λατίνων γλῶτταν μεθερμηνευθὲν, οὐ μάλ᾽ ἐξηκριβωμένως δὲ, ἐν ταῖς Ἐνετίαις παρὰ Ἄλδῳ τῷ ῥωμαΐῳ τετύπωται· ὀψὲ δέ ποτε καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ εἰς τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον πάλιν ἐκ τούτου μεταφρασθὲν, καὶ ἐκτυπωθὲν ἐξεδόθη. περὶ δὲ τοῦ τυπωθῆναι τοῦτο εἰς τὴν ἑλλάδα φωνὴν, ἐξ ἧς αὐτὰ μετεφράσθη, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, ἡ ἀμέλεια τῶν τυπογράφων, ἢ καὶ ὀλιγωρία, οὐδ᾽ ὅλως μνείαν πεποίηται· ὅθεν ἡμεῖς οὐκ εὔλογον εἶναι τοῦτο διασκεψάμενοι, ἐπιμεληθῆναι μὲν μᾶλλον τῶν ἐξ αὐτῆς ἐκβληθέντων, τῆς δ᾽ ἀρχετυπωτέρας ἀφροντίστως γ᾽ ἔχειν, ᾠήθημεν δεῖν τοῦτό γε νῦν τὸ ἑλληνιστὶ τυπωτέον τ᾽ εἶναι, καὶ σοί γε προσφωνητέον, τῷ πολλὴν ἐπὶ ταῖς ἱερολογίαις ποιουμένῳ σπουδὴν, παλαιαῖς τε καὶ νέαις, ἵνα προσέτι καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων μὴ ἀμύητος ᾖς, ὅπως τῆς τῶν θείων εἶχον εἰδήσεως. ἐοίκασι γὰρ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐν ἐνίοις συνᾴδειν ὡς ἔστιν ἐν τῷ παρόντι εἰδέναι. παρέχεται γὰρ τῷ Ἑρμῇ διαλεγομένῳ ἐν τούτῳ πρὸς Ἀσκληπιόν τε τὸν μαθητὴν, καὶ Τὰτ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, εἰπεῖν περί τε τῶν θείων καὶ ἀποῤῥήτων πραγμάτων, ὥστε σὺν πάσῃ προσοχῇ καὶ ἀ-

γραφῆς διανοίᾳ διδάσκεσθαι αὐτοὺς ταῦτα. διὸ καὶ εἰκότως οἶμαι τὸν Ποιμάνδρην προστεθῆναι ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ, τουτέστι τὸν θεῖον καὶ ἡγεμονικὸν νοῦν τῆς ψυχῆς, τὸν τοῖς ἑαυτοῦ κινήμασι ποιμαίνοντα καὶ θεωροῦντα τὰ ὄντα, ὃν καὶ Ἀριστοτέλης ἀπαθῆ καὶ ἀΐδιον ἀποφαίνει, ἐφ' ᾧ τεκμαίρεσθαι τοῦτο, ὅτι τοὺς τὰ θεογνωσίας βουλομένους ἀκροάσασθαι καὶ μαθεῖν λόγια, δεῖσθαί τινος πρῶτον θείας ἐλλάμψεως, ποδηγούσης αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκείνων κατάληψιν· ὅπερ οὐχ οἷόν τε ἄλλως γενέσθαι, πρὶν ἢ ἀποθέσθαι πᾶσαν βιωτικὴν ἀπάτην καὶ μέριμναν τοῦ πρὸς τῶν τῆς ὕλης ἀπομωραινομένου νοός, καὶ τούτων γε ἤδη ἀποκαθαιρομένου, καὶ πρὸς τὸν θεῖον ἐκεῖνον καὶ πατρικὸν νοῦν ἀποκαθισταμένου, ἅπτεσθαι ἀσφαλῶς τῆς αὐτῶν θεωρίας καὶ γνώσεως. ὡς οὖν καὶ ὁ θεσπέσιος οὗτος τῆς σωματικῆς ἀχλύος ἀπαλλαττόμενος, καὶ πρὸς ὕψος θεωρίας ἐπαιωρήσας τὸν νοῦν, καὶ ὅλως τοὐντεῦθεν ἔνθους γενόμενος, ἄρχεται ἑαυτὸν ἐρωτᾶν, δηλαδὴ τὸν Ποιμάνδρην, τὸν καὶ αὐθεντίας νοῦν καλούμενον, τοῦ τὴν φύσιν τῶν ὄντων μαθεῖν, καὶ γνῶναι τὸν πάντων πατέρα τε καὶ δημιουργὸν θεόν· πρὸς ὃν ἐκεῖνος ἀπαμειβόμενος, δείκνυσιν εὐσεβῶς καὶ διερμηνεύει πολὺ τὸ μεγαλεῖον τῆς τοῦ θείου σοφίας τε καὶ δυνάμεως καὶ τῆς ἐκείνης πολυσόφου καὶ προνοητικῆς διοικήσεως· ὥστε καὶ πυνθανόμενον ταῦτα καὶ διανοηθέντα, ἐκπλήττε-
» σθαι καὶ βοᾶν· δόξα τῷ πατρὶ καὶ θεῷ. ἅγιος ὁ θεὸς ὁ
» πατὴρ τῶν ὅλων. ἅγιος ὁ θεός, οὗ ἡ βουλὴ τελεῖται ἀπὸ τῶν

» ἰδίων δυνάμεων. ἅγιος ὁ θεός, ὃς γνωσθῆναι βούλεται
» καὶ γινώσκεσθαι τοῖς ἰδίοις τῶν ἔργων· καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ λό-
γου. εἶτα διδάξαι τοὺς ἄλλους ταῦτα βουλόμενος, πρώ-
τιστα πάντων τυχεῖν εὔχεται θείας τινὸς ἐπινεύσεως καὶ
ἰσχύος, τοῦ ταῦτα διεξελθεῖν ἀκριβῶς. οὕτως δ' εἰπών,
τρέπει τὸν λόγον πρὸς τὸν Ἀσκληπιόν, καὶ οἷον ἀποκρινό-
» μενος, τάδε φησί· τὸ θεῖον καθὸ θεὸς ὦ Ἀσκληπιέ, ἀγέννη-
» τόν ἐστι· εἰ δ' ἀγέννητον, καὶ ἀνουσίαστον· τὸ δ' ἀνουσίαστον,
» πάντως οὐκ ἐν αἰσθήσει περιληπτόν, ἀλλὰ μόνον νοη-
» τόν· τοῦτο δ' ἀκίνητον ὄν, πάντα ὑπ' αὐτοῦ κινεῖται καὶ
» περιΐσταται, φύσει ἀγαθὸν ὄν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς περιγνω-
σίας τῶν πάντων καὶ φύσεως. ἔπειτα περιτεινάμενος
πρὸς Τὰτ τὸν διάλογον, πρῶτα μὲν ὡς εὐχὴν ἐκ-
τελῶν πάλιν φαίνεται, καὶ οἷον ἐξυμνεῖν τὸ θεῖον δοκεῖ·
εἶτα κἀνταῦθα τὰ τῆς θείας φύσεως ἐπιδεικνύς, πρὸς
τούτοις τε ἀριδήλως διδάσκει καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν ψυ-
χῶν, βαπτιζομένων εἰς τὸν κρατῆρα τοῦ νοῦ, διὰ τοῦ κη-
ρύγματος τοῦ παρὰ θεοῦ πεμφθέντος ἐπὶ τῆς γῆς, φά-
» σκων ταυτί· ὅσοι μὲν συνῆκαν τοῦ κηρύγματος τούτου, καὶ
» ἐβαπτίσθησαν τοῦ νοός, οὗτοι μετέσχον τῆς θείας γνώσεως·
» ὅσοι δ' ἥμαρτον τοῦ κηρύγματος, καὶ οὐ προσειλήφασι
» τὸν λογικὸν νοῦν, αἱ αἰσθήσεις τούτων τοῖς τῶν ἀλόγων ζώων
» εἰσὶ παραπλήσιαι. ἀλλ' οὐ δύναταί τις, φησί, βαπτι-
» σθῆναι εἰς αὐτόν, ἐὰν μὴ πρότερον τὸ σῶμα αὐτοῦ μισή-
» σῃ, τουτέστι τὸ ὑλικὸν καὶ γεῶδες φρόνημα τῆς σαρκός, καὶ
πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἔνθεον νοῦν ὅλως γένηται. ἀρίστη καὶ

εὐαγγελικὴ διδασκαλία αὕτη δοκεῖ· ὥστε καὶ φαίης ἂν αὐτὸν οὑτωσὶ λέγοντα, ἴσως θεσπιῳδὸν τινὰ καὶ μύστην τυγχάνειν ὄντα θεοῦ. ἐν πολλοῖς γὰρ καὶ ἄλλοις τῶν παρ' αὐτοῦ ῥηθέντων, οὐ διοίσειν τῶν παρ' ἡμῖν ἱερολογούντων δόξειεν ἄν. οἷόν ἐστιν, ὅτε περί τε καλοῦ κἀγαθοῦ διαλεγόμενος λέγει, ὅτι παρὰ τῷ θεῷ μόνον εἰσί. καὶ ὅτι ἡ ἀγνωσία αὐτοῦ μέγιστον ἐν ἀνθρώποις κακόν ἐστι, καὶ περὶ ψυχῶν ἀφθαρσίας τε καὶ κολάσεως, ἔτι τε περὶ τοῦ ἐν ἀνθρώποις κοινοῦ νοῦ, ποῖός τις ἐστὶ καὶ τί δύναται· ἀλλὰ δὴ καὶ περὶ τῆς παλιγγενεσίας τε καὶ ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν, ἔνθα φησὶ τὸν τῆς παλιγγενεσίας δημιουργὸν εἶναι θεοῦ παῖδα καὶ ἄνθρωπον ἕνα· καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων θεοσεβῶν, ἃ διὰ τὸ πρόχειρα εἶναι ἐν τοῖσδε τῶν κεφαλαίων, τὸν ἀριθμὸν ὄντων πεντεκαίδεκα πάντων, ἀφίημι παρειών. πλὴν ὅτι τὸ μέγιστον καὶ θαυμασιώτερον πάντων τῶν ὑπ' ἐκείνου ῥηθέντων, οὐ πάρεργον ἔδοξέ μοι εἰπεῖν. Γέγραπται μὲν τῷ Σουίδᾳ κεκλῆσθαι τρισμέγιστον τὸν Ἑρμῆν, διὰ τὸ περὶ τῆς τριάδος φθεγξάμενον ταῦτα εἰπεῖν·

» ΕΝ τριάδι μίαν εἶναι θεότητα. οὕτως ἦν φῶς νοε-
» ρὸν πρὸ φωτὸς νοεροῦ· καὶ ἦν ἀεὶ νοῦς νοὸς φωτεινός, καὶ
» οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ τούτου ἑνότης, ἢ πνεῦμα πάντα πε-
» ριέχον. ἐκτὸς τούτου οὐ θεός, οὐκ ἄγγελος, οὐκ οὐσία τις
» ἄλλη. πάντων γὰρ κύριος καὶ πατὴρ καὶ θεός, καὶ πάντα
» ὑπ' αὐτὸν καὶ ἐν αὐτῷ ἐστιν. ὁ γὰρ λόγος αὐτοῦ παντέ-
» λειος ὢν καὶ γόνιμος καὶ δημιουργός, ἐν γονίμῳ φύσει παῖς
» ὤν, καὶ γονίμῳ ὕδατι ἔγκυον τὸν ἄνθρωπον ἐποίησε. καὶ

" ταῦτ' εἰρηκώς, ηὔξατο λέγων· ὁρκίζω σε οὐρανὲ θεοῦ
" μεγάλου σοφὸν ἔργον· ὁρκίζω σε φωνὴν πατρὸς ἣν ἐ-
" φθέγξατο πρώτην, ἡνίκα τὸν πάντα κόσμον ἐστηρί-
" ξατο. ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ μονογενοῦς λόγου καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ
" περιέχοντος πάντα· ἵλεως, ἵλεως ἔσο. ἰδοὺ διαῤῥήδην
θεολογεῖν τὴν πανσέπτον τριάδα θαυμασίως καὶ εὐαγγε-
λικῶς ἡμᾶς ἐξεπαίδευσεν. ἀλλ' εἰ καὶ ἐν τῷ παρόντι
οὐκ ἔστιν οὑτωσὶ κατὰ λέξιν εὑρεῖν, ἅτε δὴ τῷ Σουίδᾳ εἴρη-
ται, οὐδὲν θαυμαστόν. ἐνῆν γὰρ αὐτῷ που τετυχηκότι
βιβλίου τινὸς μᾶλλον τῶν ἡμετέρων διορθουμένου, ταῦθ'
εὑρεῖν παρ' αὐτῷ. εἴωθε γὰρ πάσχειν διαφθορὰν τὰ
βιβλία συχνά, ἢ τοῦ μακροῦ χρόνου ἕνεκα, ἢ τῶν γρα-
φόντων ἀπαιδευσίᾳ, ἢ δὴ καὶ ἀπροσεξίᾳ, μᾶλλον δ' ἀ-
γνωσίᾳ τῶν κεκτημένων αὐτὰ κακῶς ἐπιμελουμένων.
καὶ γὰρ εὕρομεν καὶ παρὰ τῷ Στοβαίῳ πολλά τε ἄλλα καὶ
θαυμαστὰ τοῦ Ἑρμοῦ, ὧν ἐν τοῖς ἡμετέροις τῶν ἀντιγρά-
φων οὐδέν ἐστι. τούτου δὴ ἕνεκα μήτε τῷ Σουίδᾳ τις
ἀπιστείτω, μήτε μὴν τὸ βιβλίον ἀπαξιούτω, εἰ οὐ πά-
ρεστιν ἐν αὐτῷ· ἀλλ' ἀρκεσώμεθα τοῖς εὑρισκομένοις, ἐ-
πεί γε τὸ ἔχειν ἄμεινον πάντως τοῦ προσδοκᾶν πέφυ-
κε. τὰ δ' ἄλλα εὔχομαί σε

" Δηρὸν εὖ ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο,
" Ὄλβιον ἐν λαοῖς καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι,

κατὰ τὸν ποιητήν. ἔῤῥωσο.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΔΡΗΣ.

ΕΝΝΟΙΑΣ μοι ποτὲ γενομένης περὶ τῶν ὄντων, καὶ μετεωρισθείσης μοι τῆς διανοίας, σφόδρα κατασχεθεισῶν μου τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, ὥσπερ οἱ ἐν ὕπνῳ βεβαρημένοι ἐκ κόρου τροφῆς, ἢ ἐκ κόπου σώματος, ἔδοξά τινα ὑπερμεγέθη μέτρῳ ἀπεριορίστῳ τυγχάνοντα, καλεῖν τὸ ὄνομα, καὶ λέγοντά μοι, τί βούλει ἀκοῦσαι καὶ θεάσασθαι, καὶ νοήσας μαθεῖν καὶ γνῶναι. Φημὶ ἐγώ, σὺ γὰρ τίς εἶ. Ἐγὼ μὲν, φησὶν, εἰμὶ ὁ Ποιμάνδρης, ὁ τῆς αὐθεντίας νοῦς· οἶδα ὃ βούλει· καὶ σύνειμί σοι πανταχοῦ.

Φημὶ ἐγὼ, μαθεῖν θέλω τὰ ὄντα, καὶ νοῆσαι τὴν τούτων φύσιν, καὶ γνῶναι τὸν θεόν· πῶς, ἔφην, ἀκοῦσαι βούλομαι. Φησὶν, ἐμὲ πάλιν ἔχε νῷ σῷ ὅσα θέλεις μαθεῖν, κἀγώ σε διδάξω. Τοῦτο εἰπὼν, ἠλλάγη τῇ ἰδέᾳ, καὶ εὐθέως πάντα μοι ἤνοικτο ῥοπῇ· καὶ ὁρῶ θέαν ἀόριστον. Φῶς δὲ πάντα γεγενημένα ἥδιόν τε καὶ ἱλαρόν· καὶ ἠράσθην ἰδών· καὶ μετ' ὀλίγον σκότος κατωφερὲς ἦν, ἐν μέρει γεγε-

νημένον, φοβερόν τε καὶ στυγνόν, σκολιῶς πεπειραμένον, ὡς εἰκάσαι με εἰδότα μεταβαλλόμενον τὸ σκότος εἰς ὑγράν τινα φύσιν ἀφάτως τεταραγμένην, καὶ καπνὸν ἀποδιδοῦσαν ὡς ἀπὸ πυρός, καί τινα ἦχον ἀποτελοῦσαν ἀνεκλάλητον, γοώδη· εἶτα βοὴ ἐξ αὐτῆς ἀσυνάρθρως ἐξεπέμπετο, ὡς εἰκάσαι φωνὴν φωτός· ἐκ δὲ φωτὸς ὕ. λόγος ἅγιος ἐπέβη τῇ φύσει, καὶ πῦρ ἄκρατον ἐξεπήδησεν ἐκ τῆς ὑγρᾶς φύσεως ἄνω εἰς ὕψος· κοῦφον δὲ ἦν καὶ ὀξύ, δραστικόν τε ἅμα· καὶ ὁ ἀὴρ ἐλαφρὸς ὤν, ἠκολούθησε τῷ πνεύματι, ἀναβαίνοντος αὐτοῦ μέχρι τοῦ πυρὸς ἀπὸ γῆς καὶ ὕδατος, ὡς δοκεῖν κρέμασθαι αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ· γῆ δὲ καὶ ὕδωρ ἔμενε καθ' ἑαυτὰ συμμεμιγμένα, ὡς μὴ θεωρεῖσθαι ἀπὸ τοῦ ὕδατος· κινούμενα δὲ ἦν, διὰ τὸν ἐπιφερόμενον πνευματικὸν λόγον εἰς ἀκοήν. Ὁ δὲ Ποιμάνδρης ἐμοί, ἐνόησας, φησί, τὴν θέαν ταύτην, ὅ, τι καὶ βούλεται; Καὶ γνώσομαι, ἔφην ἐγώ. Τὸ φῶς ἐκεῖνο, ἔφη, ἐγώ, νοῦς ὁ σὸς θεός, ὁ πρὸ φύσεως ὑγρᾶς τῆς ἐκ σκότους φανείσης· ὁ δὲ ἐκ νοὸς φωτεινὸς λόγος, υἱὸς θεοῦ. Τί οὖν, φημί. Οὕτω γνῶθι· τὸ ἐν σοὶ βλέπον καὶ ἀκοῦον, λόγος κυρίου· ὁ δὲ νοῦς, πατὴρ θεός· οὐ γὰρ διΐστανται ἀπ' ἀλλήλων· ἕνωσις γὰρ τούτων ἐστὶν ἡ ζωή. Εὐχαριστῶ σοι, ἔφην ἐγώ. Ἀλλὰ δὴ νόει τὸ φῶς, καὶ γνώριζε τοῦτο. Εἰπόντος ταῦτα, ἐπὶ πλείονα χρόνον ἀντώπησέ μοι, ὥστε με τρέμειν αὐτοῦ τὴν ἰδέαν. ἀνανεύσαντος δέ, θεωρῶ ἐν τῷ

νοΐ μου τὸ φῶς ἐν δυνάμεσιν ἀναριθμήτοις ὄν, καὶ κόσμον ἀπειρόριστον γεγενημένον, καὶ περιΐσχεσθαι τὸ πῦρ δυνάμει μεγίστῃ, καὶ στάσιν ἐσχηκέναι κρατούμενον. ταῦτα δὲ ἐγὼ διενοήθην ὁρῶν διὰ τὸν τοῦ Ποιμάνδρου λόγον. Ὡς δὲ ἐν ἐκπλήξει μου ὄντος, φησὶ πάλιν ἐμοί, εἶδες ἐν τῷ νῷ τὸ ἀρχέτυπον εἶδος τὸ προάρχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπεράντου. ταῦτα ὁ Ποιμάνδρης ἐμοί.

Τὰ οὖν, ἐγώ φημι, στοιχεῖα τῆς φύσεως, πόθεν ὑπέστη. Πάλιν ἐκεῖνος πρὸς ταῦτα· ἐκ βουλῆς θεοῦ, ἥτις λαβοῦσα τὸν λόγον, καὶ ἰδοῦσα τὸν καλὸν κόσμον, ἐμιμήσατο κοσμοποιηθεῖσα διὰ τῶν ἑαυτῆς στοιχείων καὶ γεννημάτων ψυχῶν· ὁ δὲ νοῦς ὁ θεὸς ἀρρενόθηλυς ὤν, ζωὴ καὶ φῶς ὑπάρχων, ἀπεκύησε λόγῳ ἕτερον νοῦν δημιουργόν, ὃς θεὸς τοῦ πυρὸς καὶ πνεύματος ὤν, ἐδημιούργησε διοικητάς τινας ἑπτὰ ἐν κύκλοις περιέχοντας τὸν αἰσθητὸν κόσμον· καὶ ἡ διοίκησις αὐτῶν, εἱμαρμένη καλεῖται. ἐπήδησεν εὐθὺς ἐκ τῶν κατωφερῶν στοιχείων τοῦ θεοῦ ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, εἰς τὸ καθαρὸν τῆς φύσεως δημιούργημα, καὶ ἡνώθη τῷ δημιουργῷ νῷ. ὁμοούσιος γὰρ ἦν· καὶ κατελείφθη τὰ ἄλογα τὰ κατωφερῆ τῆς φύσεως στοιχεῖα, ὡς εἶναι ὕλην μόνην· ὁ δὲ δημιουργὸς νοῦς σὺν τῷ λόγῳ, ὁ περιΐσχων τοὺς κύκλους, καὶ δινῶν ῥοίζῳ, ἔστρεψε τὰ ἑαυτοῦ δημιουργήματα, καὶ εἴασε στρέφεσθαι ἀπ' ἀρχῆς ἀορίστου εἰς ἀπέραντον τέλος. ἄρχεται γὰρ οὗ λήγει. ἡ δὲ τούτων περιφορὰ καθὼς θέλει

ὁ νοῦς καὶ ἐκ τῶν κατωφερῶν στοιχείων ζῶα ἤνεγκεν ἄλογα. οὐ γὰρ ἐπεῖχε τὸν λόγον· ἀὴρ δὲ πετεινὰ ἤνεγκε, καὶ τὸ ὕδωρ νηκτά. διακεχώρισται δὲ ἀπ' ἀλλήλων, ἥ τε γῆ καὶ τὸ ὕδωρ, καθὼς ἠθέλησεν ὁ νοῦς. καὶ ἐξήνεγκεν ἀπ' αὐτῆς, ἃ εἶχε ζῶα τετράποδα, ἑρπετὰ, θηρία, ἄγρια καὶ ἥμερα. ὁ δὲ πάντων πατὴρ, ὁ νοῦς ὢν ζωὴ καὶ φῶς, ἀπεκύησεν ἄνθρωπον αὐτῷ ἴσον, οὗ ἠράσθη ὡς ἰδίου τόκου. περικαλλὴς γὰρ, τὴν τοῦ πατρὸς εἰκόνα ἔχων. ὄντως γὰρ καὶ ὁ θεὸς ἠράσθη τῆς ἰδίας μορφῆς. καὶ παρέδωκε τὰ ἑαυτοῦ πάντα δημιουργήματα· καὶ κατανοήσας δὲ τὴν τοῦ δημιουργοῦ κτίσιν ἐν τῷ πατρὶ, ἠβουλήθη καὶ αὐτὸς δημιουργεῖν· καὶ συνεχωρήθη ἀπὸ τοῦ πατρὸς γενόμενος ἐν τῇ δημιουργικῇ σφαίρᾳ· ἐξ ὧν τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν κατενόησε τοῦ ἀδελφοῦ τὰ δημιουργήματα. οἱ δὲ ἠράσθησαν αὐτοῦ. ἕκαστος δὲ μετεδίδου τῆς ἰδίας τάξεως· καὶ καταμαθὼν τὴν τούτων οὐσίαν, καὶ μεταλαβὼν τῆς ἑαυτῶν φύσεως, ἠβουλήθη ἀναρρῆξαι τὴν περιφέρειαν τῶν κύκλων, καὶ τὸ κράτος τοῦ ἐπικειμένου ἐπὶ τοῦ πυρὸς κατανοῆσαι· καὶ ὁ τοῦ τῶν θνητῶν κόσμου ζώων καὶ τῶν ἀλόγων ἔχων πᾶσαν ἐξουσίαν, διὰ τῆς ἁρμονίας παρέκυψεν ἀναρρήξας τὸ κράτος, καὶ ἔδειξε τὴν κατωφερῆ φύσιν, τὴν καλὴν τοῦ θεοῦ μορφήν· ὃν ἰδοῦσα ἀκόρεστον κάλλος πᾶσαν ἐνέργειαν ἐν ἑαυτῷ ἔχοντα τῶν διοικητόρων τήν τε μορφὴν τοῦ θεοῦ, ἐμειδίασεν ἔρωτι, ἅτε τῆς καλλίστης μορφῆς τοῦ ἀνθρώ-

που τὸ εἶδος, ἐν τῷ ὕδατι ἰδοῦσα, καὶ τὸ σκίασμα ἐπὶ τῆς γῆς. ὁ δὲ ἰδὼν τὴν ὁμοίαν αὐτῷ μορφὴν ἐν ἑαυτῷ οὖσαν ἐν τῷ ὕδατι, ἐφίλησε, καὶ ἠβουλήθη αὐτῷ οἰκεῖν. ἅμα δὲ τῇ βουλῇ ἐγένετο ἐνέργεια καὶ ᾤκησε τὴν ἄλογον μορφήν· ἡ δὲ φύσις λαβοῦσα τὸν ἐρώμενον, περιεπλάκη ὅλη, καὶ ἐμίγησαν· ἐρώμενοι γὰρ ἦσαν. καὶ διὰ τοῦτο παρὰ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ζῶα, διπλοῦς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, θνητὸς μὲν διὰ τὸ σῶμα, ἀθάνατος δὲ διὰ τὸν οὐσιώδη ἄνθρωπον. ἀθάνατος γὰρ ὤν, καὶ πάντων τὴν ἐξουσίαν ἔχων, τὰ θνητὰ πάσχει ὑποκείμενα τῇ εἱμαρμένῃ· ὑπεράνω οὖν ὢν τῆς ἁρμονίας, ἐναρμόνιος γέγονε δοῦλος. ἀῤῥενόθηλυς δὲ ὤν, ἐξ ἀῤῥενοθήλυος ὢν πατρὸς, καὶ ἄϋπνος ἀπὸ ἀΰπνου κρατεῖται· καὶ μετὰ ταῦτα νοῦς ὁ ἐμός· καὶ αὐτὸς γὰρ ἐρῶ τοῦ λόγου. ὁ δὲ Ποιμάνδρης εἶπε, τοῦτό ἐστι τὸ κεκρυμμένον μυστήριον μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. ἡ γὰρ φύσις ἐπιμιγεῖσα τῷ ἀνθρώπῳ, ἤνεγκέ τι θαῦμα θαυμασιώτατον. ἔχοντος γὰρ αὐτοῦ τῆς ἁρμονίας τῶν ἑπτὰ τὴν φύσιν, οὓς ἔφην σοι, ἐκ πυρὸς, καὶ πνεύματος, οὐκ ἀνέμενεν ἡ φύσις, ἀλλ' εὐθὺς ἀπεκύησεν ἑπτὰ ἀνθρώπους, πρὸς τὰς φύσεις τῶν ἑπτὰ διοικητόρων ἀῤῥενοθήλυας, καὶ μεταρσίους. Καὶ μετὰ ταῦτα, ὦ Ποιμάνδρη· εἰς μεγάλην γὰρ νῦν ἐπιθυμίαν ἦλθον καὶ ποθῶ ἀκοῦσαι· μὴ ἔκτρεχε. Καὶ ὁ Ποιμάνδρης εἶπεν, ἀλλὰ σιώπα. οὔπω γάρ σοι ἀνεπλήρωσα τὸν πρῶτον λόγον. Ἰδοὺ σιωπῶ, ἔφην

ἐγώ. Ἐγένετο δὴ ὡς ἔφην, τῶν ἑπτὰ τούτων ἡ γένεσις τοιῷδε τρόπῳ. θηλυκὴ γὰρ ἦν, καὶ ὕδωρ ὀχευτικόν· τὸ δὲ ἐκ πυρὸς, πέπειρον· ἐκ δὲ αἰθέρος τὸ πνεῦμα ἔλαβε· καὶ ἐξήνεγκεν ἡ φύσις τὰ σώματα πρὸς τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐκ ζωῆς καὶ φωτὸς ἐγένετο εἰς ψυχὴν καὶ νοῦν. ἐκ μὲν ζωῆς ψυχήν, ἐκ δὲ φωτὸς νοῦν. καὶ ἔμεινεν οὕτως τὰ πάντα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, μέχρι περιόδου τέλους. ἄκουε λοιπὸν, ὃν ποθεῖς λόγον ἀκοῦσαι· τῆς περιόδου πεπληρωμένης, ἐλύθη ὁ πάντων σύνδεσμος ἐκ βουλῆς θεοῦ. πάντα γὰρ τὰ ζῶα, ἀῤῥενόθηλυ ὄντα, διελύετο ἅμα τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐγένετο, τὰ μὲν ἀῤῥενικὰ, ἐν μέρει, τὰ δὲ θηλυκὰ ὁμοίως. ὁ δὲ θεὸς εὐθὺς εἶπεν ἁγίῳ λόγῳ, αὐξάνεσθε ἐν αὐξήσει, καὶ πληθύνεσθε ἐν πλήθει πάντα τὰ κτίσματα καὶ δημιουργήματα· καὶ ἀναγνωρισάτω ὁ ἔννους ἑαυτὸν ὄντα ἀθάνατον, καὶ τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου ἔρωτα, καὶ πάντα τὰ ὄντα. τοῦτο εἰπόντος, ἡ πρόνοια διὰ τῆς εἱμαρμένης καὶ ἁρμονίας τὰς μίξεις ἐποιήσατο, καὶ τὰς γενέσεις κατέστησε· καὶ ἐπληθύνθη κατὰ γένος τὰ πάντα· καὶ ὁ ἀναγνωρίσας ἑαυτὸν, ἐλήλυθεν εἰς τὸ περιούσιον ἀγαθόν· ὁ δὲ ἀγαπήσας τὸ ἐκ πλάνης ἔρωτος σῶμα, οὗτος μένει ἐν τῷ σκότει πλανώμενος, αἰσθητῶς πάσχων τὰ τοῦ θανάτου. Τί τοσοῦτον ἁμαρτάνουσιν, ἔφην ἐγὼ, οἱ ἀγνοοῦντες, ἵνα στερηθῶσι τῆς ἀθανασίας. Ἔοικας, ὦ οὗτος, τοῦ μὴ πεφροντικέναι

ὧν ἤκουσας. Οὐκ ἔφην σοι νοεῖν; νοῶ καὶ μιμνήσκομαι· εὐχαριστῶ δὲ ἅμα. Εἰ ἐνόησας, εἰπέ μοι, διὰ τί ἄξιοί εἰσι τοῦ θανάτου, οἱ ἐν τῷ θανάτῳ ὄντες. Ὅτι προκατέρχεται τοῦ οἰκείου σώματος τὸ στυγνὸν σκότος, ἐξ οὗ ἡ ὑγρὰ φύσις, ἐξ οὗ τὸ σῶμα συνέστηκεν ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ, ἐξ οὗ θάνατος ἀρδεύεται. Ἐνόησας ὀρθῶς, ὦ οὗτος· κατὰ τί δὲ ἐνόησας ἑαυτὸν εἰς αὐτὸν χωρεῖν, ὅπερ ἔχει ὁ τοῦ θεοῦ λόγος. Φημὶ ἐγὼ, ὅτι ἐκ φωτὸς καὶ ζωῆς συνέστηκεν ὁ πατὴρ τῶν ὅλων, ἐξ οὗ γέγονεν ὁ ἄνθρωπος. Εὖ φημὶ λαλῶν, φῶς καὶ ζωή ἐστιν ὁ θεὸς, καὶ ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος. ἐὰν οὖν μάθῃς ἑαυτὸν ἐκ ζωῆς καὶ φωτὸς ὄντα, καὶ ὅτι ἐκ τούτων τυγχάνεις, εἰς ζωὴν πάλιν χωρήσεις. Ταῦτα ὁ Ποιμάνδρης εἶπεν· ἀλλ' ἔτι μοι εἰπὲ, πῶς εἰς ζωὴν χωρήσω, ἐγὼ ἔφην, ὦ νοῦς. Ἐμός φησί γὰρ ὁ θεὸς, ὁ ἔννους ἄνθρωπος ἀναγνωρισάτω ἑαυτόν. οὐ πάντες γὰρ ἄνθρωποι νοῦν ἔχουσιν. Εὖ φημὶ ὦ οὗτος λαλῶν. Παραγίνομαι ἐγὼ ὁ νοῦς τοῖς ὁσίοις, καὶ ἀγαθοῖς, καὶ καθαροῖς, καὶ ἐλεήμοσι, τοῖς εὐσεβῶς βιοῦσι· καὶ ἡ παρουσία μου γίνεται βοήθεια, καὶ εὐθὺς τὰ πάντα γνωρίζουσι, καὶ τὸν πατέρα ἱλάσκονται ἀγαπητικῶς, καὶ εὐχαριστοῦσιν εὐλογοῦντες καὶ ὑμνοῦντες τεταγμένως πρὸς αὐτὸν τῇ στοργῇ· καὶ πρὸ τοῦ παραδοῦναι τὸ σῶμα ἰδίῳ θανάτῳ μυσάττονται τὰς αἰσθήσεις, εἰδότες αὐτῶν τὰ ἐνεργήματα· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐάσω αὐτὸς ὁ νοῦς τὰ προσ-

πίπτοντα ἐνεργήματα τοῦ σώματος ἐκτελεσθῆναι· πυλωρὸς ὢν ἀποκλείσω τὰς εἰσόδους τῶν κακῶν, καὶ αἰσχρῶν ἐνεργημάτων τὰς ἐνθυμήσεις ἐκκόπτων· τοῖς δὲ ἀνοήτοις, καὶ κακοῖς, καὶ πονηροῖς, καὶ φθονεροῖς, καὶ πλεονέκταις, καὶ φονεῦσι, καὶ ἀσεβέσι, πόρρωθέν εἰμι, τῷ τιμωρῷ ἐκχωρήσας δαίμονι, ὅστις τὴν ὀξύτητα τοῦ πυρὸς προσβάλλων, θρώσκει αὐτὸν αἰσθητικῶς, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τὰς ἀνομίας αὐτὸν ὁπλίζει, ἵνα τύχῃ μείζονος τιμωρίας· καὶ οὐ παύεται ἐπ' ὀρέξεις ἀπλέτους τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων ἀκορέστως, σκοτομαχῶν καὶ τοῦτον ἀφανίζει, καὶ ἐπὶ πλέον βασανίζει· καὶ ἐπ' αὐτὸν πῦρ ἐπὶ πλεῖον αὐξάνει. Εὖ με πάντα ὡς ἐβουλόμην ἐδίδαξας, ὦ νοῦς. ἔτι δέ μοι εἰπὲ περὶ τῆς ἀνόδου τῆς γινομένης. Πρὸς ταῦτα ὁ Ποιμάνδρης εἶπε, πρῶτον μὲν ἐν τῇ ἀναλύσει τοῦ σώματος τοῦ ὑλικοῦ παραδίδωσιν αὐτὸ τὸ σῶμα εἰς ἀλλοίωσιν· καὶ τὸ εἶδος ὃ εἶχες, ἀφανὲς γίνεται· καὶ τὸ ἦθος τῷ δαίμονι ἀνενέργητον παραδίδωσι, καὶ αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος εἰς τὰς ἑαυτῶν πηγὰς ἐπανέρχονται μέρη γινόμεναι, καὶ πάλιν συνιστάμεναι εἰς τὰς ἐνεργείας· καὶ ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία εἰς τὴν ἄλογον φύσιν χωρεῖ. οὕτως ὁρμᾷ λοιπὸν ἄνω διὰ τῆς ἁρμονίας, καὶ τῇ πρώτῃ ζώνῃ δίδωσι τὴν αὐξητικὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν μειωτικήν· καὶ τῇ δευτέρᾳ τὴν μηχανὴν τῶν κακῶν, δόλον ἀνενέργητον· καὶ τῇ τρίτῃ τὴν ἐπιθυμητικὴν ἀπάτην ἀνενέργητον· καὶ τῇ τετάρτῃ τὴν ἀρχοντικὴν προφα-

νίαν

νίαν ἀπλεονέκτητον· καὶ τῇ πέμπτῃ τὸ θράσος τὸ ἀνόσιον καὶ τῆς τόλμης τὴν προπέτειαν· καὶ τῇ ἕκτῃ τὰς ἀφορμὰς τὰς κακὰς τοῦ πλούτου, ἀνενεργήτους. καὶ τῇ ἑβδόμῃ ζώνῃ, τὸ ἐνεδρεῦον ψεῦδος. καὶ τότε γυμνωθεὶς ἀπὸ τῶν τῆς ἁρμονίας ἐνεργημάτων, γίνεται ἐπὶ τὴν ὀγδοατικὴν φύσιν τὴν ἰδίαν δύναμιν ἔχων, καὶ ὑμνεῖ σὺν τοῖς οὖσι τὸν πατέρα· συγχαίρουσι δὲ οἱ παρόντες τῇ τούτου παρουσίᾳ, καὶ ὁμοιωθεὶς τοῖς συνοῦσιν, ἀκούει καὶ τῶν δυνάμεων ὑπὲρ τὴν ὀγδοατικὴν φύσιν οὐσῶν φωνῇ τινὶ ἰδίᾳ ὑμνουσῶν τὸν θεόν. καὶ τότε τάξει ἀνέρχονται πρὸς τὸν πατέρα, καὶ αὐτοὶ εἰς δυνάμεις ἑαυτοὺς παραδιδόασι, καὶ δυνάμεις γενόμενοι, ἐν θεῷ γίνονται. τοῦτό ἐστι τὸ ἀγαθὸν τέλος, τοῖς γνῶσιν ἐσχηκόσι θεωθῆναι. λοιπὸν τί μέλλεις, οὐχ ὡς πάντα παραλαβὼν, καθοδηγὸς γίνῃ τοῖς ἀξίοις, ὅπως τὸ γένος τῆς ἀνθρωπότητος διὰ σοῦ ὑπὸ θεοῦ σωθῇ.

Ταῦτα εἰπὼν ἐμοὶ ὁ Ποιμάνδρης, ἐμίγη ταῖς δυνάμεσιν. ἐγὼ δὲ εὐχαριστήσας καὶ εὐλογήσας τὸν πατέρα τῶν ὅλων, ἀνέθην ὑπ' αὐτοῦ δυναμωθεὶς, καὶ διδαχθεὶς τοῦ παντὸς τὴν φύσιν, καὶ τὴν μεγίστην θέαν. καὶ ἤργμαι κηρύσσειν τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῆς εὐσεβείας καὶ γνώσεως κλέος. ὦ λαοὶ ἄνδρες γηγενεῖς, οἱ μέθῃ καὶ ὕπνῳ ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότες, καὶ τῇ ἀγνωσίᾳ τοῦ θεοῦ, νήψατε. παύσασθε δὲ κραιπαλῶντες, θελγόμενοι ὕπνῳ ἀλόγῳ. οἱ δὲ ἀκούσαντες, παρεγένοντο ὁμοθυμαδόν. Ἐγὼ δέ, φημὶ, τί ἑαυτοὺς ὦ ἄνδρες γηγενεῖς

εἰς θάνατον ἐκδεδώκατε, ἔχοντες ἐξουσίαν τῆς ἀθανασίας μεταλαβεῖν· μετανοήσατε οἱ συνοδεύσαντες τῇ πλάνῃ, καὶ συγκοινωνήσαντες τῇ ἀγνοίᾳ· ἀπαλλάγητε τοῦ σκοτεινοῦ φωτός, μεταλάβετε τῆς ἀθανασίας καταλείψαντες τὴν φθοράν. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν καταφλυαρήσαντες ἀπέστησαν, τῇ τοῦ θανάτου ὁδῷ ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότες· οἱ δὲ παρεκάλουν διδαχθῆναι ἑαυτοὺς παρὰ ποδῶν μου ῥίψαντες. ἐγὼ δὲ ἀναστήσας αὐτούς, καθοδηγὸς ἐγενόμην τοῦ γένους, τοὺς λόγους διδάσκων, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ σωθήσονται· καὶ ἔσπειρα αὐτοῖς τοὺς τῆς σοφίας λόγους· καὶ ἐτράφησαν ἐκ τοῦ ἀμβροσίου ὕδατος. ὀψίας δὲ γενομένης, καὶ τῆς τοῦ ἡλίου αὐγῆς ἀρχομένης δύεσθαι ὅλης, ἐκέλευσα αὐτοῖς εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ· καὶ ἀναπληρώσαντες τὴν εὐχαριστίαν, ἕκαστος ἐτράπη εἰς τὴν ἰδίαν κοίτην. ἐγὼ δὲ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ποιμάνδρου ἀνεγραψάμην εἰς ἐμαυτόν· καὶ πληρωθεὶς ὧν ἤθελον, ἐξηυφράνθην. ἐγένετο γὰρ ὁ τοῦ σώματος ὕπνος, τῆς ψυχῆς νῆψις· καὶ ἡ κάμμυσις τῶν ὀφθαλμῶν, ἀληθινὴ ὅρασις· καὶ ἡ σιωπή μου, ἐγκύμων τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ ἡ τοῦ λόγου ἐκφορά, γεννήματα ἀγαθῶν. τοῦτο δὲ συνέβη μοι λαβόντι ἀπὸ τοῦ νοός μου. τοῦτ' ἔστι, τοῦ Ποιμάνδρου τοῦ τῆς αὐθεντίας λόγου, θεόπνους γενόμενος τῆς ἀληθείας ἦλθον. διὸ δίδωμι ἐκ ψυχῆς καὶ ἰσχύος ὅλης εὐλογίαν τῷ πατρὶ θεῷ. ἅγιος ὁ θεὸς ὁ πατὴρ τῶν ὅλων· ἅγιος ὁ θεός, οὗ ἡ βουλὴ τελεῖται ἀπὸ

τῶν ἰδίων δυνάμεων· ἅγιος ὁ θεὸς, ὃς γνωσθῆναι βούλεται, καὶ γινώσκεται τοῖς ἰδίοις. ἅγιος εἶ ὁ λόγῳ συστησάμενος τὰ ὄντα· ἅγιος εἶ, οὗ πᾶσα φύσις εἰκὼν ἔφυ· ἅγιος εἶ, ὃν ἡ φύσις οὐκ ἐμόρφωσεν· ἅγιος εἶ, ὁ πάσης δυνάμεως ἰσχυρότερος· ἅγιος εἶ, ὁ πάσης ὑπεροχῆς μείζων· ἅγιος εἶ, ὁ κρείσσων τῶν ἐπαίνων. δέξαι λογικὰς θυσίας, ἁγνὰς ἀπὸ ψυχῆς καὶ καρδίας πρὸς σὲ ἀνατεταμένας, ἀνεκλάλητε, ἄρρητε, σιωπῇ φωνούμενε· αἰτουμένῳ τὸ μὴ σφαλῆναι τῆς γνώσεως, τῆς κατ' οὐσίαν ἡμῶν, ἐπίνευσόν μοι, καὶ ἐνδυνάμωσόν με, καὶ τῆς χάριτος ταύτης φώτισον τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ γένους μου ἀδελφοὺς, υἱοὺς δὲ σοῦ. διὸ πιστεύω, καὶ μαρτυρῶ, εἰς ζωὴν καὶ φῶς χωρῶ· εὐλογητὸς εἶ πάτερ· ὁ σὸς ἄνθρωπος συναγιάζειν σοι βούλεται, καθὼς παρέδωκας αὐτῷ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν.

ΕΡΜΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΑΤ ΛΟΓΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ.

Η Θεὸς τὸ θεῖον· λέγω νοῦ οὐ τὸ γεννητόν, ἀλλὰ τὸ ἀγέννητον. εἰ μὲν οὖν ἦ θεῖον, οὐσιῶδές ἐστιν· εἰ δὲ ἦ θεός, ἀνουσίαστον γίνεται. ἄλλως δὲ νοητὸς οὕτω. νοητὸς γὰρ πρῶτος ὁ θεός ἐστιν ἡμῖν, οὐχ ἑαυτῷ. τὸ γὰρ νοητὸν τῷ νοοῦντι αἰσθήσει ὑποπίπτει. ὁ θεὸς οὖν οὐχ ἑαυτῷ νοητός. οὐ γὰρ ἄλλο τι ὢν τοῦ νοουμένου, ὑφ' ἑαυτοῦ νοεῖται· ἡμῖν δὲ ἄλλο τί ἐστι· διὰ τοῦτο ἡμῖν νοεῖται. εἰ δὲ νοητὸς ὁ τόπος, οὐχ ὁ θεός, ἀλλ' ὁ τόπος· εἰ δὲ καὶ ὡς θεός, οὐχ ὡς τόπος, ἀλλ' ὡς ἐνέργεια χωρητική. πᾶν δὲ τὸ κινούμενον οὐκ ἐν κινουμένῳ κινεῖται, ἀλλ' ἐν ἑστῶτι· καὶ τὸ κινοῦν δὲ ἕστηκεν. ἀδύνατον γὰρ αὐτῷ συγκινεῖσθαι. Πῶς οὖν ὦ τρισμέγιστε, τὰ ἐνθάδε συγκινεῖται τοῖς κινουμένοις; τὰς γὰρ σφαίρας ἔφης τὰς πλανωμένας κινεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας. Οὐκ ἔστιν αὕτη ὦ Ἀσκληπιέ, κίνησις, ἀλλ' ἀντικίνησις. οὐ γὰρ ὁμοίως κινοῦνται, ἀλλ' ἐναντίαι ἀλλήλαις. ἡ δὲ ἐναντίωσις τὴν ἀντέρεισιν τῆς κινήσεως ἔχει ἑστῶσαν. ἡ γὰρ ἀντιτυπία, στάσεώς ἐστι φορά. αἱ οὖν πλανώμεναι σφαῖραι ἐναντίως κινούμεναι τῇ ἀπλανεῖ, ὑπ' ἀλλήλων τῇ ἐναντίᾳ ὑπαντήσει περὶ τὴν ἐναντιότη-

τα αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἑστώσης κινοῦνται· καὶ ἄλλως ἔχειν ἀδύνατον. τὰς γὰρ ἄρκτους ταύτας, ἃς ὁρᾷς μήτε δυνούσας, μήτε ἀνατελλούσας, περὶ δὲ τὸ αὐτὸ ἀντιστρεφομένας, ἢ οἴει κινεῖσθαι, ἢ ἑστάναι; Κινεῖσθαι ὦ τρισμέγιστε. Κίνησιν ποίαν ὦ Ἀσκληπιέ. Τὴν περὶ αὐτὸ στρεφομένην· ἡ δὲ περιφορὰ τὸ αὐτό, καὶ ἡ περὶ αὐτὸ κίνησις ὑπὸ στάσεως κατεχομένη. τὸ γὰρ περὶ αὐτὸ κωλύει τὸ ὑπὲρ αὐτό· κωλυόμενον δὲ τὸ ὑπὲρ αὐτό, εἰ ἕστηκε τὸ περὶ αὐτό, οὕτω καὶ ἡ ἐναντία φορὰ ἕστη ἡ ἑδραία, ὑπὸ τῆς ἐναντιότητος στηριζομένη. παράδειγμα δέ σοι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπίγειον φέρω· τὰ ἐπίγεια ζῷα, οἷον τὸν ἄνθρωπον λέγω θεώρει νηχόμενον. φερομένου γὰρ τοῦ ὕδατος, ἡ ἀντιτυπία τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν, στάσις γίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, μὴ συγκατενεχθῆναι τῷ ὕδατι. Σαφέστατον παράδειγμα εἶπες ὦ τρισμέγιστε. Πᾶσα οὖν κίνησις, ἐν στάσει καὶ ὑπὸ στάσεως κινεῖται. ἡ οὖν κίνησις τοῦ ζῴου, καὶ παντὸς δὲ ζῴου ὑλικοῦ, οὐχ ὑπὸ τῶν κατεκτὸς τοῦ κόσμου συμβαίνει γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐντὸς εἰς τὸ κατεκτός, ἤτοι ψυχῆς, ἢ πνεύματος, ἢ ἄλλου τινὸς ἀσωμάτου. σῶμα γὰρ σῶμα ἔμψυχον οὐ κινεῖ· ἀλλ' οὐδὲ τὸ σύνολον σῶμα, κἂν ᾖ ἄψυχον. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ τρισμέγιστε. Τὰ οὖν ξύλα καὶ τοὺς λίθους, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἔμψυχα οὐ σώματά ἐστι τὰ κινοῦντα; Οὐδαμῶς ὦ Ἀσκληπιέ. τὸ γὰρ ἔνδον τοῦ σώματος, τὸ κινοῦν τὸ ἄψυχον, οὐ σῶμα ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἀμφότερα κινοῦν, καὶ τὸ τοῦ βαστάζοντος καὶ τὸ τοῦ βασταζομένου; διόπερ ἔμ-

ψυχὴν τὸ καθεῦδον, ἐπεὶ κινεῖ. ὁρᾷς οὖν καταβαρουμένην τὴν ψυχὴν, ὅταν μόνη δύο σώματα φέρῃ; καὶ ὅτι μὲν ἔν τινι κινεῖται τὰ κινούμενα, καὶ ὑπό τινος, δῆλον. Ἐν ἐκείνῳ δὲ δεῖ κινεῖσθαι τὰ κινούμενα ὦ Τρισμέγιστε. Εὖ φῂς ὦ Ἀσκληπιέ. οὐδὲν δὲ τῶν ὄντων ἐστὶ κενόν· μόνον δὲ τὸ μὴ ὂν, κενόν ἐστι, καὶ ξένον τῆς ὑπάρξεως. τὸ γὰρ ὑπάρχον κενὸν, οὐδέ ποτε γενέσθαι δύναται. Οὐκ ἔστιν οὖν τινὰ ὦ Τρισμέγιστε; Ἔστι τοιαῦτα οἷον κάδδος κενὸς, καὶ κέραμος κενὸς, καὶ ποταμὸς ὅλος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ παραπλήσια. Φεῦ τῆς πολλῆς πλάνης ὦ Ἀσκληπιέ τὰ μάλιστα πληρέστατα, καὶ μέγιστα ὄντα ταῦτα ἡγῇ κενὰ εἶναι; Πῶς λέγεις ὦ Τρισμέγιστε. Σῶμά ἐστιν ὁ ἀήρ· τοῦτο δὲ τὸ σῶμα οὐ διὰ πάντων διήκει τῶν ὄντων, καὶ πάντα διῆκον πληροῖ· σῶμα δὲ οὐκ ἐκ τῶν σωμάτων κεκραμένον. μεστὰ οὖν πάντα ἐστὶν ἃ σὺ φῂς κενὰ, τοῦ ἀέρος, τῶν τεσσάρων σωμάτων· καὶ συμβαίνει ὁ ἐναντίος λόγος ἐκφαίνεσθαι, ὅτι ἃ σὺ φῂς μεστὰ, ταῦτα πάντα κενά ἐστι τοῦ ἀέρος, ὑπ᾽ ἄλλων σωμάτων στενοχωρουμένων, καὶ μὴ ἐχόντων δέξασθαι τὸν ἀέρα ἐν τόπῳ αὐτῶν· ταῦτα οὖν ἃ σὺ φῂς εἶναι κενὰ, κοῖλα δεῖ ὀνομάζειν, οὐ κενά. ὑπάρχει γὰρ καὶ μεστά ἐστιν ἀέρος καὶ πνεύματος. Ἀναντίρρητος ὁ λόγος ὦ Τρισμέγιστε, σῶμά ἐστιν ὁ ἀήρ. τοῦτο δὲ τὸ σῶμα, οὐ διὰ πάντων διήκει τῶν ὄντων, καὶ πάντα διῆκον πληροῖ. τὸν οὖν τόπον τὸ ἐν ᾧ πᾶν κινεῖται τί εἴπωμεν. Ἀσώματον ὦ Ἀσκληπιέ. Τὸ οὖν ἀσώματον τί ἐστι. Νοῦς, λόγος, ἐξ ὅλου ἑαυτὸν

ἐμπεριέχων ἐλεύθερος σώματος παντός· ἀπλανής, ἀπαθὴς σώματι, καὶ ἀναφὴς, αὐτὸς ἑαυτῷ ἑστὼς, χωρητικὸς τῶν πάντων, καὶ σωτήριος τῶν ὄντων, οὗ ὥσπερ ἀκτῖνές εἰσι, τὸ ἀγαθὸν, ἡ ἀλήθεια, τὸ ἀρχέτυπον φῶς, τὸ ἀρχέτυπον ψυχῆς. ὁ οὖν θεός ἐστιν ὁ μηδὲ ἓν τούτων ὑπάρχων, ὢν δὲ καὶ τοῦ εἶναι τούτων αἴτιος, καὶ πᾶσι καὶ ἐπὶ ἑκάστῳ μέρει ἐφ' ἕκαστον τούτων τῶν ὄντων πάντων. οὐδὲ γὰρ οὐδὲν ὑπέλιπε πλέον τὸ μὴ ὄν· πάντα δέ ἐστι τὰ ἐκ τῶν ὄντων γινόμενα, οὐχὶ μὴ ἐκ τῶν μὴ ὄντων. τὰ γὰρ μὴ ὄντα, οὐ φύσιν ἔχει τοῦ δύνασθαι γενέσθαι· ἀλλὰ τοῦ μὴ δύνασθαί τι τὸ γενέσθαι· καὶ πάλιν τὰ ὄντα, οὐ φύσιν ἔχει τοῦ μηδέποτ' εἶναι. Τί οὖν φὴς τοῦ μὴ εἶναί ποτε; ὁ οὖν θεὸς οὐ νοῦς ἐστὶν, αἴτιος δὲ τοῦ εἶναι· οὐδὲ πνεῦμα, οὐδὲ φῶς, αἴτιος δὲ τοῦ φῶς εἶναι· ὅθεν τὸν θεὸν δυσὶ ταύταις ταῖς προσηγορίαις σέβεσθαι δεῖ, ταῖς μόνῳ αὐτῷ προσοικειουμέναις, καὶ ἄλλῳ οὐδενί. οὔτε γὰρ τῶν ἄλλων λεγομένων θεῶν, οὔτε ἀνθρώπων, οὔτε δαιμόνων τις δύναται, κἂν κατὰ ποσονοῦν ἀγαθὸς εἶναι, ἢ μόνος ὁ θεός, καὶ τοῦτό ἐστι μόνον καὶ οὐδὲν ἄλλο· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, χωρητά ἐστι τῆς τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως. σῶμα γάρ ἐστι καὶ ψυχή, τόπον οὐκ ἔχοντα χωρῆσαι δυνάμενον τὸ ἀγαθόν. τοσοῦτον γάρ ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ τὸ μέγεθος, ὅσον ἐστὶν ὕπαρξις πάντων τῶν ὄντων, καὶ σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, καὶ αἰσθητῶν καὶ νοητῶν· τοῦτό ἐστιν ὁ θεός. μὴ οὖν εἴπῃς ἄλλο τι ἀγαθὸν, ἐπεὶ ἀσεβεῖς, ἢ ἄλλο τι ποτὲ τὸν θεὸν, ἢ μόνον τὸ ἀγαθὸν, ἐπεὶ πάλιν ἀσεβεῖς. λόγῳ

μὲν οὖν ὑπὸ πάντων λέγεται τὸ ἀγαθόν, οὐ νοεῖται δὲ τί ποτέ ἐστιν ὑπὸ πάντων. διὰ τοῦτο οὐδὲ θεὸς νοεῖται ὑπὸ πάντων, ἀλλ' ἀγνοίᾳ καὶ τοὺς θεοὺς καί τινας τῶν ἀνθρώπων, ἀγαθοὺς ὀνομάζουσι, μηδέποτε δυναμένους μήτε εἶναι, μήτε γενέσθαι. ἀλλοτριώτατον γάρ ἐστι τοῦ θεοῦ, καὶ ἀχώριστον, ὡς αὐτὸς ὁ θεὸς ὤν. θεοὶ μὲν οὖν οἱ ἄλλοι πάντες ἀθάνατοι τετιμημένοι τῇ τοῦ θεοῦ προσηγορίᾳ· ὁ δὲ θεὸς τὸ ἀγαθόν, οὐ κατὰ τιμήν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν. μία γὰρ ἡ φύσις τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθόν, καὶ ἓν γένος ἀμφοτέρων, ἐξ οὗ τὰ γένη πάντα. ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἅπαντά ἐστι, διδοὺς καὶ μηδὲν λαμβάνων. ὁ οὖν θεὸς πάντα δίδωσι καὶ οὐδὲν λαμβάνει. ὁ οὖν θεὸς ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ὁ θεός. ἡ δὲ ἑτέρα προσηγορία ἐστὶν ἡ τοῦ πατρός· πάλιν διὰ τὸ ποιητικὸν πάντων. πατρὸς γὰρ τὸ ποιεῖν· διὸ καὶ μεγίστη ἐν τῷ βίῳ σπουδὴ καὶ εὐσεβεστάτη τοῖς εὖ φρονοῦσίν ἐστιν ἡ παιδοποιΐα· καὶ μέγιστον ἀτύχημα καὶ ἀσέβημά ἐστιν, ἄτεκνόν τινα ἐξ ἀνθρώπων ἀπαλλαγῆναι· καὶ δίκην οὗτος δίδωσι μετὰ θάνατον τοῖς δαίμοσιν. ἡ δὲ τιμωρία ἐστὶν ἥδε· τὴν τοῦ ἀτέκνου ψυχὴν εἰς σῶμα καταδικασθῆναι, μήτε ἀνδρός, μήτε γυναικὸς φύσιν ἔχον, ὅπερ ἐστὶ κατηραμένον ὑπὸ τοῦ ἡλίου. τοιγαροῦν ὦ Ἀσκληπιέ, μηδενὶ ὄντι ἀτέκνῳ συνησθῇς· τοὐναντίον δὲ ἐλέησον τὴν συμφοράν, ἐπιστάμενος οἵα αὐτὸν μένει τιμωρία. τοσαῦτά σοι καὶ τοιαῦτα λελέχθω ὦ Ἀσκληπιέ, προγνωσία τις τῆς πάντων φύσεως.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙ-ΣΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΙΕΡΟΣ.

ΔΟΞΑ πάντων ὁ θεὸς, καὶ θεῖον, καὶ φύσις θεία· καὶ ἀρχὴ τῶν ὄντων ὁ θεὸς, καὶ νοῦς, καὶ φύσις, καὶ ὕλη, σοφία εἰς δεῖξιν ἁπάντων ὤν· ἀρχὴ τὸ θεῖον καὶ ἡ φύσις, καὶ ἐνέργεια, καὶ ἀνάγκη, καὶ τέλος, καὶ ἀνανέωσις. ἦν γὰρ σκότος ἄπειρον ἐν ἀβύσσῳ, καὶ ὕδωρ, καὶ πνεῦμα λεπτὸν, νοερὸν, δυνάμει θείᾳ ὄντα ἐν χάει. ἀνείθη δὴ φῶς ἅγιον, καὶ ἐπάγη ὑπ' ἄμμῳ ἐξ ὑγρᾶς οὐσίας στοιχεῖα, καὶ θεοὶ πάντες καταδιαιροῦσι φύσεως ἐνσπόρου. ἀδιορίστων δὲ ὄντων ἁπάντων, καὶ ἀκατασκευάστων, ἀπεδιωρίσθη τὰ ἐλαφρὰ εἰς ὕψος, καὶ τὰ βαρέα ἐθεμελιώθη ὑφ' ὑγρᾷ ἄμμῳ, πυρὶ τῶν ὅλων διορισθέντων, καὶ ἀνακρεμασθέντων, πνεύματι ὀχεῖσθαι· καὶ ὤφθη ὁ οὐρανὸς, ἐν κύκλοις ἑπτά· καὶ θεοὶ ταῖς ἐν ἄστρων ἰδέαις ὀπτανόμενοι, σὺν τοῖς αὐτῶν σημείοις ἅπασι· καὶ διηρθρώθη σὺν τοῖς ἐν αὐτῇ θεοῖς· καὶ περιειλήγη τὸ περικύκλιον ἀέρι, κυκλίῳ δρομήματι, πνεύματι θείῳ ὀχούμενον. ἀνῆκε δὲ ἕκαστος θεὸς διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως τὸ προσταχθὲν αὐτῷ· καὶ ἐγένετο θηρία, τετράποδα, καὶ ἑρπετὰ, καὶ ἔνυδρα, καὶ πτηνά, καὶ πᾶσα σπορὰ ἔνσπορος, καὶ χόρτος, καὶ ἀν-

θους παντὸς χλόη, τὸ σπέρμα τῆς παλιγγενεσίας ἐν αὐτοῖς ἐσπερμολόγουν· τάς τε γενέσεις τῶν ἀνθρώπων εἰς ἔργων θείων γνῶσιν καὶ φύσεως ἐνεργοῦσαν μαρτυρίαν, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων, καὶ πάντων τῶν ὑπ' οὐρανὸν δεσποτείαν, καὶ ἀγαθῶν ἐπίγνωσιν, εἰς τὸ αὐξάνεσθαι ἐν αὐξήσει, καὶ πληθύνεσθαι ἐν πλήθει· καὶ πᾶσαν ἐν σαρκὶ ψυχὴν διὰ δρομήματος θεῶν ἐγκυκλίων τερατοποιείας, εἰς κατοπτείαν οὐρανοῦ, καὶ δρομήματος οὐρανίων θεῶν, καὶ ἔργων θείων, καὶ φύσεως ἐνεργείας· εἴς τε σημεῖα ἀγαθῶν, εἰς γνῶσιν θείας δυνάμεως, μοίρας ὀχλουμένης γνῶναι ἀγαθῶν καὶ φαύλων, καὶ πᾶσαν ἀγαθῶν δαιδαλουργίαν εὑρεῖν. ἄρχεται αὐτῶν βιῶσαί τε καὶ σοφισθῆναι, πρὸς μοῖραν δρομήματος κυκλίων θεῶν, καὶ ἀναλυθῆναι εἰς ὃ ἔσονται μεγάλα ἀπομνημονεύματα τεχνουργημάτων ἐπὶ τῆς γῆς, καταλιπόντες ἐν ὀνόματι χρόνων ἀμαύρωσιν, καὶ πᾶσαν γένεσιν ἐμψύχου σαρκὸς, καὶ καρποῦ σπορᾶς, καὶ πάσης τεχνουργίας τὰ ἐλαττούμενα ἀνανεωθήσεται, ἀνάγκῃ καὶ ἀνανεώσει θεῶν, καὶ φύσεως κύκλου ἐναριθμίου δρομήματι. τὸ γὰρ θεῖον ἡ πᾶσα κοσμικὴ σύγκρασις φύσει ἀναθεωρουμένη. ἐν γὰρ τῷ θείῳ καὶ ἡ φύσις συγκαθέστηκεν.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΥ ΥΙΟΝ ΤΑΤ, ΛΟΓΟΣ Ο ΚΡΑΤΗΡ, Η ΜΟΝΑΣ.

ΕΠΕΙΔΗ τὸν πάντα κόσμον ἐποίησεν ὁ δημιουργός, οὐ χερσίν, ἀλλὰ λόγῳ, ὥστε οὕτως ὑπολάμβανε, ὡς τοῦ παρόντος καὶ ἀεὶ ὄντος, καὶ πάντα ποιήσαντος καὶ ἑνὸς μόνου· τῇ δὲ αὐτοῦ θελήσει δημιουργήσαντος τὰ ὄντα. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ σῶμα ἐκείνου, οὐχ ἁπτόν, οὐδὲ ὁρατόν, οὐδὲ μετρητόν, οὐδὲ διαστατόν, οὐδὲ ἄλλῳ τινὶ ὅμοιον. οὔτε γὰρ πῦρ ἐστιν, οὔτε ὕδωρ, οὔτε ἀήρ, οὔτε πνεῦμα· ἀλλὰ πάντα τὰ ἀπ' αὐτοῦ, ἀγαθὸς ὤν. μόνῳ γὰρ τούτῳ ἀνατέθεικεν· ἠθέλησε δὲ τὴν γῆν κοσμῆσαι· κόσμον δὲ θείου σώματος κατέπεμψε τὸν ἄνθρωπον, ζώου ἀθανάτου ζῶον θνητόν. καὶ ὁ μὲν κόσμος τῶν ζώων ἐπλεονέκτει τοῦ ζώου, καὶ τοῦ κόσμου τὸν λόγον καὶ τὸν νοῦν. θεατὴς γὰρ ἐγένετο τῶν ἔργων τοῦ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐθαύμασε, καὶ ἐγνώρισε τὸν ποιήσαντα. τὸν μὲν οὖν λόγον, ὦ Τάτ, ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἐμέρισε· τὸν δὲ νοῦν, οὐκέτι, οὐ φθονῶν τισίν· ὁ γὰρ φθόνος οὐκ ἔνθεν ἄρχεται· κάτω δὲ συνίσταται ταῖς τῶν νοῦν μὴ ἐχόντων

ἀνθρώπων ψυχαῖς. Διὰ τί οὖν ὦ πάτερ, οὐ πᾶσιν ἐμέρισε τὸν νοῦν ὁ θεός. Ἠθέλησεν ὦ τέκνον, τοῦτον ἐν μέσῳ ταῖς ψυχαῖς ὥσπερ ἆθλον ἱδρῦσθαι. Καὶ ποῦ αὐτὸν ἱδρύσατο. Κρατῆρα μέγαν πληρώσας τούτου, κατέπεμψε δοὺς κήρυκα, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ κηρύξαι ταῖς τῶν ἀνθρώπων καρδίαις τάδε· βάπτισον σεαυτὴν ἡ δυναμένη εἰς τοῦτον τὸν κρατῆρα, ἡ πιστεύουσα ὅτι ἀνελεύσῃ πρὸς τὸν καταπέμψαντα τὸν κρατῆρα, ἡ γνωρίζουσα ἐπὶ τί γέγονας. ὅσοι μὲν οὖν συνῆκαν τοῦ κηρύγματος, καὶ ἐβαπτίσαντο τοῦ νοός, οὗτοι μετέσχον τῆς γνώσεως, καὶ τέλειοι ἐγένοντο ἄνθρωποι, τὸν νοῦν δεξάμενοι· ὅσοι δὲ ἥμαρτον τοῦ κηρύγματος, αὐτοὶ μὲν οἱ λογικὸν τὸν νοῦν μὴ προσειληφότες, ἀγνοοῦντες ἐπὶ τί γεγόνασι, καὶ ὑπὸ τίνων. αἱ δὲ αἰσθήσεις τούτων ταῖς τῶν ἀλόγων ζώων παραπλήσιαι, καὶ ἐν θυμῷ καὶ ἐν ὀργῇ τὴν κρᾶσιν ἔχοντες, οὐ θαυμάζοντες τὰ θέας ἄξια· ταῖς δὲ τῶν σωμάτων ἡδοναῖς καὶ ὀρέξεσι προσέχοντες, καὶ διὰ ταῦτα τὸν ἄνθρωπον γεγονέναι πιστεύοντες. ὅσοι δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ δωρεᾶς μετέσχον, οὗτοι ὦ Τάτ, κατὰ σύγκρισιν τῶν ἔργων, ἀθάνατοι ἀντὶ θνητῶν εἰσί, πάντα ἐμπεριλαβόντες τῷ ἑαυτῶν νοῒ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ἐν οὐρανῷ, καὶ εἴ τι ἐστὶν ὑπὲρ οὐρανόν. τοσοῦτον ἑαυτοὺς ὑψώσαντες εἶδον τὸ ἀγαθόν, καὶ ἰδόντες συμφορὰν ἡγήσαντο τὴν ἐνθάδε διατριβήν, καταφρονήσαντες πάντων τῶν σωματικῶν καὶ ἀσωμά-

τῶν ἐπὶ τὸ ἓν καὶ μόνον σπεύδουσιν. αὕτη ὦ Τὰτ, ἡ τοῦ νοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, τῶν θείων ἐνθεία, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ κατανόησις, θείου ὄντος τοῦ κρατῆρος. Κἀγὼ βαπτισθῆναι βούλομαι, ὦ πάτερ. Ἐὰν μὴ πρῶτον τὸ σῶμά σου μισήσῃς ὦ τέκνον, σεαυτὸν φιλῆσαι οὐ δύνασαι· φιλήσας δὲ σεαυτὸν, νοῦν ἕξεις, καὶ τὸν νοῦν ἔχων, καὶ τῆς ἐπιστήμης μεταλήψῃ. Πῶς ταῦτα λέγεις ὦ πάτερ. Ἀδύνατον γάρ ἐστιν ὦ τέκνον, περὶ ἀμφότερα γίνεσθαι, τὰ θνητὰ δηλαδὴ καὶ τὰ θεῖα. δύο γὰρ ὄντων τῶν ὄντων, σώματος καὶ ἀσωμάτου, ἐν οἷς τὸ θνητὸν καὶ τὸ θεῖον, ἡ αἵρεσις θατέρου καταλείπεται τῷ ἑλέσθαι βουλομένῳ. οὐ γάρ ἐστιν ἀμφότερα ἐν οἷς τε ἡ ἐξαίρεσις καταλείπεται. τὸ δὲ ἕτερον ἐλαττωθὲν τὴν τοῦ ἑτέρου ἐφανέρωσεν ἐνέργειαν. ἡ μὲν οὖν ἐνέργεια τοῦ κρείττονος αἵρεσις, οὐ μόνον τῷ ἑλομένῳ καλλίστη τυγχάνει, τὸν ἄνθρωπον ἀποθεῶσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς θεὸν εὐσέβειαν ἐπιδείκνυσιν· ἡ δὲ τοῦ ἐλάττονος, τὸν μὲν ἄνθρωπον ἀπώλεσεν· οὐδὲν δὲ εἰς τὸν θεὸν ἐπλημμέλησεν, ἢ τοῦτο μόνον, ὅτι καθάπερ αἱ πομπαὶ μέσον παρέρχονται, μήτε αὗται ἐνεργῆσαί τι δυνάμεναι, τοὺς δ᾽ ἐμποδίζουσαι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι μόνον πομπεύουσιν ἐν τῷ κόσμῳ παραγενόμενοι ὑπὸ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ὦ Τὰτ, τὰ μὲν παρὰ τοῦ θεοῦ ἡμῖν τε ὑπῆρξε καὶ ὑπάρξει· τὰ δὲ, ἀφ᾽ ἡμῶν ἀκολουθησάτω καὶ μὴ ὑστερησάτω· ἐπεὶ ὁ μὲν θεὸς ἀναίτιος· ἡμεῖς δὲ

αἴτιοι τῶν κακῶν, ταῦτα προκρίνοντες τῶν ἀγαθῶν. ὁρᾷς ὦ τέκνον, πόσα ἡμᾶς δεῖ σώματα διεξελθεῖν, καὶ πόσους χοροὺς δαιμόνων, καὶ συνέχειαν, καὶ δρόμους ἀστέρων, ἵνα πρὸς τὸν ἕνα καὶ μόνον θεὸν σπεύσωμεν. διαβατὸν γὰρ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀπέραντον, καὶ ἀτελές, αὐτῷ δὲ καὶ ἄναρχον· ἡμῖν δὲ δοκοῦν ἀρχὴν ἔχειν τὴν γνῶσιν. οὐκ αὐτοῦ οὖν ἀρχὴ γίνεται ἡ γνῶσις, ἀλλ' ἡμῖν τὴν ἀρχὴν παρέχεται τοῦ γνωσθησομένου. λαβώμεθα οὖν τῆς ἀρχῆς, καὶ ὁδεύσωμεν τάχει ἅπαντα. πάνυ γάρ ἐστι σκολιὸν τὸ τὰ συνήθη καὶ παρόντα καταλιπόντα, ἐπὶ τὰ παλαιὰ καὶ ἀρχαῖα ἀνακάμπτειν. τὰ μὲν γὰρ φαινόμενα τέρπει· τὰ δὲ ἀφανῆ δυσπιστεῖν ποιεῖ. φανερώτερα δέ ἐστι τὰ κακά· τὸ δὲ ἀγαθὸν, ἀφανὲς τοῖς φανεροῖς. οὐ γὰρ μορφὴ, οὔτε τύπος ἐστὶν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο, αὐτῷ μέν ἐστιν ὅμοιον, τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσιν ἀνόμοιον. ἀδύνατον γὰρ ἀσώματον σώματι φανῆναι. αὕτη διαφορὰ τοῦ ὁμοίου πρὸς τὸ ἀνόμοιον, καὶ τῷ ἀνομοίῳ ὑστέρημα πρὸς τὸ ὅμοιον. ἡ γὰρ μονὰς πάντων οὖσα ἀρχὴ καὶ ῥίζα, καὶ ἀρχὴ οὖσα· ἄνευ δὲ ἀρχῆς οὐδὲν· ἀρχὴ δὲ ἐξ οὐδενὸς ἢ ἐξ αὐτῆς· ἐπεὶ ἀρχή ἐστι τῶν ἑτέρων. αὕτη γάρ ἐστιν, ἐπεὶ μὴ ἄλλης ἀρχῆς ἔτυχεν οὖσα· μονὰς οὖν ἡ ἀρχή, καὶ πάντα ἀριθμὸν ἐμπεριέχει, ὑπὸ μηδενὸς ἐμπεριεχομένη. καὶ πάντα ἀριθμὸν γεννᾷ, ὑπὸ μηδενὸς γεννωμένη ἑτέρου ἀριθμοῦ. πᾶν δὲ τὸ γινώμενον, ἀτελὲς καὶ διαιρετὸν, καὶ αὐξητὸν καὶ μειωτόν· τῷ δὲ τελείῳ οὐδὲν τού-

τωι γίνεται· καὶ τὸ μὲν αὔξητον, αὐξάνεται ἀπὸ τῆς μονάδος· ἁλίσκεται δὲ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας, μηκέτι δυνάμενον τὴν μονάδα χωρῆσαι. Αὕτη σοὶ ὦ Τὰτ κατὰ τὸ δυνατὸν ὑπογέγραπται τοῦ θεοῦ εἰκών· ἣν ἀκριβῶς εἰ θεάσῃ, καὶ νοήσεις τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς, πίστευσόν μοι τέκνον, εὑρήσεις τὴν πρὸς τὰ ἄνω ὁδόν· μᾶλλον δὲ αὐτή σε ἡ εἰκὼν ὁδηγήσει. ἔχει γάρ τι ἴδιον ἡ θέα· τοὺς φθάσαντας θεάσασθαι κατέχει, καὶ ἀνέλκει καθάπερ φασὶν ἡ μαγνῆτις λίθος τὸν σίδηρον.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙ-ΣΤΟΥ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Τάτ, ὅτι ἀφανὴς θεός, φανερώτατός ἐστι.

ΚΑΙ τόνδε σοι τὸν λόγον ὦ Τάτ, διεξελεύσομαι, ὅπως μὴ ἀμύητος ᾖς τοῦ κρείττονος θεοῦ ὀνόματος· σὺ δὲ νόει πῶς τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς ἀφανές, φανερώτατόν σοι γενήσεται. οὐ γὰρ ἂν ἦν, εἰ ἀφανὲς ἦν. πᾶν γὰρ τὸ φαινόμενον γεννητόν· ἐφάνη γάρ. τὸ δὲ ἀφανὲς ἀεί ἐστι. τοῦ γὰρ φανῆναι οὐ χρῄζει. ἀεὶ γάρ ἐστι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα φανερὰ ποιεῖ, αὐτὸς ἀφανὴς ὢν ὡς ἀεὶ ὤν, φανερῶν αὐτὸς οὐ φανεροῦται· οὐκ αὐτὸς γεννώμενος, ἐν φαντασίᾳ δὲ πάντα φαντασιῶν. ἡ γὰρ φαντασία, μόνων τῶν γεννητῶν ἐστίν. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἡ φαντασία, ἢ γένεσις. ὁ δὲ εἷς ἀγέννητος δηλονότι καὶ ἀφαντασίαστος, καὶ ἀφανής. τὰ δὲ πάντα φαντασιῶν, διὰ πάντων φαίνεται, καὶ ἐν πᾶσι, καὶ μάλιστα οἷς ἂν αὐτὸς βουληθῇ, φαίνεται. σὺ οὖν ὦ Τὰτ τέκνον, εὖξαι πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ πατρί, καὶ μόνῳ καὶ οὐχ ἑνί, ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁ εἷς, ἵλεω τυχεῖν, ἵνα δυνηθῇς τὸν τηλικοῦτον θεὸν νοῆσαι, κἂν ἀκτῖνά σοι κἂν μίαν αὐτοῦ τῇ σῇ διανοίᾳ ἐκλάμψαι. νόησις γὰρ μόνη ὁρᾷ τὸ ἀφανές, ὡς καὶ αὐτὴ ἀφανὴς οὖσα. εἰ δύνασαι τοῖς τοῦ νοῦ ὀφθαλμοῖς, φανήσεται ὦ Τάτ· ἀφθο-

νος

νος γὰρ ὁ κύριος φαίνεται διὰ παντὸς τοῦ κόσμου· νόησιν λαβεῖν, καὶ λαβέσθαι αὐταῖς ταῖς χερσὶ δύνασαι, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ θεάσασθαι. εἰ δὲ καὶ τὸ ἐν σοὶ ἀφανές ἐστί σοι, πῶς αὐτὸς ἐν σαυτῷ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σοι φανήσεται. εἰ δὲ θέλεις αὐτὸν ἰδεῖν, νόησον τὸν ἥλιον, νόησον τὸν σελήνης δρόμον, νόησον τὴν ἀστέρων τὴν τάξιν· τίς ὁ τὴν τάξιν τηρῶν. τάξις γὰρ πᾶσα, περιώρισται ἀριθμῷ καὶ τόπῳ. ὁ ἥλιος θεὸς μέγιστος τῶν κατ' οὐρανὸν θεῶν, ᾧ πάντες εἴκουσιν οἱ οὐράνιοι θεοὶ, ὡσανεὶ βασιλεῖ καὶ δυνάστῃ· καὶ οὗτος ὁ τηλικοῦτος, ὁ μείζων γῆς καὶ θαλάττης, ἀνέχεται ὑπὲρ ἑαυτὸν ἔχων ἑαυτοῦ μικροτέρους πολεύοντας ἀστέρας. τίνα αἰδούμενος, ἢ τίνα φοβούμενος ὦ τέκνον. ἕκαστος τούτων τῶν ἀστέρων οὐ τὸν ὅμοιον, ἢ ἴσον δρόμον ποιοῦνται ἐν οὐρανῷ ὄντες. τίς ὁ ἑκάστῳ τὸν τρόπον καὶ τὸ μέγεθος τοῦ δρόμου ὁρίσας. ἄρκτος αὕτη ἡ περὶ αὑτὴν στρεφομένη, καὶ τὸν πάντα κόσμον συμπεριφέρουσα. τίς ὁ τοῦτο κεκτημένος τὸ ὄργανον. τίς ὁ τῇ θαλάσσῃ τοὺς ὅρους περιβαλών· τίς ὁ τὴν γῆν ἑδράσας· ἔστι γάρ τις ὦ Τάτ, ὁ τούτων πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης. ἀδύνατον γὰρ, ἢ τόπον, ἢ ἀριθμὸν, ἢ μέτρον φυλαχθῆναι χωρὶς τοῦ ποιήσαντος. πᾶσα γὰρ τάξις, ἀτοπία, καὶ ἀμετρία ἀποίητος, ἀλλ' οὐκ ἀδέσποτος οὐδὲ αὕτη ὦ τέκνον. καὶ γὰρ εἰ τὸ ἄτακτον ἐστὶν ἐνδεές, ὅτε κατέχει, τοῦτό ἐστι τὸν τρόπον τῆς τάξεως, καὶ ὑπὸ τὸν δεσπότην ἐστὶ τὸν μηδέπω αὐ-

τῇ τὴν τάξιν τάξαντα. εἴθε δυνατόν σοι ἦν πτηνῷ γενομένῳ ἀναπτῆναι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ μέσον ἀρθέντα τῆς γῆς καὶ οὐρανοῦ ἰδεῖν, γῆς μὲν τὸ στερεόν, θαλάσσης δὲ τὸ κεχυμένον, ποταμῶν δὲ τὰ ῥεύματα, ἀέρος τὸ ἀνειμένον, πυρὸς τὴν ὀξύτητα, ἄστρων τὸν δρόμον, οὐρανοῦ τὴν ταχύτητα, τὴν περὶ ταῦτα περίβασιν. ὦ θέας ἐκείνης, τέκνον, εὐτυχεστάτης, ὑπὸ μίαν ῥοπὴν πάντα ταῦτα θεάσασθαι, τὸν ἀκίνητον διακινούμενον, καὶ τὸν ἀφανῆ φαινόμενον, δι' ὧν ποιεῖ αὕτη ἡ τάξις τοῦ κόσμου· καὶ οὗτος ὁ κόσμος τῆς τάξεως. εἰ θέλεις καὶ διὰ τῶν θνητῶν θεάσασθαι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν βυθῷ, νόησον, ὦ τέκνον, δημιουργούμενον ἐν τῇ γαστρὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ δημιουργήματος ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐξέτασον, καὶ μάθε τίς ὁ δημιουργῶν τὴν καλὴν ταύτην καὶ θείαν τοῦ ἀνθρώπου εἰκόνα· τίς ὁ τοὺς ὀφθαλμοὺς περιγράψας· τίς ὁ τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα τρυπήσας· τίς ὁ τὸ στόμα διανοίξας· τίς ὁ τὰ νεῦρα ἐκτείνας καὶ δεσμεύσας· τίς ὁ ὀχετεύσας τὰς φλέβας· τίς ὁ τὰ ὀστέα στερροποιήσας· τίς ὁ δέρμα τῇ σαρκὶ περιβαλών· τίς ὁ τοὺς δακτύλους διελών· τίς ὁ τοῖς ποσὶ βάσιν πλατύνας· τίς ὁ διορύξας τοὺς πόρους· τίς ὁ τὸν σπλῆνα ἐκτείνας· τίς ὁ τὴν καρδίαν πυραμοειδῆ ποιήσας· τίς ὁ τὰ νεῦρα συνθείς· τίς ὁ τὸ ἧπαρ πλατύνας· τίς ὁ τὸν πνεύμονα σηραγγώσας· τίς τὴν κοιλίαν εὐρύχωρον ποιήσας· τίς ὁ τὰ τιμιώτατα εἰς τὸ φανερὸν ἐκτυπώσας, καὶ τὰ αἰσχρὰ κρύψας.

ἴδε πόσαι τέχναι μιᾶς ὕλης, καὶ πόσα ἔργα μιᾶς περι-
γραφῆς, καὶ πάντα περικαλλῆ, καὶ πάντα μεμετρη-
μένα, πάντα δὲ ἐν διαφορᾷ. τίς πάντα ταῦτα ἐποίη-
σε· ποία μήτηρ, ποῖος πατὴρ, εἰ μὴ ὁ ἀφανὴς θεὸς, τῷ
ἑαυτοῦ θελήματι πάντα δημιουργήσας. καὶ ἀνδριάντα
μὲν ἢ εἰκόνα χωρὶς ἀνδριαντοποιοῦ ἢ ζωγράφου οὐδείς
φησι γεγονέναι. τοῦτο δὲ τὸ δημιούργημα χωρὶς δημιουρ-
γοῦ γέγονεν; ὢ τῆς πολλῆς τυφλότητος· ὢ τῆς πολλῆς
ἀσεβείας· ὢ τῆς πολλῆς ἀγνωμοσύνης. μηδέποτε, ὦ τέ-
κνον Τάτ, ἀποστερήσῃς τοῦ δημιουργοῦ τὰ δημιουργήμα-
τα· μᾶλλον δὲ καὶ κρείττων ἐστὶν ὅσος κατὰ θεὸν ὀνόματος,
τοσοῦτός ἐστιν ὁ πάντων πατήρ. ἢ γὰρ μόνος οὗτος, καὶ τοῦ-
το αὐτῷ τὸ ἔργον ἐστὶ πατέρα εἶναι. εἰ δέ τι με καὶ τολμη-
ρότερον ἀναγκάζεις εἰπεῖν, τούτου ἐστὶν οὐσία, τὸ κύειν πάντα
καὶ ποιεῖν. καὶ ὥσπερ χωρὶς τοῦ ποιοῦντος ἀδύνατόν ἐστι
γενέσθαι τι, οὕτω καὶ τοῦτον ἀεὶ μὴ εἶναι, εἰ μὴ πάντα
ἀεὶ ποιοῦντα, ἐν οὐρανῷ, ἐν γῇ, ἐν ἀέρι, ἐν βυθῷ, ἐν
παντὶ τοῦ κόσμου, ἐν παντὶ τοῦ παντὸς, τῷ ὄντι καὶ τῷ μὴ
ὄντι. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐν παντὶ ἐκείνῳ, ὃ οὐκ ἔστιν αὐτός. ἔστιν
αὐτὸς, καὶ τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα. τὰ μὲν γὰρ ὄντα ἐ-
φανέρωσε· τὰ δὲ μὴ ὄντα ἔχει ἐν ἑαυτῷ. οὗτος ὁ θεοῦ
ὀνόματος κρείττων· οὗτος ὁ ἀφανής· οὗτος ὁ φανερώτατος,
ὁ τῷ νοῒ θεωρητός· οὗτος ὁ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρατός· οὗτος
ὁ ἀσώματος, ὁ πολυσώματος· μᾶλλον δὲ παντὸς σώμα-
τος· οὐδέν ἐστιν οὗτος ὃ οὐκ ἔστι. πάντα γάρ ἐστι, καὶ οὗτος

ἐστι. καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς ὀνόματα ἔχει ἅπαντα, ὅτι ἑ-
νός ἐστι πατρός· καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς ὄνομα οὐκ ἔχει, ὅτι
πάντων ἐστὶ πατήρ. τίς οὖν σε εὐλογῆσαι ὑπὲρ σοῦ ἢ
πρός σε δύναιτο· ποῦ δὲ καὶ βλέπων εὐλογήσω σε, ἄνω,
κάτω, ἔσω, ἔξω. οὐ γὰρ τρόπος, οὐ τόπος ἐστὶ περί σε, οὐδὲ
ἄλλο οὐδὲν τῶν ὄντων· πάντα δὲ ἐν σοι, πάντα ἀπὸ
σου· πάντα δίδως, καὶ οὐδὲν λαμβάνεις. πάντα γὰρ
ἔχεις, καὶ οὐδὲν ὃ οὐκ ἔχεις. πότε δέ σε ὑμνήσω. οὔτε
γὰρ ὥραν σου, οὔτε χρόνον καταλαβεῖν δυνατόν· ὑπὲρ
τίνος δὲ καὶ ὑμνήσω· ὑπὲρ ὧν ἐποίησας, ἢ ὑπὲρ ὧν
οὐκ ἐποίησας; ὑπὲρ ὧν ἐφανέρωσας, ἢ ὑπὲρ ὧν ἔκρυ-
ψας; διὰ τί δὲ καὶ ὑμνήσω σε· ὡς ἐμαυτοῦ ὤν; ὡς ἔχων
τι ἴδιον; ὡς ἄλλος ὤν; σὺ γὰρ εἶ ὃ ἐὰν ὦ· σὺ εἶ ὃ ἂν ποιῶ·
σὺ εἶ ὃ ἂν λέγω. σὺ γὰρ πάντα εἶ, τὸ ἄλλο οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ
ἐστι. σὺ εἶ πᾶν τὸ γενόμενον, σὺ τὸ μὴ γενόμενον· νοῦς
μὲν νοούμενος, πατὴρ δὲ δημιουργῶν· θεὸς δὲ ἐνεργῶν·
ἀγαθὸς δὲ καὶ πάντα ποιῶν. ὕλης μὲν γὰρ τὸ λεπτομε-
ρέστερον ἀήρ· ἀέρος δέ, ψυχή· ψυχῆς δέ, νοῦς· νοῦ δέ, ὁ
θεός.

ΟΤΙ ΕΝ ΜΟΝΩ ΤΩ ΘΕΩ ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ ΕΣΤΙΝ, ΑΛΛΑΧΟΘΙ ΔΕ ΟΥΔΑΜΟΥ.

Τὸ ἀγαθὸν ὦ Ἀσκληπιὲ, ἐν οὐδενί ἐστιν, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ θεῷ· μᾶλλον δὲ τὸ ἀγαθὸν αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς ἀεί. εἰ δὲ οὕτως, οὐσίαν εἶναι δεῖ πάσης κινήσεως, καὶ γενέσεως· ἔρημον δὲ οὐδέν ἐστιν αὐτῆς· περὶ δὲ αὐτὴν στατικὴν ἐνέργειαν ἔχουσα, ἀνενδεῆ καὶ ἀπέριττον, πληρεστάτην χορηγόν· ἐν δὲ ἀρχῇ πάντως. πᾶν γὰρ χορηγοῦν, ἀγαθόν. ὅταν λέγω καὶ πάντως, καὶ ἀεὶ ἀγαθόν ἐστι. τοῦτο δὲ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ πρόσεστιν, εἰ μὴ μόνῳ τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐνδεής ἐστί τινος, ἵνα ἐπιθυμήσας αὐτὸ κλήσασθαι, κακὸς κέκληται· οὐδὲ τῶν ὄντων οὐδὲν ἀποβλητόν ἐστιν αὐτῷ, ὃ ἀποβαλὼν λυπηθήσεται. λύπη γὰρ κακίας μέρος. οὔτε κρεῖττον αὐτοῦ ἐστιν οὐδέν, ὑφ' οὗ πολεμηθήσεται, οὐδὲ σύζυγόν ἐστιν αὐτῷ τὸ ἀδικηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῦ ἐραθήσεται· οὔτε ἀνήκοον, ᾧ ὀργισθήσεται· οὔτε σοφώτερον, ὃ ζηλώσει. τούτων δὲ μὴ ὄντων τῇ οὐσίᾳ μηδενός, τί ὑπολείπεται, ἢ μόνον τὸ ἀγαθόν;

ὥσπερ γὰρ οὐδὲν τῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ οὐσίᾳ, οὕτως ἐν οὐδε-
νὶ τῶν ἄλλων τὸ ἀγαθὸν εὑρεθήσεται. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς ἄλλοις
πάντα ἐστί, καὶ ἐν τοῖς μικροῖς, καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις, καὶ
ἐν τοῖς καθ' ἕνα, καὶ ἐν τούτῳ τῷ ζώῳ τῷ πάντων μεί-
ζονι καὶ δυνατωτάτῳ. παθῶν γὰρ πλήρη τὰ γεννητά, αὐτῆς
τῆς γενέσεως παθητῆς οὔσης. ὅπου δὲ πάθος, οὐδαμοῦ τὸ
ἀγαθόν· ὅπου δὲ τὸ ἀγαθόν, οὐδαμοῦ οὐδὲ ἓν τὸ πάθος.
ὅπου γὰρ ἡμέρα, οὐδαμοῦ νύξ· ὅπου δὲ νύξ, οὐδαμοῦ ἡμέ-
ρα. ὅθεν ἀδύνατον ἐν γενέσει εἶναι τὸ ἀγαθόν· ἐν μόνῳ δὲ
τῷ ἀγεννήτῳ. ὥσπερ δὲ μετουσία πάντων ἐστὶν ἐν τῇ ὕ-
λῃ δεδομένη, οὕτω καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. τοῦτον τὸν τρόπον ἀγα-
θὸς ὁ κόσμος, καθὰ καὶ αὐτὸς πάντα ποιεῖ ἐν τῷ μέρει τοῦ
ποιεῖν ἀγαθὸς εἶναι· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν οὐκ ἀγαθός. καὶ
γὰρ παθητός ἐστι, καὶ κινητός, καὶ παθητῶν ποιητής. ἐν δὲ
τῷ ἀνθρώπῳ, κατὰ σύγκρισιν τοῦ ἀγαθοῦ τὸ κακὸν τέτα-
κται. τὸ γὰρ μὴ λίαν κακόν, ἐνθάδε τὸ ἀγαθόν ἐστι· τὸ δὲ
ἐνθάδε ἀγαθόν, μόριον τοῦ κακοῦ τὸ ἐλάχιστον. ἀδύνατον
οὖν τὸ ἀγαθὸν ἐνθάδε καθαρεύειν τῆς κακίας. κακοῦται
γὰρ ἐνθάδε τὸ ἀγαθόν. κακούμενον γὰρ οὐκέτι ἀγαθὸν μένει.
μὴ μεῖναν δέ, κακὸν γίνεται. ἐν μόνῳ ἄρα τῷ θεῷ τὸ ἀ-
γαθόν ἐστιν, ἢ αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς τὸ ἀγαθόν. μόνον οὖν ὦ Α-
σκληπιέ, τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ ἐν ἀνθρώποις· τὸ δὲ ἔρ-
γον οὐδαμοῦ. ἀδύνατον γάρ. οὐ γὰρ χωρεῖ σῶμα ὑλικὸν
τὸ πάντοθεν ἐσφιγμένον κακίᾳ καὶ πόνοις, καὶ ἀλγηδόσι,
καὶ ἐπιθυμίαις, καὶ ὀργαῖς, καὶ ἀπάταις, καὶ δόξαις ἀνοή-

τοις· καὶ τὸ πάντων κάκιστόν ἐστιν ὦ Ἀσκληπιὲ, ὅτι ἕκαστον τούτων τῶν προειρημένων ἐμπεπίστευται ἐνθάδε τὸ μέγιστον εἶναι ἀγαθὸν τὸ μᾶλλον ἀνυπέρβλητον κακὸν, ἡ γαστριμαργία ἡ τῶν κακῶν πάντων χορηγὸς, ἡ πλάνη, ἡ ἀπουσία, ἐνθάδε τοῦ ἀγαθοῦ ἐστι· κἀγὼ δὲ χάριν ἔχω τῷ θεῷ, τῷ εἰς νοῦν μοι βαλόντι κἂν περὶ τῆς γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸ ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. ὁ γὰρ κόσμος πλήρωμά ἐστι τῆς κακίας· ὁ δὲ θεὸς τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θεοῦ. αἱ γὰρ ἐξοχαὶ τῶν καλῶν περὶ αὐτὴν εἰσι τὴν οὐσίαν. φαίνονται καὶ καθαρώτεραι καὶ εἰλικρινέστεραι τάχα που, καὶ αὗται αἱ οὐσίαι ἐκείνου. τολμητέον γὰρ εἰπεῖν ὦ Ἀσκληπιὲ, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ θεοῦ, εἴγε οὐσίαν ἔχει, τὸ καλόν ἐστι· τὸ δὲ καλὸν καὶ ἀγαθὸν οὐδέν ἐστι καταλαβέσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. πάντα γὰρ τῷ ὀφθαλμῷ ὑποπίπτοντα, εἴδωλά ἐστι, καὶ ὥσπερ σκιογραφίαι· τὰ δὲ μὴ ὑποπίπτοντα, μάλιστα δὲ ἡ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. καὶ ὥσπερ ὁ ὀφθαλμὸς οὐ δύναται τὸν θεὸν ἰδεῖν, οὕτως οὔτε τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν. ταῦτα γὰρ τὰ μέρη τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁλόκληρα, ἴδια αὐτοῦ μόνου, οἰκεῖα, ἀχώριστα, ἐρασμιώτατα, ὧν ἢ αὐτὸς ὁ θεὸς ἐρᾷ, ἢ αὐτὰ τοῦ θεοῦ ἐρᾷ. εἰ δύνασαι νοῆσαι τὸν θεὸν, νοήσεις τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν, τὸ ὑπέρλαμπρον, τὸ ὑπερλαμπόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνο γὰρ τὸ κάλλος ἀσύγκριτον, καὶ ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸν ἀμίμητον, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ θεός. ὡς οὖν τὸν θεὸν νοεῖς, οὕτω καὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν νόει. ἀκοινώνητα γὰρ ταῦτα τοῖς

ἄλλοις τῶν ἄλλων ζώων, ἔστι διὰ τὸ ἀχώριστα εἶναι τοῦ θεοῦ. ἐὰν περὶ τοῦ θεοῦ ζητῇς, καὶ περὶ τοῦ καλοῦ ζητεῖς. μία γάρ ἐστιν ἡ εἰς αὐτὸ ἀποφέρουσα ὁδὸς, ἡ μετὰ γνώσεως εὐσέβεια. ὅθεν οἱ ἀγνοοῦντες, καὶ μὴ ὁδεύσαντες τὴν περὶ τῆς εὐσεβείας ὁδὸν, καλὸν καὶ ἀγαθὸν τολμῶσι λέγειν ἄνθρωπον, μηδὲ ὄναρ θεασάμενον εἴ τι ἐστὶν ἀγαθὸν, ἀλλὰ παντὶ κακῷ περιειλημμένον, καὶ τὸ κακὸν πιστεύσαντα ἀγαθὸν εἶναι, καὶ οὕτως αὐτῷ χρώμενον ἀκορέστως, καὶ φοβούμενον αὐτοῦ στερηθῆναι· πάντα δὲ ἀγωνιζόμενον, ἵνα μὴ μόνον ἔχῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπαύξῃ. τοιαῦτα τὰ ἀνθρώπεια ἀγαθὰ, καὶ τὰ καλὰ ὦ Ἀσκληπιὲ, ἃ οὔτε φυγεῖν δυνάμεθα, οὔτε μισῆσαι. τὸ γὰρ πάντων χαλεπώτατον, ὅτι χρείαν αὐτῶν ἔχομεν, καὶ ζῆν τούτων χωρὶς οὐ δυνάμεθα.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΥ, ὅτι μέγιστον κακὸν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἡ περὶ τοῦ θεοῦ ἀγνωσία.

ΠΟΙ φέρεσθε ὦ ἄνθρωποι, μεθύοντες, τὸν τῆς ἀγνωσίας ἄκρατον λόγον ἐκπιόντες, ὃν οὐδὲ φέρειν δύνασθε. ἀλλ' ἤδη αὐτὸν καὶ ἐμεῖτε· στῆτε νήψαντες, ἀναβλέψαντες τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς· καὶ εἰ μὴ πάντες δύνασθε, οἵ γε καὶ δυνα-

δυνάμενοι. ἡ γὰρ τῆς ἀγνωσίας κακία ἐπικλύζει πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ συμφθείρει τὴν ἐν τῷ σώματι κατακεκλεισμένην ψυχήν, μὴ ἐῶσα ἐνορμίζεσθαι τοῖς τῆς σωτηρίας λιμέσι. μὴ συγκατενεχθῆτε τοιγαροῦν τῷ πολλῷ ῥεύματι· ἀναρρείᾳ δὲ χρησάμενοι, οἱ δυνάμενοι λαβέσθαι τοῦ τῆς σωτηρίας λιμένος, ἐνορμισάμενοι τούτῳ, ζητήσατε χειραγωγὸν τὸν ὁδηγήσοντα ὑμᾶς ἐπὶ τὰς τῆς γνώσεως θύρας, ὅπου ἐστὶ τὸ λαμπρὸν φῶς, τὸ καθαρὸν σκότους· ὅπου οὐδὲ εἷς μεθύει, ἀλλὰ πάντες νήφουσιν, ἀφορῶντες τῇ καρδίᾳ εἰς τὸν ὁραθῆναι θέλοντα. οὐ γάρ ἐστιν ἀκουστός, οὐδὲ λεκτός, οὐδὲ ὁρατὸς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ νῷ καὶ καρδίᾳ. πρῶτον δὲ δεῖ σε περιρρήξασθαι, ὃν φορεῖς χιτῶνα, τὸ τῆς ἀγνωσίας ὕφασμα, τὸ τῆς κακίας στήριγμα, τὸν τῆς φθορᾶς δεσμόν, τὸν σκοτεινὸν περίβολον, τὸν ζῶντα θάνατον, τὸν αἰσθητὸν νεκρόν, τὸν περιφορητὸν τάφον, τὸν ἔνοικον λῃστήν, τὸν δι' ὧν φιλεῖ μισοῦντα, καὶ δι' ὧν μισεῖ φθονοῦντα. τοιοῦτός ἐστιν, ὃν ἐνεδύσω ἐχθρὸν χιτῶνα, ἄγχων σε κάτω πρὸς αὐτόν, ἵνα μὴ ἀναβλέψας καὶ θεασάμενος τὸ κάλλος τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ ἐγκείμενον ἀγαθόν, μισήσῃς τὴν τούτου κακίαν, νοήσας αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν, ἣν ἐπεβούλευσέ σοι τὰ δοκοῦντά μοι καὶ νομιζόμενα αἰσθητήρια ἀναίσθητα ποιῶν, τῇ πολλῇ ὕλῃ αὐτὰ ἀποφράξας, καὶ μυσαρᾶς ἡδονῆς ἐμπλήσας, ἵνα μήτε ἀκούῃς περὶ ὧν ἀκούειν σε δεῖ, μήτε βλέπῃς περὶ ὧν βλέπειν σε δεῖ.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΥ, ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων ἀπόλλυται, ἀλλὰ τὰς μεταβολὰς ἀπωλείας καὶ θανάτους πλανώμενοι λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι.

ΠΕΡΙ ψυχῆς καὶ σώματος, ὦ παῖ, νῦν λεκτέον, τρόπῳ μὲν ποίῳ ἀθάνατος ἡ ψυχή· ἐνεργεία δὲ ποταπή ἐστι συστάσεως σώματος, καὶ διαλύσεως. περὶ οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ὁ θάνατος, ἀλλὰ νόημά ἐστιν ἀθανάτου προσηγορίας, ἢ κενὸν ἔργον, ἢ κατὰ στέρησιν τοῦ πρώτου γράμματος λεγόμενος θάνατος, ἀντὶ τοῦ ἀθάνατος. ὁ γὰρ θάνατος, ἀπωλείας ἐστίν· οὐδὲν δὲ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀπόλλυται. εἰ γὰρ δεύτερος θεὸς ὁ κόσμος, καὶ ζῶον ἀθάνατον, ἀδύνατόν ἐστι τοῦ ἀθανάτου ζώου μέρος τι ἀποθανεῖν· πάντα δὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, μέρη ἐστὶ τοῦ κόσμου· μάλιστα δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸ λογικὸν ζῶον. πρῶτος γὰρ πάντων ὄντως καὶ ἀΐδιος καὶ ἀγέννητος, καὶ δημιουργὸς τῶν ὅλων θεός· δεύτερος δὲ ὁ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος, καὶ ὑπ' αὐτοῦ συνεχόμενος, καὶ τρεφόμενος, ἀθανατιζόμενος, ὡς ὑπὸ ἀϊδίου πατρὸς, ἀείζωον, ὡς ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀείζωον, τοῦ ἀϊδίου διαφέρει. ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ ἑτέρου οὐκ ἐγένετο· εἰ δὲ καὶ ἐγένετο, ὑφ' ἑαυτοῦ οὔποτε ἐγένετο, ἀλλ' ἀεὶ γίνεται. τὸ γὰρ ἀΐδιον, οὗ ἀΐδιόν

ἐστὶ τὸ πᾶν. ὁ δὲ πατήρ, αὐτὸς ἑαυτοῦ ἀΐδιος· ὁ δὲ κόσμος ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀΐδιος καὶ ἀθάνατος γέγονε· καὶ ὅσον ἦν τῆς ὕλης ἀποκείμενον τῇ ἑαυτοῦ, τὸ πᾶν ὁ πατὴρ σωματοποιήσας καὶ ὀγκώσας, ἐποίησε σφαιροειδές, τοῦτο αὐτῷ τὸ ποιὸν περιθείς, οὖσαν καὶ αὐτὴν ἀθάνατον καὶ ἔχουσαν ἀΐδιον τὴν ὑλότητα. πλέον δὲ τῶν ἰδεῶν τὰ ποιὰ ὁ πατὴρ ἐγκατασπείρας τῇ σφαίρᾳ, ὥσπερ ἐν ἄντρῳ κατέκλεισε πάσῃ ποιότητι, κοσμῆσαι βουλόμενος τὸ μετ᾽ αὐτοῦ ποιόν· τῇ δὲ ἀθανασίᾳ περιβαλὼν τὸ πᾶν σῶμα, ἵνα μὴ ὕλη καὶ τῆς τούτου συστάσεως θελήσασα ἀποστῆναι, διαλυθῇ εἰς τὴν ἑαυτῆς ἀταξίαν. ὅτε γὰρ ἦν ἀσώματος ἡ ὕλη, ὦ τέκνον, ἄτακτος ἦν· ἔχει δὲ καὶ ἐνθάδε τὴν περὶ τὰ ἄλλα μικρὰ ποιὰ εἰλουμένην, τὸ τῆς αὐξήσεως, καὶ τὸ τῆς μειώσεως, ὃν θάνατον οἱ ἄνθρωποι καλοῦσιν. αὕτη δὲ ἡ ἀταξία ἐπὶ τὰ ἐπίγεια ζῷα γίνεται. τῶν γὰρ οὐρανίων τὰ σώματα μίαν τάξιν ἔχει, ἣν εἴληχεν ἀπὸ τοῦ πατρὸς τὴν ἀρχήν· τηρεῖται δὲ αὕτη ὑπὸ τῆς ἑκάστου ἀποκαταστάσεως ἀδιάλυτος· ἡ δὲ ἀποκατάστασις τῶν ἐπιγείων σωμάτων συστάσεως· ἡ δὲ διάλυσις αὐτῶν ἀποκαθίσταται εἰς τὰ ἀδιάλυτα σώματα, τουτέστι τὰ ἀθάνατα· καὶ οὕτω στέρησις γίνεται τῆς αἰσθήσεως, οὐκ ἀπώλεια τῶν σωμάτων. τὸ δὲ τρίτον ζῷον ὁ ἄνθρωπος, κατ᾽ εἰκόνα τοῦ κόσμου γενόμενος, οὐ κατὰ βούλησιν τοῦ πατρὸς ἔχων παρὰ τὰ ἄλλα ἐπίγεια ζῷα, οὐ μόνον πρὸς τὸν δεύτερον θεὸν

συμπάθειαν ἔχων, ἀλλὰ καὶ ἔννοιαν τοῦ πρώτου. τοῦ μὲν γὰρ αἰσθάνεται ὡς σώματος· τοῦ δὲ ἔννοιαν λαμβάνει ὡς ἀσωμάτου καὶ νοῦ τοῦ ἀγαθοῦ. Τοῦτο οὖν οὐκ ἀπόλλυται τὸ ζῷον; Εὐφήμησον, ὦ τέκνον, καὶ νόησον τί θεός, τί κόσμος, τί ζῷον ἀθάνατον, τί ζῷον διαλυτόν· καὶ νόησον, ὅτι ὁ μὲν κόσμος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ θεῷ· ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὑπὸ τοῦ κόσμου, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ· ἀρχὴ δὲ καὶ περιοχὴ καὶ σύστασις πάντων, ὁ θεός.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓ.

Περὶ νοήσεως καὶ αἰσθήσεως, καὶ ὅτι ἐν μόνῳ τῷ θεῷ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν ἐστιν, ἀλλαχόθι δὲ οὐδαμοῦ.

ΧΘὲς ὦ Ἀσκληπιέ, τὸν τέλειον ἀποδέδωκα λόγον· νῦν δὲ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι ἀκόλουθον ἐκείνῳ, καὶ τὸν περὶ αἰσθήσεως λόγον διεξελθεῖν. αἴσθησις γὰρ καὶ κίνησις διαφορὰν μὲν δοκοῦσιν ἔχειν, ὅτι ἡ μὲν ὑλική ἐστιν, ἡ δὲ οὐσιώδης· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν ἀμφότεραι ἡνῶσθαι, καὶ μὴ διαιρεῖσθαι ἐν ἀνθρώποις λέγω. ἐν γὰρ τοῖς ἄλλοις ζῴοις ἡ αἴσθησις τῇ φύσει ἥνωται· ἐν δὲ ἀνθρώποις ἡ νόησις. νοήσεως δὲ ὁ νοῦς διαφέρει τοσοῦτον, ὅσον ὁ θεὸς θειότητος. ἡ μὲν γὰρ θειότης ὑπὸ τοῦ θεοῦ γίνεται· ἡ δὲ νόησις ὑπὸ τοῦ νοῦ, ἀδελφὴ οὖσα

τοῦ λόγου, καὶ ὄργανα ἀλλήλων. οὔτε γὰρ ὁ λόγος ἐκφωνεῖται χωρὶς νοήσεως, οὔτε ἡ νόησις φαίνεται χωρὶς λόγου. ἡ οὖν αἴσθησις καὶ ἡ νόησις ἀμφότεραι εἰς τὸν ἄνθρωπον συνεπεισρέουσιν ἀλλήλαις, ὥσπερ συμπεπλεγμέναι. οὔτε γὰρ χωρὶς αἰσθήσεως δύναται νοῆσαι, οὔτε αἰσθέσθαι χωρὶς νοήσεως. δυνατὸν δὲ νόησιν χωρὶς αἰσθήσεως νοεῖσθαι, καθάπερ οἱ διὰ τῶν ὀνείρων φανταζόμενοι ὁράματα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸ γεγονέναι ἀμφοτέρας τὰς ἐνεργείας ἐν τῇ τῶν ὀνείρων ὄψει. ἐγρηγορόσι γὰρ αἴσθησις, διήρηταί γε εἴς τε τὸ σῶμα, καὶ εἰς τὴν ψυχήν· καὶ ὅταν ἀμφότερα τὰ μέρη τῆς αἰσθήσεως πρὸς ἄλληλα συμφωνήσῃ, τότε τὴν νόησιν ἐκφωνεῖσθαι, ἀποκυηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νοῦ. ὁ γὰρ νοῦς κύει πάντα τὰ νοήματα· ἀγαθὰ μὲν, ὅταν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τὰ σπέρματα λάβῃ· ἐναντία δὲ, ὅταν ὑπὸ τίνος τῶν δαιμονίων, μηδενὸς μέρους τοῦ κόσμου κενοῦ ὄντος δαίμονος, τῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πεφωτισμένῳ δαίμονι, ὅστις ὑπεισελθὼν, ἔσπειρε τῆς ἰδίας ἐνεργείας τὸ σπέρμα, καὶ ἐκύησεν ὁ νοῦς τὸ σπαρὲν, μοιχείας, φόνους, πατροτυπίας, ἱεροσυλίας, ἀσεβείας, ἀγχόνας, κατὰ κρημνῶν καταφορὰς, καὶ ἄλλα πάντα ὅσα δαιμόνων ἔργα. τοῦ γὰρ θεοῦ τὰ σπέρματα ὀλίγα, μεγάλα μὲν καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ, ἀρετὴ, καὶ σωφροσύνη, καὶ εὐσέβεια· εὐσέβεια δέ ἐστι θεοῦ γνῶσις, ὃν ὁ ἐπιγνοὺς πλήρης γενόμενος, πάντων τῶν ἀγαθῶν τὰς νοήσεις θείας ἴσχει, καὶ οὐ τοῖς πολλοῖς ὁμοίας. διὰ τοῦτο οἱ ἐν γνώ-

σει ὄντες, οὔτε τοῖς πολλοῖς ἀρέσκουσιν, οὔτε οἱ πολλοὶ αὐτοῖς· μεμηνέναι δὲ δοκοῦσι, καὶ γέλωτα ὀφλισκάνουσι, μισούμενοί τε, καὶ καταφρονούμενοι, καὶ τάχα που καὶ φονευόμενοι. τὴν γὰρ κακίαν ἐνθάδε δεῖν οἰκεῖν εἴπομεν ἐν τῷ ἑαυτῆς χωρίῳ οὖσαν. χωρίον γὰρ αὐτῆς ἡ γῆ, οὐχ ὁ κόσμος, ὡς ἐνιάποτε ἐροῦσι βλασφημοῦντες. ὁ μέντοι θεοσεβὴς, πάντα ὑποστήσεται αἰσθόμενος τῆς γνώσεως. πάντα γὰρ τῷ τοιούτῳ, κἂν τοῖς ἄλλοις τὰ κακὰ, ἀγαθά ἐστι· καὶ ἐπιβουλευόμενος, πάντα ἀναφέρει εἰς τὴν γνῶσιν· καὶ τὰ κακὰ μόνος ἀγαθοποιεῖ. ἐπάνειμι πάλιν ἐπὶ τὸν αἰσθήσεως λόγον. ἀνθρώπινον οὖν τὸ κοινωνῆσαι ἀνθρώπον νοῆσαι. οὐ πᾶς δὲ ἄνθρωπος ὡς προεῖπον, ἀπολαύει τῆς νοήσεως, ἀλλ' ὁ μὲν ὑλικὸς, ὁ δὲ οὐσιώδης. ὁ μὲν γὰρ μετὰ κακίας ὑλικὸς, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῶν δαιμόνων τὸ σπέρμα τῆς νοήσεως ἴσχει· οἱ δὲ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ οὐσιωδῶς, ὑπὸ τοῦ θεοῦ σωζόμενοι. ὁ μὲν γὰρ θεὸς πάντων δημιουργὸς, δημιουργῶν πάντα, ποιεῖ μὲν ἑαυτῷ ὅμοια, ταῦτα δ' ἀγαθὰ γενόμενα, ἐν τῇ χρήσει τῆς ἐνεργείας ἀφορᾷ· ἡ γὰρ κοσμικὴ φορὰ τρίβουσα τὰς γενέσεις, ποιὰς ποιεῖ, τὰς μὲν ῥυπαίνουσα τῇ κακίᾳ, τὰς δὲ καθαίρουσα τῷ ἀγαθῷ. καὶ γὰρ ὁ κόσμος ὦ Ἀσκληπιὲ, αἴσθησιν ἰδίαν καὶ κίνησιν ἔχει, οὐχ ὁμοίαν τῇ ἀνθρωπείᾳ, οὐδὲ ὡς ποικίλην, ἄλλως δὲ κρείττω καὶ ἁπλουστέραν. ἡ γὰρ αἴσθησις καὶ νόησις τοῦ κόσμου, μία ἐστὶ τῷ πάντα ποιεῖν, καὶ εἰς ἑαυτὴν ἀποποιεῖν, ὄργανον τῆς τοῦ θεοῦ βου-

λήσεως, καὶ ὄντως ὀργανοποιηθὲν, ἵνα πάντα παρ' ἑαυτῷ ἀπὸ τοῦ θεοῦ λαβὼν τὰ σπέρματα φυλάττων ἐν ἑαυτῷ, πάντα ποιῇ ἐναργῶς, καὶ διαλύων πάντα ἀνανεοῖ καὶ διὰ τοῦτο λυθέντα, ὥσπερ ἀγαθὸς ζωῆς γεωργὸς, τῇ καταβολῇ ἀνανέωσιν αὐτοῖς φερόμενος παρέχει. οὐκ ἔστιν ὃ μὴ ζωογονεῖ. φερόμενος δὲ πάντα ζωοποιεῖ· καὶ ὁμοῦ τόπος ἐστὶ καὶ δημιουργὸς ζωῆς. τὰ δὲ σώματα ἀπὸ ὕλης ἐν διαφορᾷ. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἐκ γῆς, τὰ δὲ ἐξ ὕδατος, τὰ δὲ ἐξ ἀέρος, τὰ δὲ ἐκ πυρός· πάντα δέ ἐστι συνθετὰ, καὶ τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἁπλούστερα· μᾶλλον μὲν τὰ βαρύτερα, ἧττον δὲ τὰ κουφότερα. τὸ δὲ τάχος αὐτοῦ τῆς φορᾶς, τὴν ποικιλίαν τῶν ποιῶν γενέσεων ἐργάζεται. πνοὴ γὰρ οὖσα πυκνοτάτη, προτείνει τὰ ποιὰ τοῖς σώμασι μετὰ ἑνὸς πληρώματος τῆς ζωῆς. πατὴρ μὲν οὖν ὁ θεὸς τοῦ κόσμου. ὁ δὲ κόσμος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ· καὶ ὁ μὲν κόσμος, υἱὸς τοῦ θεοῦ, τὰ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ, ὑπὸ τοῦ κόσμου. καὶ εἰκότως κόσμος κέκληται. κοσμεῖ γὰρ τὰ πάντα τῇ ποικιλίᾳ τῆς γενέσεως, καὶ τῷ ἀδιαλείπτῳ τῆς ζωῆς, καὶ ἀκοπιάστῳ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῷ τάχει τῆς ἀνάγκης, καὶ τῇ συσκιάσει τῶν στοιχείων, καὶ τῇ τάξει τῶν γινομένων. ὁ αὐτὸς οὖν κόσμος, καὶ ἀναγκαίως, καὶ οἰκείως καλοῖτο. πάντων οὖν τῶν ζώων ἡ αἴσθησις καὶ νόησις ἔξωθεν ἐπεισέρχεται, εἰσπνέουσα ὑπὸ τοῦ περιέχοντος· ὁ δὲ κόσμος ἅπαξ λαβὼν ἅμα τῷ γενέσθαι, ὑπὸ τοῦ θεοῦ λαβὼν ἔχει. ὁ δὲ θεὸς, οὐχ ὥσπερ ἐνίοις δόξει, ἀναί-

σθητός ἐστι καὶ ἀνόητος. ὑπὸ γὰρ δεισιδαιμονίας βλασφημοῦσι. πάντα γὰρ ὅσα ἐστὶν ὦ Ἀσκληπιέ, ταῦτα ἐν τῷ θεῷ ἐστι, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ γινόμενα, καὶ ἐκεῖθεν ἠρτημένα· τὰ μὲν διὰ τῶν σωμάτων ἐνεργοῦντα, τὰ δὲ δι᾽ οὐσίας ψυχικῆς κινοῦντα, τὰ δὲ διὰ πνεύματος ζωοποιοῦντα, τὰ δὲ τὰ κεκμηκότα ὑποδεχόμενα. καὶ εἰκότως· μᾶλλον δὲ λέγω ὅτι οὐκ αὐτὸς αὐτὰ ἔχει, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ἀποφαίνομαι, αὐτὸς ἅπαντά ἐστιν· οὐκ ἔξωθεν αὐτὰ προσλαμβάνων, ἔξω δὲ ἐπιδιδούς. καὶ τοῦτό ἐστιν, ἡ αἴσθησις καὶ νόησις τοῦ θεοῦ, τὸ τὰ πάντα ἀεὶ κινεῖν· καὶ οὐκ ἔσται ποτὲ χρόνος, ὅτε ἀπολειφθήσεταί τι τῶν ὄντων· ὅταν δὲ λέγω τῶν ὄντων, λέγω τοῦ θεοῦ. τὰ γὰρ ὄντα ὁ θεὸς ἔχει, καὶ οὔτε αὐτοῦ οὐδὲν ἐκτὸς, οὔτε αὐτὸς οὐδενός. ταῦτά σοι Ἀσκληπιέ, ἐννοοῦντι ἀληθῆ δόξειεν, ἀγνοοῦντι δὲ ἄπιστα. τὸ γὰρ νοῆσαί ἐστι τὸ πιστεῦσαι· τὸ ἀπιστῆσαι δὲ τὸ μὴ νοῆσαι. ὁ γὰρ λόγος μοι φθάνει μέχρι τῆς ἀληθείας· ὁ δὲ νοῦς μέγας ἐστὶ, καὶ ὑπὸ τοῦ λόγου μέχρι τινὸς ὁδηγηθεὶς, φθάνειν ἔχει τῆς ἀληθείας· καὶ περινοήσας τὰ πάντα, καὶ εὑρὼν σύμφωνα τοῖς ὑπὸ τοῦ λόγου ἑρμηνευθεῖσιν ἐπίστευσε, καὶ τῇ καλῇ πίστει ἐπανεπαύσατο. τοῖς οὖν τὰ προειρημένα ὑπὸ τοῦ θεοῦ νοήσασι μὲν πιστά· μὴ νοήσασι δὲ ἄπιστα. ταῦτα καὶ τοσαῦτα περὶ νοήσεως καὶ αἰσθήσεως λελέχθω.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓ. ΚΛΕΙΣ.

ΤΟΝ χθὲς λόγον ὦ Ἀσκληπιέ, σοὶ ἀνέθηκα· τὸν δὲ σήμερον, δίκαιόν ἐστι τῷ Τὰτ ἀναθεῖναι· ἐπεὶ καὶ τῶν ἑνικῶν λόγων τῶν πρὸς αὐτὸν λελαλημένων, ἐστὶν ἐπιτομή. ὁ μὲν οὖν θεὸς καὶ πατὴρ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὦ Τὰτ, τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐνέργειαν. ἡ μὲν γὰρ φύσεως καὶ αὐξήσεώς ἐστι προσηγορία· ἅπερ ἐστὶ περὶ τὰ μεταβλητὰ καὶ κινητὰ, καὶ ἀκίνητα, τουτέστι τὰ θεῖά τε καὶ ἀνθρώπεια, ὧν αὐτὸς βούλεται εἶναι. ἀλλαχοῦ δὲ ἐνέργειαν, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐδιδάξαμεν θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων, ἃ δεῖ νοεῖν ἐπὶ τούτου. ἡ γὰρ τούτου ἐνέργεια, ἡ θέλησίς ἐστι· καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ, τὸ θέλειν πάντα εἶναι. τί γάρ ἐστι θεὸς καὶ πατὴρ καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὸ τῶν πάντων εἶναι οὐκ ἔτι ὄντων· ἀλλὰ ὕπαρξις αὐτὴ τῶν ὄντων· τοῦτο ὁ θεὸς, τοῦτο ὁ πατὴρ, τοῦτο τὸ ἀγαθὸν, ᾧ μηδὲν πρόσεστι τῶν ἄλλων. ὁ μὲν γὰρ κόσμος καὶ ὁ ἥλιος, τῶν κατὰ μετουσίαν καὶ αὐτὸς πατήρ· οὐκέτι δὲ τοῦ ἀγαθοῦ τοῖς ζώοις ἴσως αἴτιός ἐστιν, οὐδὲ τοῦ ζῆν. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πάντως μέντοι ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος, οὗ χωρὶς, οὔτε εἶναι, οὔτε γενέσθαι ἔσται δυνατόν. αἴτιος δὲ ὁ πατὴρ τῶν τέκνων, καὶ τῆς σπορᾶς, καὶ τῆς

τροφῆς, τὴν ὄρεξιν λαβὼν τοῦ ἀγαθοῦ διὰ τοῦ ἡλίου. τὸ γὰρ ἀγαθόν ἐστι τὸ ποιητικόν. τοῦτο δὲ οὐ δυνατὸν ἐγγενέσθαι ἄλλῳ τινὶ, ἢ μόνῳ ἐκείνῳ, τῷ μηδὲν λαμβάνοντι, πάντα δὲ θέλοντι εἶναι. οὐ γὰρ ἐρῶ ὦ Τάτ, ποιοῦντι. ὁ γὰρ ποιῶν ἐλλιπής ἐστι πολλῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ὁτὲ μὲν ποιεῖ, ὁτὲ δὲ οὐ ποιεῖ, καὶ ποιότητος καὶ ποσότητος. ποτὲ μὲν γὰρ πόσα καὶ ποῖα, ὁτὲ δὲ τὰ ἐναντία. ὁ δὲ θεὸς καὶ πατὴρ καὶ τὸ ἀγαθὸν, τῷ εἶναι τὰ πάντα. οὕτως ἄρα ταῦτα τῷ δυναμένῳ ἰδεῖν. καὶ γὰρ τοῦτο θέλει εἶναι, καὶ ἔστι τε αὐτὸ, μάλιστα δὲ αὐτῷ. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα πάντα διὰ τοῦτόν ἐστιν. ἴδιον γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ γνωρίζεσθαι ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν ὦ Τάτ. Ἐπλήρωσας ἡμᾶς ὦ πάτερ τῆς ἀγαθῆς καὶ καλλίστης θέας· καὶ ὀλίγου δεῖν ἐσεβάσθη μου ὁ τοῦ νοῦ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τῆς τοιαύτης θέας. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ τοῦ ἡλίου ἀκτὶς πυρώδης οὖσα καταυγάζει καὶ μύειν ποιεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὕτω καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ θέα· τοὐναντίον δὲ ἐκλάμπει, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον δύναται ὁ δυνάμενος δέξασθαι τὴν ἐπεισροὴν τῆς νοητῆς λαμπηδόνος. ὀξυτέρα μὲν γάρ ἐστιν εἰς τὸ καθικνεῖσθαι· ἀβλαβὴς δὲ καὶ πάσης ἀθανασίας ἀνάπλεως ἐστίν. οἱ δυνάμενοι πλέον τι ἀρύσασθαι τῆς θέας, κατακοιμίζονται. πολλάκις δὲ ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς τὴν καλλίστην ὄψιν, ὥσπερ Οὐρανὸς καὶ Κρόνος οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐντετυχήκασιν. Εἴθε καὶ ἡμεῖς ὦ πάτερ. Εἴθε γὰρ ὦ τέκνον. νῦν δὲ ἔτι ἀτονοῦμεν πρὸς τὴν ὄψιν, καὶ οὔπως

οὐκ ἰσχύομεν ἀναπετάσαι ἡμῶν τοὺς τοῦ νοῦ ὀφθαλμούς, καὶ θεάσασθαι τὸ κάλλος τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου τὸ ἄφθαρτον, τὸ ἄληπτον. τότε γὰρ αὐτὸ ὄψει, ὅταν μηδὲν περὶ αὐτοῦ ἔχῃς εἰπεῖν. ἡ γὰρ γνῶσις αὐτοῦ καὶ θεία σιωπή ἐστι καὶ καταργία πασῶν τῶν αἰσθήσεων. οὔτε γὰρ ἄλλο τι δύναται νοῆσαι ὁ τοῦτο νοήσας, οὔτε ἄλλο τι θεάσασθαι ὁ τοῦτο θεασάμενος, οὔτε περὶ ἀνθρώπου τινὸς ἀκοῦσαι, οὔτε τοσυνόλον τὸ σῶμα κινῆσαι. πασῶν γὰρ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεών τε καὶ κινήσεων ἐπιλαθόμενος, ἀτρεμεῖ. περιλάμψαν δὲ πάντα τὸν νοῦν καὶ τὴν ὅλην ψυχὴν, ἀναλάμπει καὶ ἀνέλκει διὰ τοῦ σώματος, καὶ ὅλον αὐτὸν εἰς οὐσίαν μεταβάλλει. ἀδύνατον γὰρ ὦ τέκνον ψυχὴν ἀποθεωθῆναι ἐν σώματι ἀνθρώπου, θεασαμένην τοῦ ἀγαθοῦ κάλλος τῷ ἀποθεωθῆναι. Πῶς λέγεις ὦ πάτερ. Πάσης ψυχῆς ὦ τέκνον, διαιρετῆς. Μεταβολαὶ δὲ πῶς πάλιν διαιρετῆς. Οὐκ ἤκουσας ἐν τοῖς γενικοῖς, ὅτι ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς τῆς τοῦ παντὸς πᾶσαι αἱ ψυχαί εἰσιν, αἵ τε ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ κυλινδούμεναι, ὥσπερ ἀπονενεμημέναι; τούτων τοίνυν τῶν ψυχῶν, πολλαὶ μεταβολαί· τῶν μὲν, ἐπὶ τὸ εὐτυχέστερον· τῶν δὲ, ἐπὶ τὸ ἐναντίον. αἱ μὲν γὰρ ἑρπετώδεις οὖσαι, εἰς ἔνυδρα μεταβάλλονται· αἱ δὲ τῶν ἐνύδρων εἰς χερσαῖα, αἱ δὲ χερσαῖαι εἰς πτηνά· αἱ δὲ ἀέριαι εἰς ἀνθρώπους· αἱ δὲ ἀνθρώπειαι ἀθανασίας ἔχουσαι, εἰς δαίμονας μεταβάλλονται. εἰ δ' οὕτως εἰς τὸν τῶν θεῶν χορὸν ἀπλανῶν χο-

ῥεύουσι· χοροὶ δὲ δύο θεῶν, ὁ μὲν τῶν πλανωμένων, ὁ δὲ τῶν ἀπλανῶν· καὶ αὕτη ψυχῆς ἡ τελειοτάτη δόξα. ψυχὴ εἰς ἀνθρώπου σῶμα εἰσελθοῦσα, ἐὰν κακὴ μείνῃ, οὔτε γεύεται ἀθανασίας, οὔτε τοῦ ἀγαθοῦ μεταλαμβάνει· παλίσυρτος δὲ τὴν ὁδὸν ὑποστρέφει τὴν εἰς τὰ ἑρπετά, καὶ αὕτη καταδίκη ψυχῆς κακῆς· κακία δὲ ψυχῆς ἐστὶν ἡ ἀγνωσία. ψυχὴ γὰρ μηδὲν γνοῦσα τῶν ὄντων, μηδὲ τὴν τούτων φύσιν, μηδὲ τὸ ἀγαθὸν, τυφλώττουσα ἐντινάσσει τοῖς πάθεσι τοῖς σωματικοῖς· καὶ ἡ κακοδαίμων ἀγνοήσασα ἑαυτὴν, δουλεύει σώμασιν ἀλλοκότοις καὶ μοχθηροῖς, ὥσπερ φορτίον βαστάζουσα τὸ σῶμα, καὶ οὐκ ἄρχουσα, ἀλλ' ἀρχομένη· αὕτη κακία ψυχῆς. τοὐναντίον δὲ ἀρετὴ ψυχῆς, γνῶσις. ὁ γὰρ γνοὺς, καὶ ἀγαθὸς, καὶ εὐσεβὴς, καὶ ἤδη θεῖος. Τίς δέ ἐστιν οὗτος ὦ πάτερ. Ὁ μὴ πολλὰ λαλῶν, μηδὲ πολλὰ ἀκούων. ὁ γὰρ δύο λόγοις σχολάζων καὶ ἀκοαῖς ὦ τέκνον, σκιαμαχεῖ. ὁ γὰρ θεὸς καὶ πατὴρ καὶ τὸ ἀγαθὸν, οὔτε λέγεται, οὔτε ἀκούεται. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν αἱ αἰσθήσεις εἰσὶ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι εἶναι χωρὶς αὐτοῦ. γνῶσις δὲ αἰσθήσεως πολὺ διαφέρει. αἴσθησις μὲν γὰρ γίνεται τοῦ ἐπικρατοῦντος· γνῶσις δέ ἐστιν ἐπιστήμης τὸ τέλος· ἐπιστήμη δὲ, δῶρον τοῦ θεοῦ. πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη ἀσώματος, ὀργάνῳ χρωμένη αὐτῷ τῷ νοΐ· ὁ δὲ νοῦς τῷ σώματι. ἀμφότερα οὖν χωρεῖ εἰς σώματά τε νοητὰ καὶ τὰ ὑλικά. ἐξ ἀντιθέσεως γὰρ καὶ ἐναντιότητος δεῖ τὰ πάντα συνεστά-

ναι· καὶ τὸ ὅλως εἶναι ἀδύνατον. Τίς οὖν ὁ ὑλικὸς θεὸς ὅδε; Ὁ καλὸς κόσμος, οὐκ ἔστι δὲ ἀγαθός. ὑλικὸς γὰρ καὶ εὐπάθητος· καὶ πρῶτος μὲν παθητῶν, δεύτερος δὲ τῶν ὄντων, καὶ αὐτοδεής· καὶ αὐτὸς ποτὲ μὲν γενόμενος, ἀεὶ δὲ ὤν· ὢν δὲ ἐν γενέσει, καὶ γινόμενος ἀεί· γένεσις τῶν ποιῶν καὶ τῶν ποσῶν· κινητὸς γάρ. πᾶσα γὰρ ὑλικὴ κίνησις γένεσίς ἐστιν. ἡ δὲ νοητὴ στάσις κινεῖ τὴν ὑλικὴν κίνησιν τὸν τρόπον τοῦτον· ἐπεὶ ὁ κόσμος σφαῖρά ἐστι, τουτέστι κεφαλή· κεφαλῆς δὲ οὐδὲν ὑπεράνω ὑλικόν, ὥσπερ οὐδὲ ποδῶν οὐδὲν νοητὸν ὑποκάτω, πᾶν δὲ ὑλικόν. νοῦς δὲ κεφαλή, αὕτη σφαιρικῶς κινουμένη, τουτέστι κεφαλικῶς. ὅσα οὖν προσήνωται τῷ ὑμένι τῆς κεφαλῆς ταύτης, ἐστὶν ἡ ψυχή· ἀθάνατα πέφυκεν· ὥσπερ ἐν ψυχῇ δὲ σώματος πεποιημένου, καὶ πλήρη τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν ἔχοντα. τὰ δὲ πόρρω τοῦ ὑμένος, ἐν ᾧ τὸ πλέον ἔχοντα τῆς ψυχῆς, τὸ σῶμα· πᾶν δὲ ζῶον. ὥστε τὸ πᾶν ἔκ τε ὑλικοῦ καὶ νοητοῦ συνέστηκε· καὶ ὁ μὲν κόσμος, πρῶτος· ὁ δὲ ἄνθρωπος, δεύτερον ζῶον μετὰ τὸν κόσμον· πρῶτον δὲ τῶν θνητῶν, τῶν μὲν ἄλλων ζώων τὸ ἔμψυχον ἔχει. οὐκ ἔτι δὲ μόνον οὐκ ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ κακὸς ὡς θνητός. ὁ μὲν γὰρ κόσμος, οὐκ ἀγαθός, ὡς κινητός· οὐ κακὸς δέ, ὡς ἀθάνατος. ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ὡς κινητός, καὶ ὡς θνητὸς κακός. ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα ἐν τῷ σώματι. τὸ πνεῦμα διή

κει διὰ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, καὶ κινεῖ τὸ ζῶον· καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. διὸ καί τινες τὴν ψυχὴν αἷμα ἐνόμισαν εἶναι, σφαλλόμενοι τὴν φύσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι πρῶτον δεῖ τὸ πνεῦμα ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν ψυχήν· καὶ τότε τὸ αἷμα παγῆναι, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰς ἀρτηρίας κενωθῆναι, καὶ τότε τὸ ζῶον καθελεῖν· καὶ τοῦτό ἐστι θάνατος τοῦ σώματος· ἐκ μιᾶς δὲ ἀρχῆς τὰ πάντα ἤρτηται· ἡ δὲ ἀρχή, ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου. καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ κινεῖται, ἵνα πάλιν ἀρχὴ γένηται. τὸ δὲ ἓν μόνον ἕστηκεν, καὶ οὐ κινεῖται. καὶ τρία τοίνυν ταῦτα, ὁ θεὸς καὶ πατὴρ καὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ κόσμος, καὶ ὁ ἄνθρωπος. καὶ τὸν μὲν κόσμον ὁ θεὸς ἔχει· τὸν δὲ ἄνθρωπον ὁ κόσμος· καὶ γίνεται ὁ μὲν κόσμος, τοῦ θεοῦ υἱός, ὁ δὲ ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ὥσπερ ἔκγονος. οὐ γὰρ ἀγνοεῖ τὸν ἄνθρωπον ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ πάνυ γνωρίζει, καὶ θέλει γνωρίζεσθαι. τοῦτο μόνον σωτήριον ἀνθρώπῳ ἐστίν, ἡ γνῶσις τοῦ θεοῦ. αὕτη εἰς τὸν ὄλυμπόν ἐστιν ἀνάβασις. τούτῳ μόνῳ ἀγαθὴ ψυχή, καὶ οὐδέποτε ἀγαθή, κακὴ γίνεται, κατ' ἀνάγκην δὲ γίνεται. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ τρισμέγιστε. Ψυχὴν παιδὸς θεάσαι ὦ τέκνον ἑαυτήν, διάλυσιν αὐτῆς μηδέπω ἐπιδεχομένην, τοῦ σώματος αὐτῆς ἔτι ὀλίγου, καὶ μηδέπω τὸ πᾶν ὠγκωμένου. Πῶς. Καλὴν μὲν βλέπειν πανταχοῦ· μηδέ ποτε δὲ τεθολωμένην ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθῶν ἔτι σχεδὸν ἠρτημένην τῆς τοῦ κόσμου ψυχῆς. ὅταν δὲ ὀγκωθῇ τὸ σῶμα, καὶ κατασπάσῃ αὐτὴν εἰς

τοὺς τοῦ σώματος ὄγκους, διαλύσασα δὲ ἑαυτήν, ἐγγίνεται λήθη, καὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ οὐ μεταλαμβάνει. ἡ δὲ λήθη κακία γίνεται. τὸ δὲ αὐτὸ συμβαίνει καὶ τοῖς τοῦ σώματος ἐξιοῦσιν· ἀναδραμοῦσα γὰρ ἡ ψυχὴ εἰς ἑαυτήν, συστέλλεται τὸ πνεῦμα εἰς τὸ αἷμα· ἡ δὲ ψυχὴ εἰς τὸ πνεῦμα· ὁ δὲ νοῦς καθαρὸς γενόμενος τῶν ἐνδυμάτων, θεῖος ὢν φύσει, σώματος πυρίνου λαβόμενος, περιπολεῖ πάντα τόπον, καταλιπὼν τὴν ψυχὴν κρίσει καὶ τῇ κατ᾽ ἀξίαν δίκῃ. Πῶς τοῦτο λέγεις ὦ πάτερ· ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς χωρίζεται, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ πνεύματος, σοῦ εἰπόντος ἔνδυμα εἶναι, τοῦ μὲν νοῦ τὴν ψυχήν, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ πνεῦμα. Συννοεῖν δεῖ ὦ τέκνον τὸν ἀκούοντα τῷ λέγοντι, καὶ συμπνεῖν, καὶ ὀξυτέραν ἔχειν τὴν ἀκοὴν τῆς τοῦ λέγοντος φωνῆς. ἡ σύνθεσις τῶν ἐνδυμάτων τούτων ὦ τέκνον ἐν σώματι γηΐνῳ γίνεται. ἀδύνατον γὰρ τὸν νοῦν ἐν γηΐνῳ σώματι γυμνὸν αὐτὸν καθ᾽ ἑαυτὸν ἑδράσαι. οὔτε γὰρ τὸ γήϊνον σῶμα δυνατόν ἐστι τηλικαύτην ἀθανασίαν ἐνεγκεῖν, οὔτε τὴν τοιαύτην ἀρετὴν ἀνέχεσθαι συγχρωματιζόμενον αὐτῇ παθητὸν σῶμα. ἔλαβεν οὖν ὥσπερ περιβολὴν τὴν ψυχήν· ἡ δὲ ψυχὴ καὶ αὐτή, θεία τις οὖσα, καθαπερεὶ πυρὶ τῷ πνεύματι χρῆται. τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ζῷον διοικεῖ. ὅταν οὖν ὁ νοῦς ἀπαλλαγῇ τοῦ γηΐνου σώματος, τὸν ἴδιον εὐθὺς ἐνεδύσατο χιτῶνα τὸν πύρινον, ὃν οὐκ ἐδύνατο ἔχων εἰς τὸ γήϊνον σῶμα κατοικῆσαι. γῆ γὰρ πῦρ οὐ βαστάζει. πᾶσα γὰρ φλέγεται, καὶ

ν ἀπὸ ὀλίγου σπινθῆρος. καὶ διὰ τοῦτο τὸ ὕδωρ περικέχυται τῇ γῇ, ὥσπερ ἔρυμα καὶ τεῖχος ἀντέχον πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς φλόγα· νοῦς ὀξύτατος ὢν πάντων νοημάτων θείων, καὶ ὀξύτερος πάντων τῶν στοιχείων, ἔχει σῶμα τὸ πῦρ. δημιουργὸς γὰρ ἁπάντων τῶν οὐρανίων, τῷ πυρὶ πρὸς τὴν δημιουργίαν χρῆται· καὶ ὁ μὲν τοῦ παντὸς τῶν πάντων· ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου τῶν ἐπιγείων πάντων. γυμνὸς γὰρ ὢν τοῦ πυρὸς ὁ ἐν ἀνθρώπῳ νοῦς, ἀδυνατεῖ τὰ θεῖα δημιουργεῖν, ἀνθρώπινος ὢν τῇ διοικήσει. ψυχὴ δὲ ἀνθρωπίνη, οὐ πᾶσα μέν, ἡ δὲ εὐσεβὴς, δαιμονία τίς ἐστι καὶ θεία. καὶ ἡ τοιαύτη ψυχὴ, μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι τοῦ σώματος, τὸν τῆς εὐσεβείας ἀγῶνα ἠγωνισμένη, θεὸς γίνεται· ἀγὼν δὲ εὐσεβείας, τὸ γνῶναι τὸν θεὸν, καὶ μηδένα ἀνθρώπων ἀδικῆσαι· ἡ δὴ νοῦς γίνεται· ἡ δὲ ἀσεβὴς ψυχὴ, μένει ἐπὶ τῆς ἰδίας οὐσίας, ὑφ' ἑαυτῆς κολαζομένη, καὶ γήϊνον σῶμα ζητοῦσα, εἰς ὃ εἰσέλθῃ ἀνθρώπειον. ἄλλο γὰρ σῶμα οὐ χωρεῖ ἀνθρωπίνην ψυχήν· οὐδὲ θέμις ἐστὶν εἰς ἀλόγου ζώου σῶμα, ψυχὴν ἀνθρωπίνην καταπεσεῖν. θεοῦ γὰρ νόμος οὗτος, φυλάσσειν ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἀπὸ τῆς τοσαύτης ὕβρεως. Πῶς οὖν κολάζεται, ὦ πάτερ, ἀνθρωπίνη ψυχή. Καὶ τίς ἐστι μείζων κόλασις ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὦ τέκνον, ἢ ἡ ἀσέβεια· ποῖον πῦρ τοσαύτην φλόγα ἔχει ὅσην ἡ ἀσέβεια· ποῖον δὲ δάκετον θηρίον, ὥστε λυμῆναι σῶμα, ὅσον αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἡ ἀσέβεια. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσα κακὰ πάσχει ψυχὴ ἡ ἀσεβὴς,

βοώσης

βοώσης αὐτῆς καὶ κεκραγυίας, κάομαι, φλέγομαι, τί εἴπω, τί ποιήσω οὐκ οἶδα· διεσθίομαι ἡ κακοδαίμων ὑπὸ τῶν κατεχόντων με κακῶν, οὔτε βλέπω, οὔτε ἀκούω. αὗται αἱ φωναί, οὐ κολαζομένης εἰσὶ ψυχῆς; ἢ ὡς οἱ πολλοὶ δοκοῦσι, καὶ σὺ δοξάζεις ὦ τέκνον, ὅτι ψυχὴ ἐξελθοῦσα τοῦ σώματος θηριάζεται; ὅπερ ἐστὶ πλάνη μεγίστη. ψυχὴ γὰρ κολάζεται τοῦτον τὸν τρόπον. ὁ γὰρ νοῦς ὅταν δαίμων γένηται, πυρίνου τυχεῖν σώματος τέτακται, πρὸς τὰς τοῦ θεοῦ ὑπηρεσίας, καὶ εἰσδὺς εἰς τὴν ἀσεβεστάτην ψυχήν, αἰκίζεται αὐτὴν ταῖς τῶν ἁμαρτανόντων μάστιξιν· ὑφ' ὧν μαστιζομένη ἡ ἀσεβὴς ψυχή, τρέπεται ἐπὶ φόνους καὶ ὕβρεις, καὶ βλασφημίας, καὶ βίας ποικίλας, δι' ὧν ἄνθρωποι ἀδικοῦνται· εἰς δὲ τὴν εὐσεβῆ ψυχὴν ὁ νοῦς ἐμβάς, ὁδηγεῖ αὐτὴν ἐπὶ τὸ τῆς γνώσεως φῶς. ἡ δὲ τοιαύτη ψυχή, κόρον οὐδέποτε ἴσχει ὑμνοῦσα· εὐφημοῦσά τε πάντας ἀνθρώπους, καὶ λόγοις καὶ ἔργοις πάντα ἐμποιοῦσα, μιμουμένη αὐτῆς τὸν πατέρα. διὸ ὦ τέκνον, εὐχαριστοῦντα τῷ θεῷ δεῖ εὔχεσθαι καλοῦ τοῦ νοῦ τυχεῖν. εἰς μὲν οὖν τὸ κρεῖττον ψυχὴ μεταβαίνει· εἰς δὲ τὸ ἔλαττον, ἀδύνατον. κοινωνία δέ ἐστι ψυχῶν. καὶ κοινωνοῦσι μὲν αἱ τῶν θεῶν ταῖς τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ θεὸς πάντων. πάντων γὰρ οὗτος κρείττων, καὶ πάντα αὐτοῦ ἐλάττονα. ὁ μὲν οὖν κόσμος, ὑπόκειται τῷ θεῷ· ὁ δὲ ἄνθρωπος, τῷ κόσμῳ· τὰ δὲ ἄλογα τῷ ἀνθρώπῳ· ὁ δὲ θεὸς ὑπὲρ πάντα καὶ περὶ πάντα· καὶ τοῦ μὲν θεοῦ καθάπερ ἀκτῖνες

αἱ ἐνέργειαι· τοῦ δὲ κόσμου ἀκτῖνες, αἱ φύσεις· τοῦ δὲ ἀν-
θρώπου αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι. καὶ αἱ μὲν ἐνέργειαι διὰ
τοῦ κόσμου ἐνεργοῦσι, καὶ ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τῶν
τοῦ κόσμου φυσικῶν ἀκτίνων· αἱ δὲ φύσεις, διὰ τῶν στοι-
χείων· οἱ δὲ ἄνθρωποι, διὰ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. καὶ
αὕτη ἡ τοῦ παντός ἐστι διοίκησις, ἠρτημένη ἐκ τῆς τοῦ
ἑνὸς φύσεως, καὶ διήκουσα δι' ἑνὸς τοῦ νοῦ. οὐδέν ἐστι θειό-
τερον καὶ ἐνεργέστερον καὶ ἑνωτικώτερον, ἀνθρώπων μὲν
πρὸς τοὺς θεούς, θεῶν δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. οὗτός
ἐστιν ὁ ἀγαθὸς δαίμων. μακαρία ψυχὴ ἡ τούτου πλη-
ρεστάτη· κακοδαίμων δὲ ψυχή, ἡ τούτου κενή. Πῶς
τοῦτο πάλιν λέγεις ὦ πάτερ. Οἴει οὖν ὦ τέκνον, ὅτι πᾶ-
σα ψυχὴ νοῦν ἔχει τὸν ἀγαθόν. περὶ γὰρ τούτου ἐστὶν ἡ-
μῖν ὁ λόγος, οὐ περὶ τοῦ ὑπηρετικοῦ, οὗ ἔμπροσθεν εἰ-
ρήκαμεν τοῦ καταπεμπομένου ὑπὸ τῆς δίκης. ψυχὴ
γὰρ χωρὶς τοῦ νοῦ, οὔτε τι εἰπεῖν, οὔτε τι ἔρξαι δύναται.
πολλάκις γὰρ ἐξέστη ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ
ὥρᾳ, οὔτε βλέπει ψυχή, οὔτε ἀκούει, ἀλλ' ἀλόγῳ ζώῳ
ἔοικε. τηλικαύτη δύναμίς ἐστι τοῦ νοῦ. ἀλλὰ καταλεί-
πει τὴν τοιαύτην ψυχὴν τῷ σώματι προσηρτημέ-
νην, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀγχομένην κάτω. ἡ δὲ τοιαύτη ψυ-
χὴ τέκνον, νοῦν οὐκ ἔχει. ὅθεν οὐδὲ ἄνθρωπον δεῖ λέγε-
σθαι τὸν τοιοῦτον. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, ζῶόν ἐστι θεῖον, καὶ τοῖς
ἄλλοις ζώοις οὐ συγκρίνεται τῶν ἐπιγείων, ἀλλὰ τοῖς ἐν
οὐρανῷ ἄνω λεγομένοις θεοῖς. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τολ-

μήσαντα εἰπεῖν τὸ ἀληθές, καὶ ὑπὲρ ἐκείνους ἐστὶν ὁ ὄντως ἄνθρωπος· ἢ πάντως γε ἰσοδυναμοῦσιν ἀλλήλοις. ὅστις μὲν γὰρ τῶν οὐρανίων θεῶν ἐπὶ γῆς κατελεύσεται, οὐρανοῦ τὸν ὅρον καταλείπει· ὁ δὲ ἄνθρωπος εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνει, καὶ μετρεῖ αὐτόν, καὶ οἶδε ποῖα μέν ἐστιν αὐτῷ ὑψηλά, ποῖα δὲ ταπεινά, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀκριβῶς μανθάνει· καὶ τὸ πάντων μεῖζον, οὐδὲ τὴν γῆν καταλιπών, ἄνω γίνεται. τοσοῦτον μέγεθός ἐστιν αὐτῷ τῆς ἐκτάσεως. διὸ τολμητέον ἐστὶν εἰπεῖν, τὸν μὲν ἄνθρωπον ἐπίγειον εἶναι, θεὸν θνητόν· τὸν δὲ οὐράνιον εἶναι θεόν, ἀθάνατον ἄνθρωπον. διόπερ διὰ τούτων τὰ πάντα διοικεῖται τῶν δύο, κόσμου καὶ ἀνθρώπου· ὑπὸ δὲ τοῦ ἑνὸς τὰ πάντα.

ΝΟΥΣ ΠΡΟΣ ΕΡΜΗΝ.

ΚΑΤΑΣΧΕΣ οὖν τοῦ λόγου ὦ τρισμέγιστε Ἑρμῆ, καὶ μέμνησο τῶν λεγομένων· ὡς δέ μοι ἐπῆλθεν εἰπεῖν, οὐκ ὀκνήσω. ἐπεὶ πολλὰ πολλῶν καὶ ταῦτα διάφορα, περὶ τοῦ παντὸς καὶ τοῦ θεοῦ εἰπόντων, ἐγὼ τὸ ἀληθὲς οὐκ ἔμαθον, σύ μοι περὶ τούτου δέσποτα διασάφησον. σοὶ γὰρ ἂν καὶ μόνῳ πιστεύσαιμι τὴν περὶ τούτου

φανέρωσιν. ὁ χρόνος, ἄκουε ὦ τέκνον, ὡς ἔχει ὁ θεός, καὶ τὸ πᾶν. θεὸς ὁ αἰών, ὁ κόσμος, ὁ χρόνος, ἡ γένεσις. ὁ θεὸς αἰῶνα ποιεῖ, ὁ αἰὼν δὲ τὸν κόσμον, ὁ κόσμος δὲ τὸν χρόνον, ὁ χρόνος δὲ τὴν γένεσιν. τοῦ δὲ θεοῦ, ὥσπερ οὐσία ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, τὸ καλόν, ἡ εὐδαιμονία, ἡ σοφία· τοῦ δὲ αἰῶνος, ἡ ταυτότης· τοῦ δὲ κόσμου, ἡ τάξις· τοῦ δὲ χρόνου, ἡ μεταβολή· τῆς δὲ γενέσεως, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος. ἐνέργεια δὲ τοῦ θεοῦ, νοῦς καὶ ψυχή· τοῦ δὲ αἰῶνος, διαμονὴ καὶ ἀθανασία· τοῦ δὲ κόσμου ἀποκατάστασις καὶ ἀνταποκατάστασις· τοῦ δὲ χρόνου, αὔξησις καὶ μείωσις· τῆς δὲ γενέσεως, ποιότης. ὁ οὖν αἰὼν ἐν τῷ θεῷ· ὁ δὲ κόσμος ἐν τῷ αἰῶνι. ὁ δὲ χρόνος ἐν τῷ κόσμῳ· ἡ δὲ γένεσις ἐν τῷ χρόνῳ. καὶ ὁ μὲν αἰὼν ἕστηκε περὶ τὸν θεόν· ὁ δὲ κόσμος κινεῖται ἐν τῷ αἰῶνι· ὁ δὲ χρόνος περαιοῦται ἐν τῷ κόσμῳ· ἡ δὲ γένεσις γίνεται ἐν τῷ χρόνῳ. πηγὴ μὲν οὖν πάντων ὁ θεός· οὐσία δὲ ὁ αἰών· ὕλη δὲ ὁ κόσμος· δύναμις δὲ τοῦ θεοῦ ὁ αἰών· ἔργον δὲ τοῦ αἰῶνος, ὁ κόσμος, γενόμενος οὔποτε, καὶ ἀεὶ γινόμενος ὑπὸ τοῦ αἰῶνος. διὸ οὐδὲ φθαρήσεταί ποτε. αἰὼν γὰρ ἄφθαρτος· οὐδὲ ἀπολεῖταί τι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, τοῦ κόσμου ὑπὸ τοῦ αἰῶνος ἐμπεριεχομένου. ἡ δὲ τοῦ θεοῦ σοφία τίς ἐστι, τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ καλόν, καὶ ἡ εὐδαιμονία, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετή, καὶ ὁ αἰών. κοσμεῖ οὖν τὴν ἀθανασίαν καὶ διαμονὴν ἐνθεὶς ὁ αἰὼν τῇ ὕλῃ. ἡ γὰρ ἐκείνης γένεσις ἤρτηται ἐκ τοῦ αἰῶνος, καθάπερ καὶ ὁ αἰὼν ἐκ τοῦ θεοῦ. ἡ γὰρ γένεσις καὶ ὁ χρόνος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν γῇ εἰ-

σὺν ὄντες διφυεῖς. ἐν μὲν οὐρανῷ, ἀμετάβλητοι καὶ ἄφθαρ-
τοι· ἐν δὲ γῇ, μεταβλητοὶ καὶ φθαρτοί. καὶ τοῦ μὲν αἰῶνος
ἡ ψυχὴ ὁ θεός· τοῦ δὲ κόσμου, ὁ αἰών· τῆς δὲ γῆς, ὁ οὐρα-
νός. καὶ ὁ μὲν θεὸς ἐν τῷ νῷ· ὁ δὲ νοῦς, ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δὲ
ψυχή, ἐν τῇ ὕλῃ· πάντα δὲ ταῦτα διὰ τοῦ αἰῶνος. τὸ δὲ
πᾶν τοῦτο σῶμα, ἐν ᾧ τὰ πάντα ἐστὶ σώματα, ψυχὴ
πλήρης τοῦ νοῦ καὶ τοῦ θεοῦ, ἐντὸς μὲν αὐτὸ πληροῖ·
ἐκτὸς δὲ περιλαμβάνει ζωοποιοῦσα τὸ πᾶν· ἐκτὸς μέν,
τοῦτο τὸ μέγα καὶ τέλειον ζῷον τὸν κόσμον· ἐντὸς δέ, πάν-
τα τὰ ζῷα· καὶ ἄνω μὲν ἐν τῷ οὐρανῷ διαμένουσα
τῇ ταυτότητι· κάτω δὲ ἐπὶ τῆς γῆς τὴν γένεσιν μετα-
βάλλουσα. συνέχει δὲ τοῦτον ὁ αἰών, εἴτε δι' ἀνάγκην, εἴτε
διὰ πρόνοιαν, εἴτε φύσιν, καὶ εἴ τι ἄλλο οἴεται, ἢ οἰήσεταί τις,
τοῦτο ἐστὶ πᾶν ὁ θεὸς ἐνεργῶν. ἡ δὲ ἐνέργεια θεοῦ δυνά-
μις οὖσα ἀνυπέρβλητος, ᾗ οὔτε τὰ ἀνθρώπεια, οὔτε τὰ
θεῖα παραβάλλοι ἄν τις. διὸ Ἑρμῆ μηδέποτε τῶν κά-
τω, μήτε τῶν ἄνω, ὅμοιόν τι ἡγήσῃ τῷ θεῷ· ἐπεὶ τῆς ἀ-
ληθείας ἐκπεσῇ. οὐδὲν γὰρ ὅμοιον τῷ ἀνομοίῳ καὶ μόνῳ καὶ
ἑνί, καὶ μηδὲ ἄλλῳ τινὶ ἡγήσῃ τῆς δυνάμεως ἐκχωρεῖν· τίς
γὰρ μετ' ἐκεῖνον, εἴτε ζωῆς καὶ ἀθανασίας καὶ μεταβολῆς
ποιότητος. τί δὲ αὐτὸς ἄλλο τι ποιήσειεν. οὐ γὰρ ἀργὸς ὁ θε-
ός· ἐπεὶ πάντα ἂν ἦν ἀργά· ἅπαντα γὰρ πλήρη τοῦ θεοῦ.
ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἀργία οὐδαμοῦ, οὐδὲ ἔν τι-
νι ἄλλῳ. ἀργία γὰρ ὄνομα κενόν ἐστι, καὶ τοῦ ποιοῦντος καὶ
τοῦ γινομένου. πάντα δὲ δεῖ γίνεσθαι, καὶ ἀεί, καὶ καθ' ἑκά-

στου τόπου ῥοπήν. ὁ γὰρ ποιῶν ἐν πᾶσίν ἐστιν, οὐκ ἔν τινι ἱδρυμένος, οὐδὲ ἕν τι ποιῶν, ἀλλὰ πάντα. δύναμις γὰρ ὢν ἐνεργὴς, οὐκ αὐτάρκης ἐστὶ τοῖς γινομένοις· ἀλλὰ τὰ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτῷ. θέασαι δὲ δι᾽ ἐμοῦ τὸν κόσμον ὑποκείμενον τῇ σῇ ὄψει· τό, τε κάλλος αὐτοῦ ἀκριβῶς κατανόησον· σῶμα μὲν ἀκήρατον, καὶ οὗ παλαιότερον οὐδὲν ἔσται, διὰ παντὸς δὲ ἀκμαῖον καὶ νέον, καὶ μᾶλλον ἀκμαιότερον· ἴδε καὶ τοὺς ὑποκειμένους ἑπτὰ κόσμους κεκοσμημένους, τάξει αἰωνίῳ καὶ δρόμῳ διαφόρῳ τὸν αἰῶνα ἀναπληροῦντας· φωτὸς δὲ πάντα πλήρη. πῦρ δὲ οὐδαμοῦ· ἡ γὰρ φιλία καὶ ἡ σύγκρασις τῶν ἐναντίων καὶ τῶν ἀνομοίων, φῶς γέγονε, καταλαμπόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ ἐνεργείας, παντὸς ἀγαθοῦ γεννήτορος, καὶ πάσης τάξεως ἄρχοντος καὶ ἡγεμόνος τῶν ἑπτὰ κόσμων· σελήνην δὲ ἐκείνων πρόδρομον πάντων, ὄργανον τῆς φύσεως, τὴν κάτω ὕλην μεταβάλλουσαν· τήν τε γῆν μέσην τοῦ παντὸς ὑποστάθμην τοῦ καλοῦ κόσμου ἱδρυμένην, τροφὸν καὶ τιθηνὴν τῶν ἐπιγείων. θέασαι δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀθανάτων ζώων ὅσον ἐστὶ, καὶ τὸ τῶν θνητῶν· μέσην δὲ ἀμφοτέρων, τῶν τε ἀθανάτων καὶ τῶν θνητῶν, τὴν σελήνην περιπορευομένην. πάντα δὲ πλήρη ψυχῆς, καὶ πάντα κινούμενα, τὰ μὲν περὶ τὸν οὐρανὸν, τὰ δὲ περὶ τὴν γῆν, καὶ μήτε τὰ δεξιὰ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ, μήτε τὰ ἀριστερὰ ἐπὶ τὰ δεξιὰ, μήτε τὰ ἄνω κάτω, μήτε τὰ κάτω ἄνω. καὶ ὅτι πάντα ταῦτα γεννητὰ φίλτατε Ἑρμῆ, οὐκ

ἐπὶ ἐμοῦ χρῄζεις μαθεῖν. καὶ γὰρ σώματά ἐστι, καὶ ψυχὴν
ἔχει, καὶ κινεῖται. ταῦτα δὲ εἰς ἓν συναχθῆναι ἀδύνατον, χωρὶς
τοῦ συνάγοντος. δεῖ οὖν τινὰ εἶναι τοῦτον καὶ πάντως
ἕνα. διαφόρων γὰρ καὶ πολλῶν οὐσῶν τῶν κινήσεων, καὶ
τῶν σωμάτων οὐχ ὁμοίων, μιᾶς δὲ κατὰ πάντων ταχύτη-
τος τεταγμένης, ἀδύνατον δύο ἢ πλείους ποιητὰς εἶ-
ναι. μία γὰρ ἐπὶ πολλῶν οὐ τηρεῖται τάξις. ζῆλος δὲ τοῖς
πολλοῖς παρέπεται τοῦ κρείττονος, καὶ ἐρίζουσι. καὶ εἰ ἕτερος
ἦν ὁ ποιητὴς τῶν μεταβλητῶν ζῴων καὶ θνητῶν, ἐπεθύ-
μησεν ἂν καὶ ἀθανάτους ποιῆσαι, ὥσπερ καὶ ὁ τῶν ἀθα-
νάτων θνητούς. φέρε δὲ εἰ καὶ δύο εἰσὶ μιᾶς οὔσης τῆς
ὕλης, καὶ μιᾶς τῆς ψυχῆς, παρὰ τίνι ἂν αὐτῶν ἡ χορηγία
τῆς ποιήσεως. εἰ δέ τι καὶ παρὰ ἀμφοτέροις, παρὰ τίνι τὸ
πλεῖον μέρος. οὕτω δὲ νόει, ὡς παντὸς σώματος ζῶντος,
ἐξ ὕλης καὶ ψυχῆς τὴν σύστασιν ἔχοντος, καὶ τοῦ ἀθανά-
του καὶ τοῦ θνητοῦ, καὶ τοῦ ἀλόγου. πάντα γὰρ σώματα
ζῶντα, ἔμψυχα· τὰ δὲ μὴ ζῶντα, ὕλη πάλιν καθ' ἑαυ-
τήν ἐστι. καὶ ψυχὴ ὁμοίως καθ' ἑαυτὴν τῷ ποιητῇ πα-
ρακειμένη, τῆς ζωῆς αἰτία· τῆς δὲ ζωῆς πᾶς αἴτιος ὁ τῶν
ἀθανάτων. πῶς οὖν καὶ τὰ θνητὰ ζῷα ἄλλα τῶν θνητῶν.
πῶς δὲ τὸ ἀθάνατον. καὶ ἀθανασίαν ποιοῦν ζῷον μὴ
ποιεῖ. καὶ ὅτι μὲν ἐστί τις ὁ ποιῶν ταῦτα, δηλονότι· ὅτι δὲ καὶ
εἷς, φανερώτατον. καὶ γὰρ μία ψυχή, καὶ μία ζωή, καὶ μία
ὕλη. τίς δὲ οὗτος· τίς δ' ἂν ἄλλος, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τίνι γὰρ
ἂν ἄλλῳ πρέποι, ζῷα ἔμψυχα ποιεῖν, εἰ μὴ μόνῳ τῷ θεῷ.

Εἷς οὖν θεός· γελοιότατον. Καὶ τὸν μὲν κόσμον ὡμολόγησας ἕνα εἶναι, καὶ τὸν ἥλιον ἕνα, καὶ τὴν σελήνην μίαν, καὶ θειότητα μίαν· αὐτὸν δὲ τὸν θεόν, πόσον εἶναι θέλεις. Πάντα οὖν αὐτὸς ποιεῖ ἐν πολλοῖς· γελοιότατον. Καὶ τί μέγα τῷ θεῷ, ζωὴν καὶ ψυχήν, καὶ ἀθανασίαν, καὶ μεταβολὴν ποιεῖν, σοῦ τοσαῦτα ποιοῦντος. καὶ γὰρ βλέπεις, καὶ λαλεῖς, καὶ ἀκούεις, καὶ ὀσφραίνῃ, καὶ ἅπτῃ, καὶ περιπατεῖς, καὶ νοεῖς, καὶ πνεῖς· καὶ οὐχ ἕτερος μέν ἐστιν ὁ βλέπων, ἕτερος δὲ ὁ ἀκούων, ἕτερος δὲ ὁ λαλῶν, ἄλλος δὲ ὁ ἁπτόμενος, ἄλλος δὲ ὁ ὀσφραινόμενος, ἄλλος δὲ ὁ περιπατῶν· καὶ ἄλλος ὁ νοῶν, καὶ ἄλλος ὁ ἀναπνέων· ἀλλὰ εἷς ὁ ταῦτα πάντα. ἀλλὰ οὐδὲ δυνατὰ ἐκεῖνα χωρὶς τοῦ θεοῦ εἶναι. ὥσπερ γὰρ ἂν τούτων καταργηθῇς, οὐκ ἔτι ζῶον εἶ, οὕτως οὐδ' ἂν ἐκείνων καταργηθῇ ὁ θεός, ὃ μὴ θέμις εἰπεῖν, οὐκ ἔτι ἐστὶ θεός. εἰ γὰρ ἀποδέδεικται μηδὲν δυνάμενον εἶναι, πόσῳ μᾶλλον ὁ θεός. εἰ γάρ τι ἔστιν ὃ μὴ ποιεῖ, καὶ εἰ μὴ θέμις εἰπεῖν, ἀτελής ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἀργός ἐστι, τέλειος δέ, ἄρα πάντα ποιεῖ. Πρὸς ὀλίγον δ' ἄν μοι σεαυτὸν ἐπιδῷς ὦ Ἑρμῆ, ῥᾴδιον νοήσεις τὸ τοῦ θεοῦ ἔργον ἓν ὄν, ἵνα πάντα γίνηται τὰ γινόμενα, ἢ τὰ ἅπαξ γεγονότα, ἢ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι· ἔστι δὲ τοῦτο ὦ φίλτατε, ζωή· τοῦτο δέ ἐστι τὸ καλόν· τοῦτό ἐστι τὸ ἀγαθόν· τοῦτό ἐστιν ὁ θεός. εἰ δὲ καὶ ἔργῳ αὐτὸ θέλεις νοῆσαι, ἴδε τί σοι ἐγγίνεται θέλοντι γεννῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ τοῦτο ὅμοιον· ἐκεῖνος ἄρα οὐχ ἥδεται. οὐδὲ γὰρ ἄλλον ἔχει

συνεργόν. αὐτουργὸς γὰρ ὤν, ἀεί ἐστιν ἐν τῷ ἔργῳ, αὐτὸς ὢν ὃ ποιεῖ. εἰ γὰρ χωρισθείη αὐτοῦ, πάντα μὲν συμπεσεῖται, πάντα δὲ τεθνήξεσθαι ἀνάγκη, ὡς μὴ οὔσης ζωῆς· εἰ δὲ πάντα ζῶα, μία δὲ καὶ ἡ ζωὴ, εἷς ἄρα καὶ ὁ θεός. καὶ πάλιν εἰ πάντα ζῶά ἐστι, καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ, μία δὲ κατὰ πάντων ζωὴ ὑπὸ τοῦ θεοῦ γίνεται, καὶ αὕτη ἐστὶ θεός· ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἄρα γίνεται πάντα. ζωὴ δέ ἐστιν ἕνωσις νοῦ καὶ ψυχῆς. θάνατος δὲ, οὐκ ἀπώλεια τῶν συναχθέντων, διάλυσις δὲ τῆς ἑνώσεώς ἐστι. τοίνυν εἰκὼν τοῦ θεοῦ ὁ αἰών· τοῦ δὲ αἰῶνος ὁ κόσμος· τοῦ δὲ κόσμου ὁ ἥλιος· τοῦ δὲ ἡλίου, ὁ ἄνθρωπος. τὴν δὲ μεταβολὴν θάνατόν φασιν εἶναι, διὰ τὸ τὸ μὲν σῶμα διαλύεσθαι, τὴν δὲ ζωὴν εἰς τὸ ἀφανὲς χωρεῖν τὰ διαλυόμενα. τούτῳ τῷ λόγῳ φίλτατέ μοι Ἑρμῆ, καὶ τὸν κόσμον δεισιδαίμων, ὡς ἀκούεις, φημὶ μεταβάλλεσθαι, διὰ τὸ γίνεσθαι μέρος αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ ἀφανεῖ, μηδέποτε διαλύεσθαι. καὶ ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου πάθη, δινήσεις τε καὶ κρύψεις· καὶ ἡ μὲν δίνησις, στροφή· ἡ δὲ κρύψις ἀνανέωσις. παντόμορφος δέ ἐστιν οὐ τὰς μορφὰς ἐγκειμένας ἔχων, ἐν ἑαυτῷ δὲ αὐτὸς μεταβάλλων. ἐπεὶ οὖν ὁ κόσμος παντόμορφος γέγονεν, ὁ ποιήσας τί ἂν εἴη. ἄμορφος μὲν γὰρ μὴ γένοιτο· εἰ δὲ καὶ αὐτὸς παντόμορφος, ὅμοιος ἔσται τῷ κόσμῳ. ἀλλὰ μίαν ἔχων μορφὴν, κατὰ τοῦτο ἐλάττων ἔσται τοῦ κόσμου. τί οὖν φαμὲν αὐτὸν εἶναι· μὴ εἰς ἀπορίαν τὸν λόγον περιστήσωμεν. οὐδὲν γὰρ

ἄπορον περὶ τοῦ θεοῦ νοούμενον. μίαν οὖν ἔχει ἰδέαν, ἥτις ἐστὶν αὐτοῦ ἰδία, ἥτις ταῖς ὄψεσιν οὐχ ὑποσταίη ἀσώματος, καὶ πάσας διὰ τῶν σωμάτων δείκνυσι. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ ἔστι τις ἀσώματος ἰδέα. ἔστι γὰρ ὥσπερ ἡ τοῦ λόγου, καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς ἀκρώρειαι. ὁρῶνται μὲν γὰρ πάνυ ἐξέχουσαι· λεῖαι δὲ τῇ φύσει, καὶ ὁμαλαί εἰσι παντελῶς. ἐννόησον δὲ τὸ λεγόμενον τολμηρότερον, ἀληθέστερον δέ. ὥσπερ γὰρ ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ζωῆς οὐ δύναται ζῆν, οὕτως οὐδὲ ὁ θεὸς δύναται, μὴ ποιεῖν τὸ ἀγαθόν. τοῦτο γάρ, ὥσπερ ζωή, καὶ ὥσπερ κίνησίς ἐστι τοῦ θεοῦ, κινεῖν τὰ πάντα καὶ ζωοποιεῖν. ἔνια δὲ τῶν λεγομένων, ἰδίαν ἔννοιαν ἔχειν ὀφείλει. οἷον ὃ λέγω, νόησον· πάντα ἐστὶν ἐν τῷ θεῷ, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ κείμενα. ὁ μὲν γὰρ τόπος, καὶ σῶμά ἐστι, καὶ ἀκίνητον· καὶ τὰ κείμενα, κίνησιν οὐκ ἔχει. κεῖται γὰρ ἄλλως ἐν ἀσωμάτῳ φαντασίᾳ· νόησον τὸν περιέχοντα τὰ πάντα, καὶ νόησον ὅτι τοῦ ἀσωμάτου οὐδέν ἐστι περιοριστικόν, οὐδὲ ταχύτερον, οὐδὲ δυνατώτερον. αὐτὸ δὲ πάντων καὶ ἀπεριόριστον, καὶ ταχύτατον, καὶ δυνατώτατον· καὶ οὕτω νόησον ἀπὸ σεαυτοῦ, καὶ κέλευσόν σου τῇ ψυχῇ ἐκεῖσε πορευθῆναι, καὶ ταχύτερόν σου τῆς κελεύσεως ἐκεῖ ἔσται. μετελθεῖν δὲ αὐτῇ κέλευσον ἐπὶ τὸν ὠκεανόν· καὶ οὕτως ἐκεῖ πάλιν ταχέως ἔσται· οὐχ ὡς μεταβᾶσα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀλλ' ὡς ἐκεῖ οὖσα. κέλευσον δὲ αὐτῇ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτῆναι· καὶ οὐδὲ πτερῶν δεηθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ αὐτῇ οὐδὲν ἐμπόδιον· οὐ τὸ τοῦ ἡλίου

πῦρ, οὐχ ὁ αἰθὴρ, οὐχ ἡ δίνη, οὐχὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀστέρων σώματα. πάντα δὲ διατεμοῦσα, ἀναπτήσεται μέχρι τοῦ ἐσχάτου σώματος. εἰ δὲ βουληθείης καὶ αὐτὸ ὅλον διαῤῥήξασθαι, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴ γέ τι ἐκτὸς τοῦ κόσμου θεάσασθαι, ἔξεστί σοι. ἴδε ὅσην δύναμιν, ὅσον τάχος ἔχεις. εἶτα σὺ μὲν δύνασαι ταῦτα, ὁ θεὸς δὲ οὔ; τοῦτον οὖν τὸν τρόπον νόησον τὸν θεὸν, ὥσπερ νοήματα πάντα ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, τὸν κόσμον ἑαυτὸν ὅλον. ἐὰν οὖν μὴ σεαυτὸν ἐξισάσῃς τῷ θεῷ, τὸν θεὸν νοῆσαι οὐ δύνασαι. τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ νοητόν· συναύξησον σεαυτὸν τῷ ἀμετρήτῳ μεγέθει, παντὸς σώματος ἐκπηδήσας, καὶ πάντα χρόνον ὑπεράρας· αἰὼν γενοῦ, καὶ νοήσεις τὸν θεόν· μηδὲν ἀδύνατον ἐν σεαυτῷ ὑποστησάμενος, σεαυτὸν ἥγησαι ἀθάνατον, καὶ πάντα δυνάμενον νοῆσαι, πᾶσαν μὲν τέχνην, πᾶσαν δὲ ἐπιστήμην, παντὸς ζώου ἦθος. παντὸς δὲ ὕψους ὑψηλότερος γενοῦ, καὶ παντὸς βάθους ταπεινότερος. πάσας δὲ τὰς αἰσθήσεις τῶν ποιητῶν σύλλαβε ἐν σεαυτῷ, πυρὸς, ὕδατος, ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ· καὶ ὁμοῦ πανταχῇ εἶναι, ἐν γῇ, ἐν θαλάττῃ, ἐν οὐρανῷ, μηδέπω γεγενῆσθαι, ἐν τῇ γαστρὶ εἶναι, νέος, γέρων, τεθνηκέναι, τὰ μετὰ τὸν θάνατον· καὶ ταῦτα πάντα ὁμοῦ νοήσας, χρόνους, τόπους, πράγματα, ποιότητας, ποσότητας, δύνασαι νοῆσαι τὸν θεόν. ἐὰν δὲ κατακλείσῃς σου τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι, καὶ ταπεινώσῃς αὐτὴν, καὶ εἴπῃς, οὐδὲν νοῶ, οὐδὲν δύναμαι, φοβοῦμαι τὴν θάλασσαν, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῆναι οὐ δύ-

ναμαι· οὐκ οἶδα τίς ἤμην, οὐκ οἶδα τίς ἔσομαι. τί σοι καὶ τῷ θεῷ. οὐδὲν γὰρ δύνασαι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν, φιλοσώματος καὶ κακὸς ὤν, νοῆσαι· ἡ γὰρ τελεία κακία, τὸ ἀγνοεῖν τὸ θεῖον· τὸ δὲ δύνασθαι γνῶναι καὶ θελῆσαι καὶ ἐλπίσαι, ὁδός ἐστιν εὐθεῖα, ἰδία τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ φέρουσα, καὶ ῥᾳδία ὁδεύοντί σοι πανταχοῦ συναντήσει, πανταχοῦ ὀφθήσεται ὅπου τε καὶ ὅτε οὐ προσδοκᾷς, γρηγοροῦντι, κοιμωμένῳ, πλέοντι, ὁδεύοντι, νυκτὸς, ἡμέρας, λαλοῦντι, σιωπῶντι. οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ οὐκ ἔστιν ἐν εἰκόνι ταφῆς. ἀόρατος ὁ θεός; εὐφήμησον. καὶ τίς αὐτοῦ φανερώτατος. δι' αὐτὸ τοῦτο πάντα ἐποίησεν, ἵνα διὰ πάντων αὐτὸν βλέπῃς. τοῦτό ἐστι τὸ ἀγαθὸν τοῦ θεοῦ· τοῦτο δὲ αὐτοῦ ἀρετὴ, τὸ αὐτὸν φαίνεσθαι διὰ πάντων. οὐδὲν γὰρ ὁρατὸν οὐδὲ τῶν ἀσωμάτων· νοῦς ὁρᾶται ἐν τῷ νοεῖν, ὁ θεὸς ἐν τῷ ποιεῖν. ταῦτά σοι ἐπὶ τοσοῦτον πεφανέρωται ὦ τρισμέγιστε. τὰ δὲ ἄλλα πάντα, ὁμοίως κατὰ σεαυτὸν νόει, καὶ οὐ διαψευσθήσῃ.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓ.

περὶ νοῦ κοινοῦ πρὸς Τάτ.

Ὁ ΝΟΥΣ ὦ Τάτ, ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας ἐστὶν, εἴ γέ τις ἐστὶν οὐσία θεοῦ, καὶ ποιά τις οὖσα τυγχάνει. οὗτος μόνος ἀκριβῶς αὐτὸν οἶδεν. ὁ νοῦς οὖν οὐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς οὐσιότητος τοῦ θεοῦ· ἀλλ' ὥσπερ ἡπλωμένος, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς. οὗτος δὲ ὁ νοῦς, ἐν μὲν ἀνθρώποις, θεός ἐστι· διὸ καί τινες τῶν ἀνθρώπων, θεοί εἰσι· καὶ ἡ αὐτῶν ἀνθρωπότης ἐγγύς ἐστι τῆς θεότητος. καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς δαίμων, τοὺς μὲν θεοὺς εἶπεν ἀθανάτους· τοὺς δὲ ἀνθρώπους θεοὺς θνητούς· ἐν δὲ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ἡ φύσις ἐστίν. ὅπου γὰρ ψυχὴ, ἐκεῖ καὶ νοῦς ἐστιν, ὥσπερ ὅπου καὶ ζωὴ, ἐκεῖ καὶ ψυχή ἐστιν· ἐν δὲ τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἡ ψυχὴ ζωή ἐστι κενὴ τοῦ νοῦ. ὁ γὰρ νοῦς ψυχῶν ἐστιν εὐεργέτης ἀνθρώπων. ἐργάζεται γὰρ αὐτὰς εἰς τὸ ἀγαθὸν, καὶ τοῖς μὲν ἀλόγοις, τῇ δὲ ἑκάστου φύσει συνεργεῖ· ταῖς δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἀντιπαράσσει. ψυχὴ γὰρ πᾶσα ἐν σώματι γενομένη, εὐθέως ὑπό τε τῆς λύπης καὶ τῆς ἡδονῆς κακίζεται. σώματος γὰρ συνθέτου, ὥσπερ χυμοὶ ζέουσιν, ἥ τε λύπη καὶ ἡ ἡδονὴ, εἰς ἃς ἐμβᾶσα ἡ ψυχὴ βαπτίζεται. ὅσαις μὲν οὖν ψυχαῖς ὁ νοῦς ἐπιστατήσῃ, ταύταις φαίνει ἑαυτοῦ τὸ φέγγος, ἀντιπράσσων αὐτῶν τοῖς προλήμμασιν, ὥσπερ ἰατρὸς ἀγαθὸς

λυπεῖ τὸ σῶμα προειλημμένον ὑπὸ νόσου, καίων, ἢ
τέμνων· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ νοῦς ψυχὴν λυπεῖ, ἐξυ-
φαιρῶν αὐτῆς τὴν ἡδονήν, ἀφ' ἧς πᾶσα νόσος ψυχῆς γί-
νεται· νόσος δὲ μεγάλη ψυχῆς, ἀθεότης· ἔπειτα δόξα εἰς
πάντα τὰ κακὰ ἐπακολουθεῖ, καὶ ἀγαθὸν οὐδέν. ἄρ' οὖν
ὁ νοῦς ἀντιπεριϊστῶν αὐτῇ, τὸ ἀγαθὸν περιποιεῖται τῇ ψυ-
χῇ, ὥσπερ καὶ ὁ ἰατρὸς τῷ σώματι τὴν ὑγίειαν; ὅσαι δὲ ψυ-
χαὶ ἀνθρώπιναι οὐκ ἔτυχον κυβερνήτου τοῦ νοῦ, τὸ αὐ-
τὸ πάσχουσι ταῖς τῶν ἀλόγων ζῴων. συνεργὸς γὰρ αὐταῖς
γενόμενος, καὶ ἀνέσας τὰς ἐπιθυμίας, εἰς ἃς φέρονται τῇ
ῥύμῃ τῆς ὀρέξεως, πρὸς τὸ ἄλογον συντεινούσας, ὥς-
περ τὸ ἄλογον τῶν ζῴων, ἀλόγως θυμούμεναι, καὶ ἀλό-
γως ἐπιθυμοῦσαι οὐ παύονται· καὶ οὐδὲν κόρον ἔχουσι τῶν
κακῶν. θυμοὶ γὰρ καὶ ἐπιθυμίαι ἄλογοι, κακίαι ὑπερ-
βάλλουσαι. ταύταις δὲ ὥσπερ τιμωρὸν καὶ ἔλεγχον, ὁ
θεὸς ἐπέστησε τὸν νόμον. Ἐνταῦθα ὦ πάτερ, ὁ περὶ τῆς
εἱμαρμένης λόγος ὁ ἔμπροσθέν μοι ἐξεληλυθώς, κιν-
δυνεύει ἀνατρέπεσθαι. εἰ γὰρ πάντως εἵμαρται τῷδέ
τινι μοιχεῦσαι, ἢ ἱεροσυλῆσαι, ἢ ἄλλο τι κακὸν δρᾶσαι,
διὰ τί κολάζεται ὁ ἐξ ἀνάγκης τῆς εἱμαρμένης δράσας
τὸ ἔργον. Εἱμαρμένης γὰρ πάντα τὰ ἔργα ὦ τέκνον,
καὶ χωρὶς ἐκείνης οὐδέν τι τῶν σωματικῶν, οὔτε ἀγαθόν,
οὔτε κακὸν γενέσθαι συμβαίνει. εἵμαρται δὲ καὶ τὸ κακὸν
ποιήσαντα, τὸ παθεῖν. καὶ διὰ τοῦτο δρᾷ, ἵνα πάθῃ ὃ πά-
σχει, ὅτι ἔδρασε. τὸ δὲ νῦν ἔχον, ὁ περὶ κακίας καὶ εἱμαρμέ-

νης λόγος· ἐν ἄλλοις μὲν περὶ τούτων εἰρήκαμεν· νῦν δὲ περὶ νοῦ ἐστιν ἡμῖν ὁ λόγος, τί δύναται νοῦς, καὶ πῶς ἐνδιάφορός ἐστιν, ἐν μὲν ἀνθρώποις τοιόσδε· ἐν δὲ τοῖς ἀλόγοις, ἠλλαγμένος· καὶ πάλιν, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἀλόγοις ζώοις οὐκ ἔστιν εὐεργετικός, ἀλλ᾽ ἀνόμοιος ἐν πᾶσι, τό, τε θυμικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν σβεννύων. καὶ τούτων, τοὺς μὲν, ἐλλογίμους ἄνδρας δεῖ νοεῖν· τοὺς δὲ, ἀλόγους. πάντες δὲ οἱ ἄνθρωποι εἱμαρμένῃ ὑπόκεινται καὶ γενέσει. καὶ μεταβολῇ. ἀρχὴ γὰρ καὶ τέλος ταῦτα εἱμαρμένης· καὶ πάντες μὲν ἄνθρωποι πάσχουσι τὰ εἱμαρμένα· οἱ δὲ ἐλλόγιμοι, ὧν ἔφαμεν τὸν νοῦν ἡγεμονεύειν, οὐχ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις πάσχουσιν· ἀλλὰ τῆς κακίας ἀπηλλαγμένοι, οὐ κακοὶ ὄντες πάσχουσι. Πῶς πάλιν λέγεις ὦ πάτερ, ὁ μοιχὸς, οὐ κακός; ὁ φονεὺς, οὐ κακός; καὶ οἱ ἄλλοι πάντες; Ἀλλ᾽ ὁ ἐλλόγιμος ὦ τέκνον, οὐ μοιχεύσας πείσεται, ἀλλ᾽ ὡς μοιχεύσας, οὐδὲ φονεύσας, ἀλλ᾽ ὡς φονεύσας. καὶ ποιότητα μεταβολῆς ἀδύνατόν ἐστι διεκφυγεῖν, ὥσπερ καὶ γενέσεως. κακίαν δὲ τῷ νοῦν ἔχοντι διεκφυγεῖν ἐστι· διὸ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος, ὦ τέκνον, ἐγὼ ἤκουσα λέγοντος ἀεί· καὶ εἰ ἐγγράφως ἐδεδώκει, πάνυ ἂν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὠφελήκει. ἐκεῖνος γὰρ μόνος ὦ τέκνον, ἀληθῶς, ὡς πρωτόγονος θεὸς, τὰ πάντα κατιδὼν, θείους λόγους ἐφθέγξατο. ἤκουσα γοῦν αὐτοῦ ποτὲ λέγοντος, ὅτι ἓν ἐστι τὰ πάντα, καὶ μάλιστα νοητὰ σώματα· ζῶμεν δὲ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ αἰῶνι. καὶ ὁ νοῦς τούτου ἀγαθός ἐστιν,

ὅπερ ἐστὶν αὐτοῦ καὶ ψυχή· τούτου δὲ τοιούτου ὄντος, οὐδὲν διάστατον τῶν νοητῶν· ὡς οὖν δυνατὸν νοῦν, ἄρχοντα πάντων, καὶ ψυχὴν ὄντα τοῦ θεοῦ, ποιεῖν ὅπερ βούλεται. σὺ δὲ νόει, καὶ τὸν λόγον τοῦτον ἀνένεγκαι πρὸς τὴν πεῦσιν ἣν ἐπύθου μου ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· λέγω δὲ περὶ τῆς εἱμαρμένης τοῦ νοῦ. ἐὰν γὰρ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους ἀκριβῶς ἀφέλῃ ὦ τέκνον, εὑρήσεις ὅτι ἀληθῶς πάντων ἐπικρατεῖ ὁ νοῦς, ἡ τοῦ θεοῦ ψυχή, καὶ εἱμαρμένης, καὶ νόμου, καὶ τῶν ἄλλων πάντων· καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἀδύνατον, οὔτε εἱμαρμένης. ὑπεράνωθεν οὖν ψυχὴν ἀνθρωπίνην, οὔτε ἀμελήσασαν ἅπερ συμβαίνῃ, ὑπὸ τὴν εἱμαρμένην εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον λελέχθω. Τὰ τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος ἄριστα, καὶ θείως ὦ πάτερ ταῦτα, καὶ ἀληθῶς καὶ ὠφελίμως· ἐκεῖνο δέ μοι ἔτι διασάφησον. ἔλεγες γὰρ τὸν νοῦν ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις, φύσεως δίκην ἐνεργεῖν, συνεργοῦντα αὐτῶν ταῖς ὁρμαῖς· αἱ δὲ ὁρμαὶ τῶν ἀλόγων ζώων ὡς οἶμαι, πάθη εἰσίν· εἰ δὲ καὶ ὁ νοῦς συνεργεῖ ταῖς ὁρμαῖς, αἱ δὲ ὁρμαὶ πάθη, καὶ ὁ νοῦς ἄρα πάθος ἐστὶ, συγχρωματίζων τοῖς πάθεσιν. Εὖ γε ὦ τέκνον, γενναίως πυνθάνῃ· δίκαιον δὲ κἀμὲ ἀποκρίνασθαι. πάντα ὦ τέκνον, τὰ ἐν σώματι ἀσώματα, παθητὰ, καὶ κυρίως αὐτά ἐστι πάθη. πᾶν γὰρ τὸ κινοῦν, ἀσώματον· πᾶν δὲ τὸ κινούμενον, σῶμα. καὶ τὰ ἀσώματα δὲ κινεῖται ὑπὸ τοῦ νοῦ· κίνησις δὲ, πάθος. πάσχει οὖν ἀμφότερα, καὶ τὸ κινοῦν, καὶ τὸ κινούμενον· τὸ μὲν ἄρχον, τὸ

δὲ ἀρχόμενον· ἀπαλλαγεὶς δὲ τοῦ σώματος, ἀπηλλάγη καὶ τοῦ πάθους. μᾶλλον δέ ποτε ὦ τέκνον, οὐδὲν ἀπαθές· πάντα δὲ παθητά. διαφέρει δὲ πάθος παθητοῦ. τὸ μὲν γὰρ ἐνεργεῖ, τὸ δὲ πάσχει. τὰ δὲ σώματα, καὶ καθ' αὑτὰ ἐνεργεῖ. ἢ γὰρ ἀκίνητά ἐστιν ἢ κινεῖται· ὁπότερον δὲ ἂν ᾖ, πάθος ἐστί. τὰ δὲ ἀσώματα, ἀεὶ ἐνεργεῖται. καὶ διὰ τοῦτο παθητά ἐστι. μὴ οὖν σε αἱ προσηγορίαι ταρασσέτωσαν· ἥ τε γὰρ ἐνέργεια καὶ τὸ πάθος, ταυτόν ἐστιν· εὐφημοτέρῳ δὲ τῷ ὀνόματι χρήσασθαι, οὐ λυπεῖ. Σαφέστατα ὦ πάτερ, τὸν λόγον ἀποδέδωκας. Κἀκεῖνο δὲ ὅρα ὦ τέκνον, ὅτι δύο ταῦτα τῷ ἀνθρώπῳ ὁ θεὸς παρὰ πάντα τὰ θνητὰ ζῷα ἐχαρίσατο, τόν τε νοῦν καὶ τὸν λόγον, ἰσότιμα τῇ ἀθανασίᾳ· τὸν δὲ προφορικὸν λόγον ἔχει. τούτοις δὲ εἴ τις χρήσαιτο εἰς ἃ δεῖ, οὐδὲν τῶν ἀθανάτων διοίσει· μᾶλλον δὲ καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ σώματος, ὁδηγηθήσεται ὑπὸ ἀμφοτέρων, εἰς τὸν τῶν θεῶν καὶ μακάρων χορόν. Τὰ γὰρ ἄλλα ζῷα, λόγῳ οὐ χρῆται ὦ πάτερ; Οὐ τέκνον, ἀλλὰ φωνῇ. πάμπολυ δὲ διαφέρει λόγος φωνῆς. ὁ μὲν γὰρ λόγος, κοινὸς πάντων ἀνθρώπων· ἰδία δὲ ἑκάστου φωνὴ ἐστι γένους ζώου. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὦ πάτερ, ἕκαστον κατὰ ἔθνος διάφορος ὁ λόγος. Διάφορος μὲν ὦ τέκνον· εἷς δὲ ὁ ἄνθρωπος, οὕτω καὶ ὁ λόγος εἷς ἐστι, καὶ μεθερμηνεύεται καὶ ὁ αὐτὸς εὑρίσκεται καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Περσίδι, καὶ Ἑλλάδι. δοκεῖς δέ μοι ὦ τέκνον, ἀγνοεῖν ἀρετὴν καὶ μεγε-

θος λόγου. ὁ γὰρ μακάριος θεός, ἀγαθὸς δαίμων, ψυχὴν μὲν ἐν σώματι ἔφη εἶναι· νοῦν δὲ ἐν ψυχῇ· λόγον δὲ ἐν τῷ νῷ· τὸν οὖν θεὸν τούτων πατέρα. ὁ οὖν λόγος ἐστὶν εἰκὼν καὶ νοῦς τοῦ θεοῦ· καὶ τὸ σῶμα δὲ τῆς ἰδέας· ἡ δὲ ἰδέα τῆς ψυχῆς. ἔστιν οὖν τῆς μὲν ὕλης τὸ λεπτομερέστατον, ἀήρ· ἀέρος δέ, ψυχή· ψυχῆς δέ, νοῦς· νοῦ δέ, θεός. καὶ ὁ μὲν θεός, περὶ πάντα καὶ διὰ πάντων· ὁ δὲ νοῦς, περὶ τὴν ψυχήν· ἡ δὲ ψυχή, περὶ τὸν ἀέρα· ὁ δὲ ἀήρ, περὶ τὴν ὕλην. ἀνάγκη δὲ καὶ ἡ πρόνοια καὶ ἡ φύσις, ὄργανά ἐστι τοῦ κόσμου, καὶ τῆς τάξεως τῆς ὕλης· καὶ τῶν μὲν νοητῶν ἕκαστόν ἐστιν οὐσία· οὐσία δὲ αὐτῶν, ἡ ταυτότης. τῶν δὲ τοῦ παντὸς σωμάτων ἕκαστον πολλά ἐστιν. ἔχοντα γὰρ τὴν ταυτότητα τὰ σύνθετα σώματα, καὶ τὴν μεταβολὴν εἰς ἄλληλα ποιούμενα, ἀεὶ τῆς ταυτότητος τὴν ἀφθαρσίαν σώζει· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συνθέτοις πᾶσι σώμασιν, ἀριθμὸς ἑκάστου ἐστί. χωρὶς γὰρ ἀριθμοῦ σύστασιν, ἢ σύνθεσιν, ἢ διάλυσιν, ἀδύνατον γενέσθαι. αἱ δὲ ἑνάδες, τὸν ἀριθμὸν γεννῶσι καὶ αὔξουσι· καὶ πάλιν διαλυόμεναι, εἰς ἑαυτὰς δέχονται. καὶ ἡ ὕλη μία. ὁ δὲ σύμπας κόσμος οὗτος, ὁ μέγας θεός, καὶ τοῦ μείζονος εἰκών, καὶ ἡνωμένος ἐκείνῳ, καὶ συσώζων τὴν τάξιν καὶ βούλησιν τοῦ πατρός· πλήρωμά ἐστι τῆς ζωῆς, καὶ οὐδέν ἐστιν ἐν τούτῳ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος, τῆς πατρῴας ἀποκαταστάσεως, οὔτε τοῦ παντός, οὔτε τῶν κατὰ μέρος, ὃ οὐχὶ ζῇ. νεκρὸν γὰρ οὐδὲ ἕν, οὔτε γέγονεν, οὔτε ἐστίν, οὔτε ἔσται ἐν κόσμῳ. ζῷον γὰρ ἠθέλη-

σεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶναι, ἔστ' ἂν συνέστηκε· διὸ καὶ θεὸν εἶναι ἀνάγκη. πῶς ἂν οὖν δύναιτο ὦ τέκνον ἐν τῷ θεῷ, ἐν τῇ τοῦ παντὸς εἰκόνι, ἐν τῷ τῆς ζωῆς πληρώματι, νεκρὰ εἶναι. ἡ γὰρ νεκρότης, φθορά ἐστιν· ἡ δὲ φθορὰ, ἀπώλεια. πῶς οὖν μέρος τι δύναται φθαρῆναι τοῦ ἀφθάρτου, ἢ ἀπολέσαι τι τοῦ θεοῦ. Οὐκ ἀποθνήσκει οὖν ὦ πάτερ, τὰ ἐν αὐτῷ ζῷα, ὄντα αὐτοῦ μέρη; Εὐφήμησον ὦ τέκνον, πλανώμενος τῇ προσηγορίᾳ τοῦ γινομένου. οὐ γὰρ ἀποθνήσκει ὦ τέκνον, ἀλλ' ὡς σύνθετα σώματα διαλύεται· ἡ δὲ διάλυσις, οὐ θάνατός ἐστιν, ἀλλὰ κράματος διάλυσις· διαλύεται δὲ, οὐχ ἵν' ἀπόληται, ἀλλ' ἵνα νέα γένηται. ἐπεὶ τίς τῆς ζωῆς ἐστιν ἡ ἐνέργεια; οὐχὶ κίνησις; Τί οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀκίνητον. Οὐδὲν ὦ τέκνον.

Οὐδ' ἡ γῆ ἀκίνητός σοι δοκεῖ ὦ πάτερ; Οὐ τέκνον, ἀλλὰ καὶ πολυκίνητος μόνη ἥδε καὶ στάσιμος. πῶς οὐκ ἂν γελοῖον εἴη τὴν τροφὸν πάντων ἀκίνητον εἶναι, τὴν φύουσαν καὶ γεννῶσαν τὰ πάντα. ἀδύνατον γὰρ χωρὶς κινήσεως φύειν τι τὸν φύοντα· γελοιότατον δὲ ἐπύθου, εἰ τὸ τέταρτον μέρος ἀργὸν ἔσται. οὐδὲν γὰρ ἕτερον σημαίνει τὸ ἀκίνητον σῶμα, ἢ ἀργίαν. πᾶν τοίνυν ἴσθι καθολικῶς ὦ τέκνον, τὸ ὂν ἐν κόσμῳ κινούμενον ἢ κατὰ μείωσιν, ἢ αὔξησιν· τὸ δὲ κινούμενον, καὶ ζῇ· τὸ δὲ ζῶον πᾶν, οὐκ ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναι. ὢν γὰρ ὁμοῦ σύμπας ὁ κόσμος, ἀμετάβλητος ὦ τέκνον ἐστὶ τὰ δὲ μέρη αὐτοῦ πάντα μεταβλητά. οὐδὲν δὲ φθαρτὸν ἢ ἀπολλύμενον· αἱ δὲ προσηγορίαι τοὺς ἀνθρώ-

ποις ταράττουσιν. οὐ γὰρ ἡ γένεσίς ἐστι ζωή, ἀλλ' ἡ αἴσθησις· οὐδὲ ἡ μεταβολὴ θάνατος, ἀλλὰ λήθη. τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, ἀθάνατα πάντα. ἡ ὕλη ζωή, τὸ πνεῦμα, ὁ νοῦς, ψυχή, ἐξ ὧν πᾶν ζῷον συνέστηκε. πᾶν ἄρα ζῷον ἀθάνατον δι' αὐτόν· πάντων δὲ μᾶλλον ὁ ἄνθρωπος, ὁ καὶ τοῦ θεοῦ δεκτικὸς, καὶ τῷ θεῷ συνουσιαστικός. τούτῳ γὰρ μόνῳ τῷ ζῴῳ ὁ θεὸς ὁμιλεῖ, νυκτὸς μὲν δι' ὀνείρων, ἡμέρας δὲ διὰ συμβόλων, καὶ διὰ πάντων αὐτῷ προλέγει τὰ μέλλοντα, διὰ ὀρνέων, διὰ σπλάγχνων, διὰ πνεύματος, διὰ δρυός· διὸ καὶ ἐπαγγέλλεται ὁ ἄνθρωπος ἐπίστασθαι τὰ προγεγενημένα, καὶ ἐνεστῶτα, καὶ μέλλοντα. κἀκεῖνο δὲ ὅρα ὦ τέκνον, ὅτι ἕκαστον τῶν ζώων, ἑνὶ μέρει ἐπιφοιτᾷ τοῦ κόσμου, τὰ μὲν ἔνυδρα τῷ ὕδατι, τὰ δὲ χερσαῖα τῇ γῇ, τὰ δὲ μετάρσια τῷ ἀέρι· ὁ δὲ ἄνθρωπος, τούτοις πᾶσι χρῆται, γῇ, ὕδατι, ἀέρι, πυρί· ὁρᾷ δὲ καὶ οὐρανόν· ἅπτεται δὲ καὶ τούτου αἰσθήσει. ὁ δὲ θεὸς, καὶ περὶ πάντα καὶ διὰ πάντων. ἐνέργεια γάρ ἐστι δύναμις· καὶ οὐδὲν δύσκολόν ἐστι νοῆσαι τὸν θεὸν ὦ τέκνον. εἰ δὲ θέλεις αὐτὸν καὶ θεωρῆσαι, ἴδε τὴν τάξιν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν εὐκοσμίαν τῆς τάξεως· ἴδε τὴν ἀνάγκην τῶν φαινομένων, καὶ τὴν πρόνοιαν τῶν γεγονότων τε καὶ γενομένων· ἴδε τὴν ὕλην πληρεστάτην οὖσαν ζωῆς, τὸν τηλικοῦτον θεὸν κινουμένην, μετὰ πάντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν θεῶν τε καὶ δαιμόνων, καὶ ἀνθρώπων. Ἀλλ' αὗται ὦ πάτερ, ἐνέργειαι ὅλως εἰσίν; Εἰ οὖν ἐνέργειαι

ὅλως εἰσὶν ὦ τέκνον, ὑπὸ τίνος οὖν ἐνεργοῦνται. ὑπὸ ἄλλου θεοῦ; ἢ ἀγνοεῖς ὅτι ὥσπερ τοῦ κόσμου μέρη εἰσὶν οὐρανός, καὶ γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀήρ, τὸν αὐτὸν τρόπον μέλη ἐστὶ θεοῦ, ζωή, καὶ ἀθανασία, καὶ αἷμα, καὶ ἀνάγκη, καὶ πρόνοια, καὶ φύσις, καὶ ψυχή, καὶ νοῦς, καὶ τούτων πάντων ἡ διαμονή, ὃ λεγόμενον ἀγαθόν; καὶ οὐκ ἔτι ἐστί τι τῶν γινομένων ἢ τῶν γεγονότων, ὅπου οὐκ ἔστιν ὁ θεός; Ἐν τῇ ὕλῃ οὖν ὦ πάτερ; Ἡ γὰρ ὕλη ὦ τέκνον, χωρὶς θεοῦ ἐστιν, ἵνα ποῖον αὐτῇ ἀπομερίσῃς τόπον. τί δὲ οὖσαν· ἢ σωρὸν αὐτὴν οἴει εἶναι μὴ ἐνεργουμένην; εἰ δὲ ἐνεργεῖται, ὑπὸ τίνος ἐνεργεῖται. τὰς γὰρ ἐνεργείας ἔφαμεν εἶναι μέρη τοῦ θεοῦ. ὑπὸ τίνος οὖν ζωοποιεῖται τὰ πάντα ζῶα· ὑπὸ τίνος ἀθανατίζεται τὰ ἀθάνατα· ὑπὸ τίνος μεταβάλλεται τὰ μεταβλητά. εἴτε δὲ ὕλην, εἴτε σῶμα, εἴτε οὐσίαν φῇς, ἴσθι καὶ ταύτας αὐτὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ· καὶ ὕλη ἐνεργεῖ τὴν ὑλότητα, καὶ τῶν σωμάτων σωματότητα, καὶ ἡ οὐσία τὴν οὐσιότητα. καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ θεός, τὸ πᾶν. ἐν δὲ τῷ παντί, οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ ἔστιν· ὅθεν οὔτε μέγεθος, οὔτε τόπος, οὔτε ποιότης, οὔτε σχῆμα, οὔτε χρόνος περὶ τὸν θεόν ἐστι. πᾶν γάρ ἐστι· τὸ δὲ πᾶν διὰ πάντων καὶ περὶ πάντα. τοῦτον τὸν λόγον ὦ τέκνον, προσκύνει, καὶ θρήσκευε. θρησκεία δὲ τοῦ θεοῦ μία ἐστί, μὴ εἶναι κακόν.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓ.

πρὸς τὸν υἱὸν Τὰτ ἐν ὄρει λόγος ἀπόκρυφος περὶ παλιγγενεσίας, καὶ σιγῆς ἐπαγγελίας.

ΕΝ τοῖς γενικοῖς ὦ πάτερ, αἰνιγματωδῶς, καὶ οὐ τηλαυγῶς ἔφρασας περὶ θειότητος διαλεγόμενος· καὶ οὐκ ἀπεκάλυψας, φάμενος μηδένα δύνασθαι σωθῆναι πρὸ τῆς παλιγγενεσίας, ἐμοῦ τέ σου ἱκέτου γενομένου ἐπὶ τῆς τοῦ ὄρους μεταβάσεως, μετὰ τὸ σὲ ἐμοὶ διαλεχθῆναι, καὶ πυθομένου τὸν τῆς παλιγγενεσίας λόγον μαθεῖν, ὅτι τοῦτον παρὰ πάντα, μόνον ἀγνοῶ· καὶ ἔφης ὅταν μέλλῃς κόσμου ἀπαλλοτριοῦσθαι, παραδιδόναι μοι· ἕτοιμος ἐγενόμην, καὶ ἀπηλλοτρίωσα τὸ ἐν ἐμοὶ φρόνημα, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ἀπάτης· σὺ δέ μοι καὶ τὰ ὑστερήματα ἀναπλήρωσον, οἷς ἔφης μοι παλιγγενεσίαν παραδοῦναι προθέμενος, ἐκ φωνῆς ἢ κρυβήν· ἀγνοῶ ὦ τρισμέγιστε, ἐξ οἵας μήτρας ἄνθρωπος ἐγεννήθη, σπορᾶς δὲ ποίας. Ὦ τέκνον σοφία νοερὰ ἐν σιγῇ, καὶ ἡ σπορὰ τὸ ἀληθινὸν ἀγαθόν. Τίνος σπείραντος ὦ πάτερ. τὸ γὰρ σύνολον ἀπορῶ. Τοῦ θελήματος τοῦ θεοῦ ὦ τέκνον. Καὶ ποταπὸς ὁ γεννώμενος ὦ πάτερ. ἄμοιρος γὰρ τῆς ἐν ἐμοὶ οὐσίας καὶ τῆς νοητῆς. Ἄλλος ἔσται ὁ γεννώμενος θεοῦ θεὸς παῖς· τὸ πᾶν ἐν παντὶ ἐκ πασῶν δυνάμεων συνεστός.

Αἴνιγμά μοι λέγεις ὦ πάτερ, καὶ οὐχ ὡς πατὴρ υἱῷ διαλέγῃ. Τοῦτο τὸ γένος ὦ τέκνον, οὐ διδάσκεται, ἀλλ' ὅταν θέλῃ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀναμιμνήσκεται. Ἀδύνατά μοι λέγεις ὦ πάτερ καὶ βεβιασμένα· ὅθεν πρὸς ταῦτα ὀρθῶς ἀντειπεῖν θέλω· ἀλλότριος υἱὸς πέφυκα τοῦ πατρικοῦ γένους; μὴ φθόνει μοι πάτερ. γνήσιος υἱός εἰμι· διάφρασόν μοι τῆς παλιγγενεσίας τὸν τρόπον. Τί εἴπω ὦ τέκνον, οὐκ ἔχω λέγειν, πλὴν τοῦτο, ὁρῶν τι ἐν ἐμοὶ ἄπλαστον θέαν γεγενημένην ἐξ ἐλέου θεοῦ, καὶ ἐμαυτὸν ἐξελήλυθα εἰς ἀθάνατον σῶμα· καὶ εἰμὶ νῦν οὐχ ὁ πρὶν, ἀλλ' ἐγεννήθην ἐν νῷ. τὸ πρᾶγμα τοῦτο οὐ διδάσκεται, οὐδὲ τῷ πλαστῷ τούτῳ στοιχείῳ δι' οὗ ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ δι' ὃ ἠμέληταί μοι τὸ πρῶτον σύνθετον εἶδος.

Οὐχ ὅτι κέχρωσμαι, καὶ ἁφὴν ἔχω, καὶ μέτρον, ἀλλότριος δὲ τούτων εἰμὶ νῦν. Ορᾷς με ὦ τέκνον ὀφθαλμοῖς, ὅτε δὴ κατανοεῖς ἀτενίζων σώματι καὶ ὁράσει· οὐκ ὀφθαλμοῖς τούτοις θεωροῦμαι νῦν ὦ τέκνον. Εἰς μανίαν με οὐκ ὀλίγην καὶ οἴστρησιν φρενῶν ἐνέσεισας ὦ πάτερ. ἐμαυτὸν γὰρ νῦν οὐχ ὁρῶ. Εἴθε ὦ τέκνον, καὶ σὺ σεαυτὸν διεξελήλυθας, ὡς οἱ ἐν ὕπνῳ ὀνειροπολούμενοι, χωρὶς ὕπνου. Λέγε μοι καὶ τοῦτο· τίς ἐστι γενεσιουργὸς τῆς παλιγγενεσίας. Ο τοῦ θεοῦ παῖς ἄνθρωπος εἷς θελήματι θεοῦ. Νῦν τὸ λοιπὸν ὦ πάτερ, εἰς ἀφασίαν με ἤνεγκας τῶν πρὶν ἀπολειφθεὶς φρενῶν. τὸ γὰρ μέγεθος βλέπω τὸ σόν· τὸ αὐτὸ ὦ πάτερ σὺν τῷ χα-

ρακτῆρι καὶ ἐν τούτῳ ψεύδει· τὸ γὰρ θνητῶν εἶδος
καθ' ἡμέραν ἀλλάσσεται. χρόνῳ γὰρ τρέπεται εἰς αὔξη-
σιν καὶ μείωσιν ὡς ψεῦδος. Τί οὖν ἀληθές ἐστιν ὦ τρι-
σμέγιστε. Τὸ μὴ θολούμενον ὦ τέκνον, τὸ μὴ διορι-
ζόμενον, τὸ ἀχρώματον, τὸ ἀσχημάτιστον, τὸ ἄτρεπτον,
τὸ γυμνὸν, τὸ φαῖνον, τὸ αὐτῷ καταληπτὸν, τὸ ἀναλλοίω-
τον, τὸ ἀγαθὸν, τὸ ἀσώματον. Μέμηνα ὄντως ὦ πά-
τερ. δοκοῦντος γάρ μου ὑπὸ σοῦ σοφοῦ γεγονέναι, ἐνε-
φράχθησαν αἱ αἰσθήσεις τούτου μου τοῦ νοήματος. Οὕ-
τως ἔχει ὦ τέκνον. τὸ μὲν ἀνωφερὲς ὡς πῦρ· τὸ δὲ κα-
τωφερὲς ὡς γῆ, καὶ ὑγρὸν ὡς ὕδωρ, καὶ σύμπνοον ὡς
ἀήρ· πῶς αἰσθητῶς αὐτὸ νοήσεις, τὸ μὴ σκληρὸν, τὸ μὴ
ὑγρὸν, τὸ ἀσφίγγωτον, τὸ μὴ διαδυόμενον, τὸ μόνον δυ-
νάμει καὶ ἐνεργείᾳ νοούμενον. δεομένου δὲ τοῦ δυναμένου
νοεῖν τὴν ἐν θεῷ γένεσιν. Ἀδύνατος οὖν εἰμὶ ὦ πά-
τερ. Μὴ γένοιτο ὦ τέκνον· ἐπίσπασαι εἰς ἑαυτὸν, καὶ
ἐλεύσεται· θέλησον, καὶ γίνεται. κατάργησον τοῦ σώματος
τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἔσται ἡ γένεσις τῆς θεότητος· κάθαραι σε-
αυτὸν ἀπὸ τῶν ἀλόγων τῆς ὕλης τιμωρῶν. Τιμω-
ροὺς γὰρ ἐν ἑαυτῷ ἔχω ὦ πάτερ; Οὐκ ὀλίγους ὦ
τέκνον, ἀλλὰ καὶ φοβεροὺς καὶ πολλούς. Ἀγνοῶ ὦ πάτερ.

Μία αὕτη ὦ τέκνον τιμωρία, ἡ ἄγνοια· δευτέρα δὲ,
λύπη· τρίτη, ἀκρασία· τετάρτη, ἐπιθυμία· πέμπτη,
ἀδικία· ἕκτη, πλεονεξία· ἑβδόμη, ἀπάτη· ὀγδόη, φθόνος·
ἐννάτη, δόλος· δεκάτη, ὀργή· ἑνδεκάτη, προπέτεια· δω-
δεκάτη,

δεκάτη, κακία· εἰσὶ δὲ καὶ αὗται τὸν ἀριθμὸν δώδεκα· ὑπὸ δὲ ταύταις, πλείονες ἄλλαι ὦ τέκνον. διὰ τοῦ δεσμωτηρίου τοῦ σώματος αἰσθητικῶς πάσχειν ἀναγκάζουσι τὸν ἐνδιάθετον ἄνθρωπον. ἀφίστανται δὲ αὗται οὐκ ἀθρόως, ἀπὸ τοῦ ἐλεηθέντος ὑπὸ τοῦ θεοῦ· καὶ οὕτω συνίσταται ὁ τῆς παλιγγενεσίας τρόπος καὶ λόγος. λοιπὸν σιώπησον ὦ τέκνον, καὶ εὐφήμησον· καὶ διὰ τοῦτο οὐ καταπαύσει τὸ ἔλεος εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θεοῦ. χαῖρε λοιπὸν ὦ τέκνον, ἀνακαθαιρόμενος ταῖς τοῦ θεοῦ δυνάμεσιν εἰς συνάρθρωσιν τοῦ λόγου. ἦλθεν ἡμῖν γνῶσις τοῦ θεοῦ, ταύτης δὲ ἐλθούσης ὦ τέκνον, ἐξηλάθη ἡ ἄγνοια. ἦλθεν ἡμῖν γνῶσις χαρᾶς· παραγενομένης ταύτης ὦ τέκνον, ἡ λύπη φεύξεται εἰς τοὺς χωροῦντας αὐτήν. δύναμιν καλῶ ἐπὶ χαρᾷ τὴν ἐγκράτειαν. ὦ δύναμις ἡδίστη· προσλάβωμεν αὐτὴν ὦ τέκνον, ἀσμενέστατα. πῶς ἅμα τῷ παραγενέσθαι, ἀπώσατο τὴν ἀκρασίαν. τετάρτην δὲ νῦν καλῶ καρτερίαν, τὴν κατὰ τῆς ἐπιθυμίας δύναμιν. ὁ βαθμὸς οὗτος ὦ τέκνον, δικαιοσύνης ἐστὶν ἕδρασμα. χωρὶς γὰρ κτίσεως ἴδε πῶς τὴν ἀδικίαν ἐξήλασεν. ἐδικαιώθημεν ὦ τέκνον, ἀδικίας ἀπούσης. ἕκτην δύναμιν καλῶ εἰς ἡμᾶς τὴν κατὰ τῆς πλεονεξίας κοινωνίαν. ἀποστάσης δὲ, ἔτι καλῶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ φεύγει ἀπάτη, ἀλήθεια παραγίνεται. ἴδε πῶς τὸ ἀγαθὸν πεπλήρωται ὦ τέκνον, παραγινομένης τῆς ἀληθείας. φθόνος γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἀπέστη· τῇ δὲ ἀληθείᾳ καὶ τὸ ἀγαθὸν

ἐπεγίνετο ἅμα ζωῇ καὶ φωτὶ καὶ οὐκ ἔτι ἐπῆλθεν οὐδεμία τοῦ σκότους τιμωρία· ἀλλ' ἐξέπτησαν νικηθεῖσαι ῥοίζῳ. ἔγνωκας ὦ τέκνον, τῆς παλιγγενεσίας τὸν τρόπον. τῆς δεκάδος παραγινομένης ὦ τέκνον, συνετέθη νοερὰ γένεσις, καὶ τὴν δωδεκάτην ἐξελαύνει. καὶ ἐθεωρήθημεν τῇ γενέσει. Ὅστις οὖν ἔτυχε κατὰ τὸ ἔλεος τῆς κατὰ θεὸν γενέσεως, τὴν σωματικὴν αἴσθησιν καταλιπὼν, ἑαυτὸν γνωρίζει ἐκ τούτων συνιστάμενος, καὶ εὐφραίνεται ἀκλινὴς γενόμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὦ πάτερ. Φαντάζομαι οὐχ ὁράσει ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ τῇ διὰ δυνάμεων νοητικῇ ἐνεργείᾳ, ἐν οὐρανῷ εἰμὶ, ἐν γῇ, ἐν ὕδατι, ἐν ἀέρι, ἐν ζώοις εἰμὶ, ἐν φυτοῖς, ἐν γαστρὶ, πρὸ γαστρός, μετὰ γαστέρα πανταχοῦ. Ἀλλ' ἔτι τοῦτό μοι εἰπὲ, πῶς αἱ τιμωρίαι τοῦ σκότους οὖσαι ἀριθμῷ δώδεκα, ὑπὸ δέκα δυνάμεων ἀπωθοῦνται. τίς ὁ τρόπος ὦ τρισμέγιστε. Τὸ σκῆνος τοῦτο ὦ τέκνον, διεξεληλύθαμεν, ἐκ τοῦ ζωοφόρου κύκλου συνέστη· καὶ τούτου συνεστῶτος, ἐξ ἀριθμῶν δώδεκα ὄντων τὸν ἀριθμὸν, φύσεως μιᾶς παντομόρφου ἰδέας. εἰς πλάνην τοῦ ἀνθρώπου διαζυγαὶ ἐν αὐταῖς εἰσὶν ὦ τέκνον, ἡνωμέναι ἐν τῇ πράξει. ἀχώριστός ἐστιν ἡ προπέτεια τῆς ὀργῆς· εἰσὶ δὲ καὶ ἀόριστοι. εἰκότως οὖν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τὴν ἀπόστασιν ποιοῦνται, καθὼς καὶ ἀπὸ δέκα δυνάμεων ἐλαυνόμεναι, τουτέστιν ἀπὸ τῆς δεκάδος. ἡ γὰρ δεκὰς ὦ τέκνον, ἐστὶ ψυχογόνος. ζωὴ δὲ καὶ φῶς, ἡνωμέναι εἰσὶν, ἔνθα ὁ τῆς ἑνάδος ἀριθμὸς πέφυκε τοῦ

πνεύματος. ἡ ἑνὰς οὖν κατὰ λόγον τὴν δεκάδα ἔχει, καὶ ἡ δεκὰς τὴν ἑνάδα. Πάτερ τὸ πᾶν ὁρῶ, καὶ ἐμαυτὸν ἐν τῷ νοΐ. Αὕτη ἐστὶν ἡ παλιγγενεσία ὦ τέκνον, τὸ μηκέτι φαντάζεσθαι εἰς τὸ σῶμα τὸ τριχῇ διαστατόν, διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸν περὶ τῆς παλιγγενεσίας, εἰς ὃν ὑπεμνηματισάμην, ἵνα μὴ ὦμεν διάβολοι τοῦ παντὸς εἰς τοὺς πολλούς, εἰς οὓς αὐτὸς θέλει ὁ θεός. Εἰπέ μοι ὦ πάτερ, σῶμα τοῦτο τὸ ἐκ δυνάμεων συνεστὸς λύσιν ἴσχει ποτέ; Εὐφήμησον, καὶ μὴ ἀδύνατα φθέγγου, ἐπεὶ ἁμαρτήσεις, καὶ ἀσεβηθήσεταί σου ὀφθαλμὸς τοῦ νοῦ. τὸ αἰσθητὸν τῆς φύσεως σῶμα, πόρρωθέν ἐστι τῆς οὐσιώδους γενέσεως. τὸ μὲν γάρ ἐστι διαλυτόν, τὸ δὲ ἀδιάλυτον· καὶ τὸ μὲν θνητόν, τὸ δὲ ἀθάνατον. ἀγνοεῖς ὅτι θεὸς πέφυκας, καὶ τοῦ ἑνὸς παῖς, ὃ κἀγώ; Ἐβουλόμην ὦ πάτερ, τὴν διὰ τοῦ ὕμνου εὐλογίαν, ἣν ἔφης ἐπὶ τὴν ὀγδοάδα γενομένου μου ἀκοῦσαι τῶν δυνάμεων. Καθὼς ὀγδοάδα ὁ Ποιμάνδρης ἐθέσπισε τέκνον, καλῶς σπεύδεις λῦσαι τὸ σκῆνος. κεκαθαρμένος γὰρ ὁ Ποιμάνδρης, ὁ τῆς αὐθεντίας νοῦς, πλέον μοι τῶν ἐγγεγραμμένων οὐ παρέδωκεν, εἰδὼς ὅτι ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ δυνήσομαι πάντα νοεῖν καὶ ἀκούειν ὧν βούλομαι, καὶ ὁρᾶν τὰ πάντα· καὶ ἐπέτρεψέ μοι ἐκεῖνος ποιεῖν τὰ καλά. διὸ καὶ ἐν πᾶσιν καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν ἐμοὶ ᾄδουσι. Θέλω πάτερ ἀκοῦσαι, καὶ βούλομαι ταῦτα νοῆσαι. Ἡσύχασον ὦ τέκνον, καὶ τῆς ἁρμοζούσης νῦν ἄκουε εὐλογίας, τὸν ὕμνον τῆς παλιγγενεσίας, ὃν οὐκ ἔκρινα οὕτως ἐκφάναι εὐκόλως,

εἰ μὴ σοὶ ἐπὶ τέλει τοῦ παντός· ὅθεν τοῦτο οὐ διδάσκεται, ἀλλὰ κρύπτεται ἐν σιγῇ. οὕτως οὖν ὦ τέκνον, στὰς ἐν ὑπαίθρῳ τόπῳ, νότῳ ἀνέμῳ ἀποβλέπων, περὶ καταφορὰν ἡλίου δύνοντος προσκύνει, ὁμοίως καὶ ἀνιόντος πρὸς ἀπηλιώτην. ἡσύχασον οὖν ὦ τέκνον.

ΥΜΝΩΔΙΑ ΚΡΥΠΤΗ.

ΠΑΣΑ φύσις κόσμου, προσδεχέσθω τοῦ ὕμνου τὴν ἀκοήν. ἀνοίγηθι γῆ, ἀνοιγήτω μοι πᾶς μοχλὸς ὄμβρου. τὰ δένδρα μὴ σείεσθε. ὑμνεῖν μέλλω τὸν τῆς κτίσεως κύριον, καὶ τὸ πᾶν, καὶ τὸ ἕν. ἀνοίγητε οὐρανοί, ἄνεμοί τε στῆτε. ὁ κύκλος ὁ ἀθάνατος τοῦ θεοῦ, προσδεξάσθω μου τὸν λόγον. μέλλω γὰρ ὑμνεῖν τὸν κτίσαντα πάντα, τὸν πήξαντα τὴν γῆν, καὶ οὐρανὸν κρεμάσαντα, καὶ ἐπιτάξαντα ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ τὸ γλυκὺ ὕδωρ εἰς τὴν οἰκουμένην καὶ ἀοίκητον ὑπάρχειν εἰς διατροφὴν καὶ κτῆσιν πάντων ἀνθρώπων· τὸν ἐπιτάξαντα πῦρ φανῆναι εἰς πᾶσαν πρᾶξιν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις. δῶμεν πάντες ὁμοῦ αὐτῷ τὴν εὐλογίαν τῷ ἐπὶ τῶν οὐρανῶν μετεώρῳ, τῷ πάσης φύσεως κτίστῃ. οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ νοῦ ὀφθαλμός. καὶ δέξαιτο τῶν δυνάμεών μου τὴν εὐλογίαν. αἱ δυνάμεις αἱ ἐν ἐμοί, ὑμνεῖτε τὸ ἓν καὶ τὸ πᾶν. συνᾴσατε τῷ θελήματί μου πᾶσαι αἱ ἐν ἐμοὶ δυνάμεις. γνῶσις ἁγία, φωτισθεὶς ἀπὸ σοῦ, διὰ σοῦ τὸ νοητὸν φῶς ὑμνῶν, χαίρω ἐν χαρᾷ νοῦ. πᾶσαι δυνάμεις ὑμνεῖτε σὺν ἐμοί, καὶ σύ μοι ἐγκράτεια ὕμνει· δικαιοσύνη μου τὸ δίκαιον ὕμνει

δι' ἐμοῦ. κοινωνία ἡ ἐμοὶ τὸ πᾶν ὑμνεῖ. δι' ἐμοῦ ὕμνει ἀλήθεια τὴν ἀλήθειαν. τὸ ἀγαθὸν ἀγαθὸν ὕμνει. ζωὴ καὶ φῶς, ἀφ' ἡμῶν εἰς ὑμᾶς χωρεῖ ἡ εὐλογία· εὐχαριστῶ σοι πάτερ, ἐνέργεια τῶν δυνάμεων. εὐχαριστῶ σοι θεὲ, δύναμις τῶν ἐνεργειῶν μου. ὁ σὸς λόγος δι' ἐμοῦ ὑμνεῖ σε. δι' ἐμοῦ δέξαι τὸ πᾶν λόγῳ, λογικὴν θυσίαν. ταῦτα βοῶσιν αἱ δυνάμεις αἱ ἐν ἐμοί. τὸ πᾶν ὑμνοῦσι. τὸ σὸν θέλημα τελοῦσιν. ἡ σὴ βουλὴ ἀπὸ σοῦ. ἐπὶ σὲ τὸ πᾶν. δέξαι ἀπὸ πάντων λογικὴν θυσίαν. τὸ πᾶν τὸ ἐν ἡμῖν, σῶζε ζωή· φώτιζε φῶς, πνεῦμα θεέ. λόγον γὰρ τὸν σὸν ποιμαίνει ὁ νοῦς, πνευματοφόρε δημιουργέ. σὺ εἶ ὁ θεὸς, ὁ σὸς ἄνθρωπος ταῦτα βοᾷ, διὰ πυρὸς, δι' ἀέρος, διὰ γῆς, διὰ ὕδατος, διὰ πνεύματος, διὰ τῶν κλισμάτων σου. ἀπὸ σοῦ αἰῶνος εὐλογίαν εὗρον· καὶ ὃ ζητῶ βουλῇ τῇ σῇ, ἀναπέπαυμαι. Εἶδον θελήματι τῷ σῷ τὴν εὐλογίαν ταύτην λεγομένην, ὦ πάτερ, τέθεικα καὶ ἐν κόσμῳ τῷ ἐμῷ. Εν τῷ νοητῷ λέγε τέκνον. Εν τῷ νοητῷ ὦ πάτερ, δύναμαι· ἐκ τοῦ σοῦ ὕμνου, καὶ τῆς σῆς εὐλογίας, ἐπιπεφώτισταί μου ὁ νοῦς. πλὴν θέλω κἀγὼ πέμψαι ἐξ ἰδίας φρενὸς, εὐλογίαν τῷ θεῷ. Ω τέκνον, μὴ ἀσκόπως. Εν τῷ νῷ ὦ πάτερ. ἃ θεωρῶ λέγω σοι. γενάρχα τῆς γενεσιουργίας Τὰτ, θεῷ πέμπω λογικὰς θυσίας. θεὲ σὺ πάτερ, σὺ ὁ κύριος· σὺ ὁ νοῦς· δέξαι λογικὰς ἃς θέλεις ἀπ' ἐμοῦ. σοῦ γὰρ βουλομένου πάντα τελεῖται. Σὺ ὦ τέκνον πέμψον δεκτὴν θυσίαν τῷ πάντων πατρὶ θεῷ.

ἀλλὰ καὶ προέστητες ὦ τέκνον, διὰ τοῦ λόγου. Εὐχαριστῶ σοι πάτερ, ταῦτά μοι αἰνεῖν εὐξαμένῳ. Χαίρω τέκνον, καρποφορήσαντος ἐκ τῆς ἀληθείας τὰ ἀγαθὰ, τὰ ἀθάνατα γεννήματα. τοῦτο μαθὼν παρ' ἐμοῦ τῆς ἀρετῆς, σιγὴν ἐπάγγελε, μηδενὶ τέκνον ἐκφαίνων τῆς παλιγγενεσίας τὴν παράδοσιν, ἵνα μὴ ὡς διάβολοι λογισθῶμεν. ἱκανῶς γὰρ ἕκαστος ἡμῶν ἐπεμελήθη, ἐγώ τε ὁ λέγων, σύ τε ὁ ἀκούων. νοερῶς ἔγνως σεαυτὸν, καὶ τὸν πατέρα τὸν ἡμέτερον.

ΕΡΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΙΣΜΕΓ.

Ἀσκληπιῷ εὖ φρονεῖν.

ΕΠΕΙ ὁ υἱός μου Τὰτ, ἀπόντος σου τὴν τῶν ὄντων ἠθέλησε φύσιν μαθεῖν, ὑπερθέσθαι δέ μοι οὐκ ἐπέτρεπεν ὡς υἱὸς καὶ νεώτερος ἄρτι παρελθὼν ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῶν περὶ ἑνὸς ἑκάστου, ἠναγκάσθην πλείονα εἰπεῖν, ὅπως εὐπαρακολούθητος αὐτῷ γένηται ἡ θεωρία. σοὶ δὲ ἐγὼ τῶν λεχθέντων τὰ κυριώτατα κεφάλαια ἐκλεξάμενος, δι' ὀλίγων ἠθέλησα ἐπιστεῖλαι, μυστικώτερον αὐτὰ ἑρμηνεύσας, ὡς ἂν τηλικούτῳ καὶ ἐπιστήμονι τῆς φύσεως, εἰ τὰ φαινόμενα πάντα γέγονε καὶ γίνεται τὰ δὲ γεννητὰ, οὐχ

ὑφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρου γίνεται· πολλὰ δὲ γεννητά· μᾶλλον δὲ πάντα τὰ φαινόμενα, καὶ πάντα τὰ διάφορα, καὶ οὐχ ὅμοια· τὰ δὲ ὑφ' ἑτέρου τὰ γινόμενα· ἔστι τις ὁ ταῦτα ποιῶν, καὶ οὗτος ἀγέννητος, ἵν' ᾖ πρεσβύτερος τῶν γεννητῶν. τὰ γὰρ γεννητά φημι ὑφ' ἑτέρου γίνεσθαι· τῶν δὲ γεννητῶν ὄντων ἀδύνατόν τι πρεσβύτερον πάντων εἶναι, ἢ μόνον τὸ ἀγέννητον· οὗτος δὲ κρείττων, καὶ εἷς, καὶ μόνος ὄντως σοφὸς τὰ πάντα, ὡς μὴ ἔχων μηδὲν πρεσβύτερον· ἄρχει γὰρ καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ μεγέθει, καὶ τῇ διαφορᾷ τῶν γινομένων, καὶ τῇ συνεχείᾳ τῆς ποιήσεως. ἔπειτα δὲ τὰ γεννητά, ὁρώμενά ἐστιν, ἐκεῖνος δὲ ἀόρατος. διὰ τοῦτο γὰρ ποιεῖ, ἵνα ἀόρατος ᾖ. ἀεὶ οὖν ποιεῖ. ἀόρατος τοιγαροῦν ἐστίν. οὕτως ἄξιόν ἐστι νοῆσαι, καὶ νοήσαντα θαυμάσαι, καὶ θαυμάσαντα ἑαυτὸν μακαρίσαι, τὸν πατέρα γνωρίσαντα. τί γὰρ γλυκύτερον πατρὸς γνησίου. τίς οὖν ἐστιν οὗτος, καὶ πῶς αὐτὸν γνωρίσομεν. ἢ τούτῳ τὴν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν μόνῳ δίκαιον ἀνακεῖσθαι, ἢ τὴν τοῦ ποιητοῦ, ἢ τὴν τοῦ πατρός, ἢ καὶ τὰς τρεῖς· θεὸν μὲν, διὰ τὴν δύναμιν· ποιητὴν δέ, διὰ τὴν ἐνέργειαν· πατέρα δέ, διὰ τὸ ἀγαθόν. δύναμις γάρ ἐστι διάφορες τῶν γινομένων· ἐνέργεια δέ, ἐν τῷ πάντα γίνεσθαι. διὸ τῆς πολυλογίας τε καὶ ματαιολογίας ἀπαλλαγέντας, χρὴ νοεῖν δύο ταῦτα, τὸ γινόμενον καὶ τὸν ποιοῦντα. μέσον γὰρ τούτων οὐδὲν, οὐδὲ τρίτον τι. πάντα οὖν νοῶν, καὶ πάντα ἀκούων, τῶν δύο τούτων μέμνη-

σο· καὶ ταῦτα εἶναι νόμιζε τὰ πάντα, μηδὲν ἐν ἀπορείᾳ τιθέμενος, μὴ τῶν ἄνω, μὴ τῶν κάτω, μὴ τῶν θείων, μὴ τῶν μεταβλητῶν, ἢ τῶν ἐν μυχῷ. δύο γάρ ἐστι τὰ πάντα, τὸ γινόμενον καὶ τὸ ποιοῦν· καὶ διαστῆναι τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, οὐ δύναται. οὔτε γὰρ τὸν ποιοῦντα χωρὶς τοῦ γινομένου δυνατὸν εἶναι. ἑκάτερος γὰρ αὐτῶν, αὐτὸ τοῦτό ἐστι· διὸ οὐκ ἔστι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου χωρισθῆναι· ἀλλ' αὐτὸ ἑαυτοῦ. εἰ γὰρ ὁ ποιῶν ἄλλο οὐδέν ἐστιν, ἢ τὸ ποιοῦν μόνον, ἁπλοῦν, ἀσύνθετον, ποιεῖν ἀνάγκη τοῦτο αὐτὸ ἑαυτῷ, ᾧ γένεσίς ἐστι τὸ ποιοῦν τοῦ ποιοῦντος· καὶ πᾶν τὸ γινόμενον, ἀδύνατον ὑφ' ἑαυτοῦ γινόμενον εἶναι. γινόμενον δὲ ὑφ' ἑτέρου ἀνάγκη γίνεσθαι. τοῦ δὲ ποιοῦντος ἄνευ, τὸ γεννητὸν, οὔτε γίνεται, οὔτε ἐστί. τὸ γὰρ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἄνευ, ἀπώλεσε τὴν ἰδίαν φύσιν, στερήσει τοῦ ἑτέρου. εἰ τοίνυν δύο ὡμολόγηται τὸ γινόμενον καὶ τὸ ποιοῦν, ἕν ἐστι τῇ ἑνώσει, τὸ μὲν προηγούμενον, τὸ δὲ ἑπόμενον· προηγούμενον μὲν, ὁ ποιῶν θεός· ἑπόμενον δὲ, τὸ γινόμενον ὁποῖον ἂν ᾖ· καὶ μὴ διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν γινομένων φυλάξῃ ὁ φοβούμενος μὴ ταπεινότητα, καὶ ἀδοξίαν τῷ θεῷ περιάψῃς. μία γάρ ἐστιν αὐτῷ δόξα, τὸ ποιεῖν τὰ πάντα, καὶ τοῦτό ἐστι τοῦ θεοῦ ὥσπερ σῶμα, ἡ ποίησις· αὐτῷ δὲ τῷ ποιοῦντι, οὐδὲν κακὸν, οὐδ' αἰσχρὸν νομιζόμενον. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ πάθη τὰ τῇ γενέσει παρεπόμενα, ὥσπερ ἰὸς τῷ χαλκῷ· καὶ ὁ ῥύπος τῷ σώματι· ἀλλ' οὔτε ἰὸν ὁ χαλκουργὸς ἐποίησεν, οὔτε τὸν

ῥύπον ὁ ποιητὴς γεγένηκεν, οὔτε τὴν κακίαν ὁ θεός· ἡ
δὲ τῆς γενέσεως διαμονή, καθάπερ ἐξανθεῖν ποιεῖ, καὶ
διὰ τοῦτο ἐποίησε τὴν μεταβολὴν ὁ θεός, ὥσπερ ἀνα-
κάθαρσιν τῆς γενέσεως· εἶτα τῷ μὲν αὐτῷ ζωγράφῳ,
ἔξεστι καὶ οὐρανὸν ποιῆσαι, καὶ θεούς, καὶ γῆν, καὶ θάλασσαν,
καὶ ἀνθρώπους, καὶ τὰ ἄλογα πάντα, καὶ τὰ ἄψυχα. τῷ
δὲ θεῷ ἀδύνατον ταῦτα ποιεῖν; ὢ τῆς πολλῆς ἀνοίας καὶ
ἀγνωσίας, τῆς περὶ τὸν θεόν· ὃ γὰρ πάντων καινότατον πά-
σχουσιν οἱ τοιοῦτοι. τὸν γὰρ θεὸν φάσκοντες εὐλογεῖν, τῷ
μὴ τὴν τῶν πάντων ποίησιν αὐτῷ ἀνατιθέναι, οὔτε τὸν
θεὸν οἴδασι· πρὸς δὲ τῷ μὴ εἰδέναι, καὶ τὰ μέγιστα εἰς
αὐτὸν ἀσεβοῦσι, πάθη αὐτῷ περιτιθέντες, ὑπεροψίαν,
ἢ ἀδυναμίαν. εἰ μὴ γὰρ πάντα ποιεῖ, ἢ ὑπερήφανός ἐστιν,
ἢ μὴ δυνάμενος, ὅπερ ἐστὶν ἀσεβές. ὁ γὰρ θεός, ἓν μόνον
πάθος ἔχει, τὸ ἀγαθόν· ὁ δὲ ἀγαθός, οὔτε ὑπερήφανος,
οὔτε ἀδύνατος. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ θεός. τὸ γὰρ ἀγαθόν, ἡ
πᾶσα δύναμις τοῦ ποιεῖν τὰ πάντα· πᾶν δὲ τὸ γεννη-
τόν, ὑπὸ τοῦ θεοῦ γέγονεν, ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ
τὰ πάντα δυναμένου ποιεῖν. ἴδε πῶς μὲν αὐτὸς ποιεῖ·
πῶς δὲ τὰ γινόμενα γίνεται, καὶ εἰ βούλει μαθεῖν, ἔξεστί
σοι ἰδεῖν εἰκόνα καλλίστην καὶ ὁμοιοτάτην. ἴδε γεωργὸν
σπέρμα καταβάλλοντα εἰς γῆν, ὅπου μὲν πυρόν, ὅπου
δὲ κριθήν, ὅπου δὲ ἄλλο τι τῶν σπερμάτων. ἴδε τὸν αὐ-
τὸν ἄμπελον φυτεύοντα, καὶ μηλέας, καὶ τὰ ἄλλα τῶν
δένδρων· οὕτως ὁ θεός, ἐν μὲν οὐρανῷ, ἀθανασίαν σπείρει·

ἐν δὲ γῇ, μεταβολήν· ἐν δὲ τῷ παντὶ, ζωὴν καὶ κίνησιν. ταῦτα δὲ οὐ πολλά ἐστιν, ἀλλ' ὀλίγα καὶ εὐαρίθμητα. τὰ γὰρ πάντα τέσσαρά ἐστι, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς, καὶ ἡ γένεσις, ἐν οἷς τὰ ὄντα ἐστίν.

ΕΚ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΒΑΙΟΥ ΕΚΛΟΓΩΝ.

Ἑρμοῦ ἐκ τῶν πρὸς Τάτ.

ΠΕΡΙ ἀληθείας ὦ Τάτ, οὐκ ἔστι δυνατὸν ἄνθρωπον ὄντα, ζῷον ἀτελὲς, ἐξ ἀτελῶν συγκείμενον μελῶν, καὶ ἐξ ἀλλοτρίων σωμάτων καὶ πολλῶν τὸ σκῆνος συνεστὸς, τολμήσαντα εἰπεῖν. ὃ δὲ ἐστὶ δυνατὸν ἢ δίκαιον, τοῦτό φημι, ἀλήθειαν εἶναι ἐν μόνοις τοῖς ἀϊδίοις σώμασιν, ὧν καὶ τὰ σώματα αὐτὰ ἀληθῆ ἐστι· πῦρ αὐτοπῦρ μόνον, καὶ οὐδὲν ἄλλο· γῆ αὐτογῆ, καὶ οὐδὲν ἄλλο· ἀὴρ αὐτοαήρ. τὰ δὲ ἡμέτερα σώματα, ἐκ πάντων τούτων συνέστηκεν. ἔχει μὲν γὰρ πυρὸς, ἔχει δὲ καὶ γῆς, ἔχει καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος· καὶ οὔτε πῦρ ἐστιν, οὔτε γῆ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε ἀὴρ, οὔτε οὐδὲν ἀληθές. εἰ δὲ μὴ τὴν ἀρχὴν ἡ στάσις ἡμῶν ἔσχε τὴν ἀλήθειαν, πῶς ἂν δύναιντο ἀλήθειαν ἢ ἰδεῖν ἢ εἰπεῖν· νοῆσαι δὲ μόνον, ἐὰν ὁ θεὸς θέλῃ. πάντα οὖν ὦ Τάτ, τὰ ἐπὶ γῆς, ἀλήθεια μὲν οὐκ ἔστι, τῆς δὲ ἀληθείας μιμήματα· καὶ οὐ πάντα, ὀλίγα δὲ ταῦτα· ἄλλα δὲ ψεῦδος καὶ πλάνος ὦ Τάτ, καὶ δόξαι φαντασίας, καθάπερ ἀ-

κόνες συνεστῶτα. ὅταν δ' ἄνωθεν τὴν ἐπίρροιαν ἔχῃ ἡ φαντασία, τῆς ἀληθείας γίνεται μίμησις· χωρὶς δὲ τῆς ἄνωθεν ἐνεργείας, ψεῦδος καταλείπεται. καθάπερ καὶ ἡ εἰκὼν, τὸ μὲν σῶμα τῆς γραφῆς δείκνυσιν· αὐτὴ δὲ οὐκ ἔστι σῶμα κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ ὁρωμένου· καὶ ὀφθαλμοὺς μὲν ὁρᾶται ἔχουσα, βλέπει δὲ οὐδέν· ἀκούει δὲ οὐδὲν ὅλως, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἔχει ἡ γραφή· ψευδῆ δέ ἐστι τὰς τῶν ὁρώντων ὄψεις ἐξαπατῶντα, τῶν μὲν δοκούντων ἀλήθειαν ὁρᾶν, τῶν δὲ ὡς ἀληθῶς ὄντων ψευδῶν. ὅσοι μὲν οὖν οὐ ψεῦδος ὁρῶσιν, ἀλήθειαν ὁρῶσιν. ἐὰν οὖν ἕκαστον τούτων οὕτω νοῶμεν, ἢ ὁρῶμεν, ὥς ἐστιν, ἀληθῆ καὶ νοοῦμεν καὶ ὁρῶμεν· ἐὰν δὲ παρὰ τὸ ὄν, οὐδὲν ἀληθὲς, οὔτε νοήσομεν, οὔτ' εἰσόμεθα. Ἔστιν οὖν πάτερ, ἀλήθεια καὶ ἐν τῇ γῇ; Καὶ οὐκ ἀσκόπως σφάλλῃ ὦ τέκνον. ἀλήθεια μὲν οὐδαμῶς ἐστιν ἐν τῇ γῇ ὦ Τάτ. οὔτε γὰρ γενέσθαι δύναται· περὶ δὲ ἀληθείας νοῆσαι ἐνίους τῶν ἀνθρώπων, οἷς ἐὰν ὁ θεὸς τὴν θεοπτικὴν δωρήσηται δύναμιν, γενέσθαι· οὕτως ἀληθὲς οὐδὲ ἔστιν ἐν τῇ γῇ νόῳ καὶ λόγῳ. φαντασίαι εἰσὶ καὶ δόξαι πάντα ἀληθῆ νόῳ καὶ λόγῳ. οὐκοῦν τό, τε ἀληθῆ νοεῖν καὶ λέγειν, τοῦτο ἀλήθειαν δεῖ καλεῖν. Τί δαί. Τὰ ὄντα δεῖ νοεῖν καὶ λέγειν· ἔστι δὲ οὐδὲν ἀληθὲς ἐπὶ τῆς γῆς. Τοῦτο ἀληθές ἐστι τὸ μὴ εἰδέναι μηδὲν ἀληθές; Ἐνθάδε πῶς ἂν καὶ δύναιτο γενέσθαι ὦ τέκνον. ἡ γὰρ ἀλήθεια τελεωτάτη ἀρετή ἐστιν, αὐτὸ τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν, τὸ μὴ ὑπὸ ὕλης θολούμενον, μήτε ὑπὸ σώμα

τος περιβαλλόμενον, γυμνόν, φανόν, ἄτρεπτον, σεμνόν, ἀναλλοίωτον, ἀγαθόν. τὰ δὲ ἐνθάδε ὦ τέκνον, οἷά ἐστιν ὁρᾶσθαι δεκτὰ τοῦδε τοῦ ἀγαθοῦ, φθαρτά, παθητά, διαλυτά, τρεπτά, ἀεὶ ἐναλλοιούμενα, ἄλλα ἐξ ἄλλων γινόμενα; ἃ οὖν μήτε πρὸς ἑαυτὰ ἀληθῆ ἐστί, πῶς δύναιτο ἀληθῆ εἶναι. πᾶν γὰρ τὸ ἀλλοιούμενον, ψεῦδός ἐστι, μὴ μένον ἐν ᾧ ἐστί· φαντασίας δὲ μετατρεπόμενον, ἄλλας καὶ ἄλλας ἐπιδείκνυται ἡμῖν. Οὐδὲ ἄνθρωπος ἀληθής ἐστιν ὦ πάτερ; Καθότι ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ὦ τέκνον. τὸ γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ ἐξ αὐτοῦ μόνον τὴν σύστασιν ἔχον, καὶ μένον καθ' αὑτό, οἷόν ἐστιν. ὁ ἄνθρωπος δὲ ἐκ πολλῶν συνέστηκε, καὶ οὐ μένει καθ' αὑτόν· τρέπεται δὲ καὶ μεταβάλλεται ἡλικίαν ἐξ ἡλικίας, καὶ ἰδέαν ἐξ ἰδέας, καὶ ταῦτα ἔτι ὢν ἐν τῷ σκήνει. καὶ πολλοὶ τέκνα οὐκ ἐγνώρισαν, χρόνου ὀλίγου μεταξὺ γενομένου, καὶ πάλιν τέκνα γονεῖς ὁμοίως. τὸ οὖν οὕτως μεταβαλλόμενον ὥστε ἀγνοεῖσθαι, δύναται ἀληθὲς εἶναι, ὦ Τάτ; οὐ τοὐναντίον ψεῦδός ἐστιν ἐν ποικίλαις γινόμενον φαντασίαις τῶν μεταβολῶν; σὺ δὲ νόει ἀληθές τι εἶναι, τὸ μένον ἐστὶ δίκαιον· ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ἀεί. ἄρα οὐδὲ ἀληθές ἐστι· φαντασία δέ ἐστί τις ἄνθρωπος. ἡ δὲ φαντασία, ψεῦδος ἂν εἴη ἀκρότατον. Οὐδὲ ταῦτα οὖν ὦ πάτερ, τὰ ἀΐδια σώματα, ἐπεὶ μεταβάλλεται, ἀληθῆ ἐστί. Πᾶν μὲν οὖν τὸ γεννητὸν καὶ μεταβλητόν, οὐκ ἀληθές, ὑπὸ δὲ τοῦ προπάτορος γινόμενα τὴν ὕλην δύναται ἀλη-

τῆ ἐσχηκέναι· ἔχει δέ τι καὶ ταῦτα ψεῦδος ἐν τῇ μεταβολῇ. οὐδὲν γὰρ μὴ μένον ἐφ' αὑτῷ ἀληθές ἐστιν. Ἀληθὲς ὦ πάτερ; τί οὖν ἂν εἴποι τις μόνον τὸν ἥλιον παρὰ τὰ ἄλλα πάντα μὴ μεταβαλλόμενον, μένοντα δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ; Ἀλήθειαν· διὸ καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ πάντων δημιουργίαν αὐτὸς μόνος πεπίστευται, ἄρχων πάντων, καὶ ποιῶν πάντα, ὃν καὶ σέβομαι, καὶ προσκυνῶ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν, καὶ μετὰ τὸν ἕνα καὶ πρῶτον, τοῦτον δημιουργὸν γνωρίζω. Τί οὖν ἂν εἴη τὴν πρώτην ἀλήθειαν ὦ πάτερ. Ἕνα καὶ μόνον ὦ Τάτ, τὸν μὴ ἐξ ὕλης, τὸν μὴ ἐν σώματι, τὸν ἀχρώματον, τὸν ἀσχημάτιστον, τὸν ἄτρεπτον, τὸν μὴ ἀλλοιούμενον, τὸν ἀεὶ ὄντα. τὸ δὲ ψεῦδος ὦ τέκνον, φθείρεται. ταῦτα δὲ τὰ ἐπὶ γῆς φθορὰ κατέλαβε καὶ ἐμπεριέχει, καὶ ἐμπεριέξει ἡ τοῦ ἀληθοῦς πρόνοια. χωρὶς γὰρ φθορᾶς, οὐδὲ γένεσις δύναται συστῆναι· πάσῃ δὲ γενέσει φθορὰ ἕπεται, ἵνα πάλιν γένηται. τὰ γὰρ γινόμενα, ἐκ τῶν φθειρομένων ἀνάγκη γίνεσθαι· φθείρεσθαι δὲ τὰ γινόμενα ἀνάγκη, ἵνα μὴ στῇ ἡ γένεσις τῶν ὄντων. πρῶτον οὖν τὸν δημιουργὸν γνώριζε εἰς τὴν γένεσιν τῶν ὄντων. τὰ οὖν ἐκ φθορᾶς γινόμενα, ψευδῆ ἂν εἴη, ὡς ποτὲ μὲν ἄλλα, ποτὲ δὲ ἄλλα γινόμενα. τὰ γὰρ αὐτὰ γίνεσθαι ἀδύνατον· τὸ δὲ μὴ αὐτό, πῶς ἂν ἀληθὲς εἴη. Φαντασίας οὖν καλεῖν δεῖ ταῦτα ὦ τέκνον, εἴγε ὀρθῶς προσαγορεύομεν τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπου τύπος φαντασίαν· τὸ δὲ παιδίον, παιδίου φαντασίαν· τὸν δὲ νεανίσκον,

νεανίσκου φαντασίαν· τὸν δὲ ἄνδρα, ἀνδρὸς φαντασίαν· τὸν δὲ γέροντα, γέροντος φαντασίαν. οὔτε γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος· οὔτε τὸ παιδίον, παιδίον· οὔτε ὁ νεανίσκος, νεανίσκος· οὔτε ὁ γέρων, γέρων· οὔτε ὁ ἀνὴρ, ἀνὴρ· μεταβαλλόμενα δὲ, ψεύδεται καὶ τὰ προόντα, καὶ τὰ ὄντα. ταῦτα μέντοι οὕτω νόει ὦ τέκνον, ὡς καὶ τῶν ψευδῶν τούτων ἐνεργειῶν ἄνωθεν ἠρτημένων ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, τὸ ψεῦδός φημι τῆς ἀληθείας ἐνέργημα εἶναι.

Ἑρμοῦ πρὸς Τάτ.

ΘΕΟΝ μὲν νοῆσαι χαλεπόν, φράσαι δὲ ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἀσώματον σώματι σημῆναι ἀδύνατον, καὶ τὸ τέλειον τῷ ἀτελεῖ καταλαβέσθαι οὐ δυνατόν· καὶ τὸ ἀΐδιον τῷ ὀλιγοχρονίῳ συγγενέσθαι, δύσκολον. ὁ μὲν γὰρ ἀεί ἐστι· τὸ δὲ παρέρχεται. καὶ τὸ μὲν ἀληθεία ἐστί· τὸ δὲ ὑπὸ φαντασίας σκιάζεται. τὸ δὲ ἀσθενέστερον τοῦ ἰσχυροτέρου, καὶ τὸ ἔλαττον τοῦ κρείττονος διέστηκε τοσοῦτον, ὅσον τὸ θνητὸν τοῦ θείου. ἡ δὲ μέση τούτων διάστασις, ἀμαυροῖ τὴν τοῦ καλοῦ θέαν. ὀφθαλμοῖς μὲν γὰρ τὰ σώματα θεατά· γλώττῃ δὲ τὰ ὁρατὰ λεκτά. τὸ δὲ ἀσώματον καὶ ἀφανὲς καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ μήτε ἐξ ὕλης ὑποκείμενον ὑπὸ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων καταληφθῆναι οὐ δύναται. ἐννοοῦμαι ὦ Τάτ, ἐννοοῦμαι· ὃ ἐξειπεῖν οὐ δυνατόν, τοῦτό ἐστιν ὁ θεός.

Ερμοῦ.

ΠΕΡΙ δὲ τοῦ θανάτου νῦν λεκτέον. τοὺς γὰρ πολλοὺς ὁ θάνατος φοβεῖ, ὡς κακὸν μέγιστον, ἀγνοίᾳ τοῦ πράγματος. θάνατος γὰρ γίγνεται διάλυσις καμόντος σώματος· καὶ γὰρ ἀριθμοῦ πληρωθέντος τῶν ἁρμῶν τοῦ σώματος· ἀριθμὸς γάρ ἐστιν, ἡ ἁρμογὴ τοῦ σώματος· ἀποθνήσκει δὲ τὸ σῶμα, ὅταν μηκέτι δύναται φέρειν τὸν ἄνθρωπον. καὶ τοῦτό ἐστι θάνατος, διάλυσις σώματος, καὶ ἀφανισμὸς αἰσθήσεως σωματικῆς.

ΟΡΟΙ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΠΡΟΣ ΑΜΜΟΝΑ ΒΑΣΙΛΕΑ.

Vide Lactant. Inst. Diu: L:2. c.16to.

Περὶ θεοῦ, περὶ ὕλης, περὶ εἱμαρμένης,
περὶ ἡλίου, περὶ νοητῆς οὐσίας, περὶ θείας οὐσίας,
περὶ ἀνθρώπου,
περὶ οἰκονομίας τοῦ πληρώματος τῶν ἑπτὰ ἀστέρων,
περὶ τοῦ κατ' εἰκόνα ἀνθρώπου.

ΜΕΓΑΝ σοι λόγον ὦ βασιλεῦ διεπεμψάμην, πάντων τῶν ἄλλων ὥσπερ κορυφὴν καὶ ὑπόμνημα, οὐ κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν συγκείμενον, ἔχοντα δὲ πολλὴν ἐκείνοις ἀντίδειξιν. Φανήσεται γάρ σοι καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐνίοις λόγοις ἀντίφωνος. Ερμῆς μὲν γὰρ ὁ ἐμὸς διδάσκαλος πολλάκις μοι διαλεγόμενος, καὶ ἰδίᾳ, καὶ τοῦ Τὰτ ἐνίοτε παρόντος, ἔλεγεν ὅτι δόξει τοῖς ἐντυγχάνουσί μου τοῖς βιβλίοις ἁπλουστάτη εἶναι ἡ σύνταξις καὶ σαφής. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων, ἀσαφὴς οὖσα, καὶ κεκρυμμένον τὸν νοῦν τῶν λόγων ἔχουσα· καὶ ἔτι ἀσαφεστάτη, τῶν Ἑλλήνων ὕστε-

ρον βουληθέντων τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, εἰς τὴν ἰδίαν μεθερμηνεῦσαι, ὅπερ ἔσται τῶν γεγραμμένων μεγίστη διαστροφή τε καὶ ἀσάφεια. ὁ δὲ λόγος τῇ πατρῴᾳ διαλέκτῳ ἑρμηνευόμενος, ἔχει σαφῆ τὸν τῶν λόγων νοῦν. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ τῆς φωνῆς ποιὸν καὶ ἡ τῶν αἰγυπτίων ὀνομάτων δύναμις, ἐν ἑαυτῇ ἔχει τὴν ἐνέργειαν τῶν λεγομένων. ὅσον οὖν δυνατόν ἐστί σοι βασιλεῦ, πάντα δὲ δύνασαι, τὸν λόγον διατήρησον ἀνερμήνευτον, ἵνα μήτε εἰς ἕλληνας ἔλθῃ τοιαῦτα μυστήρια, μήτε τῶν ἑλλήνων ὑπερήφανος φράσις καὶ ἐκλελυμένη, καὶ ὥσπερ κεκαλλωπισμένη, ἐξίτηλον ποιήσῃ τὸ σεμνὸν καὶ στιβαρὸν, καὶ τὴν ἐνεργητικὴν τῶν ὀνομάτων φράσιν. ἕλληνες γὰρ ὦ βασιλεῦ, λόγους ἔχουσι κενοὺς, ἀποδείξεων ἐνεργητικούς. καὶ αὕτη ἐστὶν ἑλλήνων φιλοσοφία, λόγων ψόφος· ἡμεῖς δὲ, οὐ λόγοις χρώμεθα, ἀλλὰ φωναῖς μεγίστας τῶν ἔργων. ἄρξομαι δὲ τοῦ λόγου ἔνθεν, τὸν θεὸν ἐπικαλεσάμενος τὸν τῶν ὅλων δεσπότην, καὶ ποιητὴν, καὶ πατέρα, καὶ περίβολον, καὶ πάντα ὄντα τὸν ἕνα, καὶ ἕνα ὄντα τὰ πάντα. τῶν πάντων γὰρ τὸ πλήρωμα, ἕν ἐστι, καὶ ἐν ἑνὶ, οὐ δευτέρου ὄντος τοῦ ἑνὸς, ἀλλ' ἀμφοτέρων ἑνὸς ὄντος. καὶ τοῦτόν μοι τὸν νοῦν διατήρησον ὦ βασιλεῦ, παρ' ὅλην τὴν τοῦ λόγου πραγματείαν. ἐὰν γάρ τις ἐπιχειρήσῃ τὸ πάντα καὶ ἓν δοκοῦντε καὶ ταυτὸν εἶναι τοῦ ἑνὸς χωρίσαι, ἐκδεξάμενος τὴν τῶν πάντων προσηγορίαν ἐπὶ πλήθους, οὐκ ἐπὶ πληρώματος, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον, τὸ πᾶν

τοῦ ἑνὸς λύσας, ἀπολέσει τὸ πᾶν. πάντα γὰρ ἓν εἶναι δεῖ, εἴ γε ἕν ἐστιν· ἔστι δὲ καὶ οὐδέποτε παύεται ἓν ὄντα, ἵνα τὸ πλήρωμα λυθῇ. ἴδοις ἂν ἐπὶ τῇ γῇ πολλὰς πηγὰς ὑδάτων, καὶ πυρὸς ἀναβρυούσας ἐν τοῖς μεσαιτάτοις μέρεσι· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τὰς τρεῖς φύσεις ὁρωμένας, πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς, ἐκ μιᾶς ῥίζης ἠρτημένας. ὅθεν καὶ πάσης ὕλης πεπίστευται εἶναι ταμιεῖον. καὶ ἀναδίδωσι μὲν αὐτῆς τὴν χορηγίαν· ἀνταπολαμβάνει δὲ τὴν ἄνωθεν ὕπαρξιν. οὕτω γὰρ οὐρανὸν καὶ γῆν ἀεὶ ὁ δημιουργὸς, λέγω δὴ ὁ ἥλιος, τὴν μὲν οὐσίαν κατάγων· τὴν δὲ ὕλην ἀνάγων, καὶ περὶ αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα ἕλκων, καὶ ἀπὸ ἑαυτοῦ πάντα διδοὺς πᾶσι, καὶ τὸ φῶς ἄφθονον χαρίζεται. αὐτὸς γάρ ἐστιν, οὗ ἀγαθαὶ ἐνέργειαι, οὐ μόνον ἐν οὐρανῷ καὶ ἀέρι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γῆς, εἰς τὸν κατώτατον βυθὸν καὶ ἄβυσσον διήκουσιν. εἰ δέ τις ἐστὶ καὶ νοητὴ οὐσία, αὕτη ἐστὶν ὁ τούτου ὄγκος, ἧς ὑποδοχὴ ἂν εἴη τὸ τούτου φῶς. πόθεν δὲ αὕτη συνίσταται ἢ ἐπιῤῥεῖ, αὐτὸς μόνος οἶδεν· ἢ καὶ τῷ τόπῳ καὶ τῇ φύσει ἐγγὺς ὢν ἑαυτοῦ, μὴ ὑφ' ἡμῶν ὁρώμενος, στοχασμῷ δὲ βιαζομένων νοεῖ. ἡ δὲ τούτου θέα, οὐκ ἔστι στοχάζοντος, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ὄψις λαμπροτάτη περιλάμπει πάντα τὸν κόσμον τὸν ὑπερκείμενον. μέσος γὰρ ἵδρυται στεφανηφορῶν τὸν κόσμον· καὶ καθάπερ ἡνίοχος ἀγαθὸς τὸ τοῦ κόσμου ἅρμα ἀσφαλισάμενος καὶ ἀναδήσας εἰς ἑαυτὸν, μή πως ἀτάκτως φέροιτο. εἰσὶ δὲ αἱ ἡνίαι, ζωὴ, καὶ ψυχὴ, καὶ πνεῦμα, καὶ ἀθανα-

σία, ἡ γένεσις. ἀφῆκεν οὖν φέρεσθαι, οὐ πόῤῥωθεν ἑαυτοῦ. ἀλλ' εἰ χρὴ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, σὺν ἑαυτῷ· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον δημιουργεῖ τὰ ἅπαντα. τοῖς μὲν ἀθανάτοις τὴν ἀΐδιον διαμονὴν ἀπονέμων· καὶ τῇ ἄνω περιφερείᾳ τῇ τοῦ φωτὸς ἑαυτοῦ ὅσον ἀναπέμπει ἐκ τοῦ θατέρου μέρους τοῦ πρὸς οὐρανὸν βλέποντος, τὰ ἀθάνατα μέρη τοῦ κόσμου τρέφοντος· τῷ δὲ καταλαμβανομένῳ καὶ περιλάμποντι τὸ πᾶν, ὕδατος, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, κύτος ζωοποιῶν καὶ ἀνακινῶν γενέσεσι καὶ μεταβολάς. τὰ ἐν τούτοις τοῖς μέρεσι τοῦ κόσμου ζῷα, ἕλικος τρόπον μεταποιῶν καὶ μεταμορφῶν εἰς ἄλληλα γένη γενῶν, καὶ εἴδη εἰδῶν, ἀντιπασσομένης τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν μεγάλων σωμάτων ποιεῖ δημιουργῶν. παντὸς γὰρ σώματος διαμονή, μεταβολή. καὶ τοῦ μὲν ἀθανάτου, ἀδιάλυτος· τοῦ δὲ θνητοῦ, μετὰ διαλύσεως. καὶ αὕτη ἡ διαφορὰ ἐστὶ τοῦ ἀθανάτου πρὸς τὸ θνητόν, καὶ ἡ τοῦ θνητοῦ πρὸς τὸ ἀθάνατον. ὥσπερ δὲ τὸ φῶς αὐτοῦ πυκνόν, οὕτω καὶ ἡ ζωογονία αὐτοῦ, πυκνή τις καὶ ἀδιάλυτος τῷ τόπῳ καὶ τῇ χορηγίᾳ. καὶ γὰρ δαιμόνων χοροὶ περὶ αὐτὸν πολλοί, καὶ ποικίλαις στρατείαις ἐοικότες οἱ σύνοικοι. καὶ τῶν ἀθανάτων οὐκ εἰσὶ πόῤῥω· ἔνθεν δὲ λαχόντες τὴν τούτων χώραν, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορῶσι· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν θεῶν ἐπιταττόμενα, ἐνεργοῦσι θυέλλαις, καὶ καταιγίσι, καὶ πρηστῆρσι, καὶ μεταβολαῖς πυρός, καὶ σεισμοῖς. ἔτι δὲ λιμοῖς καὶ πολέμοις ἀμειβό-

μένοι τὴν ἀσέβειαν. αὕτη γὰρ ἀνθρώποις, εἰς θεοὺς ἡ μεγίστη κακία. θεῶν μὲν γὰρ, τὸ εὖ ποιεῖν, ἀνθρώπων δὲ, τὸ εὐσεβεῖν· δαιμόνων δὲ, τὸ ἐπαμύνειν. τὰ γὰρ ὑπ' ἀνθρώπων τολμώμενα, ἢ πλάνη, ἢ τόλμη, ἢ ἀνάγκη, ἣν καλοῦσιν εἱμαρμένην, ἢ ἀγνοίᾳ, ταῦτα πάντα παρὰ θεοῖς ἀνεύθυνα· μόνη δὲ ἡ ἀσέβεια, δίκῃ ὑποπέπτωκε. σωτὴρ δὲ καὶ τροφεύς ἐστι παντὸς γένους, ὁ ἥλιος· καὶ ὥσπερ ὁ νοητὸς κόσμος, τὸν αἰσθητικὸν κόσμον περιέχων, πληροῖ αὐτὸν ὀγκῶν ταῖς ποικίλαις καὶ παντομόρφοις ἰδέαις· οὕτω καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἐν τῷ κόσμῳ περιέχων, ὀγκοῖ πάντων τὰς γενέσεις, καὶ ἰσχυροποιεῖ· καμόντων δὲ καὶ ῥευσάντων, ὑποδέχεται. ὑπὸ τούτῳ δὲ ἐτάγη ὁ τῶν δαιμόνων χορός· μᾶλλον δὲ χοροί· πολλοὶ γὰρ οὗτοι καὶ ποικίλοι· ὑπὸ τὰς τῶν ἀστέρων πλινθίδας τεταγμένοι ἑκάστῳ τούτων ἰσάριθμοι. διατεταγμένοι οὖν ὑπηρετοῦσιν ἑκάστῳ τῶν ἀστέρων, ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ ὄντες τὰς φύσεις, τουτέστι τὰς ἐνεργείας. δαίμονος γὰρ οὐσία, ἐνέργεια. εἰσὶ δέ τινες αὐτῶν κεκραμένοι ἐξ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ· οὗτοι πάντες τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων τὴν ἐξουσίαν κεκληρωμένοι εἰσί, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς θορύβων, καὶ ποικίλην ταραχὴν ἐργάζονται, καὶ κοινῇ ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ. ἀναπλάττονται γὰρ καὶ ἀνεγείρουσι τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς αὐτοὺς, ἐγκαθήμενοι ἡμῶν νεύροις, καὶ μυελοῖς, καὶ φλεψὶ, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ, διήκοντες μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν σπλάγχνων. γενόμενοι γὰρ ἡμῶν ἑκα-

στον, καὶ ψυχωθέντα, παραλαμβάνουσι δαίμονες, οἱ κατ᾽ ἐκείνην τὴν στιγμὴν τῆς γενέσεως ὑπηρέται, οἳ ἐτάγησαν ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀστέρων. οὗτοι γὰρ κατὰ στιγμὴν ἐναλλάσσονται, οὐχ οἱ αὐτοὶ ἐπιμένοντες, ἀλλ᾽ ἀνακυκλούμενοι. οὗτοι οὖν εἰς τὰ δύο μέρη τῆς ψυχῆς δύντες διὰ τοῦ σώματος, στροβοῦσιν αὐτὴν ἕκαστος πρὸς τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν· τὸ δὲ λογικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἀδέσποτον τῶν δαιμόνων ἕστηκεν, ἐπιτήδειον εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ. τῷ οὖν ἐν τῷ λογικῷ ἀκτὶς ἐπιλάμπει διὰ τοῦ ἡλίου· οὗτοι δὲ πάντες ὀλίγοι εἰσί· τούτων καταργοῦνται οἱ δαίμονες. οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν δύναται, οὔτε δαιμόνων, οὔτε θεῶν, πρὸς μίαν ἀκτῖνα τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἄγονται καὶ φέρονται, καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ὑπὸ τῶν δαιμόνων, ἀγαπῶντες καὶ στέργοντες τὰς ἐκείνων ἐνεργείας. καὶ ὁ λόγος, οὐκ ἔρως ἐστὶν ὁ πλανώμενος καὶ πλανῶν. τὴν οὖν ἐπίγειον διοίκησιν ταύτην πᾶσαν διοικοῦσι, καὶ δι᾽ ὀργάνων τῶν ἡμετέρων σωμάτων. ταύτην δὲ τὴν διοίκησιν Ερμῆς εἱμαρμένην ἐκάλεσεν. ἤρτηται οὖν ὁ νοητὸς κόσμος τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ αἰσθητὸς, τοῦ νοητοῦ. ὁ δὲ ἥλιος διὰ τοῦ νοητοῦ καὶ αἰσθητοῦ κόσμου, τὴν ἐπιῤῥοὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ χορηγεῖται τοῦ ἀγαθοῦ, τουτέστι τῆς δημιουργίας. περὶ δὲ τὸν ἥλιον, αἱ ὀκτώ εἰσι σφαῖραι, τούτου ἠρτημέναι· ἥ τε τῶν ἀπλανῶν, καὶ ἓξ τῶν πλανωμένων, καὶ ἡ μία περίγειος· τούτων δὲ τῶν σφαιρῶν ἤρτηνται οἱ δαίμονες· τῶν δὲ δαιμόνων, οἱ ἄνθρωποι. καὶ οὕτω πάντα τε

καὶ πάντες ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰσιν ἠρτημένοι. διὸ πατὴρ μὲν πάντων ὁ θεός· δημιουργὸς δὲ, ὁ ἥλιος· ὁ δὲ κόσμος, ὄργανον τῆς δημιουργίας· καὶ οὐρανὸν μὲν ἡ νοητὴ οὐσία διοικεῖ· οὐρανὸς δὲ θεούς· δαίμονες δὲ θεοῖς ὑποτεταγμένοι, ἀνθρώπους διοικοῦσιν. αὕτη ἡ θεῶν καὶ δαιμόνων στρατιά· τάδε ὁ θεὸς ποιεῖ διὰ τούτων ἑαυτῷ, καὶ μόρια τοῦ θεοῦ πάντα ἐστίν. εἰ δὲ πάντα μόρια, πάντα ἄρα ὁ θεός. πάντα οὖν ποιῶν, ἑαυτὸν ποιεῖ, καὶ οὐκ ἄν ποτε παύσαιτο· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἄπαυστος. καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς οὐ τέλος ἔχει, οὕτως οὐδὲ ἡ ποίησις αὐτοῦ ἀρχὴν ἢ τέλος ἔχει. εἰ δὲ νοεῖς, ἔστιν ὦ βασιλεῦ, καὶ σωμάτων ἀσώματα. Ποῖα ἔφη ὁ βασιλεύς. Τὰ ἐν τοῖς ἐνόπτροις φαινόμενα σώματα, οὐ δοκεῖ σοι ἀσώματα εἶναι; Οὕτως ἔχει ὦ Τάτ, θείως νοεῖς, ὁ βασιλεὺς εἶπεν. Ἔστι δὲ καὶ ἀσώματα ἄλλα, οἷον αἱ ἰδέαι· οὐ δοκεῖ οὖν σοι; ἀσώματοι οὖσαι ἐν σώματι φαινόμεναι, οὐ μόνον τῶν ἐμψύχων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀψύχων. Εὖ λέγεις ὦ Τάτ. Οὕτως ἀνταναικλάσεις εἰσὶ τῶν ἀσωμάτων πρὸς τὰ σώματα, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς τὰ ἀσώματα, τουτέστι τοῦ αἰσθητοῦ πρὸς τὸν νοητὸν κόσμον, καὶ τοῦ νοητοῦ πρὸς τὸν αἰσθητόν. διὸ προσκύνει τὰ ἀγάλματα ὦ βασιλεῦ, ὡς καὶ αὐτὰ ἰδέας ἔχοντα ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἐξαναστάς, ἔφη, ἄρα ἐστὶν ὦ προφῆτα περὶ τὴν τῶν ξένων ἐπιμέλειαν γίνεσθαι; τῇ δὲ ἐπιούσῃ, περὶ τῶν ἑξῆς θεολογήσομεν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΘΟΥΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ἐμποδιζομένης ψυχῆς.

ΤΟΙΣ τῆς παμμούσου μελῳδίας τὴν ἁρμονίαν ἐπαγγελλομένοις, εἰ κατὰ τὴν ἐπίδειξιν ἐμποδὼν τῇ προθυμίᾳ γένηται ἡ τῶν ὀργάνων ἀναρμοστία, καταγέλαστον τὸ ἐπιχείρημα. τῶν γὰρ ὀργάνων ἐξασθενούντων πρὸς τὴν χρείαν, τὸν μουσουργὸν ἀνάγκη παρὰ τῶν θεωρῶν ἐπιτωθάζεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἀκάματον εὐγνωμόνως ἀποδίδωσι τὴν τέχνην· τῶν δέ, τὸ ἀσθενὲς καταμέμφεται. ὁ γάρ τοι κατὰ φύσιν μουσικὸς θεός, ὁ τῶν ᾠδῶν ἁρμονίαν οὐ μόνον ἐργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄχρι τοῦ κατὰ μέρος ὀργάνων τῆς οἰκείας μελῳδίας τὸν ῥυθμὸν παραπέμπων ἀκάματός ἐστιν ὁ θεός. οὐ γὰρ πρὸς θεῶν τὸ κάμνειν. εἰ δέ ποτε θελήσαντι τῷ τεχνίτῃ ὥσπερ μάλιστα ἐναγωνίζεσθαι περὶ μουσικήν· ἄρτι μὲν καὶ σαλπικτῶν τὴν αὐτὴν ἐπίδειξιν τῆς ἐπιστήμης ποιησαμένων· ἄρτι δὲ καὶ αὐλητῶν τοῖς μελικοῖς ὀργάνοις τὸ τῆς μελῳδίας λιγυρὸν ἐργασαμένων, καὶ καλάμῳ καὶ πλήκτρῳ τῆς ᾠδῆς τὴν μολπὴν ἐπιτελούντων, οὐ τῷ πνεύματι τοῦ μουσικοῦ τις ἀναπέμπεται τὴν αἰτίαν, οὐ τῷ κρείττονι τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τῷ μὲν ἀποδίδωσι πρέπον τὸ σέβας· τῇ δὲ τοῦ ὀργάνου καταμέμφεται σαθρότητι, ὅτι δὴ τοῖς μάλιστα κα-

λοῖς

λοῖς ἐμποδὼν κατέστη, τῷ μὲν μουσουργῷ πρὸς τὴν μελῳδίαν ἐμποδίσας· τῶν δὲ ἀκροατῶν τὴν λιγυρὰν ᾠδὴν συλήσας· οὑτωσὶ γοῦν καὶ ἡμῶν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἀσθενείας χάριν, μόγις τῶν θεωρῶν καταμέμφεται εὐσεβῶς τὸ ἡμέτερον γένος. ἀλλὰ γινωσκέτω, ὡς ἀκάματον μὲν ἐστι πνεῦμα ὁ θεός· ἀεὶ γοῦν καὶ ὡσαύτως ἔχων τῆς ἰδίας ἐπιστήμης, δίκην ἐκὴς γοῦν ταῖς εὐδαιμονίαις, εὐεργεσίαις δὲ ταῖς αὐταῖς διὰ παντὸς κεχρημένος. εἰ δὲ μάλιστα τῷ Φειδίᾳ τῷ δημιουργῷ οὐχ ὑπήκουσεν ἡ τῆς ὕλης χρεία πρὸς ἐντελῆ τὴν ποικιλίαν, διήρκεσε γοῦν αὐτὸς ὁ μουσουργὸς κατὰ δύναμιν, μὴ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτίαν ἀναφέρωμεν· τῆς γοῦν χορδῆς καταμεμφώμεθα τὴν ἀσθένειαν, ὅτι δὴ τὸν τόνον ὑποχαλάσασα, ὅτι δὴ τὸν τόνον ὑπεραιώσασα, τῆς εὐμουσίας τὸν ῥυθμὸν ἠφάνισεν. ἀλλὰ δὴ τοῦ συμπτώματος περὶ τὸ ὄργανον γεγενημένου, οὐδείς ποτε τὸν μουσουργὸν ᾐτιάσατο· ἀλλ' ὅσῳπερ τὸ ὄργανον ἐκάκισε, τοσούτῳ τὸν μουσουργὸν ηὔξησεν· ὁπότε τῆς κρούσεως πολλάκις πρὸς τὸν τόνον ἐμπεσούσης, καὶ τὸν ἔρωτα οἱ ἀκροαταὶ πλείονα εἰς ἐκεῖνον τὸν μουσουργὸν ἀναφέρονται· καὶ ὅμως οὐκ ἔχον τὴν κατ' αὐτοῦ αἰτίασιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ὦ τιμιώτατοι, ἔνδον πάλιν τῷ μουσουργῷ τὴν οἰκείαν ἐναρμόσασθε λύραν. ἀλλὰ δὴ ὁρᾷς τινὰ τῶν τεχνιτῶν, καὶ χωρὶς τῆς κατὰ λύραν ἐνεργείας, εἴ ποτε πρὸς μεγαλοφυῆ ὑπόθεσιν εἴη παρεσκευασμένος, ὥσπερ αὐτῷ πολλάκις ὀργάνῳ κεχρημέ-

νος, κατὰ τὴν τῆς νευρᾶς θεραπείαν δι᾽ ἀποῤῥήτων ἐναρμονησάμενον· ὡς τὸ μὲν χρειῶδες εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς θέμενοι οἱ ἀκροαταί, ὑπερεκπλήττοιντο. λέγεται μὲν δή τινα κιθαρῳδὸν τὸν τῆς μουσουργίας ἔφορον θεὸν ἔχοντα εὐμενῆ, ἐπειδὴ ἐναγώνιον τὴν κιθαρῳδίαν ποιουμένῳ, ἡ νευρὰ ῥαγεῖσα πρὸς ἐμπόδιον τῆς ἀθλήσεως αὐτῷ γεγένηται, τὸ παρὰ τοῦ κρείττονος εὐμενὲς τὴν νευρὰν ἀνεπλήρωσεν αὐτῷ, καὶ τῆς εὐδοκιμήσεως παρέσχε τὴν χάριν. ἄρτι μὲν γὰρ τῆς νευρᾶς αὐτῷ τέττιγα κατὰ πρόνοιαν τοῦ κρείττονος ἐφιζάνοντα, ἀναπληροῦν τὸ μέλος, καὶ τῆς νευρᾶς φυλάττειν τὴν χώραν. τὸν κιθαρῳδὸν δὲ τῇ τῆς νευρᾶς ἰάσει τῆς λύπης παυσάμενον, τῆς νίκης ἐσχηκέναι τὴν εὐδοκίμησιν. οὕτως οὖν καὶ αὐτὸς αἰσθάνομαι πάσχειν ὦ τιμιώτατοι· ἀρτὶ μὲν γὰρ τὴν ἀσθένειαν καθομολογεῖν ἔοικα· καὶ πρὸ βραχέος ἀῤῥώστως διακεῖσθαι· ἐν δυνάμει δὲ τοῦ κρείττονος ὥσπερ ἀναπληρωθείσης τῆς περὶ τὸν βασιλέα μελῳδίας, μουσουργεῖν. τοιγάρτοι τὸ πέρας τῆς ὠφελείας ἔσται βασιλέων εὔκλεια, καὶ τὴν ἐξ ἐκείνων τροπαίων ἡ τοῦ λόγου προθυμία. ἄγε δὴ ἴωμεν. τοῦτο γὰρ ὁ μουσουργὸς βούλεται. ἄγε δὴ σπεύσωμεν. τοῦτο γὰρ ὁ μουσουργὸς θέλει, καὶ πρὸς τοῦτο τὴν λύραν ἥρμοσται, καὶ λιγυρώτερον μελῳδήσει, καὶ προσηνέστερα μουσουργήσει, ὅσῳ περ τὰ τῆς ὑποθήκης μείζονα τὴν ᾠδὴν ἔχει. ἐπειδὴ οὖν εἰς βασιλέας αὐτῷ μάλιστα τὰ τῆς λύ-

ρας ἐνήρμοσται, καὶ τῶν ἐγκωμίων τὸν τόνον ἔχει, καὶ τὸν σκοπὸν εἰς βασιλικοὺς ἐπαίνους διήγειρε, πρῶτον ἑαυτὸν εἰς τὸν ὕπατον βασιλέα τῶν ὅλων ἀγαθὸν θεόν· καὶ ὑψόθεν ἀρξάμενος τῆς ᾠδῆς, δευτέρᾳ τάξει πρὸς τοὺς κατ' εἰκόνα ἐκείνου τὴν σκηπτουχίαν ἔχοντας καταβαίνει· ἐπεὶ καὶ αὐτοῖς τοῖς βασιλεῦσι, φίλον τὸ ὑψόθεν κατὰ βαθμὸν τὰ τῆς ᾠδῆς καθήκειν· καὶ ὅθεν περ αὐτοῖς τὰ τῆς νίκης πεπρυτάνευται, ἐκεῖθεν καὶ τὰ τῶν ἐλπίδων κατ' ἀκολουθίαν ἄγεσθαι. ἡκέτω τοίνυν ὁ μουσουργὸς πρὸς τὸν μέγιστον βασιλέα τῶν ὅλων θεόν· ὃς ἀθάνατος μέν ἐστι διὰ παντός, ἀΐδιός τε καὶ ἀϊδίου τὸ κράτος ἔχων. καλλίνικος πρῶτος, ἀφ' οὗ πᾶσαι αἱ νῖκαι εἰς τὸν ἑξῆς φέρονται, διαδεξάμεναι τὴν νίκην. ἐπὶ ἐπαίνους τοίνυν ἡμῖν καταβαίνειν ὁ λόγος ἐπείγεται, καὶ πρὸς τοὺς τῆς κοινῆς ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης πρυτάνεις βασιλέας, οἷς πάλαι μάλιστα τὸ κῦρος παρὰ τοῦ κρείττονος θεοῦ κεκορύφωται· οἷς ἡ νίκη πρὸς τῆς ἐκείνου δεξιᾶς πεπρυτάνευται· οἷς τὰ βραβεῖα καὶ περὶ τῆς ἐν πολέμοις ἀρρωστίας προηυτρέπισται· ὧν τὰ ἔπαθλα καὶ περὶ τῆς συμπλοκῆς ἵσταται· οἷς οὐ τὸ βασιλεύειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀριστεύειν συντέτακται· οὓς καὶ περὶ τῆς κινήσεως, ἐκπλήττεται τὸ βάρβαρον.

ΠΕΡΙ ΕΥΦΗΜΙΑΣ ΤΟΥ κρείττονος, καὶ ἐγκώμιον βασιλέως.

ΑΛΛΑ σπεύδει ὁ λόγος εἰς ἀρχὰς καταλῦσαι τὸ τέρμα, καὶ εἰς εὐφημίαν τοῦ κρείττονος· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν θειοτάτων βασιλέων, τῶν εἰρήνην ἡμῖν βραβευόντων, περατῶσαι τὸν λόγον. ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ κρείττονος καὶ τῆς ἄνω δυνάμεως ἠρξάμεθα, οὕτως εἰς αὐτὸ πάλιν τὸ κρεῖττον ἀντανακλάσομεν τὸ πέρας· καὶ ὥσπερ ὁ ἥλιος τρόφιμος ὢν πάντων τῶν βλαστημάτων, αὐτὸς πρῶτος ἀκρῶν τῶν καρπῶν τὰς ἀπαρχὰς καρποῦται, χερσὶ μεγίσταις ὥσπερ εἰς ἀπόδρεψιν τῶν καρπῶν χρώμενος ταῖς ἀκτῖσι· καὶ χεῖρες αὐτῷ αἱ ἀκτῖνες τὰ τῶν φυτῶν ἀμβροσιωδέστατα πρῶτον ἀποδρεπόμεναι· οὕτω δὴ καὶ ἡμῖν ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἀρξαμένοις, καὶ τῆς ἐκείνου σοφίας τὴν ἀπόρροιαν δεξαμένοις, καὶ ταύτην εἰς τὰ ἡμέτερα τῶν ψυχῶν ὑπερουράνια φυτὰ καταχρωμένοις, πάλιν εἰς αὐτὸ γυμναστέον τὰ τῆς εὐφημίας, ἧς αὐτὸς ἡμῖν ἐπομβρήσῃ τὴν βλάστην ἅπασαν. θεῷ μὲν πανακηράτῳ καὶ πατρὶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν πρὸς μυρίων στομάτων καὶ φωνῶν τὴν εὐφημίαν ἀναφέρεσθαι πρέπει, καὶ εἰ μὴ τὸ πρὸς ἀξίαν ἔστιν εἰπεῖν, ἐφαμίλλους οὐκ ὄντας τῷ λέγειν. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀρτιγενεῖς ὄντες τὸν πατέρα πρὸς

ἀξίαν ὕμνων ἔχουσι· τὰ δὲ κατὰ δύναμιν αὐτοῖς πρεπόντως ἀποδιδόασι, καὶ συγγνώμην ἔχουσιν ἐνταῦθα· μᾶλλον δὲ αὐτὸ τοῦτο εὔκλεια τῷ θεῷ, τὸ μείζονα αὐτὸν εἶναι τῶν ἑαυτοῦ γεννημάτων, καὶ τὰ προοίμια καὶ τὴν χάειν, καὶ μεσότητα, καὶ τέλος τῶν εὐφημιῶν, τὸ ὁμολογεῖν τὸν πατέρα ἀπειροδύναμον καὶ ἀπειροτέρμονα· οὑτωσὶ δὲ καὶ τὰ βασιλέως. φύσει γὰρ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις ὥσπερ ἐκγόνοις ἀπ᾽ ἐκείνου τυγχάνουσι, τὰ τῆς εὐφημίας ἔνεστιν· αἰτητέον δὲ τὰ τῆς συγγνώμης, εἰ καὶ μάλιστα τοῦτο πρὸ τῆς αἰτήσεως παρὰ τοῦ πατρὸς τυγχάνει· ὥσπερ καὶ τοὺς ἀρχιτόκους καὶ ἀρτιγενεῖς οὐχ ὅπως ἐπὶ τῆς ἀδυναμίας ἀποστρέφεσθαι τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ χαίρειν ἐπὶ τῆς ἐπιγνώσεως· οὑτωσὶ δὲ καὶ ἡ γνῶσις τοῦ παντός, ἥπερ ζωὴν πᾶσι πρυτανεύει, καὶ τὴν εἰς θεὸν εὐφημίαν, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο. ὁ θεὸς γὰρ ἀγαθὸς ὑπάρχων καὶ ἐν αὐτῷ διὰ παντὸς τῆς οἰκείας ἀειπρεπείας ἔχων τὸ πέρας· ἀθάνατος δὲ ὤν, καὶ ἐν αὐτῷ τὴν ἀτελεύτητον λῆξιν περιέχων· καὶ διὰ παντὸς ἀένναος ἀπὸ τῆς ἐκεῖσε ἐνεργείας, εἰς τόνδε τὸν κόσμον παρέχων τὴν ἀπαγγελίαν εἰς διασωστικὴν εὐφημίαν. οὐκ ἔστιν οὖν ἐκεῖσε πρὸς ἀλλήλους διαφορά. οὐκ ἔστι τὸ ἀλλοπρόσαλλον ἐκεῖσε· ἀλλὰ πάντες εὖ φρονοῦσι· μία δὲ πάντων πρόγνωσις· εἷς αὐτοῖς νοῦς ὁ πατήρ· μία αἴσθησις δι᾽ αὐτῶν ἐργαζομένη τὸ εἰς ἀλλήλους φίλτρον· ὁ ἔρως ὁ αὐτὸς μίαν ἐργαζόμενος ἁρμονίαν τῶν πάντων. οὕτω μὲν

δὴ τὸν θεὸν εὐφημήσωμεν. ἀλλὰ δὴ καταβαίνωμεν καὶ ἐπὶ τοὺς δεξαμένους παρ' ἐκείνου τὰ σκῆπτρα. δεῖ γὰρ ἀπὸ τῶν βασιλέων ἀρξαμένους, καὶ ἀπὸ τούτων ἀσκουμένους, καὶ ἤδη συνεθίζειν ἑαυτοὺς εἰς ἐγκώμια, καὶ ὑμνεῖν τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον εὐσέβειαν· καὶ τὴν μὲν πρώτην κατ' ἀρχὴν τῆς εὐφημίας, ἀπὸ τούτου ἐνασκεῖν· τὴν δὲ ἄσκησιν διὰ τούτου γυμνάζειν· ἵνα ἐν ἡμῖν ᾖ καὶ ἡ γυμνασία τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβείας, καὶ ἡ πρὸς τοὺς βασιλέας εὐφημία. δεῖ γὰρ καὶ τούτων ἀποδιδόναι τὰς ἀμοιβὰς, τοσαύτης ἡμῖν εἰρήνης εὐετηρίαν ἁπλώσασι. βασιλέως ἡ ἀρετὴ, καὶ τοὔνομα μόνον, εἰρήνην βραβεύει· βασιλεὺς γὰρ διὰ τοῦτο εἴρηται, ἐπειδὴ τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ κορυφαιότητι κατεπεμβαίνει, καὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς εἰρήνης κρατεῖ· καὶ ὅτι γε ὑπερέχειν πέφυκε τῆς βασιλείας τῆς βαρβαρικῆς, ὥστε καὶ τοὔνομα, σύμβολον εἰρήνης. τοιγαροῦν καὶ ἐπηγορία βασιλέως, πολλάκις εὐθὺς τὸν πολέμιον ἀναστέλλειν πέφυκεν· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ἀνδριάντες οἱ τούτου, τοῖς μάλιστα χειμαζομένοις, ὅρμοι τυγχάνουσιν εἰρήνης. ἤδη δὲ καὶ μόνη εἰκὼν φανεῖσα βασιλέως, ἐνήργησε τὴν νίκην, καὶ τὸ ἄτρομόν τε καὶ ἄτρωτον, προυξένησε τοῖς ἐνοικοῦσιν.

ΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΓΡΑΦΑΙ.

Σελ. στίχ.

2 νημένον, ἴσως, πεπερασμένον
4 ἰδοῦσα, ἰδὼν ἀκόρ.
5 ἅμα, καὶ ἐκίνησε
των, τὰ γεννητὰ πάσχ.
7 ἐγὼ, τοῖς ἰδίοις
8 μέρη, συνανιστάμεναι
9 γνώσεως, κάλλος· ὦ
12 ΠΡΟΣ, χαῖρε, ΠΡΟΣ Α-ΣΚΛΗΠΙΟΝ
13 τα; σώματος τοῦ κινοῦντος,
19 ἄρχεται, ἔρχεται· κάτω
21 παρελείπ. τὸ δὲ ὕστερον
25 λαβεῖν, ἰδεῖν, καὶ λάβ.
τοῦ μικρ. πολιτεύοντες
29 χουσα, καὶ ἀπέραντον
τὸ κλήσ. καλῶς κέκληται, καὶ, κα-κὸς γίνεται
30 ὥσπερ, τῶν καλῶν ἐν τῇ
31 σι τὴν, τοῦ τὴν οὐσίαν φαίνοντος
33 αἰσθητὸν, αἰσθητικὸν
πεσού. δοκοῦντα δὲ μὴ νομιζό.
34 ἀθανατ. ὑπὸ ἰδίου πάθους
35 τον οἱ, περὶ τὰ
36 καὶ κίνησις, νόησις διαφ.
37 ται. δυνατὸν
πλήρ. γινόμενος πάντων τῶν ἀγα-θῶν, ταῖς
38 αἰσθήσ. κοινωνῆσαι ἀνθρώπῳ αἰ-σθησιν νοήσεως
ἀφορᾷ, ἄφορα
43 ἐστι καὶ, καταρτία πασῶν
ὁ τοῦτο, περὶ ἄλλου τινὸς
44 τῶν ἀπλ. ἀφαιρῶν· καὶ
45 τα. ἐν ᾗ τὸ
χῆς, ὥσπερ οὖν τὸ
47 κείνου, ἐνδύεται
51 ται, καταλιπών·
ΝΟΥΣ, ΝΟΥ ΠΡΟΣ
54 ἱδρυμ. ἔν τινι ποιῶν
ξεως, ἄρχων καὶ ἡγεμὼν τῶν
55 εἰς, τοιοῦτον καὶ πάντως
πολλοῖς, καὶ ἐρῶσι
56 τα οὖν, ἐν πολλοῖς
57 ψις, ἐκκειμένας
58 ψυχῇ, εἰς ἣν δὲ καὶ πορευθ.
59 σώματ. ἀναβήσεται
σης, ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ
νατον, ὁμοῦ νοήσεις
62 φαιρῶν, αὐτὴν τῆς ἡδονῆς
γεται, ἀξιότης· ἔπειτα
γινόμενος, ταῖς ἐπιθυμίαις
οὔτε, τὸ καλὸν
64 πεῦσιν, ἣν ἐπείθου μοι
65 πάντα, τὰ ἔθνη τῶν ζώων
θρώπων, ἑκάστου γένους ζώου φω-νή ἐστι καλή.
73 καλῶ, τὴν χωροῦσαν ἐπὶ τὴν ἐγκράτειαν, ἧς δύναμις
74 πέπεια, δὲ ἀδιόριστοι
76 ἀοίκητον, δὲ κλίσιν
77 περιφ. πλέον θέλω
90 λόγου, τῷ πάντα καὶ ἓν δοκοῦντι
91 τοῦ, ἀπολέσεις
92 τὸν θεόπ. δημιουργεῖται ἅπαντα

MERCVRII TRISMEGISTI LIBER DE POTESTATE ET SAPIENTIA Dei, cui titulus Pœmander, Marſilio Ficino Florentino interprete.

CVM de rerũ natura cogitarem, ac mentis aciem ad ſuperna erigerem, ſopitis iam corporis ſenſibus, quemadmodum accidere ſolet iis qui ob ſaturitatem, vel defatigationem ſomno grauati ſunt, ſubitò mihi viſus ſum cernere quendam immẽſa magnitudine corporis, qui me nomine vocans, in hunc modum clamaret, Quid eſt ô Mercuri, quod & audire, & intueri deſyderas? quid eſt, quod diſcere, atque intelligere cupis? Tum ego, Quiſnam es? inquam. Sum, inquit ille, Pœmander, mens diuinæ potentiæ: ac tu vide quid velis, ipſe verò tibi vbique adero. Cupio, inquã rerum naturam diſcere, deúmque cognoſcere. Ad hęc ille: Tua me mẽte cõplectere, & ego te in cunctis quæ optas, erudiam. Cùm hæc di-

xiſſet, mutauit formam, & vniuerſa ſubito reuelauit. Cernebam enim immenſum quoddã ſpectaculum, omnia videlicet in lumen cõuerſa, ſuaue nimirum atque iucundum, quod intuentem me mirificè oblectabat. Paulò poſt vmbra quædam horrenda, obliqua reuolutione ſubterlabebatur, in humidámq; naturã migrabat, ineffabili tumultu exagitatã: inde fumus quidam manans in ſonitum erumpebat: ex ſonitu vox egrediebatur, quam ego luminis vocẽ exiſtimabam: ex hac luminis voce verbũ ſanctum prodiit. Verum hoc naturæ humidæ aſtans, eam fouebat: ex humidæ autem naturæ viſceribus, ſyncerus, ac leuis ignis protinus euolans alta petiit. aër quoque leuis, ſpiritu parens, mediam regionem inter ignem & aquam ſortiebatur. terra verò & aqua ſic inuicem cõmiſtę iacebant, vt terræ facies aquis obruta nuſquam pateret. Hæc duo deinde commota ſunt à ſpiritali verbo, quod eis ſuperferebatur, aures eorum circunſonãs. Tunc Pœmãder ait: Aduertis quid ſibi hæc viſio velit? Cognoſcam, inquam. Ait ergo Pœmãder: lumen illud ego ſum, mẽs deus tuus, antiquior q̃ natura humida, quæ ex vmbra effulſit, mẽtis verò germen, uerbũ lucens, Dei

filius. Quid ergo?inquam. Sic, inquit, cogita, quod in te videt & audit, verbum domini: mēs autem, pater deus: neque enim distāt abinuicē: horum vnio vita est. TRISMEGISTVS. Gratias habeo tibi. POEMAND. Verùm in primis meditare lumē, idque cognosce. TR. Hęc vbi dicta sunt, diu illum oraui, vt eius ideā ad me cōuerteret. Quod cū ille fecisset, repēte prospicio mea in mente lucem viribus innumeris existentem, ornatum sine termino, ignem vi ingenti circūseptum, & in ipsa stabilitate dominātem. Hæc ipse percepi per Pœmandri verbum: qui me stupore attonitum sic iterum affatus est, Vidisti in mente primam speciem infinito imperio præualentem? Eiusmodi quędam mihi Pœmander. At ego illi, Elementa naturæ vnde manarunt? POEM. Ex voluntate Dei, quæ verbum complexa, pulchrúmque intuita mundum, ad eius exemplar reliqua sui ipsius elementis, vitalibúsque seminibus exornauit. Mens autem deus vtriusque sexus fœcunditate plenissimus, vita & lux, cum verbo suo mētem alteram opificem peperit, qui quidē deus ignis, atque spiritus numen, septem deinceps fabricauit gubernatores, qui circulis mundū sensibilē

complectuntur: eorúmque diſpoſitio fatum vocatur. Connexuit inde dei verbum ex elemẽtis deorſum tẽdentibus, purum naturę artificiũ, vnitúmque eſt opifici menti: conſubſtantiale enim erat: relictáque ſunt elementa naturæ deorſum cadentia ſine ratione, vt ſint tanquam ſola materies. Mens quidem opifex vnà cum verbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, ſuam ad ſe machinam flexit, eámq; volui à principio ad finem abſque fine præcepit. incipit enim illinc ſemper vbi deſinit. horũ profectò cunctorum circuitus, quemadmodũ ipſa mens voluit, ex elementis inferioribus animalia cõflauit rationis expertia: neq; enim prębuit rationem: aër volatilia protulit, aqua verò natãtia. Diſtincta quoq; inter ſe ſunt & aqua & terra, eum in modum qui menti placuerat. Terra poſtmodum animantia, quæ intus habuerat, peperit, quadrupedia videlicet, ſerpentia, fera, aggreſtia pariter, atque domeſtica. At pater omnium, intellectus, vita & fulgor exiſtens, hominem ſibi ſimilem procreauit. atque ei tanquã filio ſuo cõgratulatus eſt. pulcher enim erat, patríſq; ſui ferebat imaginem. Deus enim reuera propria forma nimirum delectatus, opera eius

omnia vſui conceſsit humano. Homo autem cum conſyderaſſet in patre ſuo rerum omniũ procreationem, ipſe quoque fabricare voluit: vnde à contemplatione patris, ad ſphæram generationis delapſus eſt. Cúmque omnem in ſe poteſtatem haberet, opificia ſeptem gubernatorum animaduertit. Hi autem humanæ mentis meditatione gaudentes, ſinguli eorum proprij ordinis participem hominem reddidere. Qui poſtquam didicit horum eſſentiam, propriámque naturam conſpexit, penetrare, atque reſcindere iã exoptabat ambitum circulorum, vímq; gubernatoris præſidentis igni comprehendere. Quique arbitrium & poteſtatem omnem habuerat, in animantia mundi mortalia, & ratione carentia, per harmoniam emerſit atque exiliit, penetrans ac reſoluens potentiam circulorum: oſtendítque naturam, quæ deorſum labitur, velut pulchram dei formam. quam cum natura contueretur mira pulchritudine præditam eſſe, actionéſque omnes ſeptem gubernatorum, atque inſuper dei ipſius effigiem poſsidere, illi amore ingenti ſubriſit, vtpote quę humanę pulchritudinis ſpeciem in aqua ſpecularetur, eiuſdémque adũbrationem quandam in terra con

ſpiceret · ille præterea conſecutus ſimilem ſibi formam in ſe ipſo exiſtentem, velut in aqua, amauit eam, ſecúmque congredi concupiuit. Effectus eueſtigio ſecutus eſt voluntatem, formámque carentem ratione progenuit. Natura illud in quod toto ferebatur amore, complexa, illi penitus ſeſe implicuit, atque cõmiſcuit: quã ob cauſam ſolus homo ex vniuerſis terrenis animantibus duplicis naturæ cenſetur, mortalis quidem propter corpus, immortalis autem propter hominem ipſum ſubſtãtialem. immortalis enim eſt, cunctorúmque arbitrium obtinet: cætera verò viuentia, quæ mortalia ſunt, fato ſubiecta patiũtur. Homo igitur harmonia ſuperior obſtitit, in harmoniam verò lapſus periclitatus, ſeruus effectus eſt. Hic vtriuſque ſexus fœcũditate munitus ab eo qui amborum generum fons eſt, vigílque factus ab eo qui eſt vigilans, continetur, atque eius dominationi ſubiicitur. TR. Poſt hæc, mens inquam meæ rationis ipſe es. Tum Pœmander, id eſt, inquit, myſterium, quod in hanc vſque diem, genus humanum latuit. Natura quippe homini ſeſe immiſcens, miraculum attulit, quod omnium miraculorum vincit admirationem. Nam cùm ſeptẽ

illorum harmonia ipſe iam fuiſſet imbutus ab eo quem tibi paulo antè narraui, patre videlicet, atque ſpiritu, natura ipſa non reſtitit: quinimo ſeptem protinus homines peperit, ſeptem gubernatorum naturas, maſculini pariter, ac fœminini generis compotes, atque ſublimes. Ad hęc ipſe ſic intuli: O Pœmander, ardenti deſyderio nuper affectus ſum, audire præterea reliqua cupio: quare, ne hic me deſeras, obſecro. Cæterum ille mihi POE. Sile. nondum enim primum ſermonem abſolui. TR. Ecce iam taceo. POE. Horum ſeptem, vt dixi, generatio in hunc modum effecta eſt. Fœmina enim aër, & aqua coëundi compos, ex igne maturitatem, ex æthere ſumpſit ſpiritum: conglutinauítque natura corpora ad hominis ſpeciem effingendam. Homo autem ex vita & luce in animam mentémque proceſsit: vita quippe animam largita eſt, lux denique mentem. Talia profectò vſque ad finem circuitus principiorum ſimul, & generum, cũcta mundi ſenſibilis mẽbra manebant. Verùm audi iam reliquum, quem ſummopere cupiebas, ſermonem, Expleto demũ circuitu, omniũ volente deo ſolutus eſt nodus. nam cuncta vtriuſque generis animantia vnà cum homine

diſſoluuntur. & maſcula quidem ex parte, fœmineáque ſimiliter conficiebantur. Extemplo deus verbo ſancto clamauit, Pullulate, adoleſcite, propagate vniuerſa germina, atq; opera mea. Vos inſuper quibus mentis portio conceſſa eſt, genus recognoſcite veſtrum, veſtrámque naturam immortalem conſyderate. Amorem corporis, mortis cauſam eſſe ſcite: rerum omnium naturam diſcite. His dictis, prouidentia per fatũ harmoniámque conflauit miſtiones, generationéſque conſtituit, vnde cuncta ſunt ſecundũ genus proprium propagata. Demũ qui ſeipſum cognouit, bonum quod eſt ſuper eſſentiam cõſecutus eſt. qui verò corpus amoris errore complectebatur, is oberrabat in tenebris, mortis mala ſenſu percipiens. TR. Quid tantũ delinquũt ignorantes, inquam, vt ob eam cauſam immortalitate priuentur? POE. Videris ô Mercuri nõ ſatis intelligere, quæ audieris. TR. Etſi nõdum intelligere ſim profeſſus, intelligo tamen, ac memini. POE. Gratulor ſi quæ dicta ſunt, tenes. TR. Reſponde mihi quęſo Pœmander, cur digni morte ſunt ij qui in morte iacent? POE. Quia præceſsit proprio corpori triſtis vmbra, ex hac quidem natura humida: ex hac verò corpus

pus in mundo ſenſibili cóſtitit: ex hoc denique mors ipſa ſcaturit. Num hoc tenes Mercuri? Tenes etiam qua de cauſa, qui ſeipſum cognoſcit, tranſit in deum, vt dei verbū tradidit? TR. Quoniam ex vita, & luce conſtat omnium pater, ex quo natus eſt homo. POE. Rectè loqueris. Lux & vita deus eſt, & pater, ex quo natus eſt homo. ſi igitur comprehenderis te ipſum ex vita ac luce compoſitum, ad vitam rurſus, lucémque tranſcendes. TR. Hęc ait Pœmander. At ego: Adhuc mihi mens dicas oro, quonam pacto ad vitam aſcendere queam. POE. Deus ipſe meus iuſsit, vt homo mentis particeps ſeipſum animaduerteret. TR. Non ergo homines ſinguli mentem poſsident. POE. Rectè dicis Mercuri. adſum enim ego mens iis qui boni, pij, puri, religioſi, ſanctíque ſunt, præſentiáque mea fert illis opem, adeóque vt ſtat in cuncta dignoſcant, patrémque pacatum & propitium habeant. Itaque gratias agunt benedicentes piè, & hymnis ſolennibus collaudantes, concedunt ſanè corpus morti ſuæ, ſenſuum illecebras faſtidiunt, vtpote qui clarè diiudicant, quàm letifera ſint ſenſuum lenocinia. quinetiam ipſa mens ianitoris munere fungens, incidentes in inſidias

corporis, haudquaquam permitto finem consequi suum. aditus enim, per quos turpes blanditiæ manare solent, iugiter intercludo, libidinúmque fomites omnes extinguo. Contrà, ab ignaris, improbis, ignauis, inuidis, iniquis, homicidis, impiis, procul admodum habito, permittens eos dæmonis vltoris arbitrio, qui ignis acumen incutiens, sensus affligit, magísque ad patranda scelera armat hominem, vt turpioris culpæ reus, acriori supplicio sit obnoxius: eúmque sine vlla intermissione ad insatiabiles concupiscentias inflammat. cum eo pugnat in tenebris, peccatum examinat. & ignis impetum in eius cruciatum mirum in modum concitat, atque adauget. TRIS. Diligenter mihi omnia ô mẽs, quemadmodum postulabam, exposuisti. Vlterius autem id responde, quid post ascensionem futurum sit. Primum quidem (Pœmander ait) in corporis materialis resolutione, corpus in alterationem labitur. species, quam antè habuerat, insensibilis delitescit in posterũ. morum otiosus habitus dæmoni conceditur, atque dimittitur. sensus corporei partes animæ facti, suos in fontes refluunt, aliquando in suos actus iterum surrecturi: irascendi & appetendi

vires in naturam conuertuntur ratione carentē. itaque reſiduum, tum per harmoniam recurrit ad ſupera. Primæ dehinc zonæ creſcendi pariter, & decreſcendi officium reddit. Secundæ machinationem malorum, otioſúmque dolū. Tertiæ otioſam concupiſcentiæ deceptionem. Quartæ imperioſam atque inexplebilem ambitionem. Quintæ profanam arrogantiam, & audaciæ temeritatem. Sextæ occaſiones diuitiarū prauas, itémque otioſas. Septimæ zonæ mendacium inſitum. Tūc ſanè animus harmoniæ motiones exutus, ad octauam naturam reuertitur, vim propriam habens, vnáque cum iis qui illic ſunt, patrem laudat. ipſi quoque in poteſtatum ſe numerum conferunt, effectíque poteſtates, deo fruuntur. atque id eſt ſummum bonum eorum, quibus cognoſcendi ſors competit, deū ſcilicet fieri. Quid pręter hæc ad te pertinet, niſi vt cuncta amplexus dux fore velis eorum qui cura ſint tua digni, vt humanum genus tuo munere diuinam ſalutem cōſequatur? Talia quędā ęffatus Pœmander, in poteſtatum diuinarum numerum ſe reduxit. ego autem benedicens, ac gratias agens vniuerſorum parenti, ſurrexi iam corroboratus ab illo, totiúſque edoctus naturæ

ordinem,ſpectaculum etiam clariſsimum contemplatus.Hinc ipſe cœpi hominibus pietatis & ſcientiæ decorem enuntiare. O populi viri terrigenę,qui vos ipſos ebrietati,ſomno,&ignorantiæ dediſtis,ſobrij viuite.abſtinete à ventris luxu vos, qui irrationali ſomno demulcti eſtis. Illi autem exaudientes,mecum vnanimes conuenere.Tunc rurſus adieci:Cur ô viri terrigenę præcipites in mortem ruitis, cùm vobis haudquaquam deſit immortalitatis conſequendæ facultas.reuocate iā vosmet, qui laboratis inopia, ignorātiæ tenebris inuoluti: diſcedite ab obſcuro lumine,aſciſcite immortalitatem,corruptionem fugite.Eorum verò partim deridentes abſcedebant,in mortis iter pręcipitati.partim autē ad pedes meos proſtrati, vt eos inſtruerē precabātur.ſubleuās igitur eos, dux humani factus ſum generis.oſtendebam quippe illis quæ ratio eſſet conſequendæ ſalutis,ſapientiæque ſermones illorum auribus infundebam.quo factū eſt, vt illi ex imbrium procellis emerſerint,tandem aduentāte veſpere, ſoliſque radiis occidētibus, vt deo gratias agerent præcipiebam.Poſtquam verò gratias egerunt,quiſque in proprium ſe cubile condebat.Ego autem Pœmandri beneficiū

inſcripſi penetralibus animi,atque adeptus,quę petieram omnia,in gaudio requieui. corporis enim ſomnus, animi ſobrietas extiterat: oculorũ compreſsio, verus intuitus: ſil:tium meum, bonitatis fœcũda prægnatio:ſermonis prolatio, bonorum omnium genitura. Hæc mihi contigerunt ex mente haurienti,id eſt ex Pœmandro diuinæ potentiæ verbo. vnde ipſe diuino afflatus ſpiritu,veritatis compos effectus ſum. quãobrem omnibus animi viribus,patri deo gratias ago. Sanctus deus pater omnium: ſãctus deus, cuius uoluntas à propriis poteſtatibus adimpletur: ſanctus deus, qui ſuis familiaribus innoteſcit: ſanctus es, qui verbo cuncta conſtituiſti: ſanctus es, cuius imago eſt omnis natura: ſanctus es,quem nunquam natura creauit: ſãctus es omni poteſtate validior: ſanctus es omni excellentia maior: ſanctus es omni laude melior. Excipe verborum ſacrificia ſancta,ab animo,& corde debito tibi manantia. Ineffabilis,ſolo ſilẽtio prædicandus ab eo qui fallacias veræ cognitioni contrarias declinauit. Annue, corrobora me,atque huius gratiæ participes effice eos qui in ignorantia verſantur,cognatione quidẽ mihi fratres,tibi autem filij. Etenim tibi fidẽ præſto,

teſtimonium de te perhibeo. In vitam, ac lumen aſſurgo. Ipſe pater es venerandus. homo autem tuus, ſanctitate vnà tecum potiri deſyderat, cum poteſtatem illi omnium arbitriúmque conceſſeris.

COMMENTARIA.

IN hoc primo ex quatuordecim dialogis, ſalua ſemper religionis pietate, videtur Mercurius Moſaica myſteria tractare. Moſes enim tenebras vidit ſuper faciem abyſſi, & ſpiritum domini ferri ſuper aquas: hic verò vmbram horrendam in humidam naturam migrantem, quam quidem humidam naturā verbum domini fouebat. Ille potēti verbo domini cūcta creata nuntiat: hic verò verbum illud lucens, quod omnia illuminet, germen mentis, filium dei eſſe aſſeuerat, & mentem patrem, & verbum mentis filium natura non diſtare. conſubſtantiale, inquit, erat. vidit & horum eſſe vnionem. Et ſi plenius deſyderas & fas eſt viris ante verbi carneum velamen tantum diuinæ cognitionis aſcribere, vidit filium ex patre naſcentem, & ſpiritū ex patre, filióque miro modo procedentem, cùm dixit: Mens autem deus vtriuſque ſexus fœcunditate pleniſsimus, vita & lux, cum verbo ſuo mentem alteram opificem peperit. Vidit & mentem exuberanti fœcunditate ſui ſe ad externa porrigētem, & ad ſui diuini verbi exemplar formantem vniuerſa, & vnicuique in aëre, in aqua, & in terra, propriam ſecundum genus ſuum naturam diſpertientem, mox hominem ad ipſius ſimilitudinem, & imaginem factum, cuius vſui vniuerſa ſenſibilia mens opifex ſubiecit, qui mox de intelligibili ſphæra ad corporeorum concupiſcibiliúmque ſphæram prolapſus eſt. hinc quoque fomitis malorum cōtraxit originem, & tandem homo, omnium, volente deo, ſolutus eſt nodus, mortíque cū cæteris factus obnoxius. Quid hic aliud eſt, deum verbo ſancto clamaſſe, pullulate, adoleſcite, propagate vniuerſa germina, atque opera mea, quàm id Moſaicum: Creſcite, & multi-

plicamini, & replete terram? Mox Mercurius nos instruit quà pateat aditus ad mentem,& quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abundè bonorum largitrix adsit,quibúsve pariter absit,& quo pacto:quemadmodum certis gradibus ab intellectuali,immortalíque natura labimur,degeneramúsque ad caduca,ita quoque certis,oppositísque gradibus in priorem purgatæ mentis statum redintegramur.Moses diuino instituto dux fit Hebræi gregis,Mercurius AEgyptij, & nunc sancta institutione gregem suum pascit actiuam vitã viuens, nunc verò hymnis, gratiarúmque actionibus rerum patrem collaudans,in contemplationis vitam, luménque assurgit.hæc Pœmandri summa est.

MERCVRII AD AESCVLAPIVM Sermo vniuersalis. II.

DEus atque ipsa diuinitas, dico nunc non quod genitum, videlicet quia ingenitum. Si ergo diuinum sit,essentia est:sin deus, etiam super essentiam.Intelligibile autem id hoc pacto.intelligibilis enim deus primus nõ sibi,sed nobis existit.intelligibile quippe intelligenti per sensum subincidit.deus itaque minimè sibi intelligibilis. non enim aliud quiddam existens, præter id quod intelligit,intelligitur à seipso.est tamen differens quiddam à nobis,iccirco à nobis intelligitur. Quod si intelligibilis locus, nõ deus:sin vt deus, haud sanè vt locus, verũ tanquam discretus actus. Omne autem quod mouetur nõ in moto,sed in quodã stabili mouetur: ipsum quoque quod mouet, etiam permanet.

impoſsibile enim eſt cũ eo ſimul agitari. AES. Quonam igitur pacto Triſmegiſte, ea quæ in mundo ſunt, mutantur vnà cum iis quę mouẽt? nam ſphæras erraticas ab aplana ſphæra moueri dicebas. TR. Iſte non motus ô AEſculapi, ſed reſiſtentia eſt. non enim eodem, ſed modo contrario gradiũtur. oppoſitio verò reuerberationẽ motionis ſtabilem continet. repercuſsio enim ſtationis, agitatio eſt. Ideóque erraticæ ſphæræ è cõtrario ac aplanæ ſubalternè inuicem diſcurrendo, obuiatione contraria circa oppoſitionẽ huiuſmodi ab ea quę perſtat, agitantur. quod quidem aliter habere ſe nequit. nam arctos ipſas quas noſti nec exoriri vnquam, nec mergi, circa idem perpetuò recurrentes, non moueri cẽſes, an conſiſtere potius? AES C. Moueri ô Triſmegiſte. TR. Quonam motu AEſculapi? AES. Motione circa idem ſempiternè currente. TR. At verò circulatio illa idem, & circa idem, motus ſtatione contentus. ipſum nanque circa idẽ prohibet, quod ſuper ipſum eſt. impeditum autem id quod ſuper ipſum eſt, circa idem inſtat. atque ita contraria agitatio firma eſt, ab ipſa oppoſitione perpetuò ſtabilita. Exempla tibi ante oculos ponam in terris viuentium, veluti dum

homo

homo quis natat, currente nimirũ aqua, manuũ ſimul & pedum repercuſsio ſtare hominem efficit, ne cum aqua pariter collabatur, aut mergatur in eam. AESC. Perſpicuũ ô Triſmegiſte exemplum in medium attuliſti. TR. Quodcũque ergo mouetur in ſtatu, à ſtatu mouetur. Motus itaque animalis omnis, quod ex materia conſtat, nequaquam fit ab iis quæ ſunt extra mundum. cæterum ab internis ad externa, ſeu ab anima, ſiue à ſpiritu, ſiue ab alio quodam incorporali. corpus enim corpus animatum minimè mouet, ſed neque totum ſimul corpus, & ſi inanimatũ exiſtat. AES. Qua ratione id aſſeris ô Triſmegiſte? TR. Ligna, & lapides, & cætera omnia quæcunque animam habent, non mouentur à corporibus ô AEſculapi? Quid enim intra corpus, mouens ipſum inanimatum? non vtique corpus illud eſt, quo mouẽtur vtraque, & corpus eius, quod fert, eiúſque quod fertur? Non illud quoque, quod dictũ eſt, animatũ eſt, ob eam potiſsimum rationem, quòd mouet? Nónne ergo perſpicis animam tunc onerari maximè, quando ſola duo corpora ſuſtinet? Quinetiam manifeſtũ eſt, quicquid mouetur, in aliquo, & ab aliquo ſtante moueri. AESC.

In illo vtique mutari oportet quæ mutantur, ô Trismegiste. TR. Rectè dicis ô AEsculapi. Nihil est in rerum ordine vacuū, solum verò quod non est, quod priuetur existentia, vacuum nuncupandū. nihil enim reperiri potest, quod cùm existat, vacuum sit. AESC. Nónne reperiuntur quædam vacua Trismegiste? veluti dolium vacuum, vacuus puteus, & similia quoque quamplurima? TR. Heu quàm procul à veritate vagaris ô AEsculapi. quæ ampla, & maximè omniū plena sunt, ea tu vacua putas? AES. Quomodo id ô Trismegiste? TR. Aër profectò corpus est, id corpus reliqua penetrat, discurrénsq; replet omnia. corpus enim huiusmodi est ex corporibus non compositum. Quo fit, vt quæcunque tu vacua nuncupas, plena sint aëris. Itaque concaua potius ista, quàm vacua nominari debent. nam & existunt, ac aëris spiritúsque sunt plena. AESC. Inuicta atque indubia hæc est ratio Trismegiste, aer corpus est. id corpus in reliqua permanat, atque influens complet omnia. Locum, in quo omne mouetur, quid esse dicemus? TR. Incorporeum ô AEsculapi. AESC. Incorporeum verò quid est? TR. Mens, ac ratio sese complectēs, libera ab omni corporis mole,

ab errore aliena, impaſsibilis, intangibilis, ipſa ſibi aſsiſtens, purgans, atque ſeruans omnia: cuius radij ſunt bonum, veritas, principale lumē, primáque animarū forma. AESC. Deus quid eſt? TR. Quod nullum ex his eſt, horum tamē omnium, vt ſint cauſa, præſens quidem cunctis, præſens etiam vnicuique, neq; quicquam permittit non eſſe. Omnia ex iis quæ ſunt, procreātur. de nihilo autem nihil prouenit. nā quæ minimè ſunt, naturam nullam habent, qua fieri valeant. contrà ea quæ ſunt, naturam non habent, per quam aliquando non exiſtant. AES. Quid igitur? ais deum eſſe aliquando? TR. Deus profectò mens non eſt: at verò, vt ſit mens, cauſa eſt: nec ſpiritus, ſed cauſa, qua ſpiritus extat: nec lumen, ſed cauſa, qua lumen exiſtit. Vnde deum colere oportet duobus iis cognomentis. quæ ſoli competunt illi, cæterorum verò nulli penitus congruunt. Etenim ex iis qui præter ipſum appellantur dij, ſeu dęmones, ſiue homines, nullus tā bonus eſſe poteſt, quàm deus vnicus. is enim ipſum bonum eſt, nec aliud quicquam præter bonum: reliqua omnia ab ipſa boni natura ſecreta ſunt. Corpus quidem, & anima locum habēt nullum, quo bonum capiant. tam ampla enim

eſt bonitas,quàm exiſtentia rerum omnium tũ corporalium,tum etiam incorporalium, ſenſibilium, & intelligibilium,id bonum eſt, is eſt deus. Caue itaque ne quando dixeris aliud quicquam bonum. profanus enim hic foret error. Neque etiam dixeris deum aliud quiddã, præter ſolum bonum. in eandem quippe impietatẽ incideres. Sermone igitur ab omnibus bonum pronuntiatur. quid tamen ſit, ab omnibus non intelligitur: iccirco deus non cognoſcitur ab omnibus. Verum propter ignorantiam, tũ deos, tum etiam nonnullos homines bonos nominant. nunquam tamen eſſe boni poſſunt, nec etiam fieri. Reliqui igitur dij cuncti immortales, honorati nomine dei. deus autem bonum non ſecundum honorationem, ſed ipſa ſui natura. Vna enim dei natura eſt, ipſum ſcilicet bonum. vnum genus eſt in vtriſque nominibus, vnde cuncta genera profluunt. bonus enim porrigit vniuerſa, nec accipit quicquam. deus exhibet omnia, capit nihil. igitur deus bonum, ac bonum deus. Altera dei appellatio pater eſt: ob eam cauſam, quia omnia gignit. patris enim officium eſt generare. Quapropter præſtans id in vita, cẽſetur ſtudium, atque pium apud ſapientes, pro-

creatio liberorum. extrema verò omnium calamitas, & impietas accidit *illi* qui absque filiis è vita decedit: qua de causa dæmonibus dat pœnas post obitum. Supplicium deniq; huiusce-modi est, vt sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris, nec fœminæ natura insit, quod quidem à sole eleuatum est, atque connexum. Igitur ô AEsculapi, cum homine qui nullos genuit filios, nullum habeto commercium. infelicitatis tamen eius miserere, cùm noueris, quę hunc multa post interitũ maneat. Tot igitur tibi, & talia dicta sint o AEsculapi, ex quibus præcognitio quędam omniũ naturæ colligitur.

COMMENTARIA.

Secundus disserit deum rationali modo soli homini intelligibilem esse, & ex centro, polo, loco & rerum formis, venatur ipsum deum, circa quem, in quo, & à quo mouentur omnia, stabilem, immobilémque, & iugiter sibiipsi idem semper permanere, & nihil in orbe vacuum esse posse. verum ea quæ inania esse videntur, fœcundiore etiam plenitudine, summam æmulari plenitudinem. Mox quid non sit deus, quàm quid sit, afferre facilius AEsculapio suis responsionibus insinuat. deum tamen esse absolutum bonum, & patrem, cuius officium est omnia gignere. quod de interna generatione, & quæ in ipsa dei natura manet, intellectum, diuinæ religionis pietatē affert. Quòd nomen boni soli deo conuenire contendit, huic Euangelicæ veritati cōsonat, Quid me vocas bonum? nemo bonus nisi solus deus. Et quod de extrema sine liberis decedentium

calamitate, subiungit, velatus sermo est. Nō enim id de corporeo, sed animæ partu concipe, cuius liberos, filiósque virtutum partus putato, & masculam ad deum, deíque diuinissimas potestates contemplandas sapientiam. quod apertè innuit, cū inquit, Supplicium denique huiusmodi est, vt sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris, nec fœminę natura insit. quasi apertè diceret, per quod nunquam operetur bona, neque boni vnquam quicquam sit susceptura. Vos ergo summopere sterilitatem animæ fugite, & prolem, quæ vos aliquando beatos effectura sit, gignite, patrísque semper gignentis fœcunditatem quoad potestis, hoc pacto vestræ mentis imitamini fœcunditate. Hæc AEsculapij summa.

MERCVRII SERMO SACER. III.

GLoria omnium deus, diuinum, diuina natura: principium vniuersorum, deus, mens, natura, actus, necessitas, finis, & renouatio. Erat enim vmbra infinita in abysso, aqua insuper, & spiritus tenuis, intellectualis, per diuinam potētiam in chaos inerant. Floruit autem splendor sanctus, qui sub arena & humida natura elemēta deduxit, diíque omnes seminalem naturam deligebant. Cúmque indistincta fuissent, leuia postmodum in excelsam regionem prouolarunt, grauia sub arena humida resederunt. Distinctis, libratísque rebus, quę igneo spiritu vehebantur, emicuit cœlum septem in circulos. Dij in astrorum ideis, cum signis eorum conspiciebantur. Dinumeratæ sunt stellæ secundum

eos qui inhabitant illas, deos. ambitus amplior, cursu suo, aëreo circulo, conspirante diuino spiritu vectus. Quisque deorum ex interna virtute ascriptum sibi opus expleuit. Nata sunt ergo viuentia, quadrupedia, reptilia, aquatica simul atque volãtia. Satio item omnis per semina pullulans, gramen, herba, atque germina florum: sementem quoque regenerationis intrinsecus cõprehẽdebant: generationẽ hominum ad diuinorum operum cognitionem, testimoniúmque naturæ, ad imperandum omnibus quæ cęlo teguntur, ad bonorum discretionem, ad incrementum generis, numeríque propaginem: omnísque anima velata carnis vmbraculo, ad cœlestium deorum discursum suspiciendum, ad opera dei, & naturæ progressus, ad bonorũ signa, ad potestatis diuinę cognitionem, portio quędam turbida est ad bonorum malorúmque iudicium, ac bonorum varium artificium inueniendum. incipit tamen in illis viuere, sapiẽtiámque nancisci, ad portionem continuè cursus deorum circumeũtium. resolui præterea in id, in quo ampla extabũt monimenta, admonitionésque artificiorum super terram, relictis innouatione temporum, herbæ generationéq;

carnis animatæ,tepefactis ſementibus fructuũ, opificíſque naturę & artis,reiuueneſcent.Denique vti neceſsitate,& renouatione deorum,curſúque circuli numeroſæ naturæ,diuinum,ac ipſa ſcilicet omnis conſpiratio mũdi,natura denuo floreſcente.etenim in ipſa diuinitate natura etiam conſiſtit.

COMMENTARIA.

Tertius rurſum commemorat,ex informi materię ſinu , formis ceu ſanctis ſplendoribus illuſtrato, omnia ad ortum ſuo ordine proceſsiſſe,&beatas cœlorum mentes opus ſibi à ſummo patre commiſſum explere. Et hominem ad geminum officium natum,ad æternorum videlicet contemplationem, & ad boni,malíque iudicium, & rerum humanarum cum variis artificiorum inuentis,tum prudentia,moderationem. cui quidem contemplandi materiam,ſéque ad diuina attollendi, cœlum,terra,herbæ,germina,& tota mundi conſpiratio, & rerũ pulcherrimus ordo,abundantiſsimè ſuggerit. eſt enim natura velut liber vnus diuinitate plenus, diuinorúmque ſpeculum. hæc ſermo ſacer. Tertium tamen hunc dialogum cautè legendum admoneo.nam gentiles planè gentilitiè exponunt, & faciunt quoddam ad ſuos errores fundamẽtum, πρὸς πάντα σχεδὸν τὴν ματαιότητα. Ad diuinationẽ omnem,ad idololatriam,orgia deorum,teletas,aut verius thelothreſcias, magias, theurgias, fatum,opifices deos,& huiuſmodi impura, & nefaria quamplurima.nobis autem vnus deus eſt, qui fecit cœlũ & terram, & omnia que in eis ſunt,& qui omnia,prout vult,in tempora mutat,& transfert.

MERCVRII AD TATIVM CRATER, ſiue Monas. IIII.

VNiuerſum mundum verbo nõ manibus fabricatus eſt opifex. Ipſe verò ſic cogita, illum

illum præſentem ſemper agentem omnia, deũ vnicum voluntate ſua cuncta conſtituẽtem. Id enim eius corpus eſt, non tãgibile, non viſibile, non dimenſum, non diſtans, nec alterius cuiuſquam ſimile. nam nec ignis, nec aqua, nec aër, nec etiã ſpiritus. verũ ab eo hęc pẽdent omnia. bonus verò ita eſt, vt ſibi ſoli id competat. Terram quoque ornatu quodam diuini operis exornare voluit. Dimiſit itaque hominem mortalis animantis, mortale animal. & mundus quidem refertus animalibus viuentis mundi per intellectum, atq; rationem. homo enim effectus eſt diuini operis contemplator, quod profectò dum admiraretur, auctorem eius agnouit. Sermonẽ quidem ô Tati, ſingulis hominibus deus impertiuit, mentem verò nequaquam. nõ quòd inuiderit, quibus ne vtiq; inuidet. liuor quippe ab eo non prouenit: ſed illa quæ habitat cum animis hominum mente carentibus. TAT. Cur ô pater non omnibus deus mentem communicauit? TR. Quoniam voluit eam ô fili, in medio tanquam certamen, præmiúmque animarũ proponere. TAT. Vbinam hanc locauit? TR. Cum craterem patulum hac impleſſet, præconem miſit, iubens talia quædam animis homi-

num nuntiate, Mergat ſeipſam in hanc paterã, quæcunque poteſt, quæ videlicet credit craterẽ animam ad eum qui demiſerat, redituram, quę ve finem noſcit, cuius gratia nata fuerit. Quicũque igitur præconiũ exaudierũt, ſeque merſerũt in mẽtem, ij cognitionis participes effecti ſunt, mentémque ſuſcipientes, in homines perfectos euaſere. At qui præconium neglexerunt, ij ſermonis quidem participes, mentis autem expertes, relicti ſunt, ignorantes & cuius gratia, & à quo geniti fuerint. Horum præterea ſenſus irrationalis animantis ſenſuum ſimiles, iráque & cupidine impliciti, ea quæ ſunt digna conſpectu, nequaquam admirantur. nam libidinibus corporis mancipati, horum cauſa natum hominẽ arbitrãtur. Quicũq; verò dei munere fulti ſunt, ij ô Tati ſecundum operum comparationem, pro mortalibus immortales habentur. intelligẽtia ſua cuncta cõplexi quæ in terra ſunt, & quæ in ſublimi, & ſi quid eſt præter ea ſupra cœlum. Vſque adeò ſeipſos erigunt, vt ipſum quoque bonum intueantur. Quod ſanè cùm perſpiciũt, eam qua hic veſcimur, vitam, miſeriam quandã arbitrantur, deſpicientes vtique, tum etiam corporea omnia, ad vnum ſolum feruntur. Hæc ô

Tati ſcientia mentis eſt, diuinorum contemplatio, & intelligentia dei, diuino exiſtente cratere. TAT. Equidem ô pater, huius crateris latice ablui cupio. TR. Niſi ô fili, tuum corpus oderis, teipſum amare non poteris. quamprimum verò non te, ſed deum ipſum dilexeris, mentem protinus conſequeris: hanc denique nactus, ſcientiam eueſtigio nanciſceris. TAT. Quonam pacto aſſeris hæc, ô pater? TR. Impoſsibile eſt ô fili, vtriſque ſimul intendere, mortalibus videlicet, atque diuinis. nam cùm duo tantum in ordine rerum inueniantur, corporeũ, & incorporeum, & illud quidem mortale, hoc diuinum dicatur, electione vnius amittimus alterum: quotiéſque vnius cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaque optio, eligenti decora, non modò hominem, qui elegit, deum reddidit, verùm pietatem erga deum cæteris quoque demonſtrat. deterioris autem electio, hominem quidem ipſum perdit: aduerſus autẽ deum nihil præter id vnum delinquit, ſcilicet quòd quemadmodum pompæ per media trãſeunt, ipſe quidem nullius actionis compotes, cæteros autem impedientes: haud ſecus iſti põparum inſtar vagantur, atque oberrant, propter

corporis voluptates. Cùm hæc igitur ita ſe habeant ô Tati, diuina officia præcedere, humana ſequi debent. Deus profectò extra culpam malorum, à nobis cauſa venit. nam mala bonis anteponimus. Cernis ô fili quot corpora cœleſtia tranſcendere nos opus eſt, quótque choris dæmonum abeſſe, ambitúmque aſtrorum, eorũq́; progreſſus ſuperare, vt ad vnum ſolúmque deũ tendamus. inſuperabile enim bonum eſt, ſine termino infinitum, quo ad ſe, nunquã incipiens: quo ad homines cognitionem, principium habens. eiuſmodi tamen cognitio nõ eius initium eſt, ſed nobis ipſius cogniti principiũ exhibet. Principium itaque complectamur. hoc enim cognito, vniuerſa celerrimè diſcurrem⁹. Arduũ autem eſt conſueta, ac præſentia relinquentem, ad ſuperiora ſe, potioráq; conuertere. illa enim quæ oculis cernimus, nimirum nos delectant: latentia diffidentiam pariunt: patentia autem ſanè mala ſunt, bonum ocultum iis qui manifeſtis incumbunt. nec enim forma eius vlla, nec figura. hac de cauſa ſui tantum ſimile: cæterorum verò diſsimile. Etenim corpori incorporeum apparere nõ poteſt: huiuſmodi eſt ſimilis ad diſsimile differẽtia. diſsimiliſque ad id quod

ſimile eſt poſteritas. Monas, id eſt vnitas, omniũ principium, radix, atque origo, abſque verò principio, nihil. Initium autem eſt nõ principij, ſed alterius. monas ergo principium, omnémque numerum continet, à nullo cõtenta, omnémq; gignit numerum, nullo numero genita. Quicquid vtique genitum, imperfectum, diuiduum creſcens, atque decreſcens: ei verò quod perfectũ, horum nihil accidit. id ſanè quod augeſcit, virtute monadis augetur. euaneſcit autem imbecillitate propria, cum vlterius monadem capere nequeat. Hæc tibi ô Tati pro viribus, imago dei ſubſcripta ſit, quam ſi diligenter cõſyderaueris, oculíſque internis pernoueris, crede mihi fili, aſcenſum ad excelſa comperies. quinetiam imago ipſa te perducet: habet enim vim certam viſio, eóſque, qui intuendi deſyderio flagrant, apprehẽdit, eóque trahit modo, quo lapis qui magnes dictus eſt, ferrum.

COMMENTARIA.

Quartus nos hortatur ſapientiam capeſſere, quę patulus eſt diuinæ mentis crater. in quem quæcunque anima ſe immergit, cognitionis particeps effecta, mentem ſuſpicit. ait verò, vt ad eam ſe attollat, ipſam cœlos tranſcendere opus eſt, & aſtrorum ambitum, eorúmque progreſſus ſuperare, & beatorum choros longè infrà relinquere. tunc ad vnum, ſolúmque deum tendit, inſuperabile, & ſine termino infinitum bonum, quod

cum intuetur, corpora omnia despicit, & vitam, qua hic vescimur, miseriam reputat, solius incorporei boni desyderio intenta. Nullus tanen in diuino cratere se valet immergere, qui suum corpus non oderit, & qui non se, sed deum ipsum dilexerit, & qui non mortalia negligens solis diuinis hęserit, solis adsit, sola meditetur, atque flagret. Mox vnitatis, & numerorum analogia ad veram monadem cogitandam, veròsque naruræ numeros nos eleuat. Hæc Crater.

MERCVRII AD TATIVM FILIVM suum, Quod deus latens simul ac patens est. V.

HVnc præterea sermonem apud te transigã ô Tati, ne præcipuũ nomen dei tibi desit, néve ignores id quod plurimis occultum videtur, esse perspicuum. nam si nusquam pateat, nihil vtique erit. Quodcunque se offert aspectui, genitum: quod verò latet, sempiternum. neque enim opus est vt appareat, quandoquidem esse nunquam desinit. ante oculos quidẽ id reliqua ponit, ipsum verò secretũ manet, vtpote quod vita fruitur sempiterna. Etenim phantasia solũ circa ea quæ genita sunt, versatur, quę pręter generationem nihil existit. At vnicus is ingenitus, incomprehensibilis phantasia. Cùm verò per ipsum cuncta clarescant, per omnia rursus, atque in omnibus fulget: hísque præsertim apparet, quibus ipse notitiam cõmunicare voluit. Tu igitur ô fili mi Tati, in primis piis precibus

obſecra dominum, patrem, vnicum, vnum, & à quo vnus, vt ſis illius miſericordia dignus: ſic tandem deum tantum percipere poteris, ſi vel vnus duntaxat illius radius intelligentiæ tuæ benignè refulſerit. ſola ſiquidem intellectio latens, latentia perſpicit: itaque ſi mentis oculis inſpexeris ô Tati, ille tibi, crede mihi, parebit. Deus ſanè totius expers inuidiæ, per ſingulas mundi particulas vbique ſplendet, atque adeò ſe notũ præſtat, vt non intelligere modò, ſed manibus etiam ipſis, vt ita dixerim, liceat attrectare. nam vndique noſtris oculis eius obuerſatur, ſéque obiicit, & inculcat imago. Quód ſi infimum te latet, quomodo aut teipſum, aut eum inuenies? Denique cùm deũ videre volueris, ſuſpice ſolis, lunæ curſum, ſyderum ordinem. quis perpetuũ horum ſeruat ordinem? Ordo quidem omnis numeri, loci limitib⁹ terminatur. Sol deus deorum cœleſtium præſtantiſsimus. Soli cœlites reliqui veluti principi, regíque parent. Sol tantus, terra ſimul amplior atque mari, minores tamen ſupra ſe ſtellas innumeras conuerti patitur. Quẽ timet is, quem veretur, ô fili? diuerſorum ſyderum ſunt motus. Quis ſingulis menſuram motionis aſsignat? TAT. Arcturus circa idem ſe

perpetuò vertens, totámque trahens mundi machinam. TR. Quis hoc vtitur instrumento? quis mare suis finibus circunscribit? quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certè aliquis ô Tati horum auctor, ac dominus. Etenim locum, vel numerum, vel mensuram seruare absque auctoris virtute, impossibile est. Ordo fieri à deformitate nequit. eget autem deformitas domino, qui ordinem præbeat. Vtinam tibi daretur, ô fili, facultas, vt alarum adminiculo in sublimem aëris plagam volares, mediámque inter cœlum ac terram regionem sortitus, conspiceres terræ quidem soliditatem, maris diffusionem, fluxũ fluminum, aëris amplitudinẽ, ignis acumen, cœli celeritatẽ. O felicissimum fili, spectaculum, ô beatissimam visionem. Siquidem vno luminum motu seriem mundi totius comprehenderes, immobilémq; factorem concitum, latentem quoque perspicuum cerneres: quòd si per ea etiam quæ terra sustinentur, fragilia, & ea quæ profunditate cõduntur, deum artificem inuestigare volueris, age fili, circunspice humani corporis opificium, cuius admonitione perdisce, quis tam pulchræ imaginis conditor, quis oculorum pictor, quis

nares

nares, auréſque tornauit? quis labia diſtēdit oris? quis neruos tetendit, atque ligauit? quis irrigauit venas? quis oſſa congeſsit ſolida? quis carnem pellicula tenui circuntexit? quis digitos articulóſque diſcreuit? quis fundamenta pedum extēdit? quis perforauit poros atq; meatus aperuit? quis ſplenem coëgit atque compreſsit? quis pyramidem impreſsit cordi figuram? quis iecoris porrò rexit fibras? quis pulmonum ſculpſit fiſtulas? quis aluo capacem amplitudinem tradidit? quis honoranda corporis membra in propatulo figurauit? quis obſcœna in obſcuro prorſus addidit, eáque aſpectu cernentium voluit ſecreta iacere? Vide quot diuinæ artis opera in vna materia demonſtrantur, ſinguláque pulchra, rectéque dimenſa, nec non propriis inuicem officiis differentia. Quiſnam ſingula finxit? qualis mater, qualis pater? nónne hæc ſolus ipſe inuiſibilis deus, cuncta propria voluntate molitus eſt? Et cùm ſtatuam, & imaginem abſque fabro & pictore fieri nullus aſſerere audeat, mirā mundi huius conſtitutionem, ſine conditore conſtituiſſe putabimus? O cæcum homunculum. ô nimis impium. ô profundis obrutum ignorantiæ tenebris. Caue, caue inquam ô fili mi

Tati,ne vnquam artificium priues artifice.quin immo congruo deum nomine præinuocato, patrémque esse propriũ eius existimato. quòd si me quiddam audacius proferre coëgeris, huius essentiam esse dicam concipere, ac facere singula,quemadmodum sine factore fieri quic quam nequit,ita deum existere semper,nisi semper agat omnia, impossibile est, in cœlo videlicet,aëre,terra,mari,in totó mundo, in qualibet particula mundi,tum in eo quod est,tum in eo quod non extat.nihil est in omni natura quod ille ipse non sit.est ille siquidem quæ sunt, est ea etiam quæ minimè sunt. Quæ quidem sunt, deduxit in lucem, quæ non sunt, occulit in seipso.Hic deus,nomine melior,hic occultus,hic rursus omniũ patẽtissimus,hic mẽti cõspicuus, hic pręsens oculis,hic incorporeus,hic vt ita dixerim, multicorporeus. nã nihil in corporibus est,quod ipse nõ sit.omnia enĩ ipse solus existit. Nomina insuper habet omnia,quoniam vnius sunt patris: nomen quoque nullum habet,quoniam pater est omnium.Quid ergo te laudabit? supra te,an infra te positum?quo vertam oculos vt te laudem? suprầne an infrà, intus an extrà? Num modus,an locus circa te?num aliud quid

dam ex omnibus?In te autem omnia, abs te omnia.præbes omnia,nihil denique ſuſcipis. omnia quidẽ habes,quod autẽ nõ habes,idipſum nihil.Quãdo verò laudabo te pater?tẽpus & momentũ tuũ capere non valemus.Qua potiſsimũ in re laudes cãtabo tuas?nũ in iis quæ creaueris, an in illis quę nõ creaueris potius? nũ in iis fortè quæ in lucem è tenebris eruiſti,an in iis quæ latẽt adhuc arcano ſinu recõdita? Per quid tandẽ hymnos tuo dicabo numini?nunquid in laudatione tali ego ipſe mei iuris exiſtã, an potius alter efficiar? Ipſe profectò es quicquid ego ſum: ipſe es quicquid agam, ipſe es quicquid denique dicam. Ipſe enim es omnia, neque aliud præter te quicquam. Quid ſanè nõ es ipſe? Ipſe omne quodcunque genitum.Mẽs quidem intelligens, pater fabricans, deus efficiens,bonus bona faciens omnia. Materiæ nanque puriſsimus aẽr,aẽris anima, animæ mens, mentis denique deus.

COMMENTARIA.

Quintus docet deum latere pariter, & per ſingulas mundi particulas ſplendere.res omnes quę ſe nobis obiiciunt, eius eſſe imagines,ita vt mirificus,perpulchérque rerum ordo manifeſtè declaret ordinãtem,& res ſingulæ certis ſuis limitibus circunſcriptæ dominum declarent,& auctorem, cui ſol ſyde-

rum rex, princépſque obſequitur atque paret, quem timet, quémque veretur, & ſummatim vniuerſa mūdi ſtructura ſuū declarat artificem. Mox de diuina interna generatione confidentius iudicium affert, dei eſſe eſſentiam concipere, ac facere omnia: ita vt deum exiſtere, niſi ſemper omnia agat, impoſsibile ſit. eſt enim ſic diuinus logos omnia, vt nihil omnium, in quo corporeum, incorporeúmque ens, atque nihil, in idem cōſpirant, atque coincidunt. deinde Mercurius in diuinarum laudum cantibus dialogum finit & terminat.

QVOD IN SOLO DEO BONVM eſt, alibi verò nequaquam, ad AEſculapium. VI.

BOnum ô AEſculapi in nullo ponitur, niſi in vno deo, immo ipſum bonum deus ipſe ſemper. Quamobrem eſſentiam omnis motionis, atque cognitionis, eſſe deum oportet. Hac eſſentia orbatum nihil, hæc circa ſe ſtabilem actum, nullius egenum, infinitum ſuperabundāté, porrigentem poſsidet. Vnum id vniuerſorū principium, bonum porrigens, & effundens bonum. quoties nomino bonū, id quod omnia bona, & quod bonum ſemper intellige. hoc vnico deo adeſt. neque enim cuiuſquam indigus eſt, vt adeptionem illius appetendo malus fiat, neque iactura cuiuſquā in eum cadit vnquā, vt poſt damnum dolore afficiatur. Mœror enim portio mali eſt. Nec eſt illo validius aliud, à quo expugnetur. in hunc iniuria incidere nulla po-

test, qua iritatus lacessitúsve excandescat. Nihil eius iugum subterfugit, quo contemptus indignetur, atque irascatur: nec est sapiẽtius eo quicquam, quod illi æmulationem incutiat. Itaque cùm hæc illi non accidant, nihil eius naturæ præter ipsum bonum restitit. Quemadmodũ verò nihil eorum quæ mala sunt, in hac insunt essentia, ita in nullo alio bonum inuenitur. In singulis enim reliqua insunt singula, tum in paruis, tum in magnis, tum etiam in iis quæ secundum vnum, & in ipso quoque animali maximo omnium atque potentissimo, quod vtique passionibus genita replet. Nam generatio, passio quædam est. vbi autem passio, nullo modo bonum. vbi bonum, non passio ponitur vlla. vbi dies, nullo modo nox: vbi nox, neq; etiam dies: quapropter in generatione bonum esse non potest. restat itaque, in eo quod ingenitum. Vt autẽ materiæ concessa est omnium participatio, sic quoque boni participatione mundus bonus. bonum dico, inquantum ipse etiam omnia efficit, qua quidem ex parte bonus est mundus, in reliquis omnibus non bonus. passibilis enim ac mobilis est, & omnium præterea causa passionum. In homine insuper comparatione mali,

bonum. Id quippe quod non nimis malum, quodque minus malum, bonum in hominibus appellamus. quo fit, vt bonum noſtrum nihil aliud ſit, quàm mali portio minima. Vnde illud etiam ſequitur, vt bonũ huiuſmodi à malo ſeparatum eſſe non poſsit. Inquinatur enim hoc bonum admiſtione malorum. infectũ verò, vlterius bonum non permanet: ſin minimè permanet, malum efficitur. In ſolo igitur deo bonum ipſum exiſtit. Quare ſolum boni nomẽ homini adeſt ô AEſculapi, natura boni nequaquam. neque enim id capere poteſt materiale corpus, confectum vndique & oppreſſum prauitate, laboribus, doloribus, cupiditatibus, iracũdia, deceptionibus, ſtultíſque opinionibus, ac nugis. Deterrimum tamen omnium id cenſeo AEſculapi, quòd vnumquodque eorum quæ dixi, ſummum creditur eſſe bonũ, quod ingens in primis malum eſt, ventris luxus, malorum omnium fomes: hinc error, hinc boni priuatio. Equidem ingentes deo gratias habeo, qui de natura boni cogitanti mihi ſententiam hanc certá infudit, quòd in mundo bonum eſſe non poſſit. ſiquidem mundus congeries eſt malorum. Deus autem boni, vel bonum dei exuberans

plenitudo. ſupereminentiæ quippe bonorum circa eſſentiam ſyncerę, fulgentes, atque puriſsimę. eæque fortè ſunt eſſentiæ dei. Audendum ſanè id aſſerere ô AEſculapi, eſſentiā dei, ſi vllā deus habet eſſentiam, ipſum bonū eſſe. Pulchrum verò, & bonum in mundo, aut in mūdi partibus inuenire non licèt. Nam quæcunque ſenſus mouent, idola ſunt, & vanæ quædam adumbrationes. quæ verò ſenſuū organa ſubterfugiunt, ad pulchrum bonúmque pertinēt. Vtq; acies oculi deum non cernit, ſic neque pulchrū, bonúmque cognoſcit. Hæ ſiquidem partes dei ſunt, integerrimæ illius propriæ, cognatæ, inſeparabiles, præcipuéque dilectæ: & vt has ipſe deus amat, ſic ab his ipſe deus amatur. Si deum percipere poteris, pulchrum quoque, bonúmq; percipies, præfulgens omnibus, illuſtratū à deo. Pulchritudo enim ſine comparatione, ſine imitatione bonum. Deus enim comparationem, imitationémque nullam admittit. Quemadmodum ergo deum pulchrum, bonúmque noueris, ita ſanè & cæteris viuentibus, cum à deo ſecerni nequeant, nunquam communicandum. Si deum quęſieris, pulchritudinem ipſam quęres. Quæ tandem ad id ferat, vnica uia eſt, pietas

cognitioni coniuncta. Quapropter ignari mortales, & à pietatis ſemita deuij, hominem quoque bonum nominare nō verentur, cùm boni notitiam veram habere nullam poſsit, ſed malis irretitus & illaqueatus ſit, malúmque bonum eſſe cenſeat, inſanabilitérque malis vtatur, eorúmque iacturam priuationémque formidet: omnibus denique machinamentis, viribúſque contendat, ne vnico ſolùm malo prematur, verùm & in numerum mala, magnitudinémq; augeantur. Talia ſunt ô AEſculapi, decora hominum, atque bona, quæ nec fugere, nec odiſſe valemus. omnium nanque difficillimum id exiſtit, ob eam potiſsimum cauſam, quia nos illis vti oportet, atque veſci, illíſque orbati vitam agere nullo modo poſsimus.

COMMENTARIA.

Sextus hoc contendit, in ſolo deo bonum, boníque naturã, hoc eſt ipſam bonitatem reperiri, pariter & pulchri potentis, ſapientíſque naturam. In mundo autem ſolum boni nomen eſſe, & errorum cæcos homines arguit. vitia abhorrere monet, & quæ via nos ad ipſam bonitatem, ipſámque pulchritudinem perducat, edocet, pietas ſcilicet cognitioni coniuncta, ad quam ignari mortales à pietatis ſemita deuij, pertingere valeant nunquàm. Hæc ſextus.

QVO

QVOD SVMMVM MALVM EST hominibus ignorare deum. VII.

QVO ruitis mortales ebrij, qui merum ignorantiæ combibiſtis? cùm id ferre nequeatis, euomite, viuite ſobrij, oculis mẽtis inſpicite. Quòd ſi minus poteſtis omnes, ſaltem qui poſſunt, id agant. Ignorãtiæ peſtis omnem terram ſubuertit, animámque corrumpit corporis vinclis incluſam, neque ſinit eam ſalutis iter aſciſcere. ne permittite vos in lacum corruptionis, mortíſque ſubmergi. Reſpirate iam, reſpirate, ad fontem vitæ recurrite, illúmque qui vos introducet in adytum veritatis, capeſsite. ibi fulgidum lumen nullis immiſtum tenebris, ibi nullus ebrietate delirat, ſed omnes ſobrij vigilant, atque mentis oculis eum qui videri vult, acutius intuentur. is nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, neque ſermone profertur: ſola mens eum proſpicit, ſola mens prædicat. In primis autem oportet veſtem quam circumfers, exuere, indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, ſenſitiuũ cadauer, ſepulcrum circumuertile, domeſticum denique furẽ. qui dũ blãditur, odit: dũ odit, inuidet. huiuſce-

modi est,quo circumtegeris, vmbraculum inimicum. Ad seipsum te deorsum raptat,ne fortè, conspiciens veritatis decorem, atque proximũ bonũ,huius oderis prauitatẽ:néve hui⁹ insidias, quas in te asiduè machinatur,aliquando præsentias. hoc aciem interiorum sensuum hebetat & obtundit:crassa illam materia suffocat,abhominabili fastidiosáque ebriat voluptate, ne audias vnquam,néve perspicias ea quę iure & audienda sunt,& in primis inspicienda.

COMMENTARIA.

Septimus conqueritur ignorantiæ pestem, quæ omnem terram euertit,animámque corrumpit,corporisvinclis inclusam, & ignorãtes hortatur resipiscere,& corpus mortale indumẽtum iubet nos exuere, à quo præcipites in ignorationem,mortémque raptamur,& nos in adytum mẽtis reuocare,quæ sola eum perspicit,qui neque auribus percipitur, neque cernitur oculis,neque sermone profertur. Hæc septimus.

QVOD NIHIL EORVM, QVAE SVNT intereãt,sed mutationes decepti homines interitus nominent, ad Tatium. VIII.

DE anima,& corpore ô fili dicẽdum, quonam modo immortalis anima,quantáque sit agendi virtute in concretione dissolutionéq; corporis. Mors ad horũ nullum attinet. θάνατος enim,id est mors,conceptus quidam est mortalis appellationis,vel vanum quiddam, vel per ablationem primæ literæ, θάνατος, id est mors,

pro eo quod dicitur ἀθάνατος, id eſt immortalis. θάνατος enim interitum ſignificat. at nihil eorũ quæ in mundo ſunt, interit. Si enim ſecundus deus eſt mundus, necnon immortale viuens, impoſsibile eſt immortalis animantis partem aliquam interire. Quæcunque mundo inſunt, mundi ſunt membra, homo præſertim animal rationale. Primus omnium verè ſempiternus, immortalis, ingenitus deus, omniũ auctor. Secũdus deinde ad illius imaginẽ mũdus ab eo genitus, & ab eodẽ ſeruatus, nutritus, & immortalitate donatus, velut à ꝓprio patre viuens quidẽ ſemper, vt immortalis. etenim ſemper viuens & ſempiternum hoc inuicem differunt, quia ſempiternum quidem ab altero factum nõ eſt: ſin autem fiebat, à ſeipſo, non ab aliquo factum fuit, ſed fit ſemper. Sempiternum enim cuius ſempiternum, eſt omne: pater autẽ ille ſuiipſius ſempiternus: at verò mundus à patre ſemper viuens, immortaliſque factus eſt. Quantúmq; materiæ fuerat ſubiectum patri, pater ipſe corporeum agens, & in molem congregans, id totum ſphæricum reddidit, imprimens qualitatẽ materiæ exiſtenti immortali, rationéque materiæ ſempiternum habenti. Plenis autem ideis

omnibus,qualitates pater inſerens in ſphæram, velut in gyrum omni qualitate circũſcripſit.Exornare autem voluit id quod poſt ipſum eſt, quaſi immortalitate fulciens omne corpus, ne materia ab huius congreſſu diſcedere volens,in ſuam deformitatem iterum reſoluatur.quando enim incorporea erat materia ô fili, deformior erat.Habet hæc quoque materia qualitates quaſdam exiguas, reuoluta creſcendi pariter & decreſcendi natura, quam homines mortem vocant.Huiuſcemodi autem confuſio fit circa terrena viuentia.Cœleſtium quippe corpora, vnũ atque eundem ſeruant ordinem, quem ſcilicet primum à patre ſuo ſortita ſunt. ſeruatur autẽ ipſe à reſtitutione cuiuſque indiſſolubili. Reſtitutio verò cõſtitutionis corporum terrenorum, ipſáque diſſolutio in corpora indiſſolubilia, & immortalia reſtituitur.atque ita ſenſus priuatio fit,non deſtructio corporum. Tertium quoque animal homo ad imaginem mundi genitus, ſecundum patris voluntatem ſeſe habens, præter cætera terrena viuentia,non modò cum ſecundo deo cognationem habet,verumetiam intelligentiam primi.Secundum planè deum,vtpote corporalem, ſenſu comprehendit: primum

verò deum, vt incorpoream bonámque mentem, mente cócipit. TAT. Id ergo animal, nónne destruitur? TR. Melius melius ominare ô fili, ac insuper meditare quid deus, quid mūdus, quid animal immortale, quid animal indissolubile. Scito quoque mundum à deo simul, atque in deo, hominem verò à mundo, & in mundo consistere: principium autem comprehensióque omnium & constitutio deus.

COMMENTARIA.

Octauus edocet in primis cœlestia corpora iugiter vnum eundémque tenorem seruare, quem primùm à suo patre sortita sunt. Et morteminteritúmque primùm circa terrena viuentia corpora apparere, sed penè mortis nomen, atque corporum interitus vanum esse. corpora siquidem ipsa mutantur, non intereunt. verum qualitates ipsas idearum idola, simulacráque, quibus deus ipsam exornare voluerat, immortalis materia permutat. Et homo immortale animal, sed dissolubile, vniuersæ naturæ vinculum atque nodus, partim corporeus, partímque incorporeus, mentísque capacior altæ, instar mūdi genitus est, vt sensibilem mundum comprehenderet, & mente ad optimam mentem, felici contemplatione assurgeret. Hæc octauus.

QVOD IN SOLO DEO PVLCHRVM ac bonum, alibi verò nequaquam, ad AEsculapium. IX.

HEri ô Æsculapi perfectam edidi orationē, impræsentiarum autem necessarium esse arbitror, vt de sensu breuiter disseramus. Sensus

ac motus in hoc potiſsimum diſcrepare videntur, quia hic quidem ſecundum materiam, ille autem ſecundum eſſentiam eſt. mihi tamen vterque conuenire videtur, neque diſtingui in hominibus ratione. nam in animantibus ſenſus naturæ vnitus eſt, in hominibus autem intelligentia. Ab intelligentia quidem intellectus differt, tantum, quantum à diuinitate deus. Diuinitas enim à deo, intelligentia verò ab intellectu prouenit: hæc ſermonis eſt ſoror, & vtraque ſibi inuicem inſtrumenta. Nam neque ſermo abſq; intellectione pronunciatur, neque intellectio abſque ſermone prodit in lucem. Quamobrem ſenſus & intelligentia in homine, tanquam cõnexa, conſpirant inuicem. Neque enim ſine ſenſu intelligere, neque ſine intellectione ſentire vllo modo poſſumus. Intellectionem tamen abſque ſenſu intelligere poſsibile eſt, inſtar eorũ qui in ſomnis phantaſmata vident: quòd videntur vtræque operationes in ſomniorum viſionibus extitiſſe, ſenſu autem ex ſomno in vigiliã ſuſcitati, in corpus & animã diſtinguũtur: quotiéſque vtræque ſenſus particulæ ſibi conſentiunt, tunc intellectio concepta mente depromitur. Mens omnes notiones concipit: bonas

quidem, quoties à deo ſemẽ infunditur: contrarias autem, cùm à dæmonibus quibuſdam ſpermata iaciuntur: nulla profectò mundi pars eſt dæmonum præſentia deſtituta: horum lumen ab ipſo deo totum deſcendit. Dæmon denique transfuſus in hominem, ſemina propriæ actioni inſpergit. Mens autem conſperſa, ſeminibus prægnans, inde parit adulteria, ſtupra, homicidia, parricidia, ſacrilegia, diuinorum cõtemptũ: iugulationes, euerſiones vrbium, peſtes hominum & reliqua omnia quæcunque malorum ſunt opera dæmonum. Dei planè ſemina pauca, at illa quidem magna, pulchra, bona, virtus ſcilicet temperantia, pietas: pietas autem dei cognitio. Deum qui recognoſcit, bonis refertus omnibus, notiones diuinas aſſequitur. notiones inquam haud multorum ſimiles. Qua de cauſa, ſi qui huic ſe cognitioni dedicant, nec ipſi vulgo placent, nec vulgus illis, inſanire demum putantur, riſúmque reportant: interdum etiã odio habentur, contumeliis afficiuntur, vitáque priuantur. Improbitatem enim hic habitare diximus, terrámque illius eſſe prouinciam: terram dico, non mundum totum, vt impij quidam obloquẽtur. Veruntamen homo deo deuotus,

quamprimùm diuinam prægustauerit notionem, obliuioni reliqua omnia tradet. atque etiã quæ reliquis hominibus mala sunt, huic vt bona contingunt, consulenti prudenter, & ad scientiam singula referenti, quódque mirandum est, mala semper in bona penitus conuertenti. Sed iam ad sermonem de sensu iterum redeamus. humanum est, sensum cum intellectione cõiungere. nõ tamẽ omnes (vt supra retuli) homines intellectione fruuntur. Cæterum secundum materiam vnus, alter secundum essentiam, Qui enim prauitatis seruus, est materialis, à dęmonibus quoque, vt diximus, intelligendi semẽ accipit. At si qui bonitatis animæ compotes sunt, horũ naturã deus ipse tutatur. Deus enim omnium auctor, efficiens autem omnia, sibiipsi consimilia reddit. Hæc tamen genita bona in operationis vsu sterilia. Mundi nanque reuolutio generationes exagitãs, qualitates efficit, quasdam inficiens malóque fœdans: quasdam defęcans, bonóque purgans. Mundus ô Æsculapi sensum motúmque posidet, non humano sensui motuíque consimilem, sed potentiorem sanè, atque admodum simpliciorem. nam sensus, & intelligentia mundi, id vnum est, cuncta scilicet

licet facere,ac facta resoluere,diuinæ voluntatis organum hac potissimũ ratione cõstructũ, vt à deo semina suscipiẽs vniuersa,eáq; toto sinu recõdens,omnia quidẽ cõponẽdo producat,omnia rursus auferat diuidẽdo:atq; instar agriculto ris periti,quodcũq; nimis adultũ est,amputat,vt statutis temporũ interuallis,reuirescat. Nec est quicquã,cui vitã mũdus ipse nõ pręstet.simúl q; vitæ locus est atque etiã institutor. Corpora verò ex materia in differẽtia cõstant:horũ quædã ex terra, quædã ex aqua,ex aëre alia,ex igne quoq; permulta,vniuersa certè cõposita.Quędã tamẽ cõgesta magis,nõnulla verò simpliciora:il la grauia,hęc lęuia. Velocitas autẽ agitationis illi⁹,varietatẽ generationũ qualitatis inducit.spira tio enim crebra existens, corporibus qualitatẽ vna cum superabũdantia vitæ suppeditat.Deus igitur Cosmi,id est mundi pater. Cosmus autẽ eorum quæ in cosmo, & cosmus quidem Dei filius.Quæ verò in cosmo,sub cosmi ditione cõ sistunt,ac iure cosmus appellatus est: omnia siquidem varietate generationis κοσμεῖ, id est exornat,necnon indesinẽtia vitæ, operatione perpetua,necessitatis celeritate, elementorum cõmistione,ordine genitorum.Ipse igitur cosmus,

id est ornatus, necessitate simul & meritò nominatus est: animantium omnium sensus intellectióque ex externis influunt ab eo quod continet inspirata. Cosmus autem quæcunque ab ipsa origine suscepit à deo, perpetuo seruat. Deus profectò, non, vt quibusdam videtur, sensu, mentéque captus est. illi enim miseria pressi, perperam obloquuntur. Quęcunque sunt, ô Æsculapi, in deo simul atque à deo pendentia, partim per corpus agentia, partim mouentia per essentiam animalem, alia per spiritum viuificãtia, alia verò receptacula defunctorum. Rectius autem dicemus deum talia non habere, sed vt veritatem liquidam exprimamus, ipsum esse cuncta fatebimur. Nec ea quidem ab extimis capere, ad extima nihilominus porrigentem, id est sensus, & intellectio dei. Vnde nullum vnquam futurum est tempus, in quo existentium aliquid in nihilum euanescat. Quoties verò existentia dico, dei dico thesaurum: nam existẽtia ipse deus amplectitur. Extra hunc nihil est, extra nihil ipse. Hæc tibi ô Æsculapi, intelligenti uera videbuntur: ignoranti autem, incredibilia. Intelligere enim, ipsum credere est: at non credere, proculdubio ignorare. sermo siquidem

meus ad veritatem vſque cucurrit. Mens quoq; ampla, & à ſermone ad certum quiddam deducta, veritatẽ attigit: denique comprehẽdens omnia, eáque inueniens conſona illis quæ ſermo interpretabatur, è veſtigio credidit, & in ipſa fide decora feliciter requieuit. Quæ igitur de diuinis dicuntur, intellecta creduntur quidem, non intellecta negantur. Hæc autem de intelligentia dicta ſufficiant.

COMMENTARIA.

Nonus homines erudit, qui cùm intellectione vtantur omnes, materiales tamen ex dæmonum ſpermatibus, quorum præſentia nulla pars mundi deſtituta vacat, cõcipiunt, & prægnantes tandem adulteria, ſtupra, homicidia, parricidia, & omne flagitiorum genus pariunt. atqui eſſentiales, ſpiritualéſq; viri omne virtutum ornamentum ſeminatore deo concipiũt, & omne bonum virtutis officium pariunt. Sunt enim dei ſemina pauca, at illa quidem magna, pulchra, & bona, & vitiorũ numeroſæ multitudinis longè præſtantiora: quæ tamen qui ſectantur, nec ipſi vulgo placent, neque vulgus ipſis, inſanire demum putantur, riſúmque reportant, quòd terra ſedes improbitatis ſit, & prouincia. Mundus tamen ea lege formatus eſt, vt à deo ſemina ſuſcipiens vniuerſa, diuinitatis dignum fieret organum, & omnia in miro pulchræ ordinationis decore procederent ad ortum. in quo perſeuerent, ſuúmque tandem nanciſcantur exitum: quod profectò fieret, niſi inimicus veniens, in medio tritici ſuperſeminaret zizania. Vos ergo ſeligite diuina ſemina ſpiritales facti, & malorum ſemina dæmonũ, qui nos materiali affectione dormientes occupare vigilant, cauti nunc effugite. Hæc nonus.

MERCVRII TRISMEGISTI CLAVIS ad Tatium. X.

HEsternum ô Æsculapi sermonē adscripsi tibi:vnde æquum est hodiernum Tatio dedicare, eóque magis id operæprecium, quo disputatio præsens, omnium ad illum à nobis antedictorum compendiaria quædam summa futura est. Deus & pater, & bonum ô Tati naturam eandem, immò eundem actum habent. Illa siquidem augmenti diminutionísque appellatio est, quæ circa mutabilia & immutabilia, id est humana & diuina, versantur. quorū vnumquodque ille vult esse: alibi verò actum (quemadmodum in aliis demonstrauimus) diuinorū atque humanorum, quæ quidem in hoc intelligere necesse est. huius actus volūtas est, & huius essentia, velle cuncta subsistere. Quid est deus, & pater, & bonum, nisi ipsum esse horum omnium nondum existentium? quinetiam existentia ipsa horum dum sunt, id deus, id pater, id bonum, cui nihil aliud ex omnibus applicatur. Mundus enim ac sol eorum quæ sunt secundū participationem, pater: non tamen viuentibus vitæ bonitatísq; causa. Quòd si hoc ita se habeat, compulsus agitur à voluntate boni, sine qua nec

esse vnquam, nec fieri potest. Causa filiorum pater, tum procreationis, tum etiam alimenti, per solum appetitum boni suscipiens. nam bonum actiuum est. id alteri cōuenire quàm illi nequit, quod cùm accipiat nihil, vniuersa vult esse. Nō dico ô Tati, vniuersa facit: faciens enim, longo quodam tempore deficiens ac indigum est. Siquidem interdum facit, interdum cessat, egenū quidem & quantitatis pariter & qualitatis: nōnunquam qualia & quanta disponens, aliâs horum contraria. Deus autem & pater, & bonum, eo ipso quod omnia est. Tale igitur ei qui ista percipere potest. etenim hoc vult esse, & est. Et ipsum, maximè verò ipsi. nam cætera omnia propter ipsum. Proprium quippe boni, sese notum prębere bonum est, ô Tati. TAT. Visionis pater bonæ & pulchræ nos participes reddidisti: vnde meæ mentis oculus visione quasi iam expiatus est. TR. Neque verò quemadmodū solis radius, fulgore nimio corrumpit oculos, caligantésque reddit, sic ipsius boni cōspectio. illustrat enim, atque oculi lucem eo magis exaugет, quo quis capere magis potest intelligibilis splendoris influxum. Velocior est & acutior diuina lux ad penetrandum, innocentiáque, &

immortalitate ſingula complens. Qui nitorem hunc à corpore vberius haurire poſſunt, obdormiunt: ſæpenumero à corpore ad aſpectum pulcherrimũ, quẽadmodum Cœlius & Saturnus noſtri progenitores, aſſurgunt. TAT. Vtinam & nos pater. TR. Vtinam ô fili. adhuc tamen imbecilliores ſumus ad conſpiciendum. Tunc autem poterimus mentis oculos eleuare, boníque decorem incomprehenſibilem proſpicere, cùm nihil de illo prorſus dixerimus. Eius cognitio diuinum ſilentium eſt, & intenta omnium ſenſuum applicatio. Qui id intelligit, nil poteſt aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipſum aliud intueri. Qui id audit, nil audire poſt ipſum, neque corporis etiam ſui membra mouere. vniuerſis profectò corporis ſenſibus, motibúſque ſolutus, intrepidus agit. nam qui totum circunluſtrat, vndique mentem totam quoq; irradiat, animam abſtrahit totam à corpore, totam in eſſentiam denique dei transfigurat. Impoſsibile enim ô fili, animam hominis in corporis fece iacentem, diuinam aſſumere formam. Neque licet etiam boni pulchritudinem contueri, niſi quis antè in deũ fuerit reformatus. TAT. Quonam pacto id dicis ô pater? TR. Omnis animæ

diſtributione ô fili. TAT. Mutationes autem quonam modo interim diſtribuentis? TR. Nū in iis quæ generatim diximus, audiſti, quemadmodum ab vna mundi totius anima, vniuerſæ profluunt animę per omnem mundum tanquā distributæ circumcurrentes? Harum vtique animarum mutationes permultę, partim ſanè in melius feliciúſque, partim autem in cōtrarium. Nam reptilium quædam in aquatilia tranſmutantur: aquatilium animæ in terreſtria migrant, terrenorum in volatilia ſcandunt, aëreorum vertuntur in homines: hominum deinde immortales animæ in dæmones tranſeunt, demum in deorum chorum feliciter reuolant. Chori deorum gemini, vagantium vnus, non vagantium alter. atque hæc eſt ſuprema animę gloria. Anima verò in corpus humanum delapſa, ſiquidē mala perſeuerauerit, non guſtat immortalitatis quicquam, neque bono etiam fruitur: reuoluto autem itinere in reptilia præcipitat. Hæc vtique adiudicatio pœnáque eſt animæ malæ: prauitas animę ignorantia. Anima naturæ rerum, bonique inſcia, orbata oculis, corporis ſeſe paſsionibus implicat. Anima κακοδαίμονος, id eſt mali dæmonis, ritu corrupta, ſeipſam ignorans abie-

ctis corporibus, monstrísque deformibus seruit: corpus suum velut onus infestum circũfert, non præsidẽs corpori, sed ob ignorantiam subiugata. contrà verò virtus animæ, cognitio est. eruditus enĩ re vera, bonus, pius, diuinus. TAT. Quis hic est ô pater? TR. Qui nec loquitur, nec audit multa, qui duobus sermonibus, seu dicendis, siue audiendis intendit, & pugnat in tenebris. Nam deus & pater, & bonum, nec lingua pronuntiatur, neque percipitur auribus. Cùm hæc igitur ita se habeant in omnibus quæ sunt, ex eo quod seorsum ab illo esse nequeunt, sensus insunt. Inter cognitionem autem ac sensum multum interest. Sensus enim superãtis motus existit: cognitio, scientiæ terminus. Scientia dei donum: siquidem vnaquæque scientia incorporea, mente vtens, vt organo, mẽs autem corpore. quamobrem vtraque in corpora, tum intelligibilia, tum etiam materialia recurrunt. Ex oppositione enim, & contrarietate constare omnia necesse est, neque aliter se habere posibile est TAT. Quis igitur materialis iste deus? TR. Mundus, pulcher quidem, non tamen bonus. etenim ex materia constat, pasionibúsque subiicitur: primúsque est eorum quę patiuntur: secun

ſecundus autem eorum quæ ſunt: indigus præterea ſuapte natura,factus aliquando,ſemper exiſtens,cõſiſtens in generatione, atque genitus, qualitatúmque & quantitatum omnium genitura.mobilis enim.Omnis autẽ materialis motio,generatio dici debet.Intelligibilis quoq; ſtatus,hoc pacto motum materialem agitat.Quoniam mũdus ſphæra eſt, id eſt caput,nec ſupra caput materiale quicquã. quemadmodum neque aliud ſub pedibus intelligibile eſt,at materialia cuncta:mens verò ipſa caput in circulum agitatum,id eſt ſecundum naturam capitis motum.quotcunque igitur contigua ſunt capitis illius pelliculæ, cui9 ſanè anima eſt, immortalia nata ſunt,quaſi corpus ſit in anima cõſtitutum: animámque habentia plena ſunt corpore. Verũ quicquid à pellicula procul, in qua ſunt quæ magis participant anima,corpus exiſtit. totum verò animal eſt. Itaque mundus ex materiali quodam,& intelligibili cõpoſitus eſt.Mundus animal primum, homo ſecũdum poſt mundũ animal, primum autẽ animalium reliquorum. quodcunque verò animæ munus conceditur aliis,homo quoque poſsidet. neque ſolum non bonus,ſed malus etiam, vtpote mortalis perpen

ditur. Mũdus enim non bonus, quia mobilis: nõ tamẽ malus, quoniã immortalis. Homo autem tũ quia mobilis, tũ etiã quia mortalis, malus esse censetur. Anima hominis in hũc vehitur modũ: Mẽs in ratione, ratio in anima, anima in spiritu, spiritus in corpore. Spirit⁹ per venas, arteriásq;, sanguinémque diffusus, animal vndique ciet, molémque corporis suspensam sustinet, atque circunfert. Vnde decepti quidam humorem sanguinis, animam existimarũt: hos planè latuit, quia in primis oportet spiritum ad animam vsque manare. deinde sanguinem coalescere, venásque, & arterias cauas extendi, demum resolui anima, eámque mortem corporis esse. Ex vno autem principio cuncta dependent, principium ex vno, atque solo. Et principium quidem mouetur, vt rursus extet principium. Ipsum tamen vnum præstat, nec ab vnitate decedit. Tria igitur hęc sunt, Deus pater bonum, & mundus, & homo. Mundum deus habet, mundus hominem. Mundus dei filius, homo genitura mundi. Neque enim ignorat deus hominem, sed curã eius habet, ab eóque cognosci se vult. Hæc vnica salus homini, cognitio dei, hæc ad olympum ascensio. Ex hoc vno duntaxat anima bona, ne-

queinterdum quidem bona, aliâs autem mala, at ſecundum neceſsitatem. TAT. Quomodo id aſſeris ô mi Triſmegiſte? TR. Hoc inquam aſſero, animam pueri cõtemplari ſeipſam, nondũ ex natura ſua propter corpus egreſſam (nondũ enim corpus omnino cõpactum eſt) ac ſeipſam vndique pulchrã cõſpicere. Nam haud corrupta eſt adhuc à corporis paſsionibus, mundi totius anima, túncque dependens. Cùm verò cõpactum eſt corpus, animámque in ſui molem diſpergit ac diſtrahit, tunc illa obliuioni ſubiicitur, pulchríque ac boni viſione priuatur. Obliuio autem ipſa improbitas eſt. Idémque accidit iis qui egrediuntur ex corpore. Recurrente enim anima in ſeipſam, ſpiritus in ſanguinem, anima in ſpiritũ cõtrahitur. Mẽs à velaminibus libera & diuina exiſtens ſuapte natura, igneum ſortita corpus, per loca omnia circũuagatur, animámq; iudicio iuſto, ac merito ſupplicio derelinquit. TAT. Quo pacto id ais ô pater? TR. Mẽs quidẽ ab anima, anima verò à ſpiritu ſeparatur. Indumentũ mẽtis anima: indumẽtũ animę ſpirit⁹. Cointelligere oportet ô fili cũ dicẽte auditorẽ, atque cõſpirare, auditúmque acutiorem voce dicentis habere. Harum ô fili veſtiũ

conuolutio in corpore terreno conficitur. ſiquidem nudam ſecundum ſe mentem in terrea ſiſtere mole penitus impoſsibile. neque enim potis eſt terrea fex mentem adeo diuinam ſuſcipere, neque tantum numen patibili cõformatum corpore ſuſtinere. Aſſumpſit ergo mens animam velut amictum. Quinetiam anima diuina exiſtens, vehiculo ſpiritus vtitur. Spiritus animal totum percurrit. Itaq; cum primùm mẽs à terreno corpore ſoluitur, proprium mox ſubit amictum, igneum videlicet corpus, quo ſanè quandiu circuntecta eſt, in terreum corpus turgeſcere nequit. Terra nanque ignem minimè ſuſtinet: tota ſiquidem ab exigua ſcintilla cremaretur. Qua de cauſa terrenæ moli circunfuſus eſt humor, quaſi quoddam ad combuſtionem ignis obſtaculum: qui cùm acutiſsimus ac velociſsimus ſit omnium diuinorum conceptuum, ſingulorum comprehendit elementorum corpora: etenim ipſe cœlorum artifex, igne potiſsimum ad ſuam fabricam vtitur. Opifex quidem totius vtitur omnibus: omnis autem faber iis quæ ſunt circa terrã: orba nanque igni mens hominis, ad humanámque diſpoſitionem duntaxat idonea, diuina conſtruere nequit. Humana

certè anima,non omnis quidem,ſed pia, beata, diuináque. poſtquã verò huiuſcemodi anima per mortẽ à carcere corporis eſt exempta,cùm omnis ſubierit virtutis pietatíſque certamen,aut mens aut deus efficitur. Certamen autem religioſæ pietatis hoc eſt, recognoſcere deum, iniuriam inferre nemini. anima tamen impia in natura propria remanet, ac ſeipſam nimirum cruciat,corpus quærit,quod ingrediatur, terrenum & humanũ. Aliud quippe corpus quàm humanum,animam non capit humanam: neq; fas eſt in corpus animalis ratione carentis, animam rationalem corruere. Lex enim diuina violationem tam nefariã prohibet. TAT. Quo igitur modo cruciatur ô pater, hominis anima? TR. Quodnam ſupplicium huius animæ grauius eſt quàm impietas ô fili Tati? cuiuſnã ignis ardentior flamma,quàm impietatis eſt? Quęnã fera mordax ita corpus lacerat, vt impietas laniat animam? Nónne vides quot malis animus premitur impius? En ſic fili vociferatur impius animus: Vror,abſumor,quid agam neſcio, deuorant me miſerum mala vndique confluentia: non video quicquam, heu miſer, non audio. Tales afflicti ſunt animi voces: talis naturæ con

grua multa: non qualem tu fortè fili, & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra postquam est humanam exuta figuram, in corpora degenerare brutorũ. Hic enim impius error: verùm castigationis eiꝰ modus alter. Mẽs vtique, cùm dęmon efficitur, ad obsequium dei iubetur igneum capessere corpus: inde in animam transfusa nefariam, eam flagellis verberat peccatorum: his animus verberatus iniquus, ad neces, conuicia, obiurgia, rapinásque varias sese vertit: ad ea denique per quæ delinquunt homines, vniuersa delabitur: at cùm in sanctam mens influit animam, extollit illam ad sapientiæ lumen. Hæc anima postmodum nunquam somni torpore languescit, sed & verbis pariter & operibus humano fert opem generi, iuuátq; modis omnibus, suum semper ęmulata parentẽ. Quamobrẽ oportet ô fili nos agẽtes deo gratias obsecrare, vt bonæ mẽtis participes efficiamur: in melius quidẽ anima migrat, in deterius nunquã. Est etiã animarũ cõmunio quędã: deorum animę cõmunicãt hominũ animis. Deus se cõmunẽ singulis exhibet. pręstãtior enim cunctis ille. cuncta autẽ illo sunt imbecilliora. mundus deo, homo mundo, homini brutum subiicitur.

Deus ſuper omnia eſt,& circa omnia. Dei radij, actus exiſtunt. mūdi radij, ſunt naturæ: radij verò hominis, artes atque ſcientiæ. Per mundum exercentur actus, iíque in hominem per mundi radios naturales deſcendunt: naturæ, per elemēta: hominis, per artes atque ſcientias. Hæc vtiq; mūdi totius adminiſtratio, ex vnius natura dependens, pérque vnam materiam rectè diſcurrens, qua nihil validius, nihil diuinius, nihil denique magis vnitum. Hominum ad deos, ad homines deorum communio. Iſte bonus eſt dæmon. anima, quæ hoc plena eſt, beata eſt, miſera verò vacua. TAT. Quánam ratione id ais ô pater? TR. Scito mi fili, quia anima omnis habet ipſum bonum pro mente. de hac enim præſens nobis eſt ſermo, non de miniſtro huius, quem ſuprà diximus, ex iudicio demiſſum ad inferos. Anima mentis præſentia deſtituta, nec agere quicquam, nec dicere potis eſt. Sępe verò mens extra animam, quo quidem in tempore, nec audit, nec videt anima, ſed animali ſimilis eſt ratione carenti. Tanta eſt potentia mentis, quæ animam huiuſmodi deſerit implicitam corpori, & ab eodem tractam ad infera. Talis anima fili mi, mentem nullam habet. ideóque nec homi-

nem hunc appellare fas est. Homo siquidem animal est diuinum, nec est cum terrenis brutis, sed cum diis cœlestibus comparandus. Quinimmo si audendum est verum fateri, homo verus vel cœlicolis est præstantior, vel saltem pari sorte potitur. etenim quicunque cœlitum descẽdit ad terram, cœli limitem deserit: homo autem ascendit in cœlum, illúdque metitur. nec enim fugit quæ ima sunt, quæve sublimia. ac reliqua omnia diligenter inquirit, quódque maius est, terram quidem haud dimittens in cœlum attollitur. tam ampla est humanæ naturæ potestas. Quamobrem audendum est dicere, hominem quidem terrenum, deum esse mortalem: deum verò cœlestem, immortalem hominem. itaque horum virtute duorũ, hominis scilicet ac mundi, gubernantur singula. vni demum cũcta subiiciuntur.

COMMENTARIA.

Decimus deum omnia absolutè esse constanter asserit, quæ singula singulatim participatione contrahunt. attamen deum patrem esse, & bonum eo ipso, quòd ipse omnia est. Mox de animæ in silentio raptu discutit. vbi quæ mẽtis oculis cernuntur, neque reuelare fas, neque reuelandi cõcessum est arbitriũ, Quod autem de animalium transformatione subiungit, non verborum fictionem. sed fictionis allegoriã sequendam esse eiusdem Mercurij sequens sermo declarat, cùm inquit: Aliud enim

enim corpus, quàm humanum, animam non capit humanam: neque fas eſt in corpus animalis ratione carentis, animam rationalem corruere. lex enim diuina violationem tam nefariã prohibet. Et paulo poſt ſubiungit, Talis naturæ congrua multa, non qualem tu forte fili & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima noſtra poſtquam eſt humanam exuta figuram, in corpora degenerare brutorũ. Hic enim impius error, quòd ei animam pueri cauſatur ſeipſam contemplantem, hoc viderint qui mentem intelligentiámque abditam defendunt. Hæc & ſimilia Clauis.

MENS AD MERCVRIVM. XI.

DEſine tãdem diſſerere ô Triſmegiſte Mercuri: ſile iam, antedictorum reminiſcere: etenim ſenſum tibi meum non pigebit exprimere, eóque magis, quo multæ & variæ inter mortales de mundo deóque opiniones pererrant. TR. Equidem, vt ingenuè fatear, huius rei veritatem nondum teneo ipſe. ergo mi domine puram exprime veritatem. nam vnicum te elucidare talia poſſe confido. MENS. Audi me igitur ô fili. Tempus, deus, & vniuerſum ſic ſe habent. Deus æternitas, tempus generatio. Deus æternitatem, æternitas mundum, mundus tempus, tempus generationem efficit. Dei quaſi eſſentia eſt, bonum, pulchrum, beatitudo, ſapiẽtia: æternitatis ipſum idem: mundi, ordo: temporis, tranſmutatio: generationis, mors, & vita: actus

autem dei, mens, & anima: æternitatis, perſeueratio, atque immortalitas: mundi, inſtitutio, & reſtitutio: temporis, augmentum, & diminutio: generationis denique, qualitas. Æternitas ergo in deo, in æternitate mundus, tempus in mundo, in tempore generatio. æternitas extat circa deum: mundus in æternitate mouetur, tempus terminatur in mundo, generatio cõplectitur in tempore ſors itaque omnium deus, eſſentia verò æternitas. Opus æternitatis eſt mũdus, factus quidem non aliquando, factus autẽ ſemper ab æuo. Cùm verò nunquam ceſſet æuum, nunquam ceſſabit & mundus. Cúmque ſit mundus æternitate comprehenſus, nulla mũdi pars interit. TR. Dei verò ſapientia quid eſt? MENS, Bonum, pulchrum, beatitudo, omnis virtus, & æuum. vnde immortalitatem præſtat æuum, perſeuerantiam materiæ tradens. Origo enim materiæ pendet ex æuo, quemadmodum ex deo æuum. Generatio quidem, ac tempus naturæ geminæ, & in cœlo ſunt, & in terra. in cœlo ſanè immutabilia ſunt hæc duo, atq; immortalia: in terra mutabilia, corruptioníq; obnoxia. Æternitatis anima deus eſt, anima mundi æternitas, terræ anima cœlum. Deus in mente, mens

in anima,anima autem in materia: omnia verò ista per æuum, totum hoc corpus,in quo corpo ra omnia : anima mente deóque plena, intima mundi replet,complectitur extima:vitam omnibus hæc suggerit,extrinsecus quidem ingenti huic perfectóque animali mundi : intrinsecus autem cæteris,quæ insunt mundo, viuentibus. Supráque in cœlo cum eo quod idem est, persistens: infrà verò in terra,generationem agitãs. Mundum profectò cõtinet æuum, siue per necessitatem,seu prouidentia,vel natura: & siquid aliud quis cogitat,vel etiam cogitabit vnquam, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis , cum qua nec humanam, nec diuinam vllam cõparare quis audeat.Caue igitur ô Mercuri,nequid infernorum,nequid etiam superno rum dei simile censeas. nam à veritate penitus aberrares.nihil quippe simile est ei quod dissimile,solúmque, & vnũ est. Neque cuipiam putes eandẽ,quæ deo,vim adesse.quid enim post illum tale,& ad immortalitatem, & ad qualitatis transmutationem?quid autem præter hoc a liud deus efficiet? neque enim otiosus est deus. nam otiosa forent omnia:cuncta siquidem plena sunt deo:otium verò in nullis mundi parti

bus reperitur:nomen profectò vanum eſt,otiũ, tum ſecundum id,quod agit,tum etiam ſecundum id quod agitur : vniuerſa fieri neceſſe eſt, ac ſemper fieri ſecundum loci cuiuſque naturã. Agens non vni præſens eſt tantum, ſed omnibus:nec vnum duntaxat,verum vniuerſa producit.nam efficax exiſtens in ſeipſa poteſtas, in iis quæ facta ſunt,minimè ſufficiens eſt:ſub ipſa enim ſunt opera ab illo progenita. Age contemplare per me ſubiectum tuo conſpectui mundum,atque eius diligẽter circunſpice formam. inuiolabile corpus,quo nihil antiquius, per omne quidem adultum,ac virens.Inſpice præterea mundos ſeptem ſuppoſitos,ornatu mirifico fabricatos,ordine ſempiterno,curſu ſuo differenti complentes æuum.plena lumine ſingula, ignis verò in illis nullo modo. Amicitia enim,contrariorum diſsimiliúmque commiſtio,lumen inſtituit,illuſtratum ab actu dei,bonorum omniũ genitoris, totius ordinis principis, ſeptémque mundorum ducis æterni : lunam verò cæteris præcurrẽtem,naturę organum,inferiorem materiam tranſmutantem, terram in mũdi medio ſitam,pulchri mundi ſubſellium, nutrimentum terrenorum omnium, eandémque nutricem.

Meditare numerum mortalium, immortaliúmque viuentium, medium verò quasi confinium vtrorumq;, mortalium videlicet atque immortalium, lunam ipſam circumeuntem. Anima rurſus omnia plena, propriis ab ea motibus agitata, partim quidem circa cœlum, partim verò circa terram: nec ea quæ dextra ſunt ad ſiniſtra, neque læua ad dextra: item nec ſuperna ad infera, neque infera iterum ad ſuperna. Quòd autem hæc omnia genita ſint ô dulciſsime mi Mercuri, nequaquam nunc opus eſt vt me diſſerente perdiſcas. nam corpora ſunt, habéntque animam, & mouentur. hæc autem in vnum cógredi abſque congregantis virtute impoſsibile eſt. Oportet igitur aliquem eſſe talem, ac penitus vnũ. Nam cùm multi variíque ſint motus, & diſsimilia corpora, vnus autem ordo velocitatis in omnibus, impoſsibile eſt duos aut plures eſſe factores: neq; enim ordo vnus ſeruaretur in multis. Præterea qui inter illos imbecillior eſſet, potentiori nimirum inuideret, ex quo ſeditio quædam exoriretur. Itaque ſi vnus eorum auctor mutabiliũ animalium extitiſſet, cuperet quoque immortalia gignere, quemadmodum genitori mmortalium affectaret mortalia: quin-

etiam vna existente anima vnáque materia, ad quam illorum potissimum fabricatio pertinet? Quòd si ad vtrunque, ad quem prouincia maior? sic autem cogita, omne corpus viuens, seu mortale siue immortale, ex materia constat & anima: omnia sanè viuẽtia corpora animata sunt, non viuentia verò nuda per se materia. Anima quoque similiter secundum seipsam suo propinqua parenti, vitæ causa est: vitæ autem causa est quilibet immortalium. Quonam igitur modo mortalia viuentia differunt à mortalibus? itémque ab immortalibus immortalia? esse itaque horum omnium auctorem vnum præ cæteris est perspicuum. Nam anima vna, vita vna, vna quoque materia. Quisnam iste, quis alter præter vnicum deum? Num alteri cuipiam quàm soli deo conuenit procreare viuentia? Vnus itaque deus, mundum vnũ es confessus, solem vnum, vnicã lunam, vnam quoque diuinitatem. Ipsum verò deum, quotum credimus esse? Vnus igitur singula facit in multis. Num censes arduum quiddã & laboriosum deo, vitam, animam, immortalitatem, mutationémque efficere? Tu enim tot tantáque potes: vides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis. Neque

alter eſt in te qui videt,quíve audit alter:nec loquitur vnus , graditur alius, hic odorat, ille guſtat, hic ſpirat,intelligit ille:at vnus hæc omnia præſtat,neque etiam poſsibile eſt illa ſine dei natura fieri. Vt enim qui ceſſat ab iis, non eſt amplius animal,ſic qui ab illorum conſtructione ceſſaret, minimè deus eſſet : id autem ſuſpicari nefarium . Quòd ſi conceſſum, nihil in rerum natura conſiſtere, cui non inſit naturalis quidã agendi vigor, ſimúlque certi operis executio, quanto magis aſſeuerandum eſt deo, non deeſſe poteſtatem omnium,& effectum?nã quicquid otioſum,imperfectum.imperfectũ dicere deum,nefas.facit igitur omnia deus. Nunc mihi id paululũ temporis ô Mercuri,totus adeſto, ipſum te mihi dedito,opus dei confeſtim intelliges. Hoc opus adeſſe neceſſariũ erat,vt eſſent ea quæ fiunt,quæve fiebant, & quæ fient in poſterum.Id autem ô ſuauiſsime mi Mercuri,vita eſt,id verò pulchrum,id autem bonũ,id deniq; deus.Sin autem petieris,vt hęc tibi per exempla operum ante oculos ponam, aduerte quid tibi accidat generare volenti. non tamen illius hoc ſimile:ille ſiquidem non diffunditur voluptate, non habet operis adiutorem. ſuapte natura effi-

cax, vi propria operans versatur in opere semper, existens ipse quodcunque fecerit vnquam. Si à quodam influxum suum ille subtraxerit, deficiente vita in mortem corruent vniuersa Cum verò viuant omnia, vnáque sit vita cunctorum, vnus est deus. Rursus si omnia viuentia sunt, & quæ in cœlo videntur, & quæ iacēt in terra, vna profectò vita cunctorum manat ex deo, atque ipsa est deus: ab vno igitur deo fiunt omnia cōditore. Vita verò est vnio mentis & animæ: mors autem non pernicies concretorum, sed vnionis pluriū dissolutio. Imago eago dei æuū, æui mundus, mundi sol, solis autem homo. At verò mutationem, quandam populi mortē esse arbitrantur: ob eā causam quia moles resoluitur corporis, & vita se reuocat in occultum. Equidē ô dilecte Mercuri, mundum quidem mutari hac te doceo ratione, quia quædam illius particulæ in occultum iugiter abeunt, nunquam tamen interire illū existimato. Hæ profectò mundi sunt passiones, reuolutio scilicet, atque occultatio. Reuolutio quidē cōuersio, occultatio autē renouatio est. Omniformis præterea mundus formas haud sanè aduentitias peregrináque suscipit: verū ipse eas in seipso coagitat. Cū igitur

mundus

mundus omniformis factus sit, is qui fecit quid fuerit? informis enim haudquaquã fuerit. quod si & ipse est omniformis, mundi similis erit: at si vnicam formam habuerit, in hoc erit mundo deterior. Quid itaque dicemus ad hæc? ne obsecro in ambiguo resistamus. Quod enim in diuinis ambiguum, nõdum cognitum: vnam igitur habet ideam. huius autem idea propria, cùm aspectum fugiat oculorum, incorporea est, formásque per corpora singula exprimit. Neque vlla te prorsus admiratio teneat, quia sit quædã incorporalis idea. est enim qualis idea sermonis, & in scriptionibus apices. vidẽtur enim per multum excedere: planæ tamen ex natura, leuésque sunt. Meditare autem quod nũc dicetur audentius, quódque verius etiam asseretur: quemadmodum homo nequit sine vita viuere, ita nec deus viuere potest, nisi bona producat. Hæc enim dei vita, hic eius actus, agitare singula, vitámque omnibus inspirare. Quędam verò eorũ quæ suprà diximus, certam quandam requirũt intelligentiam. Cõsydera in hoc exemplo quid potißimũ significare velim. Omnia sunt in deo, non tanquã in loco posita. Locus enim corpus est immobile, atque ea quæ posita sunt, motu

carent. Locatur quippe aliter in corpore, aliter in phantaſia. Cogita ſingula continentem, cogita nihil eſſe, quàm incorporalis natura capacius, nihil velocius, nihil validius, ipſúmque omnium capaciſsimum, velociſsimum, potentiſſimum. Sic iterum à teipſo incipiens meditare, atque animæ tuæ præcipito, quæ citius quàm præcipies euolabit. Iubeto inquam, vt tranſeat in oceanum, ita prius quàm iuſſeris, ibi erit, inde, vbi nunc eſt, nequaquam diſcedens. Iubeto iterum, vt in cœlum volet: nullis pennis egebit, nihil eius obſtabit curſui, non ſolis incendium, non ætheris amplitudo, non vertigo cœlorum, non ſyderum reliquorum corpora, quin penetrans omnia, ad ſupernum corpus vſque tranſcendat. Quinetiam ſi volueris globos omnes tranſire cœlorum, quódque ſuperius eſt, inueſtigare, id quoque tibi licebit. Aduerte quanta ſit animæ tuæ poteſtas, quanta celeritas. Túne potes iſta, deus non poſsit? Hoc igitur pacto cõtemplare deum, vt in ſeipſo intelligentias omnes habentem, habentémque ſeipſum ceu mundum penitus vniuerſum: niſi te deo æquaueris, deum nunquam intelliges. nam ſimile ſemper à ſimili ſuo cognoſcitur. Extende teipſum in

magnitudine ſine termino,emerge ex corpore, totum ſupergredere tempus,æternitas eſto, ſic deum denique noueris, impoſsibile nihil in teipſo ſupponens. Teipſum immortalem puta,cõprehendere cuncta potentem,ſcientiã omnem, atque omnem pariter artem: omni ſublimitate ſublimior eſto,omni fundo profundior, ſenſúſque factorum tuorum ſingulos in te colligito, ignis,aquæ,aridi,humidi: adeſto ſimul mundi partibus omnibus,cœlo,terræque,maríque,per omnem ętatem,extra corpuſculi tui vẽtrem habitato.per mortem nihil interire putato. Cũcta hæc ſimul comprehendito,loca,tẽpora,moles, qualitates,&quãtitates, ſic demũ deũ intelligere poteris.Cõtrà,ſi animam tuam in corpus demerſeris,ipſámque abieceris, iiſque te verbis in cœnum proſtraueris,neque ſcio quicquam,neque ſcire etiam valeo,vaſtum horreo maris fundum,in cœlum uolare nequeo, non noui quis nunc ſim,non noui quis ſim futurus in poſterũ. quid tibi cum deo?neque enim potes, cùm ſis malus,corporíſq; fœtidi ſeruus, ipſum pulchrũ bonúmq; percipere:extrema verò prauitas,nõ recognoſcere deum. At verò confidere, atque ſperare ſe bonum aliquando reperire poſſe, via

quædam diuina eſt, ad bonum recto tramite ducens, facilíſque & peruia: paſsim procedenti tibi ſemper occurret, ambulanti, nauiganti, die, noctéque, loquenti pariter atque tacenti. nihil eſt enim in rerum natura, quod non aliquam præ ſe ferat diuinitatis imaginem. TR. Nónne iuuiſibilis deus? MENS, Religioſius loquere Triſmegiſte: nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam cauſam fabricauit, vt eum per ſingula cerneres. Hæc dei bonitas, hæc eius virtus eſt, illum fulgere per omnia: nihil eſt vel in incorporeis etiam inuiſibile, mens ipſa intellectione videtur, deus autem in operatione conſpicitur. Hæc hactenus enodata tibi ſint Triſmegiſte, cætera omnia ipſe per te iam perſcrutaberis, neque falſa veritatis imagine decipieris.

COMMENTARIA.

Vndecimus de mẽte, diuino ſermone plenus, declarat ęternitatẽ à deo, mundũ ab æternitate, tẽpus à mũdo, trãſmutationẽ à tẽpore, à tranſmutatione mortẽ atque vitam pendere, inſuperabili dei poteſtati nullã potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec ſupernorũ, nec infernorum cõparabilem eſſe, quem vnicum eſſe cùm rationibus, tum analogiis, grauiſsimè permonſtrat, qui cum ocioſus eſſe nequit, ſemper omnia facit: quod de æterna verbi generatione dictum rectè concipias. ait enim quòd opus diuinum adeſſe neceſſarium erat, vt eſſẽt ea quæ fiunt, quæ fiebant, & quæ fient in poſterum: id vita eſt,

id pulchrum, id bonum, id denique deus, & vita cunctorum: ſed quid hoc niſi quod altius Euãgeliſtæ tuba cecinit, cum inquit? In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt: in ipſo vita erat. Cunctorum ergo vita à deo manat, atque ipſa deus eſt. Quo fit, vt ea vera mors, verúſque is non ſit rerum interitus, qui vulgo putatur, verùm ea qua viuentium vita in abditum ſe reuocans, res deſerit. Mira profectò proportione ad eum comprehendendum vtitur, qui omnem effugit proportionem, qui comprehenſus incomprehenſibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus ſe præſtat cognoſcibilem. Vos ergo quicunque pij, huc toti nunc adeſte, & mentis ſermonibus veſtram mentem inclinate, vt eum tãdem cognoſcatis, qui omnia ob eam cauſam fabricatus eſt, vt eum per ſingula cerneretis. Hæc Mens.

MERCVRII AD TATIVM DE COMMVNI. XII.

MEns quidem ô Tati, ex ipſa dei eſſentia, ſi qua tamen eſt eius eſſentia, naſcitur. Hęc qualiſcunque ſit, ſola ſeipſam ſyncerè comprehendit. Mens igitur ab eſſentia dei nequaquam diuiſa, ſed illi potius eo modo connexa, quo ſolis corpori lumen. Hæc mens deus eſt in hominibus: atque idcirco nonnulli ex hominum numero dij ſunt, eorúmque humanitas eſt diuinitati quàm proxima: etenim bonus dæmon deos quidẽ prædicat immortales homines, homines autẽ mortales deos. In animalibus autẽ irrationabilibus, mens illa natura eſt. Nã vbicunque a-

nima,ibi quoque mens : quemadmodum vbicunque vita,ibi etiam anima. In viuentibus absque rationis discursu,anima est vita vacua mentis:mens quippe adiutrix est hominum animarum,eas in bonum proprium reuocans.In animalibus ratione carentibus,cùm natura cuiusq; operando congreditur:in animis hominum resistit interdum atque repugnat.Anima siquidē infusa corpori, à voluptate atque dolore continuo deprauatur. ex corporis enim cōmistione voluptas & dolor, ceu riuuli quidam scaturiūt, in quos madens anima suffocatur.Quibuscunque igitur animis mēs præsidet,suo illas fulgore illustrat, earum moribus malísque resistens: quemadmodum verò medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, vrendo illud,atq; secando, recuperandæ valetudinis gratia : eodē modo mens voluptuosam affligit animam , vt radices voluptatis euellat.ab hac enim omnis animæ morbus:morbus animæ grauissimus,impietas est:opinio autem non ad bonum prorsus vllum,sed ad malum potius allicit.At verò mēs illa repugnans, sic animæ bonum procurat, vt sanitatem corporis medicus. Quotcunque hominum animæ mentem nequaquā sortitæ sunt

gubernatricem,eadem quę & brutorum animę, patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum imperio, ad quarũ expletionem ardenti quodam impetu perferuntur, ritúque ferarum immoderatè & irascuntur, & cupiunt: quódque deterius est, nec finem imponunt libidini vllum, nec malorum inueniunt paßionúmque terminũ. Hisce velut lictorem, vt vindicem deus legem proposuit. TAT. Hic ô pater disputatio illa de fato, quam in superioribus imperfectam reliquimus, reuiuiscit. Nam si decretum sit quosdam adulteros, quosdam fore sacrilegos, cur aliquis inde mulctatur, quando quidem compulsus fati neceßitate deliquerit. TR. Omnia sunt fati opera fili: absque illo nihil est corporalium, non bonum sine illo quicquam potest, non malum fieri sine illo. Decretum est eum qui turpe quid commiserit, pati. ille ob id committit, vt patiatur inde quodcunque patitur, quando commiserit. Cæterum de fato, ac delictorum suppliciis, in aliis diximus. Præsens verò nobis est sermo de mente, quid mens valeat, quàm differens in hominibus ac brutis sit eius instinctus, atque iterũ quomodo in brutis quidem non est mens ipsa benefica, in hominibus autem libidinis im-

petum cohibet, iracundiæ reſtinguit ardorem. ex quo ſequitur, vt inter homines, irrationales quidam, nonnulli rationales exiſtant. Cuncti verò homines fato, generationi, tranſmutationi ſubiiciuntur: initium quippe finíſque fati duo hæc, generatio ſcilicet ac tranſmutatio. Et homines vniuerſi id quidem patiuntur quod inſtituit fatum: verùm rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricem aſsiſtere, non eodem modo, quo cæteri patiuntur, immò ab improbitate alieni, exiſtentéſque non mali, patiuntur minimè malum. TAT. Quomodo rurſus hæc ais ô pater? TRISM. Adulter nónne malus? homicida nónne malus? Homo non adulter patitur, ſed quemadmodum adulter: nō homicida, ſed queadmodum homicida. Qualitatem tranſmutationis effugere impoſsibile eſt, ſicut & generationis effectum, prauitatem verò mentem habenti vitare licet. Quamobrem ego mi fili, bonum ſemper dæmonem audiui dictātem, qui ſi literis quæque monimenta mandaſſet, mira quædam in dies humano generi emolumenta conferret. Solus ille mi fili, tanquā ipſe primogenitus deus, vniuerſa conſpiciens, diuina in nos effudit oracula. Hunc equidem audiui

ſic

ſic aliquando prędicantem, Vnum omnia ſunt, præſertim intelligibilia corpora: viuimus potentia, actu, æternitate. Mens huius bona, quemadmodum & eius anima bona: cùm id ita ſe habeat, nihil eſt intelligibilium ab intelligibili diſtans. Poteſt præterea mens princeps omnium atque anima dei, quæcunque vult efficere. hæc ille. Tu igitur iſta conſydera, & ad hunc quem inferam ſermonem de fato mentis, arrectis auribus adſta. Si diligenter litigioſas captiũculas euitaueris, inuenies abſque dubio, quòd mens anima dei dominatur omnibus, tum etiam legi ac cæteris vniuerſis: neque aliquid illorum quę ad fatum ſpectant, impoſsibile menti. Ideóque humanus animus fato ſuperior, non tamen quę fato ſubiecta ſunt, negligit. atque iſta ſunt oracula boni dæmonis optima. T A T. Verè diuinè, atque etiam commodè tractaſti hęc ô pater. At illud inſuper mihi declares obſecro: Mentem in brutis operari naturæ modo dixiſti, cum illorũ affectibus cooperantem: affectus autem irrationalium, vt arbitror, paſsiones ſunt: mens ergo paſsio quędam eſt. ſic enim paſsionibus conformatur. T R I S M. Euge fili bone, quoniam generoſè rogas, æquum eſt vt tibi reſpondeam.

Omnia quæ insunt in corporibus incorporea, patibilia sunt, immo pasiones propriè sunt. omne enim moués, incorporeũ: omne motum, corpus: incorporeum autem mouetur à mente. motus autem pasio. Vtraque ergo, tum quod mouetur, tum etiã quod mouet, patiuntur: hoc quidem dominans, illud verò subiectum. Cùm verò separatur à corpore, à pasionibus liberatur: immo nihil vsquam impatibile fili. cuncta enim patibilia. Sed pasio & patibile in hoc maximè differunt, quòd vnum agit, alterum patitur: corpora verò secundum seipsa etiam agunt. aut enim immobilia sunt, aut mouentur: vtrũ verò sit horum, pasio est. Incorporalia autem operantur semper, propter eáque patibilia sunt. Neque te appellationes moueãt. operatio enim ac pasio idem, vocabulo tamen magis honorãdo vti nil obest. TAT. Perspicuam de his rationem reddidisti ô pater. TR. Illud præterea consydera ô fili, quòd duo hæc soli ex omnibus animalibus homini, deus ipse largitus est, sermonẽ scilicet, atque mentem: quę quidem eiusdem ac immortalitas premij esse censentur. Iis quisquis ad id quod decet, vtitur, nihil ab immortalibus discrepat. Quinetiam corporis solutus compe-

dibus,ab vtriſque ducetur in chorum beatorũ ſimul atque deorum. TAT.Cætera præter hominem animantia,nónne ſermone vtũtur?TR. Non fili,ſed voce. permultum intereſt vocem inter atque ſermonem:ſermo cunctis communis hominibus,vox autem propria cuiuſque hominis,propria etiam cuiuſque generis animantiũ. TAT. O pater, diuerſa genera hominum diuerſis vtũtur ſermonibus?TRISM. Diuerſis ô fili,vnus etiam ſermo, qui per interpretationẽ huc,atque illuc tranſlatus,vnum denique verbũ exiſtere reperitur. Verbum idem apud Ægyptios,Perſáſque,& Græcos. Sed uideris mi fili, verbi virtutem,& amplitudinem ignorare.Beatus deus,dæmon bonus, animam eſſe in corpore,mentem in anima,in mente verbum pronũtiauit: deum autem horum patrem aſſeruit.Verbum itaque,imago,ac mens dei eſt: eſt corpus quidem ideæ,idea verò animę eſt, puriſsimaq; materię portio aër, aëris anima, animæ mens, mentis denique deus. Deus verò circa omnia, ſimul atque per omnia,mens circa animam, anima circa aërem,aër circa materiam. Neceſsitas autem prouidentiáque, & natura, organa mundi ſunt,ordiníſque materiæ.Etenim intel-

ligibilium vnumquodque eſſentia, eſſentia verò illorum ipſum idem. At eorum quę mundo inſunt, corporum, vnumquodque eſt multitudo. Corpora compoſita ipſum idem habentia, atq; inuicem mutuò tranſeuntia, immortalitatem ipſius eiuſdem perpetuò ſeruant. In cæteris corporibus quæ compoſita ſunt, corporis cuiuſque numerus eſt. abſque numero conſtitutionem, vel compoſitionem, vel diſſolutionem fieri impoſsibile eſt: vnitates quippe gignunt, atque augent numerum. rurſúſque ſolutæ, in ſe numerũ retrahunt. Materia quidem vna, totúſque hic mundus, magnus eſt deus, imago maioris, vnit⁹ illi, patris ordinem, voluntatémque ſeruans, vitę totius integra plenitudo: neque eſt in eo quicquam per omnem ęternitatem, reſtitutionémq; paternam ſeu ad totum, ſiue ad partem ſpectãs, quod non vita fruatur: neque eſt vitæ expers in mundo quicquam, nec fuit antè, nec erit. Viuẽtem enim voluit pater eius, quandiu eſt, eſſe mũdum, vnde deum hunc eſſe neceſſe eſt. Quomodo poſſunt ô fili in deo, in totius imagine, in plenitudine vitæ, eſſe quædam vita carentia? Priuatio vitæ corruptio eſt, corruptio verò pernicies. Quonam igitur pacto, pars vlla eius quod in-

corruptibile est ,corrumpi, vel dei quicquam destrui potest?TAT. Nónne ô pater animalia quæ in mundo sunt, mundi partes, intereunt? TR. Rectiꝰ loquere fili. Erras enim in nomine: non moritur in mundo quicquam, sed composita corpora dissoluuntur: dissolutio mors non est, sed mistionis resolutio quædam: soluitur autem vnio, non vt ea, quæ sunt, intereant, sed vt vetera iuuenescant. TAT. Cùm sit quædam operatio vitæ, nonne motio quædam hęc est, atq; idcirco quid in mundo immobile? TRISM. Nihil ô fili. TAT. Nunquid immobilis tibi terra videtur? TR. Minimè, sed multis motibus agitata, sola tamen hæc quodammodo stabilis. An nō ridiculum esset ipsam nutricem omniū, concipientem, parturientémque singula motu carere? impossibile enim aliquid absque motu parere. Nec minus ridiculum illud, quàm id corpus sterile nuncupare. nihil enim aliud ipsius immobilis appellatio, quàm sterile quiddam significat. Totum hoc ô fili, generatim cōsydera: quod est in mundo, aut crescendo, aut decrescēdo mouetur. Quod verò mouetur, id præterea viuit: singula tamen viuentia, haud eadem esse necesse est. Simul quippe mundus vniuersus

existens,totus quidem immobilis,partes autem eius agitabiles vndique: nihil tamen corruptioni subiectum, sed appellationes quædam falsæ homines turbant. Neque enim generatio, vitæ creatio est,sed latentis explicatio vitę:neque mutatio mors,sed occultatio potius. Cùm hæc igitur ita se habeant,immortalia cuncta. Materia quidem vitę spiritus est,mens animę. Ex mente viuens omne profluit. Omne igitur viuens,per mentem permanet immortale. Maximè verò omnium immortalis est homo,qui deum capit, qui diuinæ conformatur essentiæ. huic enim soli ex omni viuentium genere,deus ipse congreditur, nocte quidem per somnia, die crebrius per portenta,per quæ omnia sibi futura prænũtiat,per aues,per intestina,per spiritum,pérque Sibyllam,propter quæ verè dicitur homo scire, Quæ sunt,quæ fuerunt, quæ mox ventura trahentur. Illud autem in primis animaduertas fili mi velim,quòd vnumquodque genus viuentiũ reliquorum, propriam mundi prouinciam habitat:humida quidem aquam,terrestria terram, aërem volatilia:homo autem iis omnibus vtitur, terra,aqua,aëréque,& igni:cœlum suspicit,sensúq; illud attingit:deus verò circa omnia simul,

atque per omnia. actus enim est omnium, atq; potestas. nam non arduum quiddam est ô fili, deum percipere. Hunc quoties intueri volueris, aduerte mundi ordinem, atque ordinis eius ornatum. Aduerte necessitatem eorum quæ sensu percipiuntur, prouidentiámque cunctorum quæ facta sint antè, & quæ quotidie fiant. Aduerte plenam vitæ materiam, talem, ac tantum deum cum omnibus bonis, & pulchris diis dæmonibus, atque hominibus incedētem. TAT. At istę ô pater, operationes quædam sunt. TR. Ah fili vnde hæc, nisi ab ipso deo proficiscūtur? num ignoras, quòd queādmodum mundi partes sunt cœlum, aqua, terra, & aër, eodem modo dei membra, vita, immortalitas, necessitas, prouidentia, natura, anima, mens? Horúmque omnium participatio, ipsum bonum: neq; fit aliud vsquam, nec est factum, vbi deus ipse non adsit. TAT. In materia ergo pater? TRISM. Materia fili mi, seorsum est à deo, vt locus illi proprius assignetur. Quid aliud illam existimas, quàm rudem indigestámque congeriem hanc existere posse? ne secus credas nisi formetur. Quòd si formatur, ab aliquo certè formatur. operationes enim formandi, partes dei esse diximus. A quo

ergo vita donantur animãtia ſingula? à quo fiũt immortalia, quæ immortalitatis munere perfruuntur? à quo mutantur, quæ mutabilia ſunt? ſiue materiam, ſeu corpus, ſiue eſſentiã nũcupaueris, dei actus eſſe memento: actúmq; materiæ, materiæ ratione͂: actũ corporeũ, corporũ ratione͂: actum eſſentiæ, eſſentiæ rationem: ídque omne neque quicquam eſt in omni quod non ſit ipſe deus. Itaque nec magnitudo, neque locus, neq; qualitas, nec figura, neque etiam tempus circa deum. omne enim eſt. Omne autem circa omnia, atque per omnia. Hoc verbum ô fili cole, atque adora. Cultus autem dei vnus eſt, non eſſe malum.

COMMENTARIA.

Duodecimus de inferiore mente, quæ primæ mentis imago, aut veſtigium quoddam eſt, perſequens poſt primæ mentis exactam determinatione͂, eam ſingulis animabus aſſociat, ſed in irrationalibus mens naturę eſt, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicunque hominum deſtituuntur, ritu ferarum flagranti quodam impetu ad cupiditatum expletione͂ rapiuntur, nec finem ſuæ libidini ſtatuunt vllum, nec ſuorum malorum inueniunt paſsionúmque terminum, qui fato, diuinóque decreto patiuntur, dántque ſuæ meritas ignorantiæ pœnas. Boni contrà, quibus mens præſidet boni, pulchríque imago, bona ſuſcipiunt, quæ illis conſtituerit fatum. Minimè ergo fatum effugies: lex ſiquidem diuina eſt fatum, mala tamen, pœnáſque prauitatis aſſeclas fugere potes. Mercurius oraculo plenus multa diſcutit, ſæpius oraculum infundentem audiuit. duo diuina in hominibus munera commendat

dat, mentem, atque ſermonem. Oracula boni dæmonis, vel ſi mauis, cœleſtis ſpiritus diuinitus afflantis aperit, de deo, de verbo, de mundo, de materia, nihil eſſe in mundo vitæ expers, nihil mortale dicendum, ſed potius diſſolubile quid eſſe ſentiendum, nihil immobile. Et ſoli diſſolubilium homini deum variis modis congredi, & quo pacto ex ſenſibilibus ad deum percipiendum homo aſſurgere poſsit. Hæc duodecimus.

MERCVRII AD TATIVM FILIVM ſuum, de regeneratione, & impoſitione ſilentij. XII^r.

TAT. In communibus pater ſermonibus, per ænigmata quædam, ac ſine declaratione vllius adiunctionis, de deitate tractaſti, aſſerens ante regenerationem ſaluum fieri neminē. Equidem, dum aſcendebas in montem, ſupplex tibi tunc aſtiti, obſecrans, vt mihi regenerationis rationem aliquando reſerares. id enim ſolum reſtabat tunc mihi diſcendum. Tūc demū ſpopondiſti te reuelaturum, cùm à mundo forem alienatus. Ecce iam paratus ſum pater: à mente mea mundi deceptiones excuſsi. tu ergo ſerua promiſſa. Regenerationis modum vel palàm, vel clanculum, vt lubet, ediſſere. Ignoro ô Triſmegiſte, qua ex matrice, quóque ſemine natus fuerit homo. TRISM. O fili, contemplatiua in ſilentio ſapientia: ſemen eius, verum bonum. TAT. Quonam ſerente pater? hoc enim ignoro. TRISM. Voluntate dei, mi fili. TAT. Et

quanti eſt, qui eſt genitus. expers enim intelligibilis eſſentiæ. quòd ſi aliter ſe habeat qui gignitur, deus erit dei filius. TRIS. Omne in omni, conſtans ex omnibus poteſtatibus. TA. Ænigmata fingis ô pater, neq; patris more cum filio loqueris. TRISM. Hoc genus ô fili non eruditur. verbũ quoties vult, ſub inſinuatione quadam in dei memoriam reducitur. TAT. Impoſsibilia infers, ac nimium violenta: quapropter his cupio contradicere. TR. Admodum diſcrepas à paterno genere Tati. TAT. Ne inuideas mihi pater. legitimus enim ſum filius. Agè precor, regenerationis modũ, me doce. TR. Quid dicam fili? quod dicam præter hoc non habeo quicquam, quod verum cerno ſpectaculum, ex dei benignitate mihi iam oblatum, vnde in corpus ſum immortale tranſlatus, ſúmque non ille qui prius fueram, ac mens nuper effectus. hoc myſterium non docetur. Vide hoc elemẽto formato, per quod videre licet, per quod neglecta eſt à me prima compoſita ſpecies, nõ quòd ſim coloratus, tactúmque ac terminum habeam. ab iis enim impræſentiarum alienus ſum. TAT. In furorem me inſanúmque mentis œſtrum ô pater nimium concitaſti, impræ-

ſentiarum me ipſum haud video. TR. Vtinam fili chariſsime tu quoque teipſum non dormiẽs tranſcurriſſes, inſtar eorũ qui ſomno in ſomniis occupantur. TAT. Dic age, quis eſt regenerationis auctor? TR. Dei filius, homo vnus voluntate dei. TAT. Nunc mutum ô pater, ac ſtupidum reddidiſti: ipſe quoque à priſtino ſtatu mẽtis alienatus, eandem aſpicio imarum rerũ charactere magnitudinem, in eóque mendacium. Mortalis enim ſpecies per dies ſingulos tranſmutatur, hæc ad tempus, vtpote falſa, in augmẽtum, decrementúmque vertitur, quid ergo verũ Triſmegiſte? TR. Quod non perturbatum, nõ determinatum, non coloratum, non figuratũ, non conciſum, nudum, perſpicuum, à ſeipſo cõprehenſibile, intranſmutabile, bonum, ac penitus incorporeum. TAT. Inſanio iam re vera mi pater, cúmque ſapientem abs te ſperaſſem me fieri eiuſcemodi cognitione, ſenſus obtuſi ſunt. TR. Sic accidit fili. Nam ſurſum latũ, vt ignis, & deorſum latum, vt terra, & humidum, velut aqua, necnon ſpirans, vt aër, quomodo ipſum ſenſu percipies, non durum, non molle, non dẽſum, nõ penetrabile? ſolum potentia atque actu conſyderandum. qui verò poteſt, oret, vt gene-

rationem quæ in deo eſt, intelligat. TAT. Impotens ego ſum pater. TR. Abſit hoc ô fili. recurre in teipſum, & conſequeris: velis, ac fiet. Purga ſenſus corporis, ſolue te ab irrationalibus materiæ ipſius vltoribus. TA. Num vltores intra me ſunt?. TRISM. Non pauci ô fili, ſed horribiles, ac multi. TA. Ignoro ô pater. TR. En fili, hæc vna eſt vltrix, ignorantia: ſecunda, triſtitia: tertia, inconſtantia: quarta, cupiditas: quinta, iniuſtitia: ſexta, luxuries: deceptio, ſeptima: octaua, inuidia: fraus, nona: decima, ira: vndecima, temeritas: duodecima verò, malitia. hæ quidem ſunt numero duodecim: ſub his plures aliæ cótinentur, quæ per corporis carcerem incluſum, triſtem hominem ſenſibus pati cogunt: abſunt autem iſtæ ab eo qui eſt dei fretus clementia. Atque ita conſtat regenerationis modus, ac ſermo. Deinceps ſileto mi fili, deúmque ſilendo laudato, eóque pacto diuina clementia nunquá à nobis aberit. Gaude deinceps mi fili. nam poteſtate diuina in contemplationem es veritatis eleuatus. Deſcendit in nos cognitio dei, hac accedente, repulſa eſt ignoratio. Deſcendit in nos cognitio gaudij, hac præſente, triſtitia penitus aufugit, in eóſque ſe vertit qui ad eá parati ſunt

capiendam. Poteſtatem voco ad gaudium perducentem conſtantiam, cuius vis proculdubio ſuauiſsima eſt. Complectamur igitur eam libẽtiſsimè fili. ea enim, cùm primùm aderit, mollitiem omnem prorſus expellet. Quartam verò nunc continentiam voco, vim vniuerſarum victricem cupiditatum. Gradus hic ô fili, iuſtitiæ fundamentum exiſtit. Aduerte autem quo pacto à cunctis operibus iniuſtitiam expulit: iuſti quidẽ effecti ſumus, abſente iniuſtitia fili. Sextã voco potentiam in nos deſcendentem, communitionem ſcilicet aduerſus exceſſum: hac denique diſcedente, inuoco veritatem, aufugit mox deceptio, veritas adeſt. Vide quomodo abſolutum eſt bonum, veritate præſente. Liuor enim diſceſsit à nobis. veritatis enim innatum eſt bonum, cum vita ſimul & lumine, nec vltra iræ vindex acceſsit: verum vltrices omnes repẽtino quodam impetu reiectæ ſunt. Intellexiſti fili regenerationis ipſius modum? denario præſente numero, intellectualis generatio compoſita eſt, quæ duodenarium numerum reiicit. Idq́ue ex ipſa generatione ſpeculati ſumus. Quicunque igitur propter benignitatem generationis, quæ ſecũdum deum eſt, ſenſum amittit corporeum,

ſeipſum cognoſcit ex diuinis compoſitum, factúſque indecliuis, diuina potentia tota mente lætatur. TA. O pater concipio non oculorum intuitu, ſed actu mentis, qui per vires intimas exercetur: in cœlo ſum, in terra, in aqua, in aëre, in animalibus ſum, in arboribus, in corpore, ante corpus, atque poſt corpus. Ad id præterea mihi dicas velim, quomodò vltrices tenebrarum numero duodecim, à decem poteſtatibus repelluntur. Quis modus Triſmegiſte? TR. Tabernaculum iſtud ô fili, eſt ex zodiaco circulo conſtitutum, qui ex duodenario numero conſtat illo. Numeríq; vndecim ſunt, vnus omniformíſque ſecundum ideas naturæ, ad hominis peruagationem, atque circuitum. Itaque diſiugatæ quodammodo ſunt ab inuicem vltrices illæ, in agendo tamen quodammodo coniugatę: vt ecce inſeparabilis eſt ab ira temeritas. Merito ergo ſecũdum rectam rationem eatenus interuallum, quatenus à poteſtatibus decem, id eſt à denario numero, repelluntur. Denarius ô fili animæ genitor eſt. Vita verò, & lux, ibi vnitæ ſunt, vbi vnitatis ipſius numeri ſunt ex ſpiritu nati: itaque vnitas ſecundum rationem denariũ cõplectitur, rurſúſque denarius vnitatem. TA.

Eia pater, vniuersum video, méq; ipsum in mēte conspicio. TR. At hęc est regeneratio ô fili, nō adesse vlterius corpori, quantitate dimenso. Ob hanc profectò rationem, regenerationis mysterium protuli, ne simus calumniatores totius aduersus multos, quos deus ipse vult. TA. Responde ad hæc ô pater, corpus istud ex potentia constitutū, num aliquando dissoluetur? TR. Caue ne id vlterius audeas. Impossibilia profers ac penitus erras, mentísque oculis ista loquēdo, impietate nimia profanaris. Sensibile naturæ corpus ab essentiali generatione procul admodum discrepat, vnum quidem dissolubile, indissolubile alterum. Illud mortale, hoc immortale. An verò ignoras, quòd & deus, & vnius filius natus es? TAT. O quàm vellem ô pater, analogiam illam per hymnum, quem dixisti, audisse, te à potestatibus, dum ipse in octonario essem. TR. Octonarium ô fili, cecinit ipse Pœmander. Vnde te decet vmbraculum soluere. purus enim ille Pœmander, mens diuinæ potentiæ, non plura mihi, quàm scripta sint, aperuit, existimans me reliqua scrutaturū, hortatus me est ad decora officia, ex quo omnes quæ in me vires sunt, concinnunt. TA. O pater audire

hæc, & intelligere velim. TRISM. Quiesce fili, quiesce inquam, audies iam harmonicam canti lenam, regenerationis hymnum, quem nunquã sic facilè propalarem, nisi tibi conducturũ confiderem. Non docetur hoc, sed occulitur in silentio. Vide me fili bone, obserua singula diligẽter. Sic enim te quoque decet orantem sub diuo, occidente sole ad austrum, oriente verò ad eurum faciem vertere. Vniuersa mundi natura hunc audiat hymnum: Audi terra, audite turbines imbrium, ô syluæ silete: cantaturus sum creatorem omnium, totúmque & vnum. Audite cœli, quiescite venti, circulus immortalis dei orationem istam exaudiat. Cano iam creatorem omnium, terrarum distributorem, cœlum æqui librantem, iubentem ex oceano aquam vndiq; fluere dulcem ad hominum alimentum, iubentem ignem fulgere supernè ad actiones hominum atque deorum. Agamus illi omnes vna voce gratias, tranantí cœlos, naturámq; creanti. Hic mentis est oculus, hic potentiarum benedictionem libenter excipiet. O meæ vires, laudate ipsum vnum & omne. Cõsonate voluptati meæ omnes animi vires. Cognitio sancta, quæ tuo lumine fulget, per te lumen intelligibile cãtans,

tans, gaudio mentis exulto. Omnes potentiæ mecum vna concinite. Conſtantia canta mecũ. Iuſtitia mea, per me iuſtum canat. Communio mea, totum ipſum laudet, per me canat veritas veritatem. Bonum noſtrum, bonum denique canat. O vita, ô lux, à vobis in nos benedictio currit. Gratias habeo tibi pater, actus omnium poteſtatum. Gratias ago tibi deus, omnium poteſtas actuum. Verbum tuum per me te laudet, per me mundus verborum recipit ſacrificium hoc, meæ vires clamant, totum cantant, uoluntatem tuam perficiunt. Tua voluntas abs te in totum, ſacrificium verborum, ab omnibus excipe. O vita, totum, quod eſt in me, ſalua. O lux totum illumina, ſpiritus deus. Verbum tuum me regit ſpiritifer opifex. Tu ſolus es deus. Homo tuus hæc clamat, per ignem, pérque aërem, per aquam, pérque terram, per ſpiritum, pérque creata. Ab æternitate benedictionem inueni, qua deſyderio in voluntate tua quieſcam. TA. Noui pater hunc hymnum abs te ex voluntatis affectu cantatum, vnde mundum attigi meũ. TRISM. Intelligibilem dic mundum fili TA. Intelligibilem dico pater. Ex tua ſiquidem cantilena, illuſtrata mihi mens eſt: quo fit, vt ipſe

quoque ardeam amore canendi. TR. O fili mi Tati, ne sine proposito laudes cantato diuinas. TA. Ex mente cantabo mi pater, TR. Quę speculor infundo tibi, generationis ꝓgenitor Tati. TA. Deo verborum offero sacrificia. ô deus, tu pater, tu dominus, túque mens, accipe sacrificia verborum: quæ requiris à me, te volente perficiũtur omnia. TRISM. Offerto fili hostiam pa tri deo gratam, orationíque tuæ intentus esto. TA. Gratias habeo tibi pater, quòd ista mihi prædicare volueris TRISM. Gaudeo fili, quòd tibi bona quãplurima ex veritate, quæ sanè sunt immortalia opera: id à me discens, silentium virtutis annuntia, nulli communicans regenerationis mysterium, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim vterque nostrum ad sufficientiam meditatus est, ego quidem discens, tu verò condiscens, ex quo teipsum, patrémque nouisti.

COMMENTARIA.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio antè quam saluus fiebat nemo: cuius regenerationis auctor est dei filius homo, vnius voluntate dei: mysterium, quod non docetur, sed occulitur in silentio, & in silentio à sanctis veneratur. Tu Christiane cætera legito, & si noua regeneratione in deo per dei filium es reformatus, depulsis ignorantia, tristitia, cu-

piditate, iniustitia, luxuria, deceptione, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum vltricibus, decem oppositis dei pietate assecutis potestatibus tota mẽte exulta, deo reformatori toto mentis vigore gratias agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus factus, & à spiritu regenitus, pietatis hymnum concine, & regenerationis immaculatus pietatem retine. totus in deum parentem, & regenerationis auctorem eius filium conuersus, hunc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, vel saltem ad tam piè cogitãdum mentis tuæ benignitate excitatus.

MERCVRII AD AESCVLAPIVM Epilogus. XIIII.

QVoniam filius meus Tatius, te absente, naturam omnium discere voluit, cunctari verò me noluit ipse, vtpote iunior, ac nuper accedens ad cuiusque cognitionẽ, coactus sum plurima dicere, vt facilius illi foret, atq; expeditus intuitus: operæpretium esse censui, vt ex multis eligens potiora, summatim nunc tibi disputationem præcedentem repetam. Licet enim tecum, vtpote rerum naturæ perito, per mysteria quædam percurrere. Quæ sensu percipiuntur, facta sunt omnia, fiúntque quotidie: genita non à seipsis, sed ab altero fiunt. Multa sunt genita, sensu patentia singula, differentiáque, nec omnino similia. quæcunque gignuntur procedunt ab altero. Est ergo quis factor istorum, atque is ingenitus, vt genitis antiquior sit. Genita enim

dixim9 ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis esse potest antiquius. Factor quippe potentior est, & vnicus, solúsque re vera sapiens vniuersa, cùm nihil omnino ipsum pręcedat. Dominatur quoque multitudini, magnitudini, actioni, continuitati, genitorúmque omnium differentiæ. Præterea genita visibilia sunt: inuisibilis ille: ob id verò facit, vt visibilis fiat. semper igitur facit. Dignum est intelligere, intelligendo mirari, admirando se beatum vocare, patrem legitimum recognoscētem. Quid enim dulcius parente legitimo? Quis iste? Quomodo eum reperiemus? an illi appellationem dei, soli decens est attribuere vel factoris, vel patris? an tria pariter cognomenta Deum ergo cognominato propter potentiam, factorem propter actum, patrem denique propter bonum. Est enim potestas à genitis admodum differés, actus autem in productione cunctorum. Quá ob rem sermonis varietate, vanitatéq; dimissa, duo hæc in primis meditari oportet, genitorem scilicet, ac genitum: horum nihil est medium, nec quicquam præter hæc aliud. Cùm ergo omnia intelligere volueris, horum recordare duorum, eáque esse vniuersa memento, nihílque

tibi erit ambiguum, nec ſupernorum, nec infernorum, ſeu diuinorum, ſeu mutabilium, aut patentium, aut eorum quæ in tenebris deliteſcũt. Duo nempe cuncta ſunt, genitor ac genitum, nec ſecerni alterum ab altero poteſt: neque enim genitorem abſque genito eſſe poſsibile eſt, vtrunque illorum id ipſum exiſtit. Itaque neutrum diſiungi licet ab altero, quemadmodum neutrum à ſeipſo diuidi: ſiquidẽ ipſum faciens, nihil præter ipſum quod facit, eſt aliud, ſimplex enim eſt, vt ſemper eſt. ita ſemper eſt agens, idẽque ſibiipſi, & in exiſtendo pariter, & in agendo. Nihil autem quod genitum, à ſeipſo genitũ eſt: non ergo ſeorſum factum à faciente: qui horum vnum ſubtrahit, perdit & alterum. Vnus quippe natura propria, naturam ſemper alterã reſpicit. Si itaque duo conceſſa ſunt, efficiens & effectum, vnita quidem ſunt inuicem: ſic tamẽ, vt vnum præcedat, alterum verò ſequatur: præcedens ſanè deus efficiens, ſequẽs verò id quod eſt effectum. Quicquid id denique ſit, neque diffidat quiſpiam iis quæ diximus, varietate rerum perterritu[s], quaſi tam diuerſorum conſtructio vel ardua ſit, vel indigna maieſtate diuina. Vnica enim deo gloria, omnium conſtitutio:

atque id eſt velut corpus dei effector. Ab ipſo profectò factore, nihil malum, nihílque turpe. Hæ ſiquidem paſsiones ſunt creata ſequentes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neque faber ferrarius induxit rubiginem, neque animati corporis genitor cœnũ ac ſordes: eodémque modo, nec deus etiam malum. Generationis autem perſeueratio, malum ſurrepere cogit, eáque de cauſa mutationem deus rebus inſtituit, & ceu quandam generationis ipſius purgationem. Præterea eidem pictori figurare licet cœlum, terram, mare, deos, homines, bruta, arbores, ac vita carẽtia, deo verò vni, talium deerit agẽdorum facultas? O dementem, ô cæcum, & totius diuinæ cognitionis expertem. Nihil eſt magis ô Æſculapi ridiculum, quàm quod huic accidit. nam dum ſe deũ venerari fatetur, ex eo quod creandi negotio curáque liberet, deũ ipſum prorſus ignorat, quód que deterius eſt, mortalium illi paſsiones adſcribit, inuidiam, ſuperbiam, ignorantiam, imbecillitatem. Niſi enim faciat omnia, aut ſuperbus eſt, aut potius imbecillus, quorum vtrũque nefariũ. Deus enim vnicam, propriámque naturã habet, ídque ipſum bonũ eſt. Bonus autem, nec

ſuperbus eſt, nec impotens. Ipſum verò bonũ, deus eſt. Bonum quippe, ipſa vis omnium agẽdorum. Quodcũque genitum, à deo genitum, id eſt à bono, & ab eo quod omnia poteſt. Vide quomodo ille quidem facit, quomodo etiã illa fiunt. quod ſi comprehendere velis, licet magnam rationem, perpulchram, atque ſimillimam intueri. Aſpice precor agricultorem, ſemina in terræ gremium diffundentem, hic triticũ, ordeum alibi, alibi verò reliqui generis ſemina, aſpice eundem vites, malóſque, & ficus repaſtinantem, atque amputantem. Eodémque modo deus ipſe in cœlum quidem ſerit immortalitatem, in terram verò mutationem, in totum denique mundum vitam, atque motum. Hæc autẽ haud multa ſunt, ſed pauca, certóq; numero determinata. Cũcta enim quatuor ſunt, ac deus & generatio, quibus omnia comprehenduntur.

COMMENTARIA.

Quartuſdecimus hęc aſſerit, quæ ſenſu percipiuntur, facta eſſe omnia, atque continuè fieri: nam quemadmodum ab alio fluunt, qui omnibus omnipotens rebus dominatur, ita quoq; ea continuè ſuſtinet, ne ſua natura ſui prona caſus ruant in nihilum, cuius ſola cognitio felicem facit, atque beatũ, qui deus omnium factor, atque pater eſt, & ſolus ipſe genitor, & cætera omnia genita, intérque genitorem, & genitum nullum intercipi poteſt medium: & hæc duo, vniuerſa ſunt: ſunt enim

duo omnia, genitor, atque genitum. Præterea hoc asserit, malū à deo non pendere, vt neque à ferrario fabro ferri rubigo, sed creata sequi opera. Et ex humana nos arte ad diuinam artem concipiendam eleuat, & deum ipsum in cœlo immortalitatē serere, in terra mutationem, in toto verò mundo vitam, atque motum. Hæc Epilogus. Hæc pauca per modum argumentorū subiecimus, quanuis ingenuè fateamur singulum quenque dialogorum maiorem declarationis operam desyderare, & lōgè præstantius, quàm nostræ modiculæ vires suggerant, ingenium. Prodeat tamen Mercurius hic de diuina potestate nunc in lucem ad dei honorem, & ad illustrationem legentium, ex iis præsertim qui ex gentilibus prodierunt omnibus seculis insigni sermonum pietate conspicuus.

EX IOANNIS STROBÆI collectaneis.

MERCVRIVS AD TATIVM.

DE veritate ô Tati, non fieri potest vt audacter loquatur homo, qui animal imperfectum est, membris imperfectis constans, & ex multis diuersísque corporibus constitutum corpus gerens. Sed quatenus possum & fas est, veritatem dico in solis æternis corporibus esse, quorū & ipsamet corpora vera sunt. Videlicet ignis nihil aliud quàm ipse ignis est, terra nihil aliud quàm ipsa terra est, aër, quàm ipse aër. Nostra verò corpora his omnibus constant: habent enim partes ignis, habent etiam terræ, & aëris & aquæ partes. At neque sunt ignis, neque terra,

nec

nec aër, nec aqua, nec aliud quicquam veri. Itaque ſi conſtitutio noſtra ne principio quidem veritatem eſt nacta, quo pacto liceret nobis veritatem intueri, aut eloqui? aut cogitare ſolum, niſi deus id velit? Vniuerſa igitur ô Tati ſupra terrā, non veritas ſunt, ſed veritatis imitationes: & ne hęc quidem omnia, ſed perpauca. cætera planè ô Tati, mendacium & error ſunt, & phantaſiæ opiniones velut ſimulachra quædam. Cū autem ſuperne influxus phantaſiæ contingit, veritatis imitatio fit: contra ſine ſuperiori efficacia, mendacium remanet: quemadmodum imago corpus quidem picturæ oſtendit, ipſa verò non eſt corpus, vt imaginatio picturæ repræſentat. & oculos quidē ac aures videtur habere: verum nec videt, nec audit quicquam: item & reliqua omnia præ ſe fert pictura, ſed falſa ſunt, & videntium oculos fallunt, qui ſibi res veras videre videntur, cum re vera falſę ſint. Porrò quicunque mendacium non vident, veritatem vident. Quòd ſi rem harum quamlibet ita cogitemus, aut videamus, vt exiſtit, cogitamus & videmus vera: ſi verò præter id quod eſt, nihil veri vel cogitabimus vel ſciemus. Eſt igitur, pater, veritas etiam in terra? Non ſine occaſione, falleris fili.

Verùm veritas ô Tati nequaquam eſt in terra. neque enim fieri poteſt. Vt tamen aliqui homines, quibus diuina contemplandi facultatem largitus eſt Deus, de veritate cogitent fieri poteſt. Alioqui nihil menti & rationi verum eſt in terra, ſed menti ac rationi omnia quę vera cenſentur, ſunt opiniones ac imaginationes. Cæterum nónne vera cogitare & loqui, id quoque veritatem oportet nominare? Quid tū poſtea? Eáne quæ ſunt, cogitare ac loqui oportet? At nihil in terra vere eſt. Verúmne id eſt, nullius eſſe veri cognitionem? Et quomodo hic in terra fieri poſſet ô fili? Quippe veritas abſolutiſſima virtus eſt, ipſúmque ſummum bonum, quod nec à materia turbatur, neque corpore circundatur, nudũ, conſpicuum, immutabile, auguſtum, alterationis expers, bonum. Contrà quæ hîc ſunt ô fili, licétne videre tanto bono prædita, vtpote corruptibilia, patibilia, diſſolubilia, cõuerti & ſemper alterari, & alia ex aliis fieri ſolita? Quæ igitur ne ſecum quidem ipſa ſunt vera, quo pacto ſimpliciter eſſe vera poſſent? Nam omne quod alteratur, mendacium eſt, non in illo manens cui ineſt, ſed phantaſias immutatione ſua nobis alias atque alias exhibens. An verò ne homo quidẽ

verus eſt ô pater? Quatenus quidem homo, nõ verus eſt fili. Verum enim eſt quod ex ſe ſolo habet, & per ſe manet quale eſt : at homo ex multis conſtat, & non manet per ſe, ſed ex ætate in ætatem , ex vna forma in alteram vertitur atque mutatur, ídque adhuc in corpore degẽs. Hinc multi liberos ſuos poſt breue temporis interuallum non agnouerunt, itémque liberi parentes. Quod igitur ita mutatur, vt non cognoſcatur amplius, potéſtne verum eſſe Tati? an contra potius mendacium eſt, dum in variis mutationum phantaſiis verſatur? Quin tu verũ eſſe cogita id quod permanens ac iuſtum eſt. Homo autem non ſemper eſt: quare ne verum quidem eſt, ſed imaginatio potius quædam homo eſt, quę mendacium ſummum eſt. Ergo ne æterna quidem illa corpora pater, quoniam mu tantur, vera ſunt? Omne profectò genitum & mutabile, verum non eſt: ſed æterna illa corpora à primo parente facta, materiam quidem accepiſſe veram poſſunt: continent tamen & ipſa nonnihil mutatione ſua mendacij. Nihil enim in ſeipſo non permanens verum eſt. Verum inquis ô pater: itaque ſolem qui præter omnia cętera non mutatur, ſed in ſeipſo permanet, ſolũ

quis rectè veritatem nominauerit. Quare omnium rerum in mundo opificium ei ſoli concreditum eſt, vt qui imperet omnibus, ac faciat omnia, quem & ego colo, & veritatem eius adoro, ipſúmq; opificem agnoſco poſt primum illum & vnum. Quam tu igitur primam eſſe veritatem ais ô pater? Vnum & ſolum illum Tati, qui non eſt ex materia, qui corpore non continetur, ſine colore, ſine figura, mutationi & alterationi nulli obnoxium, ſemper exiſtentem. Mendacium verò fili, perit. Porrò quæ terrena ſunt, corruptione occupauit, & inuoluit, & inuolutura eſt ipſius veri prouidentia. Nam abſque corruptione non cōſiſtere poteſt generatio. Omnem verò generationem corruptio ſequitur, vt iterum gignatur. Quæ generantur enim ex corruptis produci neceſſarium eſt: & rurſus genita corrumpi oportet, ne rerum generatio ceſſet. Primum igitur opificem in rebus procreandis agnoſce. Efficitur itaque vt falſa & mendacia ſint, quæ à corruptione procreantur, quippe quæ aliâs alia fiant atque alia. Eadem enim fieri non poſſunt: quod verò non vnum ac idem eſt, quonam id modo verum eſſet? Imaginationes igitur hæc appellare fili oportet, ſi rectè nomi-

naturi ſumus,nempe hominem humanę eſſentiæ phantaſiam,puerum pueri, iuuenem iuuenis,virum viri,ſenem ſenis imaginationem ac phantaſiam. Homo enim non homo eſt: nec puer,puer:nec iuuenis,iuuenis: neq; vir, eſt vir: neque ſenex,reuera ſenex: ſed immutata decipiunt nos & quæ prius erant,& quę nunc ſunt. Cæterum hæc ita intelligenda ſunt fili, vt etiam falſos iſtos effectus ſuperne ab ipſa veritate pendere memineris:quod cum ita ſe habeat, mendacium veritatis opus eſſe dico.

IDEM AD EVNDEM.

Deum intelligere difficile eſt, eloqui impoſſibile. Res enim incorporea non poteſt corpore ſignificari:& quod perfectum eſt ab imperfecto comprehendi,& quod æternum eſt cum temporaneo ægrè coniungitur. Hoc enim præterit,illud ſemper exiſtit.Item hoc per imaginationem adũbratur,illud re vera eſt. Imbecillius autem à fortiore,& inferius à præſtantiore tantum diſtat,quantum à diuino mortale. At medium inter iſta interuallum,pulchritudinis ſpectaculum obſcurat.Etenim oculis corpora vſurpari queunt, & viſibilia per linguam enunci-

ari:quod autem incorporeum, inconſpicuum, & ſine omni figura eſt,neque materia conſtat, à ſenſibus noſtris percipi non poteſt. Intelligo ô Tati,intelligo,rem ineffabilem deum eſſe.

IDEM.

Porrò nunc de morte dicendum eſt. Multos enim mors ceu maximum malum perterret,ob ignorantiam rei. Eſt enim mors diſſolutio corporis fathiſcentis, nimirum expleto numero compaginum corporis.Numerus enim poſitus eſt in congrua conſtitutione corporis. Moritur autem corpus,cum nō amplius ferre poteſt hominem.Et hoc ipſum mors eſt, corporis diſſolutio,& corporei ſenſus abolitio.

ÆSCVLAPII DEFINITIONES AD AMMONEM REGEM.

De deo. De materia. De fato.
De ſole. De eſſentia intelligente. De diuina eſſentia.
De homine. De ſtellarum plenitudinis œconomia.
De homine ad imaginem facto.

MAgnum tibi Rex, ſermonem mittendum curaui, omnium aliorum veluti caput atque breuiarium, non ex vulgi compoſitum opinione, ſed multorum ſententiis aduerſas rationes complectẽtẽ. Nam à meis nonnullis aliis diſputationibus diſſentire tibi videbitur. Mercurius enim ille magiſter meus ſæpenumero mecum ſermonem conferens, tum priuatim, tum etiam Tatio nõnunquam pręſente, dicebat fore, vt qui libros meos legerent, ſtructuram orationis ſimpliciſſimam & dilucidam cenſerent, ac propter contrariorum conflictum, obſcuram, & abditum verborum ſenſum continentem iudicarent: ac multo magis obſcuram, cùm Græci poſtea noſtram linguam in ſuam conuertere voluerint: quæ res maximam ſcriptis allatura eſſet labefactationẽ & obſcuritatẽ. At in oratione ſermone

patrio explicata, verborum ſententia dilucida eſt &plana.etenim ipſa vocis forma modúſque, & vis nominum Ægyptiorum,in ſe rerum quę dicuntur efficacitatem habet. Quantum igitur potes, ô rex,nihil autem non po tes,ſermonem nequis interpretetur caueto, ne veniant ad Græcorum cognitionem eiuſmodi arcana, néue Græcorum arroganti, diſſoluta, & veluti compta oratione verborum grauitas, robur,efficacia euaneſcat.Græcorum enim oratio,nouitate gaudet, ô rex, & ad oſtentationem comparatur:ac hæc Græcorum eſt philoſophia, verborum ſonus: nos verò non verbis, ſed maximis rerum vocibus vtimur. Sermonem autem inde ſum exorſurus,vbi deum inuocauero vniuerſorum dominum,effectorem,parentem,qui nihil non ambit,&cum omnia ſit,vnus eſt:&cũ vnus ſit,omnia eſt. Omnium enim complementum vnum eſt,& in vno, non quidem, vt vnum ſecundum dicatur, ſed utrunque ſit vnum. Atque hanc mihi ſententiam in tota hac ſermonis tractatione teneas ô rex. ſiquis enim opinanti omnia & vnum & idem eſſe, ab vno ſeiungere conetur, vniuerſa in multitudine, non in complemento,quod fieri nequit,dicẽda ratus, vnius vniuer-

vniuersitate sublata, tibi perit vniuersum. Vniuersa enim vnum sit oportet, siquidem insunt. sunt autem, nec vnquam desinent quę sunt, vnũ esse, vt complementum solutum sit. Intuere in terra multos fontes aquarum & ignis ab intimis partibus emanantes, ac in eodem tres naturas conspicuas, ignis, aquæ, terræ, ex vna radice appensas, vnde & totius materiæ penuarium esse creditum est: cuius copiam suppeditat, & aliunde longius perpetuitatem vicissim accipit. Ita enim cœlum & terram semper opifex, solem dico, essentiam demittens, & materiam euehẽs, circum se & ad se omnia trahens, à seipso omnia omnibus tribuens, lumen quoque abundè largitur. Ipse est enim, cuius actiones bonæ, non modo in cœlum & aërem, sed & in terram ad infimam vsque & immensam profunditatem perueniunt. quòd si vlla est intelligens essentia, huius moles ea ipsa est, cuius receptaculum sit huius lumen. Vnde verò ea constituta est, aut influat, is solus nouit, vel & loco & natura sibi propinquus ipse, qui à nobis minimè cernitur, sed ad intelligendum vrgentibus coniecturis. quanquam eius spectaculum coniiciẽtis non est, sed is aspectus vndique splendidissi-

mè collustrat vniuersum mūdum superiorem. medius enim locatus sedet, mundū tanquam coronam gestans, ac velut auriga bonus mundi currum affirmans, & sibi alligans, ne quomodo inordinatè feratur. Sunt autem habenæ, vita, animus, spiritus, immortalitas, & ortus. Vt ferretur ergo permittebat, non procul à seipso, sed secum, si verum fatendum est. Ac hoc pacto vniuersa fabricatus est, immortalibus sempiternā quietem tribuens: superiori luminis conuersioni, sui ipsius tantum quātum ex altera parte cœlum contuente & mundi partes immortales alente, profundit: occupato & vndique lucenti, vniuersitatem hanc: aquæ, terræ, aëris capacitatem generibus ac mutationibus vitalem reddēs ac permouens: quæque in iis mundi partibus animantia sunt, in helicis modum transmutans, atque transformans in alias atque alias generum & formarum species, opposita inter se cuiusque mutatione, quemadmodum & in magnis corporibus opifex facit. nam corporis cuiusuis quies, mutatio est: immortalis quidem indissolubilis, mortalis verò, cū dissolutione. Et hæc immortalis differentia est à mortali, & contrà mortalis ab immortali. Vt autem lumen eius

crebrum eſt & denſum, ita & eius vitæ infuſio, crebra eſt & loco & copia indeſinens. Etenim dæmonum chori multi eum circundant, ac variis exercitibus ſimiles, ſunt eius contubernales, nec ab immortalibus longe abſunt: ſed hinc locum illorum ſortiti, res humanas adminiſtrant: quæque à diis præcipiuntur, turbinibus, procellis, fulminibus, ignis concuſsionibus, & terræ motibus exequuntur: itémque fame ac bellis impietatem vlciſcuntur. ea enim maximum eſt hominum erga deos vitium. Deorum enim eſt, benè facere. hominum, pie ſanctéque colere: dæmonum, vlciſci. Nam hominum facinora aut error, aut audacia, aut neceſsitas, quam fatum appellant, aut ignorãtia. omnia hęc apud deos in reprehenſionem non incurrunt: ſola impietas eſt obnoxia ſupplicio. Seruator quoque generis omnis eſt, & altor ſol: ac veluti mundus intelligibilis, mũdum ſenſilem complectẽs, eũ molium formis variis ac omniformibus explet, ita & ſol omnia in mundo complectens, molẽ rebus gignendis ingenerat, & robur infundit: defeſsis autem & effluentibus, manus porrigit. Sub eo autem chorus dæmonum conſtitutus eſt: vel potius chori. ſunt enim ij multi ac varij,

ſubter ſtellarum quadris ordine poſiti, illis pares numero. Itaque compoſiti ſingulis ſtellis obſequuntur, bonis, malíſque naturis id eſt actionibus præditi. dæmonis enim eſſentia eſt actio. ſunt autem eorum nonnulli ex bono malóque temperati. Hi omnes poteſtatem rerum terrenarum, & turbarum quæ in terris cientur, ſortiti ſunt, variámque perturbationem excitant, cũ ciuitatibus communiter & nationibus, tũ cuiq; priuatim. Affingunt enim & exuſcitant ad ſe noſtros animos, noſtris neruis inſidẽtes, medullis, uenis, arteriis, ipſi cerebro, aduſq; inteſtina ipſa pergẽtes. Nam vnumquenque noſtrũ ſtatim ab ortu & animatione dæmones aſſumunt, illo honore donati vt ortus miniſterio fungãtur, quíq; in ſingulis ſtellis diſpoſiti fuerant. Ii enim momento immutantur, non iidem permanent, ſed conuerſione agitantur. Ii igitur in duas animi partes per corpus ſubeuntes, ipſam ad ſuã quiſque actionem propellunt. At animi pars rationis compos, dæmonum horum dominationi & imperio minimè ſubdita eſt, ad deum recipiendum habilis & idonea: quapropter quod in rationis participe animo eſt, radius per ſolem colluſtrat. Cæterum ij omnes pauci ſunt: quorũ

dæmones abolentur. neque enim dæmonum, neque deorum quiſquam quicquam aduerſus vnicum dei radium poteſt. Alij verò omnes aguntur feruntúrque, & animos & corpora dæmonum impulſu diligentes, & charitate complectentes illorum actiones. ac ratio eſt, non cupido, quæ decipitur ac decipit. Igitur terrenam hanc omnem adminiſtrationem adminiſtrant, ídque per inſtrumenta noſtra corpora. Hanc verò adminiſtrationem Mercurius fatum appellauit. Mundus igitur intelligibilis à deo pendet: ſenſilis ab intelligibili. Sol autem per mundum intelligibilem & ſenſilem, à deo ſuppeditat influxum boni, id eſt procreationis. Cæterũ ſolem orbes octo circũdant ab eo penſiles, vnus non errantium, ſex errantium, & vnã terrã ambiens: ab his orbibus dæmones pendent: à dæmonibus homines: ac ita omnia omnéſque à deo pendent. idcirco pater omnium, deus eſt: opifex ſol: mundus procreationis inſtrumentũ. Et cœlum quidem intelligibilis eſſentia gubernat: cœlum, deos: dæmones verò diis ſubditi homines gubernant. is eſt deorum atque dęmonũ exercitus. hæc deus ſibi iſtorum opera ſibi procreat, ac vniuerſa dei particulæ quædam ſunt.

quod ſi particulæ omnes,omnia profectò deus eſt. Itaque omnia procreans ſe procreat ipſum, nec vnquam deſinet, cum & ipſe deſinere non poſsit.& quemadmodum deus finem non habet,ita neque eius procreatio initium aut finem habet. Atque ſi rē intelligis,ſunt ô rex,corporũ incorporea. Quænam? rex inquit,Quæ in ſpeculis parent corpora, non videntur tibi eſſe incorporea? Ita res eſt,ô Tati.diuinè id intelligis, rex inquit. Sunt autem & alia incorporea,veluti quæ ideæ,id eſt ſpecies nuncupantur. Non videntur tibi incorporeæ eſſe,cum in corpore parent,non modò rerum animatarum, ſed & inanimarũ? Rectè dicis,ô Tati. Tales ſunt incorporeorum in corpora, & corporum in incorporea,id eſt ſenſilis in intelligibilem mundum, & intelligibilis in ſenſilem repercuſſus. Idcirco rex, ſigna, vt quæ formas à mundo ſenſili contineant, adora. Rex igitur exurgens inquit, Hoſpitum ô vates, cura mihi nunc agenda eſt: cras de reliquis commentabimur.

DE ANIMO AB AFFECTIONE CORporis impedito. AEſculapij eſſe non videtur.

CVM modulationis canoræ concentum quidam polliciti ſunt ac profeſsi, ſi edendo ſpecimine inſtrumentorum diſcrepantia ſit alacritati animorum impedimento, conatus ridiculus eſt. nam inſtrumentis id quod erat ex re præſtare non valentibus, cantor ſpectatoribus ſe deridendum propinet neceſſe eſt . hic enim candidè nulli parcens labori artem adhibet: illa in imbecillitatis crimẽ incurrunt. Verum enim verò natura muſicus deus, qui non modo canticorum concentionem efficit, ſed & inſuper ſingulis inſtrumentis ſuam & aptam modulationem immittit, deus eſt indefatigabilis non enim in deũ defatigatio cadit. Aliâs igitur tubicinibus idem artis ſpecimen edentibus: aliâs citharœdis muſicis inſtrumentis carmina dulcia modulantibus, calamóque ac plectro cantilenæ modum temperantibus, non muſici flatui quis cauſam refert acceptam: non præſtantiorẽ auctorẽ cenſet: ſed hunc vt decorum eſt, colit, inſtrumenti autem vitioſitatẽ criminatur, quòd ſcilicet pulcherrimis modulis impedimẽto fuerit, cantoris modulationem impediens: audito-

ribus dulcedinem cantus detrahens: ita ſanè & nobis crimen imbecillitatis corpus ambiẽtis vix intendat ſpectatum admiſſum noſtrum genus: ſed agnoſcat ſpiritũ indefatigabilem eſſe deum, ſempérque & eodem modo ſuam habentem ſcientiam, perpetua beatitudine fruentem, continuò eadem beneficia largientem. Quod ſi minime Phidiæ opifici materiæ ad perfectam & abſolutam varietatem vſus obtemperauit: ſatíſque ſit ſi cantor vires intendat, quo minus ei cauſam diſcrepantiæ feramus acceptam, ſed fidium infirmitatem accuſemus, quòd videlicet contentione chordæ remiſſa, & pręter modum tono laxato, bonæ muſicæ conſonantiam obſcurauerit. quinetiam ſi quid in inſtrumentum cõciderit, nullus vnquam cantorem culpauerit: ſed quanto magis inſtrumentum vitiatum fuerit, tãto altius muſicum extulerit, quando, pulſatione ſæpenumero ad tonum procedente, maius auditoribus deſiderium ſui muſicus ille excitat. & tamen auditores non habuerunt quod in eo reprehenderẽt: ita & vos, viri honoratiſsimi, intus iterum muſico congruam adaptate lyram. at verò artificum quendam cerno qui lyram non exercens, ſi quando ad magnum argumentum

eſſet

eſſet paratus, vt qui eo ſæpe ſit vſus inſtrumẽto, neruo reſarciendo archanis quibuſdam modis aptiſsimè & modulatiſsimè vſus eſt: vt rei neceſsitatem magnificentiæ loco ducentes, auditores ſupra modum obſtupeſcerẽt. Aiunt quoque citharœdum quendam qui deum muſicæ præſidem propitium habebat, cùm citharæ certamẽ iniiſſet, neruíque diſruptione à cõcertando impeditus fuiſſet, præſtantiorem propitium ei neruum ſuppleuiſſe, & celebritatis nominis munus cõceſsiſſe. Statim enim vice chordę cicadam prouidentia prętantioris aſſediſſe, & modos ſuppleuiſſe, locúmq; chordæ ſeruaſſe: citharœdũ autem ob fidẽ reſarctũ mœrore defunctũ, victoriæ gloriam adeptũ eſſe. Idẽ mihi accidere honoratiſsimi viri, ſentio. Iamdudum enim infirmitatem confeſſus eſſe mihi videor, & paulo antè imbecillitate quadam affectus. at præſtantioris viribus nixus, quaſi ſuppleta regia melodia, muſicam artem tractare. quamobrem vtilitas ea ſumma futura eſt, regum gloria, & trophæorum inde enarrandorum alacritas. Agedum ergo procedamus: id enim muſices artifex ille vult. agedũ feſtinemus: id enim muſices auctor concupiſcit, ad ídq; lyrã aptauit, ac

quanto dulcius modulabitur,& blandiora molietur, maiorẽ præcepta ſunt nactura cantionẽ. Cum igitur in reges potiſsimum lyras adaptarit, & laudationum contentionem habeat,ac ad regias laudes ſignum erigat,primùm ſe ad ſummi regis vniuerſarum rerum,bonum deum,ab altóque principio cantici petito,ſecundo loco ad eos deſcendit qui illius imaginem referentes ſceptrum gerunt:quandoquidem & ipſis regibus charum,ſi ex alto ad imum cantici modi perueniant:ac vnde ipſis victoria comparatur, illinc & conſequenter ſpes ducatur. Veniat igitur muſices artifex ad maximum regem vniuerſorum, deum,qui & immortalis eſt perpetuò, & æternus,ac ab æterno,imperio potitur:primus pręclariſsimarum victoriarum compos, à quo victoriæ omnes ad poſterorum quemlibet,quaſi per manus victoria ſuccedente proueniũt.quocirca ratio vt ad laudes deſcendamus,& ad cõmunis præſidij & pacis cuſtodes & adminiſtros reges,impellit,quibus iam dudum auctoritas potiſsimum ab illo præſtantiore deo quaſi faſtigium conceditur:quibus victoria manibus illius dexteræ comparatur:quibus præmia etiã ante bellorum cladem præparantur: quorum

trophæa etiam ante conflictum erecta sunt: quibus non modo regnandi potestas, sed & strenuitas constituta est: quos etiam ante commotionem Barbari perterrefaciunt.

DE PRAESTANTIORIS ELOGIO, & regis laudatio.

ATqui festinat oratio, vt extremũ in initia diuertatur, & in elogium præstantioris incurrat: deinde & diuinissimorum regum pacẽ nobis conciliantium sermo concludatur. quemadmodum enim à præstantiori atque superiori potestate inchoauimus, ita rursum in idem pręstantius finem retorquebimus. Atque quemadmodum sol omnium germinum altor, idem primus exortus fructuũ primitiis fruitur, radiis quasi manibus maximis ad fructus decerpẽdos vtens: ac ei radij manus quædam sunt è stirpibus quæque suauissima primum decerpentes: ita sanè & nobis sumpto à præstãtiori exordio, & illius sapientiæ deffluuio excepto, quo ad nostras animorum supercœlestes stirpes quasi simus abusi, vicissim itidem & certamina sumẽda sunt elogij, cuius ipse nobis vniuersum germen depluat. Deo quidẽ syncerissimo & animorũ nostrorum parẽti innumera ora vocésq;

laudes tribuant decet: quanquam etiam eloqui pro dignitate, dicẽdo impares haud licet. Neq; enim qui nuper admodum in lucem editi sunt, parentẽ pro dignitate celebrare possunt: verùm pro viribus quod possunt, decẽter reddũt, hicq; veniã merentur: quin potius id ipsum deo gloria est, quòd ipse rebus à se procreatis maior sit, quódq; laudationum initium ac gratia, mediũ & extremũ sit, cõfiteri parentem infinita potẽtia, & infinita magnitudine præditum, ac nulla locorum intercapedine comprehendendum: eodem quoque modo & de rege res habent. Natura enim nobis hominibus quasi natis ab il lo elogia insunt: postulãda verò venia, quanquã hanc maximè ante quàm petamus à parente consequamur: nimirum quasi nuper editos ac recens progenitos, non est quòd propter impotentiam ac imbecillitatem parens reiiciat: quin potius de agnitione lętetur. Inest eodem modo & vniuersi cognitio, quæ vitam omnibus procurat, & dei celebrandi rationem, quam nobis largitus est. Deus enim videlicet bonitate præstat, & in se per vniuersam suam magnificentiã terminum semper habet: immortalis quoque est, & in se finem nullo termino finiendum

complectitur, & à sua illic efficaci actione sempiternus in totum est, huic mundo præcipiens vt salutarem collaudationem meditetur. Illic igitur nulla inter eos dissensio est: illic nulla inconstantia, nulla mutabilitas, sed omnes bene consentiunt ac sapiunt, vna est omnium prouidétia: vnus eis animus est pater: vnus sensus qui per ipsos mutuam inter se procreat amicitiam. amor idem est qui omnium vnam efficit concentionem. Sic ergo deum laudibus cócelebremus: sed & ad eos qui ab illo sceptra exceperũt descendamus. nam à regibus exordio sumpto, & ab his initio se exercendi capto, tum demum se ad laudationes oportet & ad præstantioris illius cultum ac religionem concelebrandam assuefacere. ac primum quidem laudãdi exordiũ ab hoc meditandum est: meditatio per hunc exercenda, vt & in nobis insit pietatis in deum exercitatio, & in reges laudatio. Eis enim gratia reddenda est, qui tantæ pacis prosperitatem nobis patefecerunt. Regis virtus ac solum nomen pacem conciliat. Rex enim ob id appellatur, quod regno & summitati insideat, & sermonis ac pacis imperiũ obtineat, quódque barbaricũ regnum exuperare posit, vt vel ipsum nomen,

ſymbolum pacis ſit. Itaque & regis appellatio ſtatim hoſtẽ ſæpe numero cohibere ſolet: quin etiam regis ſtatuæ, calamitatibus maximis obrutis portus pacis exiſtunt. Iã verò etiam ſola regis imago conſpecta victoriam parit, & ſecuritatẽ ab omni formidine atque vulnere conciliat indigenis.

Excudebat Pariſiis Guil. Morelius
Anno M. D. LIIII.
10. Cal. Aug.

- Q4 (blank)
C+P AT